

**Wederrechtelijk verkregen voordeel
hennepkwekerij bij
binnenteelt onder kunstlicht**

Standaardberekening en normen

Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie
april 2005

Voorwoord

De ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen heeft niet in alle politieregio's de eerste prioriteit. Soms houdt dat verband met andere prioriteiten, zoals snelrecht en doorlooptijden, maar ook gebrek aan capaciteit kan een reden zijn. Tevens wordt regelmatig aangegeven dat de voordeelsberekening in dit soort zaken te moeilijk zou zijn, mede omdat gedurende het onderzoek onvoldoende informatie verkregen en/of aangetroffen wordt. Bij de berekening zal dan uitgegaan moeten worden van normen. De op dit moment veelal gebruikte normen zijn afkomstig uit 1995, zodat de vraag gesteld kan worden of deze normen nog wel actueel zijn. Daarnaast wordt in de diverse politieregio's het wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkwekerijen op verschillende wijzen berekend. Om meer uniformiteit in de berekeningen te bewerkstelligen en meer duidelijkheid te verschaffen in de te hanteren normen, is in mei 2003 het project "Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen" gestart.

Deze rapportage is de uitkomst van de in het project verrichte werkzaamheden. Aan de hand van de verzamelde gegevens zijn normen vastgesteld voor opbrengsten en kosten. De projectgroep hoopt dat deze rapportage er toe zal bijdragen dat meer vorderingen tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkwekerijen worden ingediend en dat, indien hierdoor het kweken van hennep minder lucratief wordt, het aantal kwekerijen zal afnemen.

Dit onderzoek is tot stand gekomen met de medewerking van de dienst Nationale Recherche Informatie (NRI; onderdeel van het Korps Landelijke Politiediensten), het Nationaal Netwerk Drugsexpertise (NND), het Financieel Expert Platform Politie (FEPP) en de politieregio's Drenthe, Friesland, Gelderland-Midden, Gooi & Vechtstreek, Haaglanden, IJsselland, Limburg-Noord, Midden- en West Brabant, Rotterdam-Rijnmond, Twente, Utrecht en Zeeland. Graag wil ik alle deelnemers bedanken voor hun inzet.

In het bijzonder wil ik de leden van de projectgroep voor hun inzet en de uitgebreide discussies met betrekking tot de praktijk van de hennepcultuur bedanken: Rob van Heyningen, Toon van der Heijden, Hans van de Konijnenburg, John Jaspers, Carl Spruijt en Hans van der Sluijs.

Tevens wil ik de collega's van BOOM bedanken voor het meedenken en meelesen.

Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM)

E.A.H. Weustenraad RA

14 april 2005

Overzicht standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerij bij binnenteelt onder kunstlicht

De berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij bestaat uit de onderstaande bouwstenen. Bij de berekening zal zoveel mogelijk uitgegaan moeten worden van de tijdens het onderzoek bekend geworden werkelijke gegevens. Slechts indien deze werkelijke gegevens ontbreken kunnen de bij de bouwstenen genoemde normen gebruikt worden. Achter elke norm is aangegeven op welke pagina informatie over de samenstelling van de norm te vinden is.

A. Opbrengst

De volgende bouwstenen bepalen de totale opbrengst:

1. De periode van hennepweek zal aannemelijk gemaakt moeten worden ([p. 13](#))
2. Aantal oogsten: periode gedeeld door een kweekcyclus van 10 weken ([p. 14](#))
3. Aantal planten → aanwezige aantal planten tijdens ontmanteling kwekerij ([p. 16](#))
4. Opbrengst hennep in grammen → afhankelijk van aantal planten per m² als in onderstaande tabel ([p. 17](#)); **indien het aantal planten per m² niet bekend is, zal uitgegaan worden van 15 planten per m², de mediaan uit het verrichte onderzoek, en de daarbij behorende opbrengst van 28,2 gram per plant.**

Planten per m ²	Opbrengst per plant	Planten per m ²	Opbrengst per plant	Planten per m ²	Opbrengst per plant	Planten per m ²	Opbrengst per plant
1	34,3	11	30,0	21	25,1	31	19,6
2	33,9	12	29,6	22	24,6	32	19,0
3	33,5	13	29,1	23	24,1	33	18,4
4	33,1	14	28,6	24	23,5	34	17,9
5	32,7	15	28,2	25	23,0	35	17,3
6	32,2	16	27,7	26	22,4	36	16,7
7	31,8	17	27,2	27	21,9	37	16,1
8	31,4	18	26,7	28	21,3	38	15,5
9	30,9	19	26,2	29	20,8	39	14,9
10	30,5	20	25,7	30	20,2	40	14,2

5. Opbrengst hennep in geld → €2.370,- per kilogram ([p. 23](#))

De opbrengst van een kwekerij met 350 planten, 20 planten per m² en een periode van 52 weken bedraagt dan:

5 (aantal oogsten) x 350 (aantal planten) x 25,7 (grammen/plant) x €2,37 = €106.590,75

B. Kosten

De volgende bouwstenen bepalen de totale kosten:

1. Afschrijvingskosten van de investeringen: afhankelijk van het aantal planten per oogst, zijn de afschrijvingskosten als in onderstaande tabel ([p. 31](#)):

Aantal planten	Afschrijvingskosten per oogst in €
0 – 199	150,-
200 – 299	200,-
300 – 399	250,-
400 – 499	300,-
500 – 599	350,-
600 – 699	400,-
700 – 799	450,-
800 – 899	500,-
900 – 1.000	500,-

2. Variabele kosten: stekken, kweekmedium, water, voedingsstof → €4,40 per plant ([p. 34](#))
3. Elektriciteit (alleen in mindering te brengen indien aannemelijk is dat deze kosten ook daadwerkelijk betaald zijn) ([p. 37](#)):
  - indien illegaal afgenomen: de niet betaalde kosten berekend door het energiebedrijf (exclusief administratiekosten etc. in rekening gebracht door het energiebedrijf en exclusief de in rekening gebrachte energiekosten voor de in beslag genomen oogst);
  - indien legaal afgenomen: de berekening door het energiebedrijf of, indien deze berekening niet voorhanden is, een kostenpost per lamp per oogst zoals opgenomen in onderstaande tabel:

Wattage lamp	Afgerond per oogst in €
400	90,00
600	125,00
1.000	195,00

4. Kosten knippers (alleen in mindering te brengen indien aannemelijk is dat deze kosten ook daadwerkelijk betaald zijn) → €2,- per plant ([p. 41](#))
5. Huisvestingskosten: alleen in mindering brengen indien ze niet ook al voor legale doeleinden gemaakt zijn ([p. 42](#)).

De kosten bij bovengenoemde kwekerij van 350 planten, waarbij betrokkene zelf geknipt heeft en de elektriciteit illegaal is afgenomen en nog niet betaald is, bedragen: €1.250,- (5 x 250,-; afschr.kosten) + €7.700,- (5 x 350 x 4,40; var. kosten) = €8.950,-

C. Wederrechtelijk verkregen voordeel = Opbrengst (A) minus kosten (B)

Het wederrechtelijk verkregen voordeel bedraagt: €106.590,75 - €8.950,- = €97.640,75

INHOUDSOPGAVE	pagina
Voorwoord	<u>1</u>
Overzicht standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerij bij binnenteelt onder kunstlicht	<u>2</u>
Inhoudsopgave	<u>4</u>
1. Inleiding	<u>6</u>
1.1. Algemeen	<u>6</u>
1.2. De kweek van hennep	<u>6</u>
1.3. Juridisch kader	<u>7</u>
1.4. Schatting wederrechtelijk verkregen voordeel	<u>9</u>
1.5. Project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerijen”	<u>10</u>
1.6. Uitgangspunten standaardberekening	<u>11</u>
1.7. Gebruikte gegevens	<u>11</u>
2. Opbrengst	<u>13</u>
2.1. Aantal oogsten	<u>13</u>
2.1.1. Periode	<u>13</u>
2.1.2. Kweekcyclus	<u>14</u>
2.2. Aantal planten	<u>16</u>
2.3. Opbrengst hennep in grammen	<u>17</u>
2.3.1. Algemeen	<u>17</u>
2.3.2. Wetenschappelijk onderzoek naar de opbrengst in grammen	<u>18</u>
2.3.3. Norm opbrengst hennep in grammen	<u>20</u>
2.4. Opbrengst hennep in geld	<u>23</u>
3. Kosten	<u>25</u>
3.1. Algemeen	<u>25</u>
3.2. Investeringskosten	<u>27</u>
3.2.1. Omvang investeringen	<u>29</u>
3.2.2. Afschrijvingskosten	<u>31</u>

3.3. Variabele kosten	34
3.3.1. Stekken	34
3.3.2. Kweekmedium	34
3.3.3. Waterverbruik	36
3.3.4. Voedingsstoffen	36
3.3.5. Totale variabele kosten per plant	36
3.4. Overige kosten	37
3.4.1. Elektriciteit	37
3.4.2. Personeelskosten	41
3.4.3. Huisvestingskosten	42
Jurisprudentieoverzicht	43

Bijlage: [Opbrengstbepaling van illegale hennepcultuur in Nederland](#), deskundigenonderzoek
Dr. ir. M.A.J. Toonen, Ir. J.T.N.M. Thissen
Plant Research International B.V., Wageningen
12 april 2005

1. Inleiding

1.1 Algemeen

De kweek van hennep blijkt een lucratieve business, die voor de betrokkenen betrekkelijk weinig risico oplevert. Criminoloog Bovenkerk¹ heeft in 2002 onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de aanpak van hennepplantages in de politieregio Utrecht en stelt in zijn rapport over het delict hennep teelt onder meer:

“We hebben hier te maken met een type delict dat zich het beste laat begrijpen met het model van rationele keuze. Anders dan bij geweldpleging of seksuele misdrijven, is hier geen sprake van impulsief gedrag, maar van koele en overwogen berekening. In de calculus van pro's en contra's slaat de afweging door naar het eerste: de opbrengst van een plantage in een flinke tuinschuur van 5 bij 5 meter waar drie maal per jaar met succes wordt geoogst, levert al gauw netto meer dan enkele tienduizenden euro's per jaar. Bij ontdekking staan de kosten volgens het gegeven tarievenlijstje in geen verhouding tot de baten. De betrokkenen zien het verlies algemeen als ingecalculeerd risico, er wordt vrijwel altijd (zij het na enig mopperen voor de show) vlot betaald.”

Illustratief is het verhaal van een thuiskweker in het Utrechts Nieuwsblad². Deze thuiskweker heeft honderd planten op een zolder van 2,5 bij 2,5 meter (6,25m²) met een paar lampen erboven en stelt dat hij na aftrek van kosten netto op zo'n €20.000,- per jaar uitkomt. In dezelfde krant stellen eigenaren van growshops dat het in de stad Utrecht zou gaan om vijfduizend plantages, terwijl energieleverancier Eneco intern uitgaat van tweeduizend hennep telers³.

Aldus lijkt er veel te verdienen in de hennep teelt. Als nu de pakkans klein is, de straffen laag lijken en de verdiensten niet ontnomen worden, zal er weinig zijn wat betrokkene ervan weerhoudt een nieuwe kwekerij op te starten. Indien het daarentegen een vast gebruik wordt dat naast de straffen ook de verdiensten ontnomen worden, wordt deze bezigheid minder lucratief en zal het voor betrokkene minder aantrekkelijk zijn weer een nieuwe kwekerij te beginnen.

1.2 De kweek van hennep

De kweek van hennep start met het inrichten van de kweekruimte. De kweekruimte moet volledig verduisterd kunnen worden. Daglicht kan het kweekproces namelijk verstoren en naar buiten tredend (fel) kunstlicht maakt de kans op ontdekking groot. De verduistering wordt meestal gerealiseerd met plastic folie.

---

¹ Prof. Dr. Frank Bovenkerk, augustus 2002, Effectief optreden tegen de bedrijfsmatige teelt van cannabis, p. 9 en 10

² Utrechts Nieuwsblad 25 september 2004, p. 29: “Het is zo verdomde lucratief”

³ Utrechts Nieuwsblad 25 september 2004, p. 1: “Politie kan wietteelt niet aan”

De stekken worden geplant in bakken. Boven deze bakken worden lampen gehangen die in hoogte verstelbaar zijn. De lampen moeten namelijk gedurende de gehele kweekperiode vrij dicht boven de planten hangen.

De luchtvochtigheid en temperatuur moeten gedurende de kweekperiode aangepast kunnen worden. Hiertoe is minimaal een lucht aan- en afvoerapparaat nodig. Aan het uiteinde van de luchtafvoer komen koolstoffilters die de lucht zuiveren op geur. In de winter kan het noodzakelijk zijn bij te verwarmen. Daarvoor kan een eenvoudige elektrische kachel gebruikt worden.

Ten behoeve van de water- en voedselvoorziening zijn tonnen en pompen nodig.

Na het planten van de stekken krijgen de planten gedurende circa één week de tijd om te groeien. Gedurende deze periode branden de lampen 18 uur per dag. Om de planten “in de bloei” te zetten wordt de lichtcyclus omgezet van 18 naar 12 uur per dag. De bloeiperiode duurt gemiddeld acht weken.

Als de planten oogstrijp zijn, worden ze geoogst. Meestal worden de planten ter droging op de kop gehangen. Dit drogen duurt ongeveer één week. Na droging worden de bloemtoppen, de hennep, uit de planten geknipt. Het komt ook voor dat de bloemtoppen na het oogsten direct geknipt en daarna gedroogd worden.

1.3 Juridisch kader

Het kweken van hennep is verboden ingevolge artikel 3 lid 1 onder B en C van de Opiumwet (OW):

Artikel 3 lid 1 B en C OW

Het is verboden de middelen, vermeld op de bij deze Wet behorende lijst II:

B: te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren.

C: aanwezig te hebben.

D: te vervaardigen.

De strafbaarstelling is geregeld in artikel 11 van de Opiumwet.

Artikel 11 OW:

1. Hij die handelt in strijd met een in artikel 3 gegeven verbod, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie.

2. Hij die opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3 onder B, C of D, gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

3. Hij die in de uitoefening van een beroep of bedrijf opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3, onder B, gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.

4. Hij die opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3 onder A, gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.

5. Het tweede lid is niet van toepassing, indien het feit betrekking heeft op een hoeveelheid van hennep of hasjiesj van ten hoogste 30 gram.

6. Het tweede en vierde lid zijn niet van toepassing, indien het feit betrekking heeft op een geringe hoeveelheid, bestemd voor eigen gebruik, van de in lijst II vermelde middelen, met uitzondering van hennep en hasjiesj.

Een veel gehoord misverstand is dat bij hennepkweek geen ontneming mogelijk zou zijn omdat het strafbare feit geen vijfde boetecategorie betreft. De voorwaarde van de vijfde boetecategorie geldt echter slechts voor het kunnen leggen van conservatoir beslag⁴ of het openen van een strafrechtelijk financieel onderzoek (SFO)⁵. Bij het aantreffen van een hennepkwekerij is ontneming op grond van art. 36e Sr mogelijk, mits aangetoond kan worden dat er eerdere oogsten zijn geweest die tot voordeel hebben geleid. De tijdens een zoeking aangetroffen planten worden immers vernietigd en kunnen dus niet tot voordeel leiden.

Op grond van het tweede lid van artikel 11 OW kan opzettelijke overtreding van art. 3 lid 1 onder B, C en D gestraft worden met een gevangenisstraf van maximaal twee jaren of een geldboete van de vierde categorie. Het opzettelijk handelen in strijd met art. 3, lid 1 onder B OW, in de uitoefening van een beroep of bedrijf kan volgens lid 3 van art. 11 OW, gestraft worden met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of een geldboete van de vijfde categorie.

Ingevolge artikel 12 OW kan daarnaast een geldboete van de naast hogere categorie worden opgelegd indien *“de waarde der zaken, waarmee of met betrekking tot welke de strafbare feiten zijn begaan, of die geheel of gedeeltelijk door middel van die feiten zijn verkregen, hoger is dan het vierde gedeelte van het maximum van de geldboete op die feiten gesteld”*. Een geldboete van de vierde categorie bedraagt maximaal €11.250,-⁶. Indien dus de waarde van de investeringen en/of het wederrechtelijk verkregen voordeel hoger is dan €2.812,50 wordt het leggen van conservatoir beslag, en eventueel het openen van een strafrechtelijk financieel onderzoek (SFO), mogelijk.

Op lijst II van de Opiumwet is hennep als verboden middel opgenomen. Onder hennep wordt elk deel van de plant van het geslacht Cannabis begrepen. Het Hof Den Bosch heeft onlangs geoordeeld dat ook hennepstekjes vallen onder het begrip “hennep” zoals opgenomen in de Opiumwet⁷.

In het spraakgebruik zijn voor hennep diverse benamingen in gebruik, zoals cannabis, weed, nederweed, wiet en nederwiet. In deze rapportage wordt de naam hennep gebruikt.

---

⁴ art. 94a Sv

⁵ art. 126 Sv

⁶ art. 23 Sr

⁷ Hof Den Bosch 5 juli 2004, [JOW 2005/29](#)

1.4 Schatting wederrechtelijk verkregen voordeel

Uitgangspunt van de ontnemingswetgeving is dat de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel door de rechter wordt geschat (36e lid 4 Sr). Een exacte vaststelling van het voordeel is volgens de wetgever kennelijk veelal ondoenlijk.

De schatting van het voordeel moet, gelet op de concrete omstandigheden van het geval, wel zo nauwkeurig mogelijk geschieden. Indien een boekhouding aangetroffen wordt en de berekening tot op de cent nauwkeurig te maken valt, zal dit ook dienen te gebeuren. Borgers⁸ stelt hierover het volgende:

“De twee genoemde uitgangspunten laten zich samenvatten in de regel dat de rechter op basis van een deugdelijke vaststelling van de feitelijke omstandigheden zo nauwkeurig mogelijk het wederrechtelijk verkregen voordeel moet vaststellen, waarbij onder vaststelling, zo daartoe aanleiding is, ook een schatting kan worden verstaan.”

De meest nauwkeurige berekening valt dus te maken aan de hand van aangetroffen gegevens omtrent opbrengsten en kosten. In de praktijk ontbreekt echter meestal een afdoende registratie ('boekhouding') van opbrengsten en kosten. Voor wat betreft de verklaring van betrokkene omtrent de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel moet bedacht worden dat deze een duidelijk aanwijsbaar belang heeft om de opbrengsten zo laag mogelijk en de kosten zo hoog mogelijk vast te stellen.

In de praktijk stellen opsporingsautoriteiten dan ook meestal zelf een berekening op. Mochten aanwijzingen over de concrete omstandigheden van het geval ontbreken, dan kan uitgegaan worden van objectieve ervaringsgegevens.

Tot nu toe wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij veelal gebruik gemaakt van een tweetal rapportages uit 1995, te weten een rapport van het Gerechtelijk Laboratorium (nu: Nederlands Forensisch Instituut), gericht op de gemiddelde opbrengst per hennepplant⁹, en een rapport van de Divisie Centrale Recherche Informatie met daarin een aantal normen voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen¹⁰. Nu deze rapportages uit 1995 zijn kan de vraag gesteld worden of de daarin opgenomen gegevens nog wel actueel zijn. Daarnaast wordt het wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkwekerijen in de diverse politieregio's op verschillende wijzen berekend.

De onderhavige rapportage beoogt dan ook aanwijzingen te geven voor een meer uniforme wijze van berekenen van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen. Ingegaan wordt op nieuwe normen, die gehanteerd kunnen worden indien gegevens omtrent de werkelijke opbrengsten en/of kosten ontbreken. Deze normen kunnen tevens gebruikt

---

⁸ Borgers, M.J., De ontnemingsmaatregel, p. 206

⁹ H. Huizer en A.I. Poortman - van der Meer, Rapport inzake de opbrengst van hennepplanten bij "binnenkweek", 16 maart 1995

¹⁰ L.D. Weeda, Divisie Centrale Recherche Informatie, 23 augustus 1995

worden om te toetsen of betrokkene een aannemelijke verklaring heeft afgelegd over zijn opbrengsten en kosten.

Nogmaals wordt benadrukt dat ten behoeve van een berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel in eerste instantie uitgegaan moet worden van de werkelijkheid en dat de in deze rapportage genoemde normen pas aan de orde komen als deze gegevens ontbreken of niet aannemelijk lijken.

De berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij bestaat standaard uit een aantal bouwstenen. Deze bouwstenen dienen stuk voor stuk aannemelijk gemaakt te worden. Hoofdstuk twee gaat in op de bouwstenen voor de opbrengst, terwijl hoofdstuk drie betrekking heeft op de kosten die in mindering gebracht kunnen worden.

1.5 Project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen”

Om te kunnen komen tot een standaardberekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen is het Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM) in samenwerking met de dienst Nationale Recherche Informatie (NRI; onderdeel van het Korps Landelijke Politiediensten), het Nationaal Netwerk Drugsexpertise (NND) en het Financieel Expert Platform Politie (FEPP) in mei 2003 het project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen” gestart. Aan dit project hebben twaalf regionale politiekorpsen meegewerkt.

De doelstellingen van het project zijn als volgt:

1. Het verbeteren van bestaande normen en eventueel ontwikkelen van nieuwe normen voor de opbrengst van hennepkweek. Deze normen dienen gebruikt te kunnen worden bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen. Deze normen zullen dermate onderbouwd moeten zijn, dat ze ook door de rechterlijke macht worden geaccepteerd.
2. Het ontwikkelen van een standaardberekening voor wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen die in alle politieregio's gebruikt kan worden.

1.6 Uitgangspunten standaardberekening

Hennep wordt zowel binnen als buiten geteeld. Bij buitenteelt is slechts één oogst per jaar mogelijk, terwijl bij binnenteelt meerdere oogsten per jaar mogelijk zijn. De laatste jaren zijn bijna geen kwekerijen buiten meer aangetroffen. Dit is ook logisch gezien het gegeven dat een hoge opbrengst per jaar, en dus een hoge winst, een doel op zich is geworden. Ook Bovenkerk¹¹ stelt vast dat in de regio Utrecht een verschuiving van buitenteelt naar teelt binnenshuis heeft plaatsgevonden.

Uit de literatuur en de jurisprudentie valt verder op te maken dat bij de start van een kweek in het algemeen gebruik wordt gemaakt van stekken in plaats van zaden. Ook hier speelt het economische motief een grote rol. De aanschaf van de stekken is duurder, maar daar tegenover staat een kortere kweekduur en een lager uitvalpercentage. Daarnaast zijn stekken allemaal vrouwelijke (en dus bruikbare) planten en zijn ze afkomstig van goede soorten die hun kwaliteit al bewezen hebben.

Deze rapportage zal zich dan ook beperken tot de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij binnenteelt van hennep, ofwel de kweek van hennepplanten onder kunstlicht, gestart met stekken.

1.7 Gebruikte gegevens

Project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen”.

In het kader van dit project hebben twaalf regionale politiekorpsen aan de hand van een standaardvragenlijst bij in totaal 86 aangetroffen hennepkwekerijen met oogstbare of bijna oogstbare planten gegevens verzameld.

Daarnaast zijn vanuit de diverse regio's gegevens afkomstig uit opsporingsonderzoeken ontvangen met betrekking tot opbrengsten en kosten bij hennepkwekerijen.

Project “Haagsche Gladiolen”

In de politieregio Haaglanden heeft men in het voorjaar van 2003 de gegevens van een honderdtal aangetroffen hennepkwekerijen geanalyseerd. Het doel was om middels deze analyse te komen tot kengetallen voor onder meer de vaststelling van de oogstperiode, de opbrengst per plant, de groothandelsprijs van hennep, de directe kosten per hennepplant en een standaardisering van de noodzakelijke investeringen voor een hennepkwekerij.

Van de uitkomsten van dit project is in deze rapportage dankbaar gebruik gemaakt.

---

¹¹ Prof. Dr. Frank Bovenkerk, augustus 2002, Effectief optreden tegen de bedrijfsmatige teelt van Cannabis, p. 10

Jurisprudentie

Naast het gebruik van jurisprudentie ten behoeve van algemeen aanvaarde uitgangspunten met betrekking tot de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel, is ook onderzocht in hoeverre uitspraken inzake voordeelsontneming bij hennepkweek gegevens bevatten die gebruikt kunnen worden ter bepaling van de norm per bouwsteen. Dit bleek vaak niet het geval te zijn, omdat in de uitspraken veelal gebruik werd gemaakt van normen in plaats van werkelijke gegevens. Zelfs als uitspraken werkelijke gegevens bevatten, moet beseft worden dat deze informatie ook niet altijd betrouwbaar hoeft te zijn, daar betrokkene tegenover opsporingsautoriteiten de opbrengst zo laag mogelijk en de kosten zo hoog mogelijk zal willen doen voorkomen.

Overig

Ten behoeve van deze rapportage zijn gegevens gebruikt die een algemeen overzicht verschaffen over de hennepcultuur en daarbij inzicht verschaffen in de diverse kweekmethoden. Hiervoor is ook op het internet gezocht naar gegevens. Naast informatie omtrent het kweken van hennep, zijn gegevens aangetroffen omtrent opbrengsten van hennep, verkoopprijzen en kosten.

2. Opbrengst

Het onderdeel opbrengst bestaat achtereenvolgens uit de volgende bouwstenen die aannemelijk gemaakt behoren te worden:

- Aantal oogsten (2.1)
- Aantal planten (2.2)
- Opbrengst hennep in grammen (2.3)
- Opbrengst hennep in geld (2.4)

2.1 Aantal oogsten

De tijdens de doorzoeking aangetroffen planten worden vernietigd. Hier wordt dus geen voordeel mee behaald. Voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel is het van belang na te gaan hoeveel voorgaande oogsten er geweest zijn, die betrokkene heeft kunnen verkopen. Betrokkene zal in zijn verklaring uiteraard het aantal oogsten zo laag mogelijk voorstellen. Omtrent de duur van de kweekcyclus is voldoende algemene informatie te vinden. Van belang is derhalve vast te stellen hoe lang de kwekerij bestaat.

2.1.1 Periode

De periode dat er op deze locatie gekweekt werd, zal aannemelijk gemaakt moeten worden. Duidelijk zal derhalve moeten zijn wanneer de kwekerij gestart is. Naast de verklaring van betrokkene hieromtrent zal de periode aannemelijk gemaakt kunnen worden aan de hand van diverse aanwijzingen.

Als voorbeeld hier een overweging van het Hof Den Bosch¹²:

“De verweerder heeft in de periode van 3 november 1997 tot en met 11 november 1998, derhalve gedurende ruim een jaar, het pand A. te T. gehuurd en in gebruik gehad. Reeds vanaf 10 februari 1998 kwamen bij de politie Tilburg meldingen binnen van een sterke hennepplucht, komende uit het pand A. te T. Gelet op een groeicyclus van twaalf weken en de meldingen van drugsoverlast vanaf februari 1998, kan naar het oordeel van het hof worden aangenomen dat gedurende de periode van 3 november 1997 tot en met 11 november 1998 sprake is geweest van vier voltooide hennepoogsten in de hennepkwekerij welke verweerder heeft geëxploiteerd in het pand A. te T.”

In bovenstaande uitspraak heeft het Hof Den Bosch dus gekeken naar het huurcontract en de meldingen van stankoverlast. Naast deze aanwijzingen kunnen er natuurlijk nog vele andere aanwijzingen zijn. Hieronder een aantal voorbeelden:

- De begindatum van het huurcontract of de datum van aankoop van de onroerende zaak geeft op papier aan wanneer betrokkene voor het eerst met de locatie te maken heeft gekregen. Dit kan ook de begindatum van de kwekerij zijn.

---

¹² Hof Den Bosch 5 oktober 2001, [JOW 2002/5](#)

- Ook de elektriciteitsrekening kan inzicht geven. Zo zal, indien de elektriciteit niet op illegale wijze afgenomen wordt, een duidelijke stijging van het verbruik vast te stellen zijn.
- Zoals reeds aangegeven kunnen aangiften over overlast met betrekking tot de locatie ook informatie geven over de periode. Eventueel kan een buurtonderzoek uitkomst bieden. Naast stankoverlast kan gedacht worden aan aan- en afvoer van goederen, uitstraling van licht en dergelijke. Ook mutaties in politieregisters kunnen informatie opleveren.
- Bij een doorzoeking zal specifiek gezocht moeten worden naar gegevens omtrent aanschaf van apparatuur en overige benodigheden voor de kwekerij. Agenda's van betrokkenen en overige aantekeningen moeten natuurlijk niet over het hoofd gezien worden, omdat daarin waardevolle gegevens omtrent de start van de kwekerij en kosten en opbrengsten opgenomen kunnen zijn.
- Plantenresten van reeds geoogste planten geven de aanwijzing dat er op z'n minst één eerdere oogst geweest moet zijn. Hierbij is het verstandig om aan te geven wat voor soort plantenresten zijn aangetroffen. Vooral het aantreffen van wortelresten is van belang, omdat dit een duidelijke indicatie is dat de teelt ook ter plekke heeft plaatsgevonden.
- De verkleuring van het koolstoffilter kan een aanwijzing zijn voor eerdere oogsten. Met name moet hierbij gelet worden op de onderlinge kleurverschillen met de onderdelen van het filter die bedekt zijn geweest, bijvoorbeeld onder de banden waarmee de filters opgehangen zijn.
- Ook de aanwezigheid van een dikke laag stof op de armaturen van de assimilatielampen en de overige aanwezige apparatuur is een indicatie voor eerdere oogsten.
- Kalk- en alganafzetting op het bevoeiingssysteem, waterreservoirs en pompelpompen, duidt op een langdurig gebruik van de betreffende apparatuur en is dus een aanwijzing voor eerdere oogsten.
- Op PVC-pijpen en houten balken staat tegenwoordig vaak de productiedatum gedrukt. Ook op apparatuur zijn vaak productiedata vermeld. De kwekerij kan dan in principe niet vóór deze datum met deze onderdelen zijn ingericht, tenminste indien de gebruikte materialen niet ter vervanging van bestaande, kapotte, onderdelen zijn gebruikt.

2.1.2 Kweekcyclus

Nadat aannemelijk is gemaakt gedurende welke periode hennep gekweekt is, zal bepaald moeten worden hoeveel oogsten er in die periode geweest zijn. Indien betrokkene hier iets over verklaart, zal nagegaan moeten worden of die verklaring aannemelijk is.

Enige kennis van de groei- en bloeiperiode, de kweekcyclus, is hierbij van belang. Na een groeiperiode moeten de planten in de bloei getrokken worden. Uit de literatuur¹³ valt op te maken dat, uitgaande van stekken, de groeiperiode ongeveer één tot anderhalve week duurt,

---

¹³ www.hydrohobby.nl/deel5.htm 8-3-2002, Deel 5, De groei p.1

waarna door middel van de verandering in voeding en de lichthoeveelheid per etmaal de planten in bloei worden gebracht. Deze bloeiperiode duurt enige weken, waarna het geheel geoogst kan worden.

In zijn rapportage stelt Weeda¹⁴ dat de totale groei- en bloeicyclus bij binnenteelt onder assimilatiebelichting in de meeste gevallen circa drie maanden bedraagt. Bij de huidige berekeningen van het wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen wordt dan ook veelal uitgegaan van vier oogsten per jaar, waarbij men zich meestal baseert op het rapport van Weeda.

Er zijn echter diverse aanwijzingen dat de totale kweekcyclus minder weken bedraagt dan de door Weeda genoemde twaalf. Hierbij wordt uitgegaan van het kweken vanaf stekken:

- een betrokkene heeft voor het Hof Den Haag verklaard dat tussen het moment van het planten van de stekjes en het moment waarop de planten oogstrijp zijn, een periode is gelegen van acht weken¹⁵;
- op internet is informatie aangetroffen waaruit blijkt dat bij kweek op hydro geoogst kan worden tussen de 60 en 65 dagen na de start¹⁶. Dit is in totaal ongeveer negen weken;
- een ook op internet aangetroffen schema voor de kweek op grond geeft aan dat in de negende week geoogst kan worden¹⁷. In beide schema's is sprake van circa één week groei en ongeveer acht weken bloei;
- uit op internet aangetroffen gegevens per plantensoort blijkt dat de gemiddelde kweekperiode 65 dagen is (variërend van 50 tot 74 dagen);
- in een prijslijst van zaden wordt aangegeven welke bloeitijd de desbetreffende plant nodig heeft. De acht genoemde soorten voor alleen binnenteelt hebben een bloeitijd van gemiddeld 8,3 weken (variërend van 7 tot 10 weken)¹⁸. Hierbij moet, uitgaande van stekken, een groeitijd van circa één week opgeteld worden;
- uit een op internet aangetroffen document blijkt dat de bloeiperiode afhankelijk is van de plantensoort, maar dat een bloeiperiode van acht à negen weken al lang genoemd kan worden¹⁹.

Uit het bovenstaande blijkt dat er voldoende aanwijzingen zijn om redelijkerwijs aan te nemen dat de groei- en bloeitijd gemiddeld negen weken duurt. Rekening houdend met één

---

¹⁴ L.D.Weeda, Divisie Centrale Recherche Informatie, 23 augustus 1995, p. 4

¹⁵ Hof Den Haag 29 juni 2001, [JOW 2005/27](#)

¹⁶ [www.smokeys.nl](#) 4 april 2002, schema voor kweek op hydro

¹⁷ [www.smokeys.nl](#) 4 april 2002, schema voor de kweek op grond

¹⁸ [www.growshop-headshop-dekweekplaneet.nl](#); Prijslijsten, Zaden en Smart Produkten

¹⁹ [www.hydrohobby.nl/deel6.thm](#) 8-3-2002, Deel 6, De bloeiperiode p.1:

“De verschillende soorten weed bloeien allemaal op een eigen manier. De ene soort wat langer dan de ander. Voorbeeld: Victory bloeit ongeveer zes weken voordat ‘ie oogstrijp is. Maar de Sudden Death is pas na acht a negen weken gereed.”

week leegstand voor het oogsten, opruimen en planten van nieuwe stekken, is een gemiddelde kweekcyclus van tien weken aannemelijk.

Norm kweekcyclus

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij, waarbij geen concrete aanwijzingen omtrent het aantal oogsten zijn aangetroffen, een kweekcyclus van tien weken als norm aangehouden.

2.2 Aantal planten

De planten die in de kwekerij aangetroffen zijn, worden vernietigd en leveren dus geen voordeel op. Betrokkene zal veelal verklaren, als er al verklaard wordt, dat er bij die eerdere kweken (veel) minder planten stonden dan ten tijde van de inval. Indien betrokkene dit aannemelijk kan maken met bijvoorbeeld een boekhouding, kan deze verklaring gevolgd worden, maar in de praktijk blijft het meestal bij de enkele mededeling.

Indien verder geen andere gegevens aanwezig zijn, wordt voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel uitgegaan van een constant aantal planten, dus dat er bij de vorige kweken net zoveel planten hebben gestaan als bij de doorzoeking werden aangetroffen. Deze aannemelijkheid is mede gebaseerd op het economische principe dat leegstand geld kost of in ieder geval geen geld oplevert. Immers, waarom zou een kweker geld investeren in een kwekerij van een bepaalde omvang ten behoeve van een bepaalde capaciteit aan planten en dan minder planten in die kwekerij zetten? Het risico van ontdekking is net zo groot, alleen de uiteindelijke opbrengst is (veel) kleiner.

N.B.: Indien wel aannemelijk is dat er bij eerdere oogsten minder planten gestaan hebben, moeten ook de kosten uiteraard naar rato verminderd worden.

Norm aantal planten

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij, waarbij geen concrete aanwijzingen omtrent het aantal planten van eerdere oogsten zijn aangetroffen, er van uitgegaan dat er bij eerdere kweken hetzelfde aantal planten hebben gestaan als ten tijde van de ontmanteling van de kwekerij.

2.3 Opbrengst hennep in grammen

2.3.1 Algemeen

De berekening van de opbrengst heeft altijd betrekking op voorgaande oogsten. De opbrengst van aangetroffen (en in beslag genomen) planten kan echter wel gebruikt worden om de opbrengst van de eerdere oogsten aannemelijk te maken. Bij het merendeel van de door de politie aangetroffen hennepkwekerijen worden echter geen oogstrijpe planten aangetroffen en kan dus niet worden vastgesteld wat de opbrengst in gewicht van die aangetroffen teelt had kunnen zijn. Indien de betrokkene geen (aannemelijke) verklaring omtrent de opbrengst in gewicht wil afleggen, zal voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel derhalve uitgegaan moeten worden van een norm.

Tot nu toe wordt ten behoeve van de berekening veelal gebruik gemaakt van de norm van 22 gram per plant, voortkomend uit het door deskundigen van het Gerechtelijk Laboratorium in 1995 opgestelde rapport²⁰.

In dat rapport valt uit de onderdelen 5 en 7 op te maken dat ten behoeve van de gemiddelde opbrengstbepaling ook gebruik is gemaakt van opbrengsten van planten die nog niet tot volledige bloei waren gekomen en dat deze planten, indien zij tot het eindstadium zouden zijn doorgekweekt, een (veel) hogere opbrengst zouden hebben opgeleverd. De gemiddelde opbrengst van 22 gram is dus (mede) gebaseerd op planten die nog niet oogstrijp waren. Gezien het feit dat de kweker vaak wel het juiste oogstmoment kan afwachten, en dit economisch gezien ook zal doen, zal de gemiddelde opbrengst per plant dan ook naar verwachting hoger zijn dan de berekende 22 gram.

De vraag of een dergelijke norm, een gemiddelde gebaseerd op een grote variatie aan gegevens, gehanteerd mag worden heeft de Hoge Raad in twee recente uitspraken in positieve zin beantwoord. Zo heeft de Hoge Raad in januari 2003 de conclusie van de A-G. gevolgd; de A-G. concludeerde dat indien de werkelijke opbrengst niet meer na te gaan was, het rapport van het Gerechtelijk Laboratorium een gedegen oplossing biedt voor de schatting van de opbrengst per plant²¹.

---

²⁰ H. Huizer en A.I. Poortman - van der Meer, Rapport inzake de opbrengst van hennepplanten bij "binnenkweek", 16 maart 1995, p.2:

"Gemiddelde opbrengst:

De tot nu toe door ons gehanteerde opbrengstschatting van 20-30 g, vereenvoudigd tot 25 g, blijkt op grond van de recentelijk ter beschikking gekomen meetgegevens (m.n. van de CRI en het politielaboratorium Amsterdam) iets naar beneden te moeten worden bijgesteld. De "gemiddelde" opbrengst van beide informanten, berekend uit 140 planten, bedroeg 22 g. Vanaf heden zal dit getal door ons als "gemiddelde" opbrengst worden gehanteerd."

²¹ Conclusie A-G. in Hoge Raad 28 januari 2003, [JOW 2003/11](#):

7. In de onderhavige zaak kan niet meer worden nagegaan wat de werkelijke opbrengst van de verschillende kwekerijen is geweest. De plantjes zijn vernietigd. Het aantal plantjes is wel bekend. Nu niet meer is na te gaan wat de werkelijke opbrengst is geweest, dient deze te worden geschat. Het rapport van het Gerechtelijk Laboratorium biedt daarvoor een gedegen oplossing: een gemiddelde opbrengst per plant. Het rapport is gebaseerd op een onderzoek van ontmantelde

In januari 2004 volgt de Hoge Raad²² het Hof Den Bosch waar het hof van oordeel is dat ‘*in casu als uitgangspunt heeft te gelden, “de gemiddelde opbrengst na oogsten” van de hennepplant (22 gram) en niet “de minimaal te verwachten opbrengst” per plant, nu op geen enkele wijze aannemelijk was gemaakt dat in casu de opbrengst minder dan gemiddeld was*’.

Uit beide uitspraken valt op te maken dat indien de werkelijke opbrengst niet bekend is en van de zijde van de verdediging niet aannemelijk wordt gemaakt dat de opbrengst minder is geweest (geen enkele raadsman heeft tot nu toe overigens een hogere opbrengst aangevoerd) dan het door het Gerechtelijk Laboratorium vastgestelde gemiddelde, een op een dergelijke wijze vastgestelde norm een goed uitgangspunt biedt voor de schatting van de opbrengst.

2.3.2 Wetenschappelijk onderzoek naar de opbrengst in grammen

In het kader van het project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen” hebben twaalf politieregio’s (bijna) oogstrijpe planten verzameld. De planten zijn geselecteerd volgens een vast protocol. Per kweekruimte zijn twaalf willekeurig gekozen planten meegenomen. Op het totale kweekbed is virtueel een X geplaatst. Langs elke as van de X zijn zes planten geselecteerd. Bij het selecteren van de planten zijn niet alleen grote of kleine planten gekozen, maar zijn randplanten uitgesloten. Tevens werd van elke kwekerij een formulier met gegevens ingevuld. De deelnemende regio’s hebben van in totaal 86 kwekerijen planten en aanvullende gegevens aangeleverd.

Aan Plant Research International BV, een onderdeel van Wageningen Universiteit, is opdracht verstrekt om op basis van het verzamelde materiaal te bepalen wat de gemiddelde opbrengst per plant in het oogststadium is. De resultaten van dit deskundigenonderzoek zijn als bijlage bij deze rapportage gevoegd.

Omdat de kwekerijen niet allemaal ontdekt zijn op het moment dat de planten (bijna) geoogst zouden kunnen worden, werd na ontvangst door Plant Research International BV het ontwikkelingsstadium van de planten bepaald.

De ontwikkelingsstadia 1 tot en met 10 zijn door de deskundigen te Wageningen als volgt omschreven:

---

hennepkwekerijen in de periode 1990-1995, waarbij rekening is gehouden met goede (tot 93 gram opbrengst per plant) en minder goede oogsten (nauwelijks opbrengst: 5 gram opbrengst per plant). 8. Door de verdediging is aangevoerd dat verzoeker nooit een opbrengst van 22 gram per plant heeft gehaald. Daarbij heeft de raadsman tevens aangevoerd dat de eerste opbrengsten beroerd waren en dat bij de latere oogsten de gemiddelde opbrengst per plant tussen de 8 en 10 gram was. Deze enkele mededelingen van verzoeker zijn feitelijk niet onderbouwd, zodat zij – in het licht van wat onderzoek naar de gemiddelde opbrengst leert – door het hof mochten worden gepasseerd.

²² HR 20 januari 2004, [JOW 2004/9](#)

Stadium	Beschrijving
1	beginnende bloeiwijze groen
2	kleine bloem groen
3	ontwikkende bloem groen
4	ontwikkelde bloem groen
5	start indrogen
6	verkleuren haartjes (naar roodbruin)
7	begin harsvorming, plakkerig
8	harsvorming
9	volgroeide bloem
10	volgroeide knop, veel hars, oogststadium

Tabel 1: Beschrijving ontwikkelingsstadia

Hierna zijn de planten volgens een vast protocol gedroogd, geknipt en gewogen. De na het drogen en knippen verkregen hennep is volgens de deskundigen het product dat normaliter wordt gerookt.

Van de op deze wijze verzamelde gegevens van 86 kwekerijen zijn er uiteindelijk 77 in de analyse betrokken. De uitkomsten van zes kwekerijen zijn uitgevallen wegens ontbrekende aanvullende gegevens en drie vanwege fouten tijdens de verwerking. Het rapport omtrent dit deskundigenonderzoek is opgenomen als bijlage.

In onderstaande tabel zijn de regio's aangegeven waarin de 77 kwekerijen aangetroffen zijn.

Regio	Aantal kwekerijen
Drenthe	3
Gelderland-Midden	6
Gooi & Vechtstreek	1
Haaglanden	10
IJsselland	9
Limburg-Noord	10
Midden- en West Brabant	19
Rotterdam-Rijnmond	1
Twente	7
Utrecht	11
Totaal	77

Tabel 2: Aantal kwekerijen met oogstbare planten per politieregio

Om op grond van de aangeleverde 77 sets planten te voorspellen wat de opbrengst zou zijn geweest op het moment van oogsten door de kweker, is door de deskundigen op basis van de verzamelde gegevens een opbrengstmodel²³ ontwikkeld.

Dit opbrengstmodel kent de volgende drie variabelen:

- *Ontwikkelingsstadium*: in het model wordt ten behoeve van de berekening van de opbrengst per plant voor de gemiddelde kwekerij uitgegaan van ontwikkelingsstadium 10, het oogststadium.
- *Aantal planten per m²*: in het model wordt ten behoeve van de berekening van de opbrengst per plant voor de gemiddelde kwekerij uitgegaan van 15 planten per m². Immers uit de verzamelde gegevens blijkt dat de mediaan²⁴ voor het aantal planten per m² 15,37 bedraagt.
- *Vermogen assimilatiebelichting per m²*: in het model wordt ten behoeve van de berekening van de opbrengst per plant voor de gemiddelde kwekerij uitgegaan van 510 Watt. Immers uit de verzamelde gegevens blijkt dat de mediaan voor het vermogen assimilatiebelichting per m² 510 Watt bedraagt.

De conclusie van de deskundigen luidt als volgt:

“Uit dit model blijkt dat voor een gemiddelde Nederlandse illegale hennepkwekerij de opbrengst 33,7 gram aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant is. Met inachtneming van een eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van 95% ligt de ondergrens op 28,2 gram per plant. Dit betekent dat gesteld kan worden dat een Nederlandse illegale hennepkwekerij met een kans van 95% tenminste een gemiddelde van 28,2 gram aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant kan realiseren.”

2.3.3 Norm opbrengst hennep in grammen

In bovenstaande paragraaf is aangegeven dat het opbrengstmodel drie variabelen bevat.

Aangezien het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt berekend over voorgaande oogsten, ontwikkelingsstadium 10, is de variabele “Ontwikkelingsstadium” in het opbrengstmodel, in het kader van een voordeelsberekening, een constante.

De mediaan voor de variabele ‘Vermogen assimilatiebelichting per m²’ is 510 Watt. Dit komt overeen met gegevens aangetroffen in adviezen over kweekmethoden en kweekschema’s.

Daarin wordt namelijk geadviseerd om één lamp van 400 of 600 Watt boven ongeveer één m² te hangen²⁵. In een eerdere versie van dit document²⁶ wordt zelfs specifiek geadviseerd om een 400 Watt lamp te hangen boven 0,8 m² en een 600 Watt lamp boven 1,2 m². Gemiddeld

---

²³ Dr. ir. M.A.J. Toonen en Ir. J.T.N.M. Thissen, Opbrengstbepaling van illegale hennep teelt in Nederland, 12 april 2005, [p. 8](#).

²⁴ De mediaan is het midden van een verdeling, dat wil zeggen dat 50% van de gegevens onder de mediaan ligt en 50% er boven. De mediaan wordt minder beïnvloed door een paar extreme waarden in de dataset dan het gemiddelde.

²⁵ Bijvoorbeeld p. 3 en 5 in: Het binnenhuis verbouwen van Marihuana, aangetroffen op www.bazaar-roosendaal.nl/html/kweekboek.html, 9 augustus 2004

²⁶ Het binnenhuis verbouwen van hennep, Amsterdam 16 augustus 1993, p. 2

is dit 500 Watt per m². Ook deze variabele met een mediaan van 510 Watt per m² kan derhalve voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel gezien worden als een constante.

Voor de variabele ‘Aantal planten per m²’ is in het opbrengstmodel gekozen voor de mediaan van 15 planten per m². In de adviezen omtrent kweekmethoden is geen gemiddelde hieromtrent aangetroffen. Uit de jurisprudentie blijkt evenwel dat door de verdediging vaak het argument gebruikt wordt dat meer planten per m² een lagere opbrengst per plant oplevert. Ook Jansen geeft in zijn stuk over opbrengsten van hennep²⁷ aan dat de opbrengst per plant (onder meer) afhankelijk is van het aantal planten per m². Hij stelt hierin dat uit zijn ‘veldwerk’ bij enkele tientallen marihuanakwekers in binnen- en buitenland blijkt dat bij intensieve binnenteelt optimalisering van de opbrengst per m² het belangrijkste criterium voor de kweker is. Per m² worden volgens hem vaak zo’n dertig stekken geplant. Met minder planten per m² kan, volgens hem, wel een hogere opbrengst per plant worden bereikt.

Nu vooral de variabele ‘Aantal planten per m²’ van belang lijkt te zijn voor de opbrengst per plant, is aan de deskundigen te Wageningen gevraagd wat, gegeven het opbrengstmodel, de gemiddelde voorspelde opbrengst per plant is uitgaande van 1 tot en met 40 planten per m² en een gelijkblijvende assimilatiebelichting van 510 Watt. Tevens is gevraagd wat de voorspelde opbrengst is met een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval. De tabel met deze gegevens is bij de rapportage van de deskundigen gevoegd als bijlage 4.

De uitkomsten zijn als volgt:

Planten per m ²	Opbrengst per plant	eenzijdig 95%	Planten per m ²	Opbrengst per plant	eenzijdig 95%	Planten per m ²	Opbrengst per plant	eenzijdig 95%
1	40,4	34,3	15	33,7	28,2	29	26,9	20,8
2	39,9	33,9	16	33,2	27,7	30	26,4	20,2
3	39,4	33,5	17	32,7	27,2	31	26,0	19,6
4	39,0	33,1	18	32,2	26,7	32	25,5	19,0
5	38,5	32,7	19	31,7	26,2	33	25,0	18,4
6	38,0	32,2	20	31,3	25,7	34	24,5	17,9
7	37,5	31,8	21	30,8	25,1	35	24,0	17,3
8	37,0	31,4	22	30,3	24,6	36	23,5	16,7
9	36,6	30,9	23	29,8	24,1	37	23,1	16,1
10	36,1	30,5	24	29,3	23,5	38	22,6	15,5
11	35,6	30,0	25	28,8	23,0	39	22,1	14,9
12	35,1	29,6	26	28,4	22,4	40	21,6	14,2
13	34,6	29,1	27	27,9	21,9			
14	34,1	28,6	28	27,4	21,3			

Tabel 3: Voorspelling opbrengst per plant in grammen voor het verschillende aantal planten per m² met een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval.

²⁷ Dr. A.C.M. Jansen, Universiteit van Amsterdam, Marihuana-opbrengsten, 5 november 1999

N.B.: Uit bovenstaande tabel blijkt dat de voorspelde opbrengst per plant met eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval telkens lager ligt dan de voorspelde opbrengst per plant. Het verschil varieert van 5,5 gram bij onder meer 15 planten per m² (33,7 gram +/- 28,2 gram) tot 7,4 gram bij 40 planten per m² (21,6 gram +/- 14,2 gram). In het opbrengstmodel wordt de variabele 'Vermogen assimilatiebelichting per m²' vermenigvuldigd met de factor 0,01242. Dit houdt in dat een afwijking van 100 Watt ten opzichte van de mediaan van 510 Watt een verschil van 1,24 gram (100 * 0,01242) opbrengst per plant geeft. In het zeldzaam voorkomende geval dat slechts 100 Watt assimilatiebelichting per m² gebruikt is, geeft dit een voorspelde opbrengst van 5,09 gram (410 * 0,01242) per plant minder. Deze vermindering is nog steeds kleiner dan de minimale vermindering in de voorspelde opbrengst bij de keuze voor de lagere voorspelde opbrengst met een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval (5,5 gram). Door nu te kiezen voor de (lagere) opbrengst met de eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval, wordt bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel derhalve voldoende rekening gehouden met eventuele lagere opbrengsten als gevolg van minder assimilatiebelichting.

Norm opbrengst hennep in grammen

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de opbrengst per plant gekozen voor de opbrengst per plant met een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval met als variabele het aantal planten per m², zoals opgenomen in bovenstaande tabel.

Indien het aantal planten per m² niet bekend is, zal uitgegaan worden van 15 planten per m², de mediaan uit het verrichte onderzoek, en de daarbij behorende opbrengst van 28,2 gram per plant.

2.4 Opbrengst hennep in geld

Betrokkenen leggen meestal geen (aannemelijke) verklaring af over de opbrengst van hun hennepkwekerij. Er zal dan ook vaak uitgegaan moeten worden van een norm.

De Centrale Recherche Informatiedienst²⁸ heeft in 1995 een rapport uitgebracht²⁹ waarin in onderdeel 1E de groothandelsprijs gesteld wordt op tussen de NLG 5.000,- en NLG 8.000,-, per kilo, afhankelijk van de kwaliteit van de hennep. Het genoemde bedrag van NLG 5.000,- per kilo (€2.268,90, veelal afgerond op €2.270,-) is tot op heden de gebruikte norm indien de werkelijke opbrengst in de betreffende zaak niet bekend is.

Gedurende een aantal jaren heeft Europol de prijzen van verdovende middelen in Europa bijgehouden. De groothandelsprijs per kilo hennep in Nederland bedraagt in het voorjaar van 1998 tussen de NLG 4.000,- en NLG 8.000,-³⁰ (€1.815,12 en €3.630,24) en in het najaar van 1998 tot en met voorjaar 1999 tussen de NLG 5.000,- en NLG 6.000,-³¹ (€2.268,90 en €2.722,68).

In 2003 is door de dienst Nationale Recherche Informatie (NRI) van het Korps Landelijke Politiediensten wederom een onderzoek gedaan naar prijzen van verdovende middelen in Nederland. Aan de hand van 32 meldingen uit diverse politieregio's bleek dat de groothandelsprijs van hennep in Nederland over dat jaar gemiddeld **€2.332,-** per kilo was. De prijzen varieerden van €1.500,- tot €3.500,- per kilo.

Uit de diverse politieregio's is de volgende informatie ontvangen:

- in het project "Haagsche Gladiolen" in de regio Haaglanden hebben acht hennepkwekers verklaard over de door hen ontvangen verkoopprijs. De gemiddelde verkoopprijs per kilo op basis van deze verklaringen bedraagt **€2.019,-** (met een minimum van €1.500,- en maximum van €2.500,- per kilo);
- uit de regio Noord Holland Noord zijn op basis van dertien verklaringen afgelegd in 2003 en 2004 prijzen ontvangen variërend van €1.000,- tot €3.180,- per kilo. De gemiddelde verkoopprijs op basis van deze gegevens bedraagt **€2.248,-** per kilo.
- in de regio Utrecht is in een onderzoek in 2004 aan de hand van tapgesprekken vastgesteld dat er door betrokkenen in totaal tien partijen hennep bij de hennepkweker zijn ingekocht. De inkooprijzen variëren van €2.178,- tot en met €3.000,- per kilo. De gemiddelde inkooprijzen bedraagt op basis van deze gegevens **€2.567,-** per kilo.

---

²⁸ De Centrale Recherche Informatiedienst is thans genaamd Dienst Nationale Recherche Informatie van het Korps Landelijke politiediensten.

²⁹ L.D.Weeda, Divisie Centrale Recherche Informatie, 23 augustus 1995

³⁰ Prices of Drugs in the European Union 1998, file No: 2521-29r1, Europol, May 1998

³¹ Prices of Drugs in the European Union 1998, file No: 2521-30, Europol, December 1998 en Prices of Drugs in the European Union 1999, file No: 2521-31r1, Europol, July 1999

- uit de regio Gelderland Zuid zijn op basis van verklaringen vijf prijzen ontvangen uit 2002 en twee uit 1999. De prijzen variëren van €1.815,- tot €2.950,- per kilo. De gemiddelde verkoopprijs op basis van deze gegevens bedraagt **€2.460,-** per kilo.
- in de regio Friesland zijn in één zaak uit 2001 door zowel de afnemers als de kweker verklaringen afgelegd. Hieruit zijn zes prijzen naar voren gekomen die variëren van €2.178,- tot €3.176,- per kilo. De gemiddelde verkoopprijs op basis van deze gegevens bedraagt **€2.666,-** per kilo.
- in de regio Brabant Zuid-Oost zijn in een onderzoek in september 2004 in tagesprekken vier prijzen naar voren gekomen variërend van €2.700,- tot €2.900,- per kilo. De gemiddelde verkoopprijs op basis van deze gegevens bedraagt **€2.787,50** per kilo.

Om te komen tot een gemiddelde verkoopprijs ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel is zowel een gemiddelde berekend aan de hand van de ontvangen gegevens uit de diverse politieregio's (1), als een gemiddelde aan de hand van de gegevens van de NRI gecombineerd met de gegevens uit de diverse politieregio's (2):

1. In totaal zijn uit de politieregio's 48 prijzen ontvangen die variëren van €1.000,- tot €3.180,- per kilo. De gemiddelde prijs per kilo op basis van deze gegevens bedraagt **€2.396,-**.
2. In totaal zijn van de NRI en de politieregio's 80 prijzen ontvangen die variëren van €1.000,- tot €3.500,-. De gemiddelde prijs per kilo op basis van deze gegevens bedraagt **€2.370,-**.

Dat deze gemiddelde prijzen niet te hoog zijn, kan blijken uit de (beperkte hoeveelheid) gegevens die op internet met betrekking tot de verkoopprijzen van hennep zijn aangetroffen. In totaal zijn in een chatbox negen prijzen aangetroffen waarvoor hennep verkocht werd. De prijzen variëren van €2.200,- tot €4.000,- per kilo. De gemiddelde verkoopprijs op basis van deze gegevens bedraagt **€2.977,-** per kilo.

Daarnaast is in de politieregio Utrecht de boekhouding van een coffeeshop in beslag genomen. Hierin zijn van negen maanden in 2000 de inkooprijzen aangetroffen. In deze inkoopgegevens zijn in totaal 156 ingekochte partijen hennep vastgesteld met inkooprijzen die variëren van €2,27 (NLG 5,-) tot €3,40 (NLG 7,50) per gram. De gemiddelde inkooprijzen bedraagt €2,85 (NLG 6,29) per gram. In totaal is in deze negen maanden met deze 156 partijen door de coffeeshop 120,41 kilo hennep aangeschaft. Rekening houdend met de omvang van de ingekochte partijen bedraagt de gemiddelde inkooprijzen **€2.880,-** per kilo.

Norm opbrengst in geld

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij, waarbij geen concrete aanwijzingen omtrent de opbrengsten per kilo zijn aangetroffen, een verkoopprijs van €2.370,- per kilo hennep als norm aangehouden.

3. Kosten

Na een algemene inleiding omtrent de aftrek van kosten bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel, wordt achtereenvolgens ingegaan op de afschrijvingskosten (3.2) en de variabele kosten (3.3). In paragraaf 3.4 komen de kosten aan de orde waarvan op voorhand niet meteen duidelijk is dat deze ook zijn gemaakt door betrokkene.

3.1 Algemeen

In het kader van de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel kunnen niet alle gemaakte kosten in mindering gebracht worden op de opbrengst. De Hoge Raad heeft namelijk het volgende bepaald:

- “dat alleen kosten aftrekbaar zijn welke de verdachte niet gemaakt zou hebben als hij de strafbare feiten niet gepleegd zou hebben”³² en
- “dat alleen kosten voor aftrek in aanmerking kunnen komen, die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict”³³.

Voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel houdt dit in dat alleen de voor het gepleegde feit extra gemaakte kosten in mindering gebracht kunnen worden, ofwel alleen kosten die niet gemaakt zouden zijn als de illegale activiteiten niet waren gepleegd.

Verder blijkt uit de genoemde jurisprudentie dat alleen kosten met betrekking tot feiten die tot opbrengst hebben geleid aftrekbaar zijn. De kosten behoren dan ook per delict te worden berekend, zodat kosten die niet volledig gedekt worden door de opbrengsten van een delict niet verrekend worden met opbrengsten uit andere delicten.

Ook met betrekking tot de kosten van de in beslag genomen partij, bijvoorbeeld de bij de huiszoeking in beslag genomen planten, zijn duidelijke uitspraken gedaan:

- Bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel heeft het hof slechts een kwart van de investeringskosten in mindering gebracht nu slechts één van de vier kweken succesvol geoogst was. Volgens de Hoge Raad is dit oordeel van het hof is niet onbegrijpelijk.³⁴
- De A-G. concludeert dat kosten voor aftrek in aanmerking komen die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. Daaronder vallen niet de kosten die zijn gemaakt met betrekking tot feiten waarvoor (nog) geen wederrechtelijk verkregen voordeel is gerealiseerd. Dat laatste is in de onderhavige zaak het geval met de hennepplanten die door de politie in beslag zijn genomen. De Hoge Raad overweegt dat het middel niet tot cassatie kan leiden.³⁵

---

³² HR 8 juli 1992, [JOW 1996/50](#)

³³ HR 8 juli 1998, [JOW 1998/54](#); HR 30 oktober 2001, [JOW 2002/1](#)

³⁴ HR 19 mei 1998, [JOW 1998/50](#)

³⁵ HR 3 oktober 2000, [JOW 2000/38](#)

- Onder direct gerelateerde, aftrekbare kosten vallen niet de gemaakte kosten met betrekking tot de door de politie in beslag genomen hennepplanten. Deze kosten zijn namelijk gemaakt met betrekking tot een feit terzake waarvan geen wettelijk voordeel is genoten³⁶.
- Voor aftrek kunnen alleen kosten in aanmerking komen die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. Daartoe behoren wel (bijvoorbeeld) inkoopkosten voor zover zij hebben gediend tot het verkrijgen van voordeel, maar niet de kosten die werden gemaakt ten behoeve van een oogst die later zou mislukken³⁷.

Dat de door betrokkene opgevoerde kosten, zonodig met bewijsstukken onderbouwd, aannemelijk gemaakt moeten worden, blijkt uit een uitspraak van de Hoge Raad in 2003. De A-G. concludeert dat in het kader van de redelijke bewijslastverdeling niet klakkeloos aanvaard moet worden wat betrokkene ongemotiveerd als kosten opvoert³⁸.

In een uitspraak in 2004 concludeert de A-G. dat het feit dat betrokkene veelal niet in staat zal zijn om de hogere kosten met bewijsstukken aannemelijk te maken, omdat het niet gebruikelijk is in criminele kringen om de handel en wandel nauwkeurig te documenteren met het oog op een latere financiële verantwoording, het risico van betrokkene is en niet aan het Openbaar Ministerie kan worden tegengeworpen³⁹.

---

³⁶ Hof Den Bosch 5 oktober 2001, [JOW 2002/5](#)

³⁷ Hof Leeuwarden 19 december 2000, [JOW 2004/19](#)

³⁸ HR 15 april 2003, [JOW 2004/25](#): De veroordeelde heeft de volgens hem gemaakte kosten van zijn hennepplantage op geen enkele wijze ter zitting van het hof of elders aannemelijk gemaakt zodat enige controle op deze kostenpost volstrekt niet mogelijk is. Het hof acht de opgave van kosten excessief in het licht van soortgelijke zaken die door het hof worden berecht. Het hof houdt rekening met een bedrag dat in redelijkheid bepaald wordt op 1/5 deel. De A-G. acht deze beslissing niet onbegrijpelijk: "Indien een veroordeelde er niet in slaagt de investeringen die hij zegt te hebben gedaan te specificeren en te onderbouwen ligt het voor de hand dat de rechter de vrijheid neemt de in aftrek te brengen kosten naar redelijkheid te bepalen. Ik merk hier terzijde op dat de enkele bewering van een veroordeelde dat hij voor een bepaald bedrag heeft geïnvesteerd bij gebreke van nota's en bankafschriften of ander bewijsmateriaal onvoldoende is om de rechter aan het gepresenteerde kostenplaatje te binden. Ware dat wel zo dan zou iedere veroordeelde aangemoedigd worden zijn kostenposten hoog op te schroeven zonder daarvoor enige ondersteuning aan te voeren. Dat de kostenaftrek niet te benepen moet worden opgezet wil niet zeggen dat klakkeloos aanvaard moet worden wat veroordeelde ongemotiveerd aan kosten opvoert. Dat zou op gespannen voet staan met het systeem dat aan de wetgever voor ogen stond. In wezen gaat het systeem van de wetgever immers uit van een 'redelijke bewijslastverdeling'. Daarmee strookt niet de eis dat de rechter de vaststelling van de aftrekbare kosten moet beleggen met bewijsmiddelen zodra hij minder in aftrek brengt dan de veroordeelde heeft opgevoerd, terwijl de veroordeelde ongemotiveerd, oncontroleerbaar en niet onderbouwd aftrekbare kosten als uitgangspunt kan stellen." De HR verworpt het beroep.

³⁹ HR 29 juni 2004, [JOW 2005/23](#): Conclusie A-G.:

“Een ander risico voor de gepakte verdachte is dat hij dan niet in staat zal zijn tegenover de stellingen van het OM de zijne ingang te doen vinden, omdat het niet gebruikelijk is in deze kringen om handel en wandel nauwkeurig te documenteren met het oog op een latere financiële verantwoording. Dat de opbouw van zo een verantwoording in deze kringen niet gebruikelijk is en dat verdachte als verkerend in dergelijke kringen evenmin rekenschap kan afleggen van zijn criminele financiële reilen en zeilen en niet verder komt dan het debiteren van ongestaafde en vage beweringen en veronderstellingen kan niet aan het OM worden tegengeworpen.”

3.2 Investeringsen

De investeringen door betrokkene in duurzame productiemiddelen nemen in de kostenaf trek een bijzondere plaats in. In het kader van een hennepkwekerij moet hierbij gedacht worden aan bijvoorbeeld lampen, kweekbakken en/of –tafels, potten, ventilatoren, afzuiginstallaties, bewateringssystemen, al naar gelang de omvang en professionaliteit van de kwekerij.

Bij de aanschaf van die duurzame productiemiddelen is sprake van een transformatie van geld naar goederen. Door deze aanschaf verandert derhalve de totale waarde van het vermogen niet. Door het gebruik van een duurzaam productiemiddel neemt de waarde van dat goed, en hierdoor het totale vermogen, echter af. Deze waardevermindering kan als afschrijvingskosten in mindering gebracht worden. Op deze manier vindt toerekening plaats van de waardevermindering van de duurzame activa aan de activiteiten die reeds hebben plaatsgevonden en tot opbrengsten hebben geleid, zijnde de succesvolle oogsten. Als gevolg van deze toerekening ontstaat dan de noodzakelijke directe relatie tussen de afschrijvingskosten en de voltooiing van de strafbare feiten.

Dat ook de Hoge Raad deze mening toegedaan is, blijkt uit een arrest uit 1998⁴⁰.

Het resterende deel van de investeringen dat niet via afschrijvingskosten voor aftrek in aanmerking komt, behoort tot het “bedrijfsrisico” van betrokkene. Immers door dergelijke duurzame activa aan te schaffen neemt betrokkene bewust het risico van strafrechtelijk ingrijpen en daarop volgend verbeurdverklaring/onttrekking aan het verkeer. Een dergelijk risico is niet te beschouwen als kosten in relatie tot het strafbare feit, aldus Hof Den Bosch in 2001⁴¹. Deze gedachte van het hof is analoog aan de stelling van de Hoge Raad⁴², weliswaar in het kader van de aanschaf van een partij verdovende middelen, dat degene die ervoor kiest dergelijke middelen aan te kopen het risico neemt van beslag.

In 2004 heeft een raadsman in cassatie gesteld (zakelijk weergegeven) dat nu alle in beslag genomen apparatuur is vernietigd, er geen sprake meer kan zijn van een restwaarde en dat de aanschafkosten dus in zijn geheel in mindering op het voordeel mogen worden gebracht, nu er nadien geen inkomsten of ander voordeel kon worden genoten. De A-G heeft hieromtrent geconcludeerd dat deze klacht niet kan slagen en dat de omstandigheid dat de veroordeelde de investering niet geheel heeft kunnen terugverdienen niet betekent dat de gehele investeringskosten in directe relatie staan tot de ene kweek waar het hof vanuit is gegaan. De Hoge Raad heeft het beroep verworpen⁴³.

---

⁴⁰ HR 19 mei 1998, [JOW 1998/50](#): Bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel heeft het hof slechts een kwart van de investeringskosten in mindering gebracht nu slechts één van de vier kweken succesvol geogst was. Volgens de Hoge Raad is dit oordeel van het hof is niet onbegrijpelijk. Blijkbaar is de Hoge Raad van mening dat kosten van investeringen, zijnde de afschrijvingen, slechts tot aftrek leiden indien ze ook tot een opbrengst hebben geleid.

⁴¹ Hof Den Bosch 5 oktober 2001, [JOW 2002/5](#)

⁴² HR 8 juli 1998, [JOW 1998/54](#)

⁴³ HR 24 augustus 2004, [JOW 2005/25](#)

Randvoorwaarden/aandachtspunten

Wanneer afschrijvingskosten in aftrek gebracht worden, is wel van belang dat aan de volgende randvoorwaarden is voldaan.

- Ten eerste dienen de investeringen in de kweekinstallatie in overeenstemming met de mogelijke productieomvang te zijn én feitelijk betaald te zijn door degene van wie het voordeel wordt berekend. Als dit laatste namelijk niet het geval is, kan ook geen sprake zijn van de aftrek van kosten.
- Ten tweede dient de kweekinstallatie enkel voor de illegale activiteiten (de kweek van hennep) gebruikt te worden. Wanneer er sprake is van een combinatie van illegale en legale activiteiten (denk bijvoorbeeld aan een tuinder die leegstand in zijn (legale) kassen benut voor hennepkweek), dient de aftrek van kosten beperkt te worden tot de extra kosten die noodzakelijk zijn voor het daadwerkelijke gebruik van de activa ten behoeve van het strafbare feit. Vaste kosten, waaronder begrepen de reguliere afschrijving op de activa, blijven in dergelijke gevallen buiten beschouwing. Deze worden geacht te zijn gemaakt voor de verwerving van de legale opbrengsten en zouden dus ook gemaakt zijn zonder de illegale activiteiten. Met andere woorden, deze kosten waren voor de betrokkene noodzakelijk om de legale bedrijfsactiviteiten te kunnen uitvoeren, onafhankelijk van het eventuele plegen van strafbare feiten.
- Als laatste moet ook de regel “geen voordeel, dan ook geen kosten” niet uit het oog verloren worden. Indien bijvoorbeeld investeringskosten toegerekend kunnen worden aan een periode waarin een of meer oogsten mislukt zijn, mogen deze kosten niet op het totale berekende wederrechtelijk verkregen voordeel in mindering gebracht worden omdat er ook geen voordeel tegenover staat.

3.2.1 Omvang investeringen

Om een indruk te krijgen van de investeringen hieronder een op het internet aangetroffen gedetailleerd voorbeeld van investeringen die een startende kweker voor 1 m² met maximaal 25 planten zou kunnen doen⁴⁴ :

Benodigdheden	Prijs in €
Groeilamp, 400 Watt	79,00
Tijdschakelaar voor de groeilamp	12,95
Koolstoffilter met ventilator voor de luchtafvoer	110,00
Koolstofmat met voorfilterdoel voor de luchttoevoer, 1 m ²	40,90
Zwart-wit folie op de wanden, 5 meter	5,75
Thermostaat voor de luchtafvoer	29,00
Thermo / Hygrometer (Digitaal)	25,00
Aluflex luchtafvoerbuis, ongeveer 5 meter	12,50
Slangklem voor de luchtafvoerbuis	1,50
Zwenkventilator, doorsnede 23 cm	17,95
Overige materialen voor kast. Ongeveer	50,00
Totaal investeringen	€384,55

Tabel 4: Voorbeeld totale investeringskosten 1 m²

Natuurlijk is dit maar één voorbeeld en zal de prijs wijzigen aan de hand van de omvang van de kwekerij en de leverancier van de goederen.

In het onderzoek “Haagsche Gladiolen” heeft men van de honderd onderzochte hennepkwekerijen de aangetroffen duurzame productiemiddelen op een rijtje gezet. Ten behoeve van een norm voor de investeringen is aan de hand van deze gegevens de op papier meest optimale hennepkwekerij samengesteld. In deze optimale kwekerij zijn alle in de praktijk voorkomende apparaten opgenomen. Zo is men er bijvoorbeeld van uitgegaan dat in elke kwekerij verwarming geplaatst is, terwijl uit de gegevens verzameld ten behoeve van het project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen” blijkt dat in 44 van de 86 aangetroffen kwekerijen geen verwarming aanwezig was. Van de voor deze optimale kwekerij benodigde duurzame productiemiddelen heeft men de prijs bepaald aan de hand van prijslijsten van vier verschillende growshops. Uiteindelijk heeft men de prijslijst met gemiddeld de hoogste prijzen gebruikt om te komen tot een totaal bedrag aan investeringen. Tevens is geen rekening gehouden met het feit dat illegale kwekers ook veelvuldig goedkopere tweedehands apparatuur aanschaffen. Bij de bepaling van deze investeringen speelt natuurlijk de omvang van de kwekerij een grote rol.

⁴⁴ www.growshop-headshop-dekweekplaneet.nl/main.htm (8 maart 2002)

De op deze wijze bepaalde investeringen zijn vergeleken met verklaringen omtrent investeringen van zeventien verschillende betrokkenen uit het onderzoek. Hieruit bleek dat in twaalf gevallen het investeringsbedrag, bepaald via de tabel, hoger was dan het door betrokkene opgegeven investeringsbedrag. Daar echter in vijf gevallen het door betrokkene opgegeven investeringsbedrag hoger lag dan hetgeen uit de berekeningen volgde, heeft men de bedragen in de tabel zodanig verhoogd dat nog slechts één van de door betrokkenen genoemde investeringsbedragen hoger was.

Uiteindelijk heeft men onderstaande tabel opgesteld met daarin de hoogte van de investering afhankelijk van het aantal planten:

Aantal planten minimaal	Aantal planten maximaal	Investering per hennepkwekerij in €
0	< 200	3.000,-
200	< 300	4.000,-
300	< 400	5.000,-
400	< 500	6.000,-
500	< 600	7.000,-
600	< 700	8.000,-
700	< 800	9.000,-
800	< 900	10.000,-
900	< 1.000	10.000,-

Tabel 5: Totale investeringskosten t.o.v. aantal planten

Indien in meerdere ruimten gekweekt wordt, moet de investering per ruimte aan de hand van het in die ruimte aanwezige aantal planten vastgesteld worden.

Inmiddels heeft de politie in de regio Utrecht de in het onderzoek “Haagsche Gladiolen” gepresenteerde tabel in een drietal zaken vergeleken met verklaringen van betrokkenen. De drie kwekerijen hadden respectievelijk een omvang van 83, 320 en 535 planten. Bij alle drie de kwekerijen was het door betrokkene aangegeven investeringsbedrag lager dan het in de tabel opgenomen investeringsbedrag.

Gezien het bovenstaande lijkt de in het project “Haagsche Gladiolen” opgestelde tabel van investeringsbedragen voor kwekerijen met een omvang van 0 tot 1.000 planten dan ook een goed uitgangspunt voor het berekenen van de afschrijvingskosten en zal deze gebruikt worden voor de standaardberekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkweek. Gezien het feit dat van de 179 kwekerijen in de projecten “Haagsche Gladiolen” en “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel bij hennepkwekerijen” slechts in totaal 18 kwekerijen meer dan duizend planten bevatten, is

deze tabel niet verder uitgebreid. Bij kwekerijen met méér dan 1.000 planten kan aan de hand van de aangetroffen apparatuur zelfstandig een berekening gemaakt worden.

Daarnaast kunnen de in de tabel genoemde investeringen bij elkaar opgeteld worden totdat het in die ruimte aanwezige aantal planten bereikt is. Gezien het feit dat uit de tabel blijkt dat de kosten per plant verhoudingsgewijs afnemen als er meer planten in een ruimte staan, zal deze benadering vermoedelijk leiden tot een te hoge kostenaf trek. Daar dit in het voordeel van betrokkene is, kan dit worden geaccepteerd.

3.2.2 Afschrijvingskosten

Omtrent de afschrijvingstermijn van de investeringen bestaat in de jurisprudentie weinig eenduidigheid. Zo vindt de Rechtbank Middelburg⁴⁵ en het Hof Den Bosch⁴⁶ dat de investeringen in een hennepkwekerij in vier jaar moeten worden afgeschreven, terwijl het Hof Leeuwarden⁴⁷ een afschrijvingstermijn van 5 jaar hanteert. In het in § 3.2 genoemde arrest⁴⁸, waarbij de raadsman de gehele aanschafkosten in mindering wilde brengen, ging het Hof Den Bosch uit van een afschrijvingstermijn van drie jaar.

Om meer duidelijkheid te krijgen omtrent de levensduur van de bij hennepkweek gebruikte apparatuur is aansluiting gezocht bij de landbouwnormen die de Belastingdienst gebruikt. Sinds het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw worden deze normen jaarlijks vastgesteld in overleg met de Vereniging van Accountants- en Belastingadviseurs VLB, Land- en Tuinbouworganisatie (LTO), Tuinbouw Accountant Administratiekantoren (TAAK) en de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB) en gepubliceerd in de publicatie “Landelijke Landbouwnormen”. De normen die in deze publicatie worden genoemd gelden voor de gehele Belastingdienst en gelden dan ook voor alle belastingplichtige ondernemingen in de agrarische sector⁴⁹.

Paragraaf 5.1.3 van bovengenoemde publicatie gaat in op de afschrijvingstermijnen voor de gebruikte bedrijfsmiddelen in de glastuinbouw. Voor de hennepkweek zijn de volgende afschrijvingstermijnen van belang⁵⁰:

---

⁴⁵ Rechtbank Middelburg 11 augustus 1999, [JOW 1999/59](#)

⁴⁶ Hof Den Bosch 26 januari 2001, [JOW 2005/30](#)

⁴⁷ Hof Leeuwarden 19 december 2000, [JOW 2004/19](#)

⁴⁸ HR 24 augustus 2004, [JOW 2005/25](#)

⁴⁹ Landelijke landbouwnormen 2003, 1 januari 2004 p. 3 en 5

⁵⁰ Landelijke landbouwnormen 2003, 1 januari 2004, p. 25 en 26

Soort apparatuur	Afschrijvingstermijn
CO2 apparatuur	7 jaar
stoomapparatuur inclusief afzuigsysteem, grondverwarming, bedverwarming en koeling	11 jaar
substraatinstallatie	4 jaar
bron inclusief pomp, leidingen en overige watervoorzieningen/waterbehandeling	7 jaar
vaste tafels, roltafels, rolcontainers	11 jaar
klimaatcomputers	7 jaar
assimilatie-installaties (hieronder wordt verstaan de lamp armatuur)	7 jaar
lampen (hieronder wordt verstaan het “peertje”)	3 jaar

Tabel 6: Afschrijvingstermijnen bedrijfsmiddelen glastuinbouw

Paragraaf 5.2.3 gaat in op de afschrijvingstermijn voor de gebruikte bedrijfsmiddelen bij champignonteelt. Voor de hennepkweek zijn met name de onderstaande afschrijvingstermijnen voor klimaatinstallaties van belang⁵¹:

Soort apparatuur	Afschrijvingstermijn
klimaatcomputer	5 jaar
regelpaneel	8 jaar
CO2 concentratiemeter	8 jaar
bevochtigingsregeling	10 jaar
ventilatiesystemen	8 jaar

Tabel 7: Afschrijvingstermijnen klimaatinstallaties

Uit de publicaties over de jaren 2001⁵² en 2002⁵³ blijkt dat de hierboven opgenomen afschrijvingsperioden ook in die jaren worden gehanteerd, dit met uitzondering van de ontbrekende afschrijvingsperioden bij champignonteelt in 2001.

Op grond van de door de Belastingdienst, ondernemersorganisaties en accountants/belastingadviseurs vastgestelde afschrijvingsperioden is een algemene afschrijvingsperiode van vier jaar voor alle apparatuur aannemelijk. De lagere vastgestelde afschrijvingsperiode op lampen (het “peertje”) wordt meer dan gecompenseerd door de (veel) hogere vastgestelde afschrijvingsperioden op alle andere gebruikte apparatuur. Bij een algemene afschrijvingstermijn van vier jaar wordt tevens voldoende rekening gehouden met

⁵¹ Landelijke landbouwnormen 2003, 1 januari 2004, p. 28

⁵² Landelijke landbouwnormen 2001, 1 januari 2002, p. 27 en 28

⁵³ Landelijke landbouwnormen 2002, 1 januari 2003, p. 25 en 26

mogelijk minder onderhoud en intensiever gebruik van de apparatuur bij illegale hennepkweek.

Norm afschrijvingskosten per oogst

Gezien bovenstaande zal ten behoeve van de standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel een voor alle investeringen geldende afschrijvingstermijn van vier jaar aangehouden worden. Bij vijf oogsten per jaar (zie § 2.1.2) bedragen de afschrijvingskosten per oogst, indien geen concrete aanwijzingen omtrent investeringen zijn aangetroffen, afhankelijk van het aantal planten:

Aantal planten minimaal	Investering per hennepkwekerij in €	Afschrijvingskosten per jaar in €	Afschrijvingskosten per oogst in €
0 - 199	3.000,-	750,-	150,-
200 - 299	4.000,-	1.000,-	200,-
300 - 399	5.000,-	1.250,-	250,-
400 - 499	6.000,-	1.500,-	300,-
500 - 599	7.000,-	1.750,-	350,-
600 - 699	8.000,-	2.000,-	400,-
700 - 799	9.000,-	2.250,-	450,-
800 - 899	10.000,-	2.500,-	500,-
900 - 1000	10.000,-	2.500,-	500,-

Tabel 8: Totale afschrijvingskosten per oogst

3.3 Variabele kosten

In deze paragraaf komen de kosten aan de orde die noodzakelijkerwijs per plant gemaakt moeten worden, zoals de aanschaf van stekken en het verbruik van water, kweekmedium en voedingsstoffen.

3.3.1 Stekken

Zoals reeds eerder aangegeven wordt uitgegaan van kweek vanaf hennepstekken, de meest gebruikte methode bij binnenteelt onder assimilatielampen.

De stekken worden veelal ingekocht bij derden. Gezien het feit dat deze kosten in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict mogen de aan die derde betaalde bedragen in mindering gebracht worden op het wederrechtelijk verkregen voordeel. Uiteraard kunnen alleen de kosten voor de aanschaf van stekken voor de geslaagde oogsten in mindering worden gebracht en niet de kosten voor de aanschaf van stekken van de in beslag genomen planten.

Uit zes politieregio's zijn in totaal 45 gegevens ontvangen met betrekking tot de kostprijs van hennepstekken. Vier hiervan betreffen verkoopprijzen van Growshops (variërend van €1,25 tot €2,27), terwijl alle overige prijzen gebaseerd zijn op verklaringen van betrokkenen (variërend van €0,80 tot €4,-). De gemiddelde verkoopprijs is €1,93. De gegevens zijn afkomstig uit de jaren 1999 tot en met 2004. Indien de selectie beperkt wordt tot de gegevens uit 2002 tot en met 2004 (39 gegevens) stijgt de gemiddelde verkoopprijs licht tot €1,94.

3.3.2 Kweekmedium

Hennep kan geteeld worden op verschillende ondergronden, het kweekmedium. Onderstaand wordt ingegaan op de kosten per plant van de verschillende kweekmedia. De prijzen zijn afkomstig van op internet aangetroffen prijslijsten van growshops. Indien in de prijslijsten alleen kosten per m² gevonden zijn, zal ter bepaling van de kosten per plant uitgegaan worden van het door de deskundigen te Wageningen vastgestelde mediaan van 15 planten per m² (zie paragraaf 2.3.2).

Potgrond

De stekjes worden veelal geplant in potgrond. Na iedere oogst is nieuwe potgrond nodig voor de volgende plantperiode. Uit de aangetroffen kweekinformatie en de prijslijsten blijkt dat de stekken, afhankelijk van het aantal planten per m², geplant kunnen worden in potten van 4 tot 11 liter. In de kweekinformatie worden veelal potten van 7 liter geadviseerd. Voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel zal uitgegaan worden van één plant in een pot van 7 liter.

In het onderzoek "Haagsche Gladiolen" blijkt uit onderzoek bij een tuincentrum en uit prijslijsten op internet dat een zak potgrond van 20 liter €2,50 kost. Dit is de hoogste prijs

van potgrond die is aangetroffen tijdens het onderzoek. Bij gebruik van potgrond zijn de kosten dan €0,88 per plant ($€2,50 / 20 * 7$).

Steenwol

Een ander veel gebruikt kweekmedium is steenwol. De stekken worden geplaatst in zogenaamde startblokken van steenwol. Elke stek wordt geplaatst in één startblok. Als de stekken na circa twee dagen geworteld zijn in de startblokken, worden ze uitgezet op matten of slabs van steenwol. Na iedere oogst moeten zowel de startblokken als de matten vervangen worden.

De startblokken kosten tussen de €0,20 en €0,25 per stuk kosten en 1m² steenwolmat kost ongeveer €14,-. Bij 15 planten per m² zijn de kosten bij gebruik van steenwol afgerond €1,18 per plant ($€0,25 + (€14,-/15)$).

Mapito

Mapito is een relatief nieuw kweekmedium. Het is een mengsel van steenwol- en PU-vlokken. Mapito moet verzadigd worden met water, waarbij elke liter mapito circa 0,5 liter water opneemt. Een zak mapito van 80 liter kost €18,50. Ten behoeve van de kweek van hennep is volgens een op internet aangetroffen document per m² 65 liter mapito nodig⁵⁴, zodat 1 m² €15,- kost ($65/80 * €18,50$). Bij 15 planten per m² zijn de kosten bij gebruik van mapito dan €1,- per plant ($€15,-/15$).

Hydrokorrels

Hydrokorrels (kleikorrels) kunnen gebruikt worden in potten waarin één plant staat of in bakken waarin meerdere planten staan. Een zak van 50 liter kost €10,25. Uitgaande van een hoeveelheid van 65 liter per m² (zelfde hoeveelheid als bij mapito) kost 1 m² €13,33 ($65/50 * €10,25$). Bij 15 planten per m² zijn de kosten van het gebruik van hydrokorrels dan €0,89 per plant ($€13,33/15$). Hydrokorrels kunnen hergebruikt worden, waardoor de kosten per plant dalen.

Cocos

Cocos wordt los verkocht of in slabs geperst, zodat het in potten of in bakken te gebruiken is. Één m² geperste cocosmat kost ongeveer €17,50. Bij 15 planten per m² zijn de kosten bij gebruik van cocosslabs €1,17 per plant ($€17,50/15$).

De prijs van losse cocos bedraagt €1,30 per 9 liter. Uitgaande van potten van 7 liter zijn de kosten €1,01 per plant ($€1,30/9 * 7$).

Ook cocos kan meerdere oogsten mee, waardoor de kosten per plant dalen.

Ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel zal uitgegaan worden van de hoogste kosten per plant bij gebruik van steenwol, €1,18.

---

⁵⁴ www.hennepdesk.nl/articles: Op verzoek!! Je eigen kweekhok bouwen 04-04

3.3.3 Waterverbruik

In het onderzoek “Haagsche Gladiolen” heeft men het watergebruik per cyclus berekend aan de hand van het kweekschema dat is gebaseerd op de methode van kweken op steenwol. Uit het kweekschema blijkt een aanbevolen waterverbruik van 16,35 liter water per hennepplant per oogst. Bij een prijs per liter water van €0,0014 (€1,40 per m³ incl. BTW) bedragen de directe kosten voor het watergebruik per plant per cyclus naar boven afgerond (16,35 x €0,0014) = €0,03 (€0,02289).

3.3.4 Voedingsstoffen

In het onderzoek “Haagsche Gladiolen” zijn aan de hand van diverse voedingsschema’s die op internet zijn aangetroffen, de directe voedingskosten per cyclus berekend. De uitkomst hiervan is €1,24 als gemiddelde kosten voor voedingsstoffen per hennepplant.

3.3.5 Totale variabele kosten per plant

Op grond van het bovenstaande kan de volgende variabele kostenpost per plant worden berekend:

Kostenpost	Kosten per plant
Stekken	€1,94
Kweekmedium	€1,18
Water	€0,03
Voedingsstoffen	€1,24
Totale variabele kosten	€4,39

Tabel 9: Totale variabele kosten per plant

Norm variabele kosten per plant

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij, waarbij geen concrete aanwijzingen omtrent de variabele kosten zijn aangetroffen, voor variabele kosten €4,40 per plant als norm aangehouden.

3.4 Overige kosten

In deze paragraaf komen de kosten aan de orde waarvan op voorhand niet duidelijk is dat deze ook gemaakt zijn door betrokkene. Zo kan bijvoorbeeld de elektriciteit illegaal afgenomen zijn en kan betrokkene de hennetoppen zelf geknipt hebben. Er zijn dan geen kosten gemaakt die in mindering gebracht kunnen worden op het wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkweek.

3.4.1 Elektriciteit

Het kweken van hennep onder assimilatielampen kost veel elektriciteit. De kosten hiervoor kunnen dan ook flink oplopen. Bij het merendeel van de aangetroffen kwekerijen werd de elektriciteit illegaal afgenomen, vermoedelijk ter voorkoming van een dergelijke hoge kostenpost en ontdekking van de kwekerij als gevolg van een (veel) hogere energie afname. Om te kunnen bepalen of en in hoeverre kosten voor verbruik van elektriciteit in mindering gebracht kunnen worden in het kader van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel, zal derhalve eerst vastgesteld moeten worden of de elektriciteit legaal dan wel illegaal, bijvoorbeeld buiten de meter om of door manipulatie van de meter, verkregen is.

Elektriciteit illegaal afgenomen

Bij illegale afname van elektriciteit zijn geen kosten gemaakt die bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel in mindering gebracht kunnen worden. Indien betrokkene kan aantonen dat hij achteraf de afgenomen elektriciteit aan de energiemaatschappij heeft betaald, kan deze betaling alsnog als kosten in mindering gebracht worden. Elektriciteit is immers noodzakelijk om hennep te kweken en de kosten staan dus in directe relatie tot het delict. Illustratief in dit geval is de reeds genoemde uitspraak van het Hof Den Bosch in 2001 waarin het hof geen rekening houdt met de aftrek van kosten die nog niet (aantoonbaar) door betrokkene betaald waren⁵⁵.

Mocht betrokkene achteraf alsnog de energiemaatschappij betalen, dan gelden de volgende aandachtspunten:

- De energiebedrijven brengen bij de navordering ook administratie- en aansluitingskosten in rekening. Daar deze kosten niet in directe relatie staan tot het delict kunnen deze niet in mindering gebracht worden op het wederrechtelijk verkregen voordeel.

---

⁵⁵ Hof Den Bosch 5 oktober 2001, [JOW 2002/5](#) “Met betrekking tot de energienota die verweerder verschuldigd is aan Essent, stelt het hof vast dat blijkens het faxbericht van Essent het totale verschuldigde bedrag door verweerder nog niet is betaald en de vordering inmiddels is overgedragen aan een deurwaarder, zodat niet kan worden gesproken van door verweerder gemaakte kosten voor het plegen van het bewezen verklaarde feit, welke voor aftrek in aanmerking zouden kunnen komen”.

- De achteraf betaalde kosten die gerelateerd kunnen worden aan de in beslag genomen planten en/of oogst kunnen niet in mindering gebracht worden daar ze niet in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict⁵⁶.

N.B.: Als de vergoeding voor de illegaal verkregen elektriciteit na het onherroepelijk worden van de ontnemingsmaatregel alsnog aan de elektriciteitsmaatschappij wordt betaald, zou betrokkene een succesvol beroep kunnen doen op verlaging van de opgelegde betalingsverplichting via art. 577b Sv⁵⁷.

Door het illegaal afnemen en niet betalen van elektriciteit heeft betrokkene overigens nog een wederrechtelijk voordeel verkregen. Ook dit voordeel zou, als besparing van kosten, ontnomen kunnen worden. Echter, op het moment dat deze besparing als voordeel ontnomen wordt, zijn er voor datzelfde bedrag kosten gemaakt in het kader van de kweek van hennep en kan hetzelfde bedrag als kosten in mindering worden gebracht op het wederrechtelijk verkregen voordeel van de hennepkweek, waardoor het totale te ontnemen wederrechtelijk verkregen voordeel niet verandert. Anders gezegd, door deze niet betaalde elektriciteitskosten niet in mindering te brengen, wordt het voordeel wegens de besparing van kosten indirect tot uitdrukking gebracht via de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel uit hennepkweek. Om die reden wordt het wederrechtelijk verkregen voordeel uit diefstal van elektriciteit niet afzonderlijk ontnomen.

Dat ook het Hof Leeuwarden deze praktische gang van zaken voorstaat, blijkt uit een uitspraak uit 2002⁵⁸:

“Veroordeelde heeft ter zake van het sub 6.2 genoemde strafbare feit wederrechtelijk verkregen voordeel genoten. Hij heeft elektriciteit gebruikt zonder daarvoor te betalen. Deze elektriciteit heeft hij aangewend voor de productie van hennep (6.1). In het kader van de schatting van het ter zake van dat feit wederrechtelijk verkregen voordeel zouden elektriciteitskosten voor aftrek in aanmerking komen. Om die reden zal het hof een schatting van het sub 6.2 verkregen voordeel achterwege laten, hetgeen in casu – uiteraard – betekent dat door de veroordeelde gemaakte (maar niet betaalde; EAHW) elektriciteitskosten als kostenpost in het kader van de sub 6.1 bedoelde productie van hennepplanten buiten beschouwing dienen te blijven.”

---

⁵⁶ Hof Den Bosch 17 juni 2003, [JOW 2004/29](#); door het hof wordt ¾ deel van de achteraf aan het energiebedrijf betaalde kosten in mindering gebracht omdat betrokkene verklaarde dat de in beslag genomen kweek voorafgegaan werd door drie geslaagde oogsten.

⁵⁷ Hof Den Bosch 28 januari 2004, [JOW 2004/38](#)

⁵⁸ Hof Leeuwarden 18 juni 2002, [JOW 2005/28](#)

N.B.: Indien niet aangetoond kan worden dat er vóór de in beslag genomen planten eerdere oogsten geweest zijn (en dus berekening voordeel uit hennepkweek niet mogelijk is), kan het wederrechtelijk verkregen voordeel uit de illegaal verkregen elektriciteit wel als besparing van kosten ontnomen worden, tenminste voor zover deze ten tijde van het opleggen van de ontnemingsmaatregel niet al achteraf betaald is aan de energiemaatschappij. Dit geldt natuurlijk ook voor de gestolen elektriciteit die verbruikt is voor de in beslag genomen oogst.

Elektriciteit legaal afgenomen

Indien de elektriciteit legaal is afgenomen, kunnen de gemaakte kosten in mindering gebracht worden op het wederrechtelijk verkregen voordeel. De vaststelling van de hoogte van deze kosten kan op twee manieren gebeuren.

Ten eerste kan aan de elektriciteitsmaatschappij gevraagd worden hoe hoog het verbruik de afgelopen periode geweest is en wat het verbruik gemiddeld zou zijn geweest in een situatie zonder hennepkweek. Het is aannemelijk dat het verschil tussen beide gegevens de kosten voor de hennepkweek betreffen (de gegevens omtrent het hogere verbruik kunnen overigens ook gebruikt worden om te bepalen hoe lang de kwekerij al in bedrijf is geweest, zie § 2.1.1). De kosten die gerelateerd kunnen worden aan de in beslag genomen planten en/of oogst, kunnen niet in mindering gebracht worden daar ze niet in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict.

Indien deze gegevens niet beschikbaar zijn, kan aan de hand van de aangetroffen apparatuur het verbruik berekend worden. Uit diverse aangiften van energiebedrijven blijkt dat het grootste deel van de elektriciteitskosten (circa 90%) voor rekening van de lampen komt. Geteld zal moeten worden hoeveel lampen van welke sterkte (Watt) boven de planten hangen. Uit het kweekschema van negen weken kan worden opgemaakt dat de lampen gedurende de eerste week 18 uur per dag moeten branden en gedurende de overige acht weken 12 uur per dag. Dit zijn in totaal per kweekperiode 798 branduren.

De kostprijs voor elektra tegen het hoogste tarief (incl. BTW) was in 2004 bij Eneco 0,19339 per kWh. Ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt gerekend met €0,20 per kWh.

In de 86 kwekerijen die in het project “Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerijen” onderzocht zijn, zijn alleen lampen van 400 en 600 Watt aangetroffen. Omdat in de literatuur ook sprake is van lampen van 1.000 Watt, zijn deze in de onderstaande tabel ook meegenomen.

Assimilatielampen hebben voorschakelapparatuur nodig. Omtrent het elektriciteitsverbruik bestaan diverse meningen waarbij het verbruik varieert van 10% van het wattage van de lamp tot 100 Watt. In onderstaande tabel is uitgegaan van het hoogste vermoedelijke verbruik, namelijk 100 Watt per voorschakelapparaat. Uitgaande van een extra verbruik van circa 10% voor de overige apparatuur zijn de kosten per lamp per oogst als volgt:

Wattage lamp	Voor-schakel apparaat	Totaal incl. VSA	Watt + 10%	Uren per oogst	kWh per oogst	Prijs per kWh in €	Totaal per oogst in €	Afgerond per oogst in €
400	100	500	550	798	438,9	0,20	87,78	90,00
600	100	700	770	798	614,46	0,20	122,89	125,00
1.000	100	1.100	1.210	798	965,58	0,20	193,12	195,00

Tabel 10: Elektrakosten per oogst per lamp

Van vier politieregio's zijn in totaal tien aangiften van energiebedrijven ontvangen waaruit ook het aantal lampen en het wattage per lamp blijkt. In acht gevallen blijken de op bovenstaande wijze berekende kosten hoger te zijn dan de volgens het energiebedrijf niet betaalde kosten, terwijl bij één aangifte de niet betaalde kosten volgens het energiebedrijf slechts marginaal hoger zijn.

Bij de laatste aangifte is de door het energiebedrijf berekende nabetaling substantieel hoger. Uit de bij deze aangifte gevoegde berekening blijkt dat het energiebedrijf gerekend heeft met een extra elektriciteitsverbruik van twee aanwezige kachels van elk 2 Kilowatt die twaalf uur per dag gebrand zouden hebben. In de gegeven situatie met 69 plantjes en negen lampen, lijkt dit een erg hoge aanname.

Norm elektriciteitskosten bij legale afname

Gezien het bovenstaande worden ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij bij legale afname van elektriciteit per geslaagde en niet in beslag genomen oogst, indien een berekening van het energiebedrijf niet voorhanden is, bovenstaande in de tabel opgenomen bedragen als norm per aangetroffen assimilatielamp (afhankelijk van het wattage) aangehouden.

3.4.2 Personeelskosten

Personeelskosten in directe relatie tot de teelt van hennep kunnen in mindering gebracht worden op het wederrechtelijk verkregen voordeel. Het gegeven dat er personeelskosten betaald zijn, kan blijken uit het strafrechtelijk onderzoek. Daarnaast kan ook betrokkene gedocumenteerd aannemelijk maken dat er personeelskosten betaald zijn. Ten behoeve van het vaststellen van de aannemelijkheid van deze personeelskosten zullen de naam en verdere persoonsgegevens bekend moeten worden, waarna deze persoon gehoord kan worden over de verrichte werkzaamheden.

Een specifieke kostenpost zijn de kosten gemaakt ten behoeve van het knippen van de hennep toppen. Indien hieromtrent geen gegevens bekend zijn, wordt er van uitgegaan dat het knippen van de hennep toppen door betrokkene zelf wordt gedaan en dat er derhalve geen kosten mee gemoeid zijn. Indien betrokkene aannemelijk kan maken dat hij aan andere personen een vergoeding betaald heeft voor het knippen van de hennep toppen zal nagegaan moeten worden of de genoemde kosten aannemelijk zijn.

Omtrent vergoedingen aan knippers van hennep toppen zijn de volgende gegevens ontvangen:

- in de regio Brabant Noord kan uit de verklaring van een betrokkene in 2003 worden opgemaakt dat de knippers een uurloon ontvangen van €12,50 per uur. Tevens kan uit deze verklaring worden opgemaakt dat de knippers ongeveer 6 planten per uur knippen;
- uit een uitspraak van het Hof Leeuwarden blijkt dat betrokkene heeft verklaard dat hij in 1996 en 1997 per plant voor het knippen €1,36 (NLG 3,-) betaalde⁵⁹;
- in een onderzoek in de regio Friesland heeft een betrokkene in 2001 verklaard dat hij voor het knippen €6,81 tot €7,94 (NLG 15,- tot NLG 17,50) per uur betaalde;
- in een onderzoek in de regio Haaglanden valt uit verklaringen van medeverdachten en getuigen op te maken dat voor het knippen €11,35 (NLG 25,-) per uur betaald werd;
- in het onderzoek “Haagsche Gladiolen” is door de onderzoekers zelfstandig vastgesteld dat er ongeveer acht planten per uur geknipt konden worden.

Uit het bovenstaande kan worden opgemaakt dat het mogelijk moet zijn om zes planten per uur te knippen en dat de maximale genoemde uurvergoeding €12,50 bedraagt. Een norm van €2,- per plant voor knipkosten is dan ook een aannemelijk uitgangspunt.

Norm voor kosten knippers

Gezien het bovenstaande wordt ten behoeve van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van een hennepkwekerij, waarbij geen concrete aanwijzingen omtrent het knippen zijn aangetroffen én indien aannemelijk is dat betrokkene niet zelf geknipt heeft, voor knipkosten €2,- per plant als norm aangehouden.

---

⁵⁹ Hof Leeuwarden 19 december 2000, [JOW 2004/19](#)

3.4.3 Huisvestingskosten

Zoals hierboven in § 3.1 reeds aangegeven kunnen op grond van criteria van de Hoge Raad alleen de voor het gepleegde feit extra gemaakte kosten in mindering gebracht worden, ofwel alleen kosten die niet gemaakt zouden zijn als de illegale activiteiten niet waren gepleegd. Voor huisvestingskosten als huur of hypotheekrente houdt dit in dat deze kosten alleen in mindering gebracht kunnen worden als ze niet ook al voor legale doeleinden gemaakt zijn. Indien bijvoorbeeld in een bewoond huis een hennepkwekerij gevestigd is, zouden deze kosten ook gemaakt zijn zonder de kwekerij en komen ze dus niet voor aftrek in aanmerking. Indien dezelfde woning enkel en alleen is verworven voor gebruik voor hennepkweek kunnen de kosten wel in mindering gebracht worden.

Dat ook bij bedrijfspanden deze redenering opgaat, blijkt uit de conclusie van de A-G. bij de Hoge Raad waarin deze stelt dat het hof niet onbegrijpelijk de huurkosten buiten beschouwing heeft gelaten, omdat deze niet in directe relatie stonden tot het gepleegde delict nu verdachte heeft verklaard dat hij deze kosten al had in verband met de huur van de ruimte voor zijn bedrijf in hetzelfde pand en verdachte deze kosten dus ook had gehad als hij geen hennepkwekerij was begonnen⁶⁰.

---

⁶⁰ Hoge Raad 15 juni 2004, [JOW 2005/24](#)

Jurisprudentieoverzicht

Instantie	Datum	JOW-nummer	Voetnoot
Hoge Raad	08-07-1992	1996/50	32
Hoge Raad	19-05-1998	1998/50	34, 40
Hoge Raad	08-07-1998	1998/54	33, 42
Hoge Raad	03-10-2000	2000/38	35
Hoge Raad	30-10-2001	2002/1	33
Hoge Raad	28-01-2003	2003/11	21
Hoge Raad	15-04-2003	2004/25	38
Hoge Raad	20-01-2004	2004/9	22
Hoge Raad	15-06-2004	2005/24	60
Hoge Raad	29-06-2004	2005/23	39
Hoge Raad	24-08-2004	2005/25	43, 48
Hof Den Bosch	26-01-2001	2005/30	46
Hof Den Bosch	05-10-2001	2002/5	12, 36, 41, 55
Hof Den Bosch	17-06-2003	2004/29	56
Hof Den Bosch	28-01-2004	2004/38	57
Hof Den Bosch	05-07-2004	2005/29	7
Hof Den Haag	29-06-2001	2005/27	15
Hof Leeuwarden	19-12-2000	2004/19	37, 47, 59
Hof Leeuwarden	18-06-2002	2005/28	58
Rechtbank Middelburg	11-08-1999	1999/59	45

Deskundigenonderzoek

Opbrengstbepaling van illegale hennep teelt in Nederland

Deskundigenonderzoek

Dr. ir. M.A.J. Toonen, Ir. J.T.N.M. Thissen

© 2005 Wageningen, Plant Research International B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Plant Research International B.V.

Wageningen UR
Plant Research International B.V.

Adres : Droevendaalsesteeg 1, Wageningen
: Postbus 16, 6700 AA Wageningen
Tel. : 0317 - 47 70 00
Fax : 0317 - 41 80 94
E-mail : marcel.toonen@wur.nl
Internet : <http://www.plant.wur.nl>

Inhoudsopgave

0. Management samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Materiaal en methoden	7
3. Resultaten	9
4. conclusie	11
Bijlage I	12
Bijlage II	15
Bijlage III	18
Bijlage IV	21

0. Management samenvatting

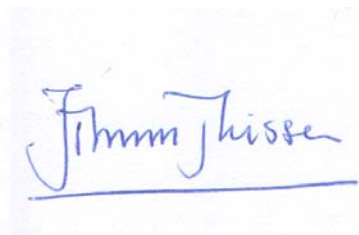
Bij 86 invallen in illegale hennepkwekerijen in 10 verschillende politieregio's zijn door de politie Cannabis planten verzameld. Bij Plant Research International, Wageningen UR, is de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen (ook wel kruid, marihuana of nederwiet genoemd) bepaald van planten van in totaal 77 kwekerijen. De opbrengstgegevens zijn geanalyseerd en er is een model opgesteld waarmee de opbrengst kan worden voorspeld.

Uit dit model blijkt dat voor een gemiddelde Nederlandse illegale hennepkwekerij de opbrengst 33,7 gram aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant is. Met inachtneming van een eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van 95% ligt de ondergrens op 28,2 gram per plant. Dit betekent dat gesteld kan worden dat een Nederlandse illegale hennepkwekerij met een kans van 95% tenminste een gemiddelde van 28,2 gram aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant kan realiseren. In bijlage IV is tevens de opbrengst per plant aangegeven voor 1 tot en met 40 planten per m².

Wageningen, 12 april 2005

Dr. ir M.A.J. Toonen
Senior onderzoeker Biodiversiteit en Veredeling

Ir. J.T.N.M. Thissen
Senior onderzoeker Biometris

1. Inleiding

Illegale teelt van Cannabis richt zich op het telen van vrouwelijke planten. De vrouwelijke bloeiwijzen (ook wel kruid genoemd) bevatten een hoog gehalte van de psychoactieve stof Δ 9-tetrahydrocannabinol (THC). Na het oogsten en drogen van de vrouwelijke bloeiwijzen ontstaat een product dat bekend staat als Cannabis, marihuana of nederwiet. In het kader van de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (ontnemingswetgeving) bij het illegaal telen van Cannabis is het van belang de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen in grammen per plant of per m² kweekruimte te kunnen bepalen. In 1995 is het rapport 'inzake de opbrengst van hennepplanten bij "binnenkweek" '¹ verschenen. Op grond van bronnenonderzoek komen de auteurs tot een gemiddelde opbrengst van 22 gram vrouwelijke bloeiwijzen per plant.

Bij 86 invallen in illegale hennepkwekerijen zijn door de politie Cannabis planten verzameld. Per inval zijn 12 willekeurig gekozen planten in beslag genomen en vergezeld van een invulformulier aangeleverd aan Plant Research International. Op het invulformulier (zie bijlage 1) zijn een aantal kenmerken van de illegale hennepkwekerij vermeld. Van de 12 planten werd door Plant Research International het ontwikkelingsstadium vastgesteld en werden willekeurig twee sets van zes planten samengesteld. De planten werden drie dagen gedroogd bij 35 °C. Hierna, werden per set van zes planten de vrouwelijke bloeiwijzen geplukt. Het hierdoor verkregen product is het kruid zoals dat normaliter wordt gerookt. Van iedere individuele set is de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen bepaald. Van de gegevens van de 86 kwekerijen zijn er 77 in de uiteindelijke analyse betrokken. Zes kwekerijen zijn uitgevallen vanwege ontbrekende gegevens op het invulformulier en drie vanwege fouten tijdens de verwerking. In deze notitie wordt een model gepresenteerd om de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant te voorspellen op grond van een aantal indicatoren. Daarbij bleken het ontwikkelingsstadium van de plant, de hoeveelheid aanwezige assimilatiebelichting en het aantal planten per m² een sterke relatie te hebben met de opbrengst.

---

¹ Huizer, H., Poortman - van der Meer, A.J. (1995) Rapport inzake de opbrengst van hennepplanten bij "binnenkweek". Gerechtelijk laboratoium van het ministerie van justitie, Rijswijk.

2. Materiaal en methoden

Monster behandeling

Tijdens invallen in illegale hennepkwekerijen zijn door de politie twaalf willekeurig gekozen planten (zie Bijlage I) in beslag genomen en aangeleverd bij Plant Research International in Wageningen. De materialen zijn verkregen van invallen in 10 verschillende politieregio's (Tabel 1) in de periode mei 2003 tot en met maart 2004.

Tabel 1: Onderverdeling van materiaal naar politieregio

Regiocode	Regio	aantal
3	Drenthe	3
4	IJsselland	9
5	Twente	7
7	Gelderland-Midden	6
9	Utrecht	11
14	Gooi en Vechtstreek	1
15	Haaglanden	10
17	Rotterdam-Rijnmond	1
20	Midden en West Brabant	19
23	Limburg-Noord	10
	Totaal	77

Tijdens de inval is door de politie een formulier ingevuld (zie Bijlage I) waarop voor de illegale hennepkwekerij de volgende informatie is aangegeven:

- Aantal planten
- Oppervlakte van de kweekruimte
- Beplante oppervlakte van de kweekruimte
- De soort bodem
- Het type verwarming
- De wijze van ventileren
- De aanwezigheid van signaleringsvellen voor ziektebestrijding
- Het type assimilatielampen
- Het vermogen van de assimilatielampen
- Het aantal assimilatielampen in de kweekruimte
- De aanwezigheid van voedings- c.q. meststoffen
- De aanwezigheid van CO₂

Omdat de invallen niet altijd plaats vonden op het moment dat de planten (bijna) geoogst zouden worden, werd na binnenkomst bij Plant Research International het ontwikkelingsstadium van de planten bepaald aan de hand van de volgende typering:

Stadium	Beschrijving
1	beginnende bloeiwijze groen
2	kleine bloem groen
3	ontwikkende bloem groen
4	ontwikkelde bloem groen
5	start indrogen
6	verkleuren haartjes (naar roodbruin)
7	begin harsvorming, plakkerig
8	harsvorming
9	volgroeide bloem
10	volgroeide knop, veel hars, oogststadium

De planten werden door de politie of bij Plant Research International willekeurig verdeeld in twee sets van elk zes planten en drie dagen gedroogd bij 35 °C. Per set werden de vrouwelijke bloeiwijzen van de planten geplukt. De opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen werd per set van zes planten bepaald door het wegen van de bloeiwijzen.

Statistische analyse

De betrouwbaarheid van de bepaalde opbrengst aan kruid wordt bepaald door de de opbrengsten van de twee sets van één inval met elkaar te vergelijken. Als het verschil tussen de 2 opbrengsten per set van eenzelfde kwekerij te veel afwijkt van de verschillen bij de andere kwekerijen is gecontroleerd of er mogelijke fouten zijn gemaakt. Op basis hiervan zijn 3 kwekerijen van verdere analyse uitgesloten. Zes kwekerijen zijn uitgesloten op grond van ontbrekende gegevens op het invulformulier.

De te voorspellen variabele (ook wel responsvariabele genoemd) in het opbrengst-model is:

- De kruidopbrengst per plant: het gemiddelde van de opbrengst van 12 planten (2 sets van 6 planten).

De verklarende variabelen in het model zijn:

- Het ontwikkelingsstadium: verkregen door een visuele bepaling aan de hand van de hierboven beschreven kenmerken.
- Het aantal planten per m²: berekend door het aantal planten te delen door de beplante oppervlakte van de kweekruimte waar de planten gestaan hebben.
- Het vermogen assimilatiebelichting per m²: berekend door het (gemiddeld) vermogen per assimilatielamp te vermenigvuldigen met het totaal aantal lampen en te delen door de beplante oppervlakte van de kweekruimte waar de planten gestaan hebben.
- De soort bodem.
- Het type verwarming.
- De wijze van ventileren.
- De aanwezigheid van signalering voor ziektebestijding.
- Het type assimilatielampen.
- Het gebruik van voeding.

Aangezien in geen enkel geval CO₂ is aangetroffen is dit niet meegenomen als verklarende variabele in het model. De statistische analyse is uitgevoerd met de 'subset selectie'² methode in Genstat 7³. Subset selectie is een statistische regressietechniek om een zo goed mogelijk voorspellend regressiemodel voor een responsvariabele te vinden met behulp van een beperkt aantal verklarende variabelen uit een (grotere) set van verklarende variabelen. Het berekent daarvoor achtereenvolgens de beste regressiemodellen met slechts één verklarende variabele, vervolgens de beste modellen met twee verklarende variabelen etc.. Op grond van de selectiemethode kan het beste verklarende model voor de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen worden bepaald.

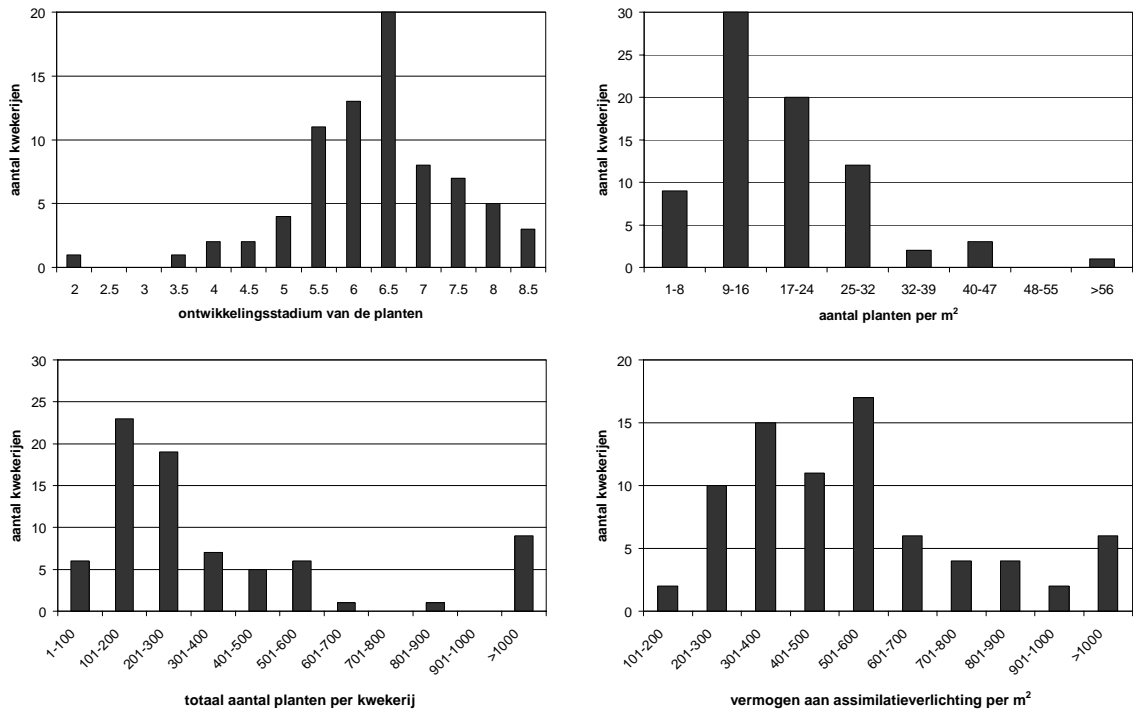
² Furnival, G.M. and Wilson, R.W. (1974). Regression by leaps and bounds. *Technometrics*, 16, 499-511.
Montgomery, D.C. and Peck, E.A. (1992). *Introduction to linear regression analysis*, second edition. Wiley. New York.

³ Genstat 7.2 voor Windows, geleverd door VSN International Ltd, UK

3. Resultaten

Om op grond van de 77 sets planten te voorspellen wat de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen zou zijn geweest op het moment van oogsten, is een opbrengstmodel ontwikkeld met behulp van de subset methode. Dit model geeft een representatief beeld van de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen voor de gemiddelde Nederlandse kwekerij.

In Bijlage II worden de ruwe data gepresenteerd die als input zijn gebruikt in de statistische analyse. Hieruit zijn histogrammen van het aantal kwekerijen gemaakt opgesplitst naar 4 verklarende variabelen (Figuur 1).

Figuur 1: histogrammen van het aantal kwekerijen opgesplitst naar de verklarende variabelen het ontwikkelingsstadium van de planten, het aantal planten per m², totaal aantal planten per kwekerij en het vermogen aan assimilatiebelichting per m².

Figuur 1 laat zien dat de meeste kwekerijen (23) 100 tot 200 planten bevatten en dat er 9 kwekerijen zijn met meer dan 1000 planten. Dertig kwekerijen bevatten 9 - 16 planten per m² en 20 kwekerijen hebben 17 - 24 planten per m². Het vermogen aan assimilatieverlichting ligt in 17 kwekerijen tussen de 500 en 600 W per m² en in 15 kwekerijen tussen de 300 en 400 Watt per m². De inbeslag genomen Cannabis planten variëren van ontwikkelingsstadium 2 tot ontwikkelingsstadium 8,5 (Figuur 1). Ontwikkelingsstadium 10 komt overeen met het oogststadium. In dit stadium heeft de Cannabis plant zijn hoogst mogelijke opbrengst aan vrouwelijk kruid. Van de 77 waarnemingen van het aantal planten per m² is de mediaan⁴ 15,37. Voor het vermogen per m² is de mediaan 510 W. De 'gemiddelde' hennepkwekerij heeft dus 15 planten per m² en 510 W assimilatiebelichting per m².

Met subset selectie is onderzocht welke combinaties van verklarende variabelen de opbrengst per plant het beste voorspellen. De uitkomsten zijn vermeld in Bijlage III. Achtereenvolgens zijn de best verklarende (in termen van de hoeveelheid verklaarde variantie) modellen met 1, 2, 3, 4 en 5 verklarende variabelen getoond. De getallen in de kolommen onder (1), (2), (3) etc. stellen de overschrijdingskansen voor van de toets op de (nul)hypothese dat de respons variabele een lineaire samenhang vertoont met de verklarende variabele die de desbetreffende kolom representeert. Getallen beneden de .050 impliceren dat er een relatie is aangetoond tussen de respons variabele en

⁴ De mediaan is het midden van een verdeling, dat wil zeggen dat 50% van de getallen onder de mediaan ligt en 50% erboven. De mediaan wordt minder beïnvloed door een paar extreme waarden in de dataset dan het gemiddelde.

de verklarende variabele. Uit de analyse komt naar voren dat met behulp van de 3 verklarende variabelen ontwikkelingsstadium, aantal planten per m² en vermogen assimilatiebelichting per m² een regressiemodel opgesteld kan worden dat rond de 37% van de variantie verklaart. Voor de respons variabele opbrengst per plant lijken de factoren ventilatie en voeding het percentage verklaarde variantie nog op te kunnen voeren naar iets meer dan 40%, maar op grond van biologische aspecten is deze toename niet realistisch. Vandaar dat het model met de 3 verklarende variabelen ontwikkelingsstadium, aantal planten per m² en vermogen assimilatiebelichting per m² beschreven wordt. Hieronder worden de regressiecoëfficiënten voor het model gegeven in de kolom coëfficiënt. In de kolommen ernaast zijn de standaardafwijkingen (s.e.) van de coëfficiënten, de t-waarden (t(73)) voor de t-toets (met 73 graden van vrijheid) of de coëfficiënten gelijk zijn aan 0 en de bij de t-toets behorende overschrijdingskansen (P) gegeven.

Tabel 2: Regressiecoëfficiënten voor opbrengst per plant

	coëfficiënt	s.e	t(73)	P
Constante	-8,06	5,99	-1,35	0,183
Ontwikkelingsstadium	4,261	0,857	4,97	<,001
Aantal planten/m ²	-0,482	0,117	-4,13	<,001
Vermogen assimilatie-belichting/m ²	0,01242	0,00380	3,27	0.002

Het voorspellingsmodel luidt dus:

$$\text{Opbrengst per plant} = -8,06 + 4,261 * \text{ontwikkelingsstadium} - 0,482 * [\text{Aantal planten/m}^2] + 0,01242 * [\text{Vermogen assimilatie-belichting/m}^2].$$

Gegeven het model met de boven vermelde drie verklarende variabelen kan de opbrengst per plant voorspeld worden voor de gemiddelde illegale hennepkwekerij in Nederland inclusief de ondergrens van het eenzijdige 95% betrouwbaarheidsinterval.

Tabel 3: Voorspelling voor de opbrengst per plant voor de gemiddelde Nederlandse kwekerij (mediane waarde van 15 planten per m² en 510 W per m²) voor de verschillende ontwikkelingsstadia met een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval.

Ontwikkelingsstadium	Voorspelde opbrengst per plant (g)	s.e.	Ondergrens eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval
8	25,1	1,8	22,2
9	29,4	2,5	25,2
10	33,7	3,3	28,2

In bijlage IV is de opbrengst per plant aangegeven bij een plantdichtheid van 1 tot en met 40 planten per m² bij 510 W assimilatiebelichting per m².

4. Conclusie

Uit de dataset blijkt dat de opbrengst aan kruid in een illegale hennepkwekerij wordt bepaald door drie verklarende variabelen, namelijk ontwikkelingsstadium, aantal planten per m^2 en vermogen assimilatiebelichting per m^2 . Op grond van deze gegevens is een model opgesteld dat de opbrengst aan kruid per plant voorspelt.

Uit de analyse blijkt dat in een gemiddelde Nederlandse illegale hennepkwekerij 15 planten per m^2 staan en er 510 Watt assimilatiebelichting per m^2 wordt toegepast. De maximaal haalbare opbrengst aan gedroogde vrouwelijke bloeiwijzen ligt op 33,7 gram per plant bij een ontwikkelingsstadium van 10. Met inachtneming van een eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van 95% ligt de ondergrens op 28,1 gram per plant.

Bijlage I. PROTOCOL SELECTEREN PLANTEN

1. Ten behoeve van het onderzoek is het van belang dat de planten die worden aangeleverd oogstrijp of bijna oogstrijp zijn. De volgende aandachtspunten zijn hierbij van belang:
  - er moeten in ieder geval bloemen aan de planten zitten;
  - indien de planten aan het indrogen zijn, is de oogstdatum nabij; de 'haartjes' in de toppen van de plant verkleuren dan naar roodbruin;
  - ook indien de toppen van de planten erg plakkerig zijn, is de oogstdatum nabij.
2. Per kweekruimte worden 12 planten meegenomen. Indien er op de locatie in meerdere kweekruimtes (bijna) oogstrijpe planten worden aangetroffen, worden in elke kweekruimte 12 planten geselecteerd en apart verpakt en gecodeerd (zie 6).
3. De selectie van de 12 planten vindt als volgt plaats:
Op het totale kweekbed wordt virtueel een X geplaatst. Langs elke as van de X worden 6 planten geselecteerd. De volgende aandachtspunten zijn hierbij van belang:
  - er worden **geen** randplanten geselecteerd;
  - niet alleen grote of alleen kleine planten selecteren.
  - De afstand tussen de 6 planten hoeft **niet** gelijk te zijn
4. De gehele plant wordt meegenomen. Hiertoe wordt de plant net boven de wortel afgeknipt.
5. De planten worden verpakt in papieren zakken **zonder** plastic inlage (TR-zakken). Afhankelijk van de grootte van de zak en/of de grootte van de planten worden er 6 willekeurige planten of 1 plant in een zak gedaan.
Let op: in verband met de verwerking van de planten in het laboratorium zijn andere dan de hierboven genoemde aantallen per zak niet toegestaan.
6. De zakken met bij elkaar behorende planten uit dezelfde kweekruimte worden voorzien van de regiocode met hetzelfde unieke nummer en de datum van selectie van de planten (voorbeeld regiocode 1234, datum 12 mei 2003: unieke code 1234-120503-1). Indien er uit meerdere kweekruimtes planten meegenomen worden (zie 2), moeten deze planten per ruimte te identificeren zijn en worden er dus meerdere (naar gelang van aantal kweekruimtes) unieke nummers gebruikt (1234-120503-1, 1234-120503-2, ect). Het proces-verbaal en de vragenlijsten worden van dezelfde unieke nummering voorzien.
7. De planten worden binnen 24 uur op onderstaand adres afgeleverd. Indien de planten in het weekend geoogst worden, moeten de planten de maandagochtend na dat weekend afgeleverd worden. De planten worden dan in geopende zakken bewaard in een droge ruimte.
8. De planten worden afgeleverd tegen een **ontvangstbewijs** bij Wageningen Universiteit & Research Centrum, Plant Research International BV

Bijlage II. Tabel met ruwe data van 77 monsters

nr	labcode	Ontwikkelings- stadium	aantal planten	opp ruimte	opp beplant	bodem!	verwarming	ventilatie!	signalering	lampen	vermogen (watt)	aantal lampen	voeding	weeg monster 1	weeg monster 2
1	HK001	7,5	242	12	9	a	n	a	n	n	400	10	j	40,1	39,1
2	HK002	8,5	113	13	8	as	n	a	n	o	600	7	j	150,6	189,1
3	HK003	5	242	15	11	s	n	a	n	s	600	10	j	86,9	68,0
4	HK004	6,5	297	25	25	as	j	a	n	n	400	16	j	130,9	113,3
5	HK005	7	111	18	18	a	n	a	n	v	600	6	j	59,6	72,8
6	HK006	8	280	16	11	s	t	a	n	s	600	11	j	96,9	83,6
7	HK007	8,5	300	12	10	a	t	a	n	o	600	15	j	137,4	75,4
8	HK008	8,5	222	34	31	a	n	a	j	p	600	17	j	146,8	165,8
9	HK009	8	240	16	16	ac	j	a	j	s	400	27	j	208,5	200,3
10	HK011	6	358	13	13	as	n	a	n	s	400	20	j	118,0	114,3
11	HK012	6,5	188	8	7	s	n	a	n	p	400	16	j	89,8	117
12	HK013	7	253	12	6	s	n	j	n	p	400	20	j	55,9	55,7
13	HK016	6,5	259	12	6	s	n	a	n	p	400	22	j	167,6	198,5
14	HK017	6,5	2000	83	74	s	n	a	j	o	600	54	j	83,2	106,6
15	HK018	7	204	16	16	s	n	a	j	p	400	11	j	58,7	55,6
16	HK019	6	181	20	20	a	t	a	j	p	600	12	j	139,9	141,5
17	HK020	7	172	21	15	a	t	a	n	p	600	12	j	144,6	149,8
18	HK021	6	397	10	10	s	n	a	n	s	400	11	j	35,7	37,8
19	HK022	6	187	9	6	s	n	a	n	s	600	12	j	81,1	78,9
20	HK023	6	120	15	15	a	t	a	j	p	400	10	j	187,9	154,3
21	HK026	6	416	18	16	s	n	a	j	p	600	24	j	145,8	146,7
22	HK027	5,5	156	9	8	s	n	a	n	p	600	8	j	80,75	111,8
23	HK028	6	156	9	8	s	n	a	n	p	600	8	j	96,9	110,5
24	HK029	6	136	9	8	s	n	a	j	p	600	8	j	101,3	111,1
25	HK030	6,5	629	120	80	s	t	a	n	p	600	182	j	252,1	225,3
26	HK031	6,5	141	30	25	h	n	j	n	p	400	55	j	64,6	66,2
27	HK032	7,5	192	18	16	s	n	j	n	n	600	15	j	173,1	182,7
28	HK035	7	120	18	9	a	n	a	n	p	600	6	j	80,7	83,4
29	HK037	5,5	192	24	20	s	j	a	n	p	517	13	j	65,9	95
30	HK041	4,5	2025	160	81	a	n	a	n	ov	600	77	j	15,7	28,3
31	HK042	5,5	260	24	20	s	t	j	n	n	400	19	j	17,1	16,6
32	HK043	5	1605	70	66	a	j	a	n	s	400	80	j	8,5	9,7
33	HK044	4	1990	192	144	a	n	a	n	l	400	152	j	19,5	19,5
34	HK045	5	198	28	20	a	n	a	n	p	600	13	j	18,7	17,7
35	HK047	5,5	600	35	30	a	n	a	n	o	600	28	j	10,2	10,8
36	HK048	5	212	15	13	a	n	a	j	s	400	17	j	16,2	*

nr	labcode	Ontwikkelings- stadium	aantal planten	opp ruimte	opp beplant	bodem	verwarming	ventilatie	signalering	lampen	vermogen (watt)	aantal lampen	voeding	weeg monster 1	weeg monster 2
37	HK049	8	515	15	12	s	n	a	n	n	600	10	n	73,7	71,4
38	HK050	6,5	7800	435	370	a	t	a	j	s	400	250	j	38,3	36,8
39	HK051	6,5	146	12	10	a	n	a	n	n	600	9	n	76,3	60,9
40	HK052	6,5	85	20	18	h	n	j	j	p	550	8	j	132,5	130,8
41	HK053	8	125	12	11	a	t	a	n	n	600	12	j	186,7	140,6
42	HK055	6,5	535	60	55	a	n	a	n	p	600	43	j	204,6	234,1
43	HK056	6,5	56	8	6	a	t	a	n	p	400	12	n	171,6	181,5
44	HK057	4	565	16	15	a	n	a	n	ov	400	56	n	20,6	19,4
45	HK058	6	1098	120	56	s	t	a	n	n	600	60	j	41,28	29,9
46	HK060	5,5	339	7	6	a	j	a	n	p	400	25	n	47,9	45,0
47	HK061	6	2500	150	120	s	n	a	n	p	600	75	j	117,3	114,7
48	HK062	5,5	3240	250	200	a	n	a	n	s	600	98	n	159,6	112,8
49	HK063	5,5	337	15	15	a	n	j	n	ly	600	12	j	22,36	11,4
50	HK064	5,5	362	16	16	a	n	j	n	ly	600	13	j	22,8	31,2
51	HK065	5,5	283	11	11	a	n	j	n	ly	600	12	j	21,5	30,5
52	HK066	7,5	270	35	28	a	t	a	n	p	400	27	j	95,92	108,9
53	HK067	7	450	31	31	a	n	a	j	p	400	21	j	101	112,5
54	HK068	6	419	36	36	a	t	a	n	n	400	64	n	148,5	153,9
55	HK069	5,5	461	34	30	s	t	a	n	s	600	30	j	182,3	209,2
56	HK070	7	60	10	9	a	t	a	n	n	600	6	n	240,1	260,5
57	HK071	2	318	17	17	a	j	n	n	n	400	14	j	40,88	38,02
58	HK072	3,5	552	42	30	sh	n	a	n	p	400	24	j	11,9	12,33
59	HK073	7,5	335	*	38	s	t	a	n	n	600	15	j	78,09	68,5
60	HK074	6	226	20	20	ac	n	a	n	p	600	7	j	53,95	49,83
61	HK075	6,5	520	27	24	s	t	a	n	n	400	31	n	196,45	130,3
62	HK076	4,5	9	12	7	s	t	a	n	n	400	16	j	33,31	37,84
63	HK077	6,5	261	12	11	a	t	a	n	v	600	10	j	63,53	65,48
64	HK078	7,5	120	*	5,5	s	t	a	n	n	600	6	j	137,84	117,3
65	HK079	6,5	1755	80	72	s	t	a	n	l	400	80	j	53,21	42,06
66	HK080	7,5	210	18	14	s	t	a	n	l	600	12	j	123,52	124,3
67	HK081	7,5	95	12	10	s	j	a	n	s	400	10	j	127,37	106,1
68	HK082	7	170	80	48	as	n	a	n	n	600	60	j	124,62	144,3
69	HK083	6,5	200	15	12	s	t	a	n	n	400	8	j	144,67	136,9
70	HK084	5,5	90	6	6	a	t	a	n	n	400	6	n	37,23	54,5
71	HK085	6,5	178	9	8,7	a	n	a	n	n	600	12	n	195,24	183,0
72	HK086	6,5	891	60	40	a	j	a	j	p	400	51	n	98,2	103,4
73	HK087	6,5	150	12	12	a	t	a	n	n	600	14	j	274,7	290,8
74	HK088	6	265	16	22	s	n	a	n	n	400	7	n	88,9	100,5
75	HK089	6,5	280	25	20	s	n	a	j	n	600	12	n	180	215,3
76	HK091	8	475	36	31	a	t	a	j	v	600	30	n	186,3	212,9
77	HK092	6,5	153	16	12	s	j	a	n	s	600	8	j	97,9	130,1

*	ontbrekende waarde
labcode	PRI code voor de monsters
ontwikkeling	ontwikkelingsfase van de bloemknop (van 1 tot 10)
aantal planten	aangetroffen in de ruimte
opp ruimte	oppervlakte van de ruimte
opp beplant	oppervlakte van de ruimte welke is beplant
bodem:	
a	aarde/potgrond
s	steenwol
h	hydrocultuur
c	canaceo
n	niet bekend
verwarming	
n	nee
j	ja
t	ja, thermostaatgestuurd
ventilatie	
n	nee
j	ja
a	ja, met afzuiging naar buiten
Signaleringsvellen ziektebestrijding	
n	nee
j	ja
lampen (merk en type)	
l	Luca ox
ly	Layrton
n	Merk niet bekend
o	Osram PlantaStar
ov	Osram Vialex
p	Philips type niet bekend
s	Philips Master SON-T Plus of Green
v	Voss
vermogen (w)	vermogen van de individuele lampen (indien verschillend is een gewogen gemiddelde genomen)
aantal lampen	aantal lampen in de ruimte
voeding aanwezig	
n	nee
j	ja (beschrijving op invulformulier)
weeg monster 1	Opbrengst aan droog kruid (bloemen) voor 6 planten (in gram)
weeg monster 2	Opbrengst aan droog kruid (bloemen) voor 6 planten (in gram)

Bijlage III. Modelselectie

***** Model Selection *****

Response variate: opbr_plant

Number of units: 77

Forced terms: Constant

Forced df: 1

Free terms: ontwikkelingsstadium + nplant_m2 + vermogen_m2 +
 bodem + verwarming + ventilatie + signalering +
 lampen + voeding

* MESSAGE: the FREE and FORCED formula are modified in the following way(s):

- The following FREE model terms are completely aliased and are dropped: co2

***** All possible subset selection

Free terms: (1) ontwikkelingsstadium (6) ventilatie
 (2) nplant_m2 (7) signalering
 (3) vermogen_m2 (8) lampen
 (4) bodem (9) voeding
 (5) verwarming

* MESSAGE: probabilities are based on F-statistics, i.e. on variance ratios.

Best subsets with 1 term

Adjusted	Cp	Df	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
22.53	14.77	2	.000	-	-	-	-	-	-	-	-
7.82	31.44	2	-	.008	-	-	-	-	-	-	-
5.61	34.52	3	-	-	-	-	.044	-	-	-	-
3.82	40.35	10	-	-	-	-	-	-	-	.236	-
2.84	37.62	3	-	-	-	-	-	.129	-	-	-
2.39	37.59	2	-	-	-	-	-	-	-	-	.095
1.54	38.55	2	-	-	-	-	-	-	.143	-	-
<0.00	40.80	2	-	-	.417	-	-	-	-	-	-

Best subsets with 2 terms

Adjusted	Cp	Df	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
28.25	9.21	3	.000	.010	-	-	-	-	-	-	-
25.25	12.57	3	.000	-	-	-	-	-	-	-	.058
24.85	13.87	4	.000	-	-	-	-	.123	-	-	-
23.91	14.92	4	.000	-	-	-	.194	-	-	-	-
22.77	15.34	3	.000	-	.271	-	-	-	-	-	-
22.38	15.77	3	.000	-	-	-	-	-	.359	-	-
22.01	22.76	11	.000	-	-	-	-	-	-	.493	-
17.49	24.25	7	.000	-	-	.995	-	-	-	-	-

Best subsets with 3 terms

Adjusted	Cp	Df	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
36.56	0.96	4	.000	.000	.002	-	-	-	-	-	-
32.75	5.16	4	.000	.003	-	-	-	-	-	-	.017
30.50	8.60	5	.000	.010	-	-	-	.118	-	-	-
28.09	11.21	5	.000	.025	-	-	.403	-	-	-	-
27.65	10.79	4	.000	.014	-	-	-	-	.534	-	-
26.87	12.54	5	.000	-	-	-	-	.169	-	-	.087
26.19	13.28	5	.000	-	-	-	.235	-	-	-	.075
25.74	13.77	5	.000	-	.175	-	-	.091	-	-	-

Best subsets with 4 terms

Adjusted	Cp	Df	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
40.75	-1.45	6	.000	.000	.000	-	-	.033	-	-	-
40.42	-2.20	5	.000	.000	.002	-	-	-	-	-	.019
36.96	1.56	5	.000	.000	.001	-	-	-	.231	-	-
35.82	3.84	6	.000	.000	.003	-	.564	-	-	-	-
34.15	5.63	6	.000	.004	-	-	-	.177	-	-	.029
33.77	9.03	9	.000	.000	.002	.858	-	-	-	-	-
32.91	13.87	13	.000	.002	.005	-	-	-	-	.826	-
32.14	6.81	5	.000	.005	-	-	-	-	.560	-	.018

Best subsets with 5 terms

Adjusted	Cp	Df	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
43.69	-3.45	7	.000	.000	.001	-	-	.052	-	-	.033
41.05	-0.66	7	.000	.000	.000	-	-	.036	.247	-	-
40.71	-1.41	6	.000	.000	.001	-	-	-	.249	-	.021
39.37	1.11	7	.000	.000	.003	-	.687	-	-	-	.026
39.28	2.29	8	.000	.000	.001	-	.870	.055	-	-	-
38.59	5.16	10	.000	.000	.002	.722	-	-	-	-	.014
36.70	8.11	11	.000	.000	.001	.993	-	.084	-	-	-
36.48	4.17	7	.000	.000	.002	-	.487	-	.192	-	-

Bijlage IV. voorspelling opbrengst per plant

Overzicht van de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant in gram en de opbrengst aan vrouwelijke bloeiwijzen per plant met inachtneming van een eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval in gram. De opbrengst is berekend op grond van het gepresenteerde model met het oogstbare ontwikkelingsstadium 10 en 510 W assimilatiebelichting per m².

Aantal planten per m²	Opbrengst vrouwelijke bloeiwijzen per plant in gram	Ondergrens eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval in gram per plant	Aantal planten per m²	Opbrengst vrouwelijke bloeiwijzen per plant in gram	Ondergrens eenzijdig 95% betrouwbaarheidsinterval in gram per plant
1	40,4	34,3	21	30,8	25,1
2	39,9	33,9	22	30,3	24,6
3	39,4	33,5	23	29,8	24,1
4	39,0	33,1	24	29,3	23,5
5	38,5	32,7	25	28,8	23,0
6	38,0	32,2	26	28,4	22,4
7	37,5	31,8	27	27,9	21,9
8	37,0	31,4	28	27,4	21,3
9	36,6	30,9	29	26,9	20,8
10	36,1	30,5	30	26,4	20,2
11	35,6	30,0	31	26,0	19,6
12	35,1	29,6	32	25,5	19,0
13	34,6	29,1	33	25,0	18,4
14	34,1	28,6	34	24,5	17,9
15	33,7	28,2	35	24,0	17,3
16	33,2	27,7	36	23,5	16,7
17	32,7	27,2	37	23,1	16,1
18	32,2	26,7	38	22,6	15,5
19	31,7	26,2	39	22,1	14,9
20	31,3	25,7	40	21,6	14,2

Jurisprudentie

JOW 1996/50
Hoge Raad
8 juli 1992

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag

Kop essentie Bemiddeling bij veiling is wederrechtelijk verkregen voordeel.

Vindplaats NJ 1993/12

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Vindplaats JOL

Essentie Bemiddeling bij veiling van vis zonder de vereiste gegevens; schatting van het wederrechtelijk genoten voordeel geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een bij verstek gewezen arrest van het Gerechtshof te Arnhem, economische kamer, van 8 april 1991 in de strafzaak tegen de gem. Urk.

Hoge Raad:

1. De bestreden uitspraak

Het hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Zwolle, economische kamer, van 21 dec. 1989 - de verdachte ter zake van 1. "overtreding van een voorschrift, gesteld krachtens art. 3a lid 3 Visserijwet", 2.

"tweemaal: overtreding van een voorschrift, gesteld krachtens art. 3a lid 3 Visserijwet", 3.

"viermaal: overtreding van een voorschrift, gesteld krachtens art. 3a lid 3 Visserijwet" en 4.

"viermaal: overtreding van een voorschrift, gesteld krachtens art. 3a lid 3 Visserijwet"

veroordeeld tot elfmaal een geldboete van telkens vijfduizend gulden. Voorts heeft het hof aan de veroordeelde de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat ten aanzien van feit 2 een bedrag van eenhonderdzeventienduizenddriehonderdzevenenzeventig gulden en zevenendertig cent, ten aanzien van feit 3 een bedrag van eenhonderdvijfentwintigduizendvijfhonderddertig gulden en vijfentwintig cent, en ten aanzien van feit 4 een bedrag van

tweentwintigduizendnegenhonderdvierenveertig gulden en eenendertig cent. Voorts heeft het hof ten aanzien van feit 4 de stillegging van de gemeentelijke visafslag bevolen voor de tijd van drie maanden, voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren.

2. Het cassatieberoep

Het beroep is ingesteld door de verdachte. Namens deze heeft adv. mr. A.J.N. van Stigt, te Rotterdam, de volgende middelen van cassatie voorgesteld:

I. Schending van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, in het bijzonder van het bepaalde bij art. 8 Wet op de economische delicten (WED) en art. 36e lid 1 Sr en de art. 338, 359 en 415 Sv, doordat het door het hof geschatte voordeel dat rekwirante door middel van het bewezen verklaarde zou hebben verkregen niet uit de gebezigde bewijsmiddelen kan voortvloeien, althans die bewijsmiddelen daarvoor niet redengevend zijn te achten, weshalve 's hofs arrest niet voldoende met redenen is omkleed, althans onbegrijpelijk is.

Toelichting

(...)

Bij het begrip voordeel, besparing van kosten daaronder begrepen, in de zin van art. 8 onder a WED en art. 36e eerste lid Sr gaat het om het daadwerkelijke, aantoonbare op geld te waarderen voordeel, dat de verdachte uit of door middel van het strafbare feit heeft behaald.

Nu zijn retributies betalingen die door de overheid krachtens algemene regelen worden gevorderd terzake van een concrete door de overheid in haar functie als zodanig individueel bewezen dienst.

(Vide: Hofstra, Inleiding tot het Nederlands belastingrecht, 1986, p. 27.) De in casu gevorderde

betaling is een gebruiksretributie, zijnde een recht dat overeenkomstig art. 277 eerste lid letter b onder 1e gemeentewet (Gem.w) wordt geheven voor het gebruik van de voor de openbare dienst bestemde gemeentelijke visafslag, waarop van toepassing is het bepaalde in art. 279 (oud: van voor 1 jan. 1990) Gem.w. Uit dat artikel volgt, dat een retributie als de onderhavige, wil zij ex art. 271 Gem.w door de

Kroon worden goedgekeurd, slechts een "matige winst" aan de gemeente mag verzekeren, terwijl zij voor dat gedeelte dat niet als zodanig is aan te merken, slechts mag betreffen de directe kosten inclusief een redelijke opslag voor overheid, een en ander voorzover die kosten rechtstreeks verband houden met de door de gemeente verrichte dienstverlening. (Vide: Editie Vakstudie Belastingwetgeving, gemeente belastingen, deel III, aant. 3 op art. 279.)

Door nu te overwegen dat het voordeel moet worden vastgesteld op de 3% retributie, heeft het hof in strijd met het bepaalde in art. 279 Gem.w het volledige met dat percentage gemoeide bedrag (kennelijk) aangemerkt als "matige winst", hetgeen zich niet verdraagt met de goedkeuring door de Kroon van de desbetreffende gemeentelijke verordening. Van een besparing van kosten als bedoeld in art. 36e Sr kan immers geen sprake zijn, aangezien de kosten bij retributies nu juist rechtstreeks verband houden met de verleende dienst. Met andere woorden: indien rekwirante niet haar bemiddeling zou hebben verleend bij het veilen van de onderhavige vis, dan zou zij terzake daarvan ook geen kosten hebben gehad. Deze kosten zijn bovendien onafhankelijk van rekwirantes verplichting zorg te dragen voor de vermelding van nummers en lettertekens van het vaartuig van aanvoer. (...)

III. Schending van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, in het bijzonder de art. 350, 351, 358, 359 en 415 Sv, doordat het hof overweegt dat op grond van de omstandigheid, dat rekwirante het onder 4 bewezen verklaarde heeft begaan, nadat reeds driemaal terzake van soortgelijke overtredingen proces-verbaal was opgemaakt, de

voorwaardelijke stillegging van rekwirantes onderneming dient te worden gelast, zulks ten onrechte, aangezien uit de bewijsmiddelen niet kan volgen, dat rekwirante bekend is geweest met het feit dat reeds eerder tegen haar proces-verbaal was opgemaakt, weshalve 's hofs arrest voor wat betreft de bijkomende straf van voorwaardelijke stillegging niet naar de eis der wet met redenen is omkleed.

Toelichting

Terzake van de vermoedelijke overtreding d.d. 12 mei 1989 wordt onder nr. 1724/89/002 op 8 juli 1989 tegen rekwirante en W.J. de B. proces-verbaal opgemaakt. Slechts laatstbedoelde wordt terzake gehoord en naar uit de inhoud lijkt te volgen wordt slechts hem proces-verbaal aangezegd.

Het p.-v. nr. 1819/89/32 terzake van de vermoedelijke overtredingen van 8 en 11 mei wordt opgemaakt en gesloten d.d. 29 sept. 1989 en noemt als verdachten de gemeentelijke visafslag te Urk en S.V.

Blijkens dit proces-verbaal wordt laatstbedoelde, optredende namens het gemeentebestuur, op 28 sept. 1989 na zijn verhoor als verdachte proces-verbaal aangezegd.

De p.-v.'s nrs. 1819/89/31 en 1819/89/33 worden evenals p.-v. nr. 1819/89/32 opgemaakt en gesloten op 29 sept. 1989. Uit die processen-verbaal blijkt dat S.V. voornoemd op 28 september wordt gehoord terzake van de onder 3 en 4 bewezen verklaarde feiten en hem alsdan proces-verbaal wordt aangezegd. Uit de inhoud van deze vier processen-verbaal kan mitsdien niet anders volgen, dan dat rekwirante terzake van het onder 1 bewezen verklaarde in het geheel niet en terzake van het onder 2, 3 en 4 bewezen verklaarde eerst (bij zijn verhoor als verdachte) op 28 sept. 1989 proces-verbaal is aangezegd, terwijl de drie laatstbedoelde processen-verbaal alle eerst op 29 september zijn opgemaakt.

In dat licht is onbegrijpelijk 's hofs overweging, dat op grond van de omstandigheid dat rekwirante het onder 4 bewezen verklaarde heeft begaan, nadat reeds drie maal terzake van soortgelijke feiten proces-verbaal was opgemaakt, de voorwaardelijke stillegging dient te worden gelast.

IV. Schending van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, in het bijzonder het bepaalde bij de art. 315, 277, 280, 285 en 415 Sv en art. 6 lid 3 sub c en d Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en art. 14 lid 3 sub d en e Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBP), doordat het hof twee ter terechtzitting aanwezige getuigen a decharge ambtshalve heeft geplaatst op de lijst der getuigen en deze heeft ondervraagd, alsmede de procureur-generaal de gelegenheid heeft gegeven tot het stellen van vragen aan de getuigen en het maken van opmerkingen ten opzichte van de door hen ter zitting afgelegde verklaringen, terwijl de ter terechtzitting aanwezige raadsman van de niet verschenen rekwirante de gelegenheid daartoe is onthouden.

Toelichting

(...)

Gelet op het feitelijk karakter van 's hofs oordeel omtrent het ontbreken van klemmende redenen om te verschijnen, rest slechts de vraag naar de begrijpelijkheid van dit oordeel, nu rekwirante bij monde van haar raadsman te kennen had gegeven, dat haar afwezigheid berustte op een misvatting en zij alsnog wenste te verschijnen, indien het hof daar prijs op zou stellen.

Rekwirantes "aanbod" om te verschijnen duidt erop, dat zij niet uitdrukkelijk afzag van haar recht ter terechtzitting aanwezig te zijn en haarzelf te verdedigen en voorts, dat zij met medewerking van het hof bereid was haar omissie te herstellen. Van een door de verdachte op ondubbelzinnige wijze afstand doen van zijn door art. 6 EVRM gewaarborgde recht om bij de behandeling van zijn strafzaak aanwezig te zijn, is in casu geen sprake (vgl. Europese Hof voor de rechten van de mens inzake Colozza d.d. 12 febr. 1985, NJ 1986, 685; AA, april 1986, p. 309; r.o. 28.1

en 28.2). Onder dergelijke omstandigheden had het hof ervan moeten doen blijken te hebben onderzocht, of een (korte) schorsing van het onderzoek - bijv. voor de tijd die er mee gemoeid zou zijn om van Urk naar Arnhem te reizen (circa een uur) - met het oog op het belang van de verdediging in de weg zou staan aan andere, met een goede strafvordering verbonden belangen. Een dergelijk onderzoek is te meer zwaarwegend in een geval als het onderhavige, waarin, nu evenbedoeld oordeel omtrent het ontbreken van klemmende redenen meebrengt dat de aanwezige raadsman niet behoeft te worden toegelaten om buiten aanwezigheid van de verdachte het woord der verdediging te voeren, de rechter er ambtshalve toe overgaat tijdens de verdediging ter zitting aanwezige getuigen op de lijst der getuigen te plaatsen. (...)

V. Schending van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, in het bijzonder het bepaalde bij art. 1 lid 2 sub a Regeling eisen aan administraties inzake zeevis en de art. 350, 358 en 415 Sv, doordat door het hof bij de bewezenverklaring is uitgegaan van een onjuiste betekenis van het begrip "zorg te dragen".

Toelichting

Art. 1 tweede lid sub a Regeling eisen aan administraties inzake zeevis, zoals dat artikel luidde na de wijziging van 24 juni 1985 (Stcrt. 1985, 122), behelst een gebod op grond waarvan zij die hun bemiddeling verlenen bij het veilen van vis "dienen zorg te dragen" voor de vermelding van het nummer en het letterteken van het vaartuig van aanvoer. De materiele betekenis welke door de hiervoor aangehaalde woorden tot uitdrukking wordt gebracht, is, dat de visafslagen, naast de aanvoerder, die ingevolge het bepaalde onder b van lid 1 van de (alstoen luidende) regeling uit eigen hoofde verplicht is tot vermelding van die gegevens, die plicht werd opgelegd om zorg aan te wenden leidende tot het aanwezig zijn van meerbedoelde gegevens op of bij de voorhanden, te verkopen of af te leveren vis. Aldus verstaan bevat het onder a gestelde niet een resultaatsverplichting, doch slechts de verplichting al het in redelijkheid mogelijke te doen om er voor te zorgen, dat deze gegevens door de aanvoerder als bedoeld onder b worden vermeld.

(...)

3. De conclusie OM (enz.; red.)

4. Bewezenverklaring en bewijsvoering

4.1. Ten laste van de verdachte is bewezen verklaard:

1. dat de gem. Urk in casu de gemeentelijke visafslag van Urk op 12 mei 1989 in de gem. Urk haar bemiddeling heeft verleend bij het veilen van twee partijen, in de hal van die visafslag aanwezige vis, voorzien van briefjes met het opschrift "vishandel Nentjes", zonder zorg te dragen, dat op danwel bij die voorhanden partijen vis de lettertekens en nummers van de vaartuigen, die die vis hadden aangevoerd, waren vermeld;

2. dat de gem. Urk in casu de gemeentelijke visafslag van Urk op 8 en 11 sept. 1989 in de gem. Urk telkens haar bemiddeling heeft verleend bij het veilen van in de hal van die visafslag aanwezige vis, voorzien van briefjes met het opschrift "Neboma BV" en het letterteken "NB" gevolgd door een nummer, telkens zonder zorg te dragen, dat op danwel bij die voorhanden partijen vis de lettertekens en nummers van de vaartuigen, die die vis hadden aangevoerd, waren vermeld;

3. dat de gem. Urk in casu de gemeentelijke visafslag van Urk in de periode van 13 t/m 18 sept. 1989 in de gem. Urk viermaal haar bemiddeling heeft verleend bij het veilen van in de hal van die visafslag aanwezige partijen vis, voorzien van briefjes met het opschrift "Neboma BV" en het letterteken "NB" gevolgd door een nummer, telkens zonder zorg te dragen, dat op danwel bij die voorhanden partijen vis de lettertekens en nummers van de vaartuigen, die die vis hadden aangevoerd, waren vermeld;

4. dat de gem. Urk in casu de gemeentelijke visafslag van Urk in de periode van 20 t/m 25 sept. 1989 in de gem. Urk viermaal haar bemiddeling heeft verleend bij het veilen van in de hal van die visafslag aanwezige partijen vis, voorzien van briefjes met het opschrift "Neboma BV" en het letterteken "NB" gevolgd door een nummer, telkens zonder zorg te dragen, dat op danwel bij die voorhanden partijen vis de lettertekens en nummers van de vaartuigen, die die vis hadden aangevoerd, waren vermeld.

5. Beoordeling van het eerste middel

5.1. 's Hof's vaststelling van het geschatte voordeel dat de verdachte door middel van de onder 2, 3 en 4 bewezen verklaarde feiten heeft verkregen op een bedrag gelijk aan de door de verdachte ingehouden retributie van 3% van de opbrengst van de desbetreffende partijen vis getuigt niet van een onjuiste opvatting omtrent het bepaalde in art. 36e Sr, is niet onbegrijpelijk en behoeft geen nadere motivering, in aanmerking genomen dat uit de aan de Hoge Raad gezonden stukken van het geding geen aanwijzingen voortvloeien dat voor de verdachte aan het veilen van die partijen vis kosten verbonden waren welke zij zich bespaard zou hebben indien zij haar bemiddeling geweigerd zou hebben en die het hof mitsdien bij de schatting van het verkregen voordeel had moeten betrekken.

5.2. Art. 577b lid 2 e.v. Sv voorzien in een procedure ter verkrijging van vermindering of kwijtschelding van een ingevolge art. 36e Sr vastgesteld bedrag op verzoek van de veroordeelde, indien aannemelijk is dat bij de vaststelling geen rekening is gehouden met, na de uitspraak waarbij de in art.

36e Sr bedoelde maatregel is opgelegd aan de rechter bekend geworden, omstandigheden die, indien zij wel bekend waren geweest, bij de schatting van het verkregen voordeel hadden moeten worden betrokken.

5.3. Voor zover aan het middel de opvatting ten grondslag ligt dat de verdachte door de onder 2, 3 en 4 bewezen verklaarde feiten geen voordeel als bedoeld in art. 36e Sr heeft verkregen omdat zij deze retributie in ieder geval zou hebben ontvangen, waartoe wordt aangevoerd dat, indien de verdachte geweigerd had de desbetreffende partijen vis te veilen, de aanvoerder de voorgeschreven gegevens vermeld zou hebben waarna de vis geveild zou zijn, faalt het eveneens. Die opvatting miskent immers dat de in art. 36e Sr bedoelde maatregel strekt tot ontneming van voordeel dat de veroordeelde met schending van een wettelijk voorschrift heeft verkregen en dat aan oplegging van die maatregel niet in de weg staat dat de veroordeelde eenzelfde voordeel had kunnen verkrijgen zonder zodanige schending.

5.4. Het middel faalt mitsdien.

6. Beoordeling van het derde middel

6.1. Het hof heeft met betrekking tot de hiervoor onder 1 vermelde bijkomende straf overwogen:

"Het hof is voorts op grond van de omstandigheid dat de verdachte, nadat reeds drie maal ter zake van de soortgelijke overtredingen proces-verbaal was opgemaakt, het onder 4 bewezen verklaarde heeft begaan, (de Hoge Raad leest: van oordeel dat) de voorwaardelijke stillegging van de onderneming van de veroordeelde, waarin het economische delict is begaan (de gemeentelijke visafslag) (...) dient te worden gelast".

6.2. Blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 25 maart 1991 is aldaar de korte inhoud medegedeeld van vier processen-verbaal respectievelijk opgemaakt, een op 8 juni 1989 en drie op 29 sept. 1989.

6.3. Aangezien het onder 4 bewezen verklaarde feit is begaan op 25 sept. 1989 is de hiervoor onder 6.1 weergegeven overweging van het hof onbegrijpelijk en is de op de overweging steunende beslissing niet naar de eis der wet met redenen omkleed.

6.4. Het middel treft mitsdien doel.

7. Beoordeling van het vierde middel

7.1. Het proces-verbaal van de terechtzitting van het hof van 25 maart 1991 houdt onder meer in:

Verschenen is adv. mr. A.J.N. van Stigt, te Rotterdam, die verklaart:

Ik weet niet waarom er niemand namens de verdachte is verschenen. Ik ben niet gemachtigd de verdachte te vertegenwoordigen.

Het hof schorst het onderzoek teneinde mr. Van Stigt in de gelegenheid te stellen telefonisch contact met een der bestuurders van de verdachte op te nemen.

Na hervatting deelt mr. Van Stigt mede:

Ik heb telefonisch contact gehad met de burgemeester van de verdachte, de heer V., deze deelde mij mede, dat verdachte het niet noodzakelijk achtte dat er namens haar een vertegenwoordiger zou verschijnen en dat als het hof er prijs op stelde er alsnog iemand zou verschijnen.

Op vordering van de procureur-generaal verleent het hof verstek tegen de niet verschenen verdachte en beveelt, dat met de behandeling van de zaak zal worden voortgegaan.

De voorzitter deelt mede dat het hof, nu niet gebleken is dat er klemmende redenen zijn die de verdachte beletten te verschijnen, mr. Van Stigt geen toestemming geeft namens de verdachte het woord te voeren.

7.2. Uit de hiervoor weergegeven mededelingen van de raadsman blijkt niet dat de verdachte bij monde van hem te kennen heeft gegeven dat haar afwezigheid op een misverstand berustte, zodat het middel, dat blijkens de toelichting daarvan uitgaat, in zoverre feitelijke grondslag mist.

7.3. 's Hof's feitelijke vaststelling dat niet is gebleken dat er klemmende redenen zijn die de verdachte beletten te verschijnen is, gelet op de door de raadsman ter zitting gedane mededelingen, niet onbegrijpelijk en kan in cassatie niet verder worden getoetst.

7.4. In aanmerking genomen de onder 7.3 bedoelde vaststelling van het hof, brachten de in de toelichting op het middel genoemde omstandigheden - kort samengevat: de verdachte had niet uitdrukkelijk afgezien van haar recht ter zitting aanwezig te zijn en zichzelf te verdedigen en twee door de verdediging opgeroepen getuigen waren verschenen - anders dan in het middel wordt betoogd, niet mee dat het hof er blijk van had moeten geven te hebben onderzocht of in het belang van de verdediging het onderzoek enige tijd geschorst diende te worden, en kon het hof, zonder schending van de in het middel genoemde verdragsbepalingen, bedoelde getuigen horen, waaraan niet kan afdoen dat slechts door de procureur-generaal en niet namens de verdachte vragen aan die getuigen gesteld konden worden.

7.5. Het middel faalt derhalve.

8. Beoordeling van het vijfde middel

8.1. Met betrekking tot het middel houdt de conclusie OM in: (zie conclusie; red.)

8.2. Het middel faalt om de redenen vermeld in de conclusie OM.

(...)

10. Slotsom

Nu, zoals hiervoor onder 6 is overwogen, de oplegging van de bijkomende straf niet behoorlijk met redenen omkleed is kan het bestreden arrest niet in stand blijven. Gelet op de samenhang van die beslissingen zal het arrest worden vernietigd voor wat betreft de oplegging van de hoofdstraf, de bijkomende straf en de maatregel. Derhalve behoeft het tweede middel geen behandeling. De Hoge Raad oordeelt voorts geen grond aanwezig waarop de bestreden uitspraak ambtshalve behoort te worden vernietigd, zodat als volgt dient te worden beslist.

11. Beslissing

De Hoge Raad:

vernietigt de bestreden uitspraak doch uitsluitend voor wat betreft de oplegging van de hoofdstraf, de bijkomende straf en de maatregel;

verwijst de zaak naar het Gerechtshof te Leeuwarden ten einde in zoverre op het bestaande hoger beroep te worden berecht en afgedaan;

verwerpt het beroep voor het overige.

Conclusie AG

Conclusie A-G mr. Fokkens:

1. De gem. Urk is wegens een aantal overtredingen van de Visserijwet veroordeeld: de gemeentelijke visafslag heeft telkens bemiddeld bij het veilen van partijen vis zonder zorg te dragen, dat op die partijen vis de lettertekens en nummers van de vaartuigen die die vis hadden aangevoerd, waren vermeld.

Adv. mr. A.J.N. van Stigt, te Rotterdam, heeft zes middelen van cassatie voorgesteld.

2. Het eerste middel klaagt over de opgelegde verplichting tot betaling aan de Staat van resp. f 117 377,37, f 125 530,25 en f 22 944,31 ter ontneming van het geschatte voordeel. Uit de bewijsmiddelen zou niet kunnen voortvloeien dat de gemeente dergelijke bedragen als voordeel heeft verkregen.

3. Het hof heeft dit voordeel telkens op de vergoeding van 3% retributie over de opbrengst van de geveilde vis vastgesteld (dat 3% retributie is geheven volgt uit de bewijsmiddelen). Retributie bestaat, zo is de redenering van het middel, deels uit (matige) winst, maar deels ook uit een vergoeding voor in verband met geleverde diensten gemaakte kosten, zodat niet gezegd kan worden dat de totale retributie "voordeel" in de zin van art. 36e Sr was.

4. Mijns inziens is deze klacht niet gegrond, nu de gem. Urk gelden heeft gevraagd in verband met diensten die zij niet had mogen verlenen: zij heeft bemiddeld bij de veiling van vis waarvan de vereiste gegevens ontbraken. Dergelijke vis had de gemeente(lijke visafslag) moeten weigeren, maar ze heeft verkozen om dat niet te doen. Het hof kan mijns inziens de - ten onrechte - geheven 3% van de opbrengst daarom beschouwen als het voordeel dat de gemeente door middel van de bewezen verklaarde feiten heeft verkregen.

Daaraan kan niet afdoen dat rekwirante wellicht ook indien zij niet in strijd met de Regeling eisen aan administraties van transacties inzake zeevis had gehandeld, retributie had kunnen heffen.

(...)

7. Het derde middel klaagt over de motivering van de maatregel van voorwaardelijke stillegging van rekwirantes onderneming.

8. Het hof heeft hieromtrent overwogen:

"Het hof is voorts op grond van de omstandigheid dat de verdachte, nadat reeds drie maal terzake van de soortgelijke overtredingen proces-verbaal was opgemaakt, het onder 4 bewezen verklaarde heeft begaan, de voorwaardelijke stillegging van de onderneming van de veroordeelde, waarin het economische delict is begaan (de gemeentelijke visafslag), in voege als na te melden dient te worden gelast."

9. Het middel gaat er ten onrechte van uit dat uit de bewijsmiddelen zou moeten volgen dat verdachte bekend was met het feit dat reeds eerder tegen haar proces-verbaal was opgemaakt.

Als een en ander uit de ter zitting ter sprake gebrachte stukken blijkt is dat voldoende.

Het middel heeft echter in zoverre gelijk dat een en ander niet uit de diverse ambtsedige processen-

verbaal (waarvan wel de korte inhoud is meegedeeld) volgt. Met betrekking tot het proces-verbaal terzake van de overtreding van 12 mei 1989 merk ik op dat uit het feit dat de directeur van de gemeentelijke visafslag is gehoord terwijl het ambtsedig proces-verbaal tevens

inhoudt: "wil de verdachte (waarmee bedoeld wordt de gemeentelijke visafslag) - zo dit wordt

toegestaan - schikken? neen" is af te leiden dat rekwirante ermee bekend was dat voor die overtreding proces-verbaal was opgemaakt. Maar dat geldt niet voor de sub 2 en 3 bewezen verklaarde feiten. De processen-verbaal zijn niet opgemaakt, voordat de sub 4 bewezen

verklaarde feiten zijn begaan en evenmin blijkt dat terzake proces-verbaal is aangezegd en/of

anderszins aan verdachte bekend was, dat de overtredingen geconstateerd waren voor de onder 4

vermelde data. Deze feiten zijn dus niet begaan nadat driemaal terzake van soortgelijke overtredingen proces-verbaal was opgemaakt.

's Hofs overweging is derhalve onbegrijpelijk. Dat betekent dat de strafoplegging niet in stand kan blijven.

10. Het vierde middel klaagt dat het hof twee ter zitting aanwezige getuigen a decharge ambtshalve heeft geplaatst op de lijst van de getuigen en deze heeft ondervraagd alsmede de procureur-generaal daartoe gelegenheid heeft gegeven, terwijl de ter terechtzitting aanwezige raadsman van de niet-verschenen rekwirante de gelegenheid daartoe is onthouden.

11. Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep luidt:

Verschenen is adv. mr. A.J.N. van Stigt, te Rotterdam, die verklaart:

Ik weet niet waarom er niemand namens de verdachte is verschenen. Ik ben niet gemachtigd de verdachte te vertegenwoordigen.

(enz.; red.)

12. Uit de aldus weergegeven mededeling van mr. Van Stigt volgt niet dat rekwirantes afwezigheid berustte op een misvatting. Rekwirante achtte het "niet noodzakelijk" om te verschijnen, waarin ik niets anders kan lezen dan een duidelijke afstand van haar recht om ter terechtzitting aanwezig te zijn. Dat zij zo vriendelijk was om aan te bieden alsnog te komen indien het hof daar prijs op zou stellen, doet er niet aan af dat rekwirante het niet nodig vond te verschijnen.

's Hofs oordeel dat er geen klemmende redenen waren voor rekwirante om niet te verschijnen is derhalve niet onbegrijpelijk. Naar vaste jurisprudentie behoeft onder die omstandigheden aan de raadsman geen gelegenheid te worden gegeven om voor de verdachte op te treden (vgl. bijv. NJ 1987, 862, 1988, 356, 1988, 704, zie ook nog C.H. Beekhuis, De verstekprocedure in de Bronkhorstbundel, p. 21, 22).

Dit wordt niet anders als er - nota bene op verzoek van rekwirante - ter zitting aanwezige getuigen worden gehoord. Van strijd met het beginsel van "equality of arms" is geen sprake:

rekwirante was wel degelijk in de gelegenheid om die getuigen bij monde van haar vertegenwoordiger te horen, maar zij heeft nu eenmaal verkozen van die gelegenheid geen gebruik te maken.

Het middel faalt derhalve.

13. Het vijfde middel houdt in dat het hof bij de bewezenverklaring is uitgegaan van een onjuiste betekenis van het begrip "zorg te dragen", dit gebod zou slechts een inspanningsverplichting inhouden, dat wil zeggen de verplichting om al datgene te doen wat redelijkerwijze mogelijk is om er voor te zorgen dat de bedoelde gegevens vermeld worden.

14. Die opvatting acht ik onjuist. Noch de bewoordingen van art. 1 lid 2 sub a Regeling inzake administraties van transacties van zeevis (Stert. 219), noch de doelstelling van deze regeling - het optimaliseren van controle - geven aanleiding de zorgplicht zo beperkt uit te leggen (vgl. NJ 1991, 771). Dat betekent dat art. 1 lid 2 sub a materieel neerkomt op een verbod vis voorhanden te hebben, indien de vereiste gegevens ontbreken. Aan de zorgplicht kan dan ook gemakkelijk voldaan worden door de te veilen vis te weigeren indien de aanvoerder de gegevens niet verschaft.

Het middel faalt derhalve.

(...)

Op grond van het voorafgaande concludeer ik dat de Hoge Raad het bestreden arrest zal vernietigen voor zover het betreft de strafoplegging en de zaak in zoverre zal verwijzen naar een aangrenzend hof met verwerping van het beroep voor het overige.

Noot

Einde

JOW 1998/50
Hoge Raad
19 mei 1998

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Kostenaf trek niet verplicht.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie In deze zaak heeft het Gerechtshof een ontnemingsbedrag opgelegd. Voor de berekening is uitgegaan van 4 hennepkweken die eenmaal tot een succesvolle oogst hebben geleid (bruto verkoopwaarde f 90.000,-). Met de aanleg van de kwekerij was een bedrag van f 160.000,- gemoeid. Het Gerechtshof heeft een kwart daarvan als kosten afgetrokken. De Hoge Raad laat dit oordeel in stand onder aanhaling van de Memorie van Toelichting, inhoudende dat de rechter kosten kan aftrekken, maar daaroe niet verplicht is. De advocaat-generaal verdedigt in zijn conclusie dat een lagere schatting van kosten ook niet onredelijk was geweest, nu de tweede oogst pas lukte en de belangrijke investeringen voorafgaand aan de eerste oogst waren gedaan.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te Amsterdam van 20 november 1996 op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: | V., wonende te S. |

1. De bestreden uitspraak |
Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Haarlem van 13 juli 1995 - de veroordeelde de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van twaalfduizendvijfhonderd gulden, subsidiair éénhonderdvijf dagen hechtenis. |

2. Het cassatieberoep |
Het beroep is ingesteld door V. Namens deze heeft mr G.P. Hamer, advocaat te Amsterdam, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. |

3. De conclusie van het Openbaar Ministerie |
De Advocaat-generaal Van Dorst heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep. |

4. Motivering van de bestreden uitspraak |
Het Hof heeft de hiervoor onder 1 vermelde maatregel opgelegd en heeft daartoe het volgende overwogen: Het hof is van oordeel dat de veroordeelde een wederrechtelijk voordeel, geschat op een bedrag van fl 12.500,=, heeft verkregen door middel van of uit de baten van de strafbare feiten ter zake waarvan hij bij het onder 1 vermelde arrest is veroordeeld. |
Het hof ontleent deze schatting aan de inhoud van de onder 6 vermelde wettige bewijsmiddelen. Uit deze bewijsmiddelen blijkt het volgende. |
In K., gemeente S., hebben de veroordeelde en zijn mededaders viermaal hennepplanten gekweekt. Slechts éénmaal kon met succes worden geoogst. De opbrengst - het hof begrijpt: de verkochte hoeveelheid hennep - bedroeg uiteindelijk 18 kilogram. Gelet op de handelswaarde van fl 5,= per gram, bedroeg de verkoopwaarde derhalve fl 90.000,=. Uit de verklaring van S. blijkt dat de kosten voor de aanleg van de kwekerij fl 250.000,= dan wel fl 117.000,= bedroegen. Het hof rekent aan de oogst welke is geslaagd een deel van de kosten toe ten bedrage van fl 40.000,=. De netto opbrengst schat het hof derhalve op fl 90.000,= minus 40.000,= is fl 50.000,=, waarvan het hof een gedeelte van 12.500,= aan verdachte toerekent. |

5. Beoordeling van het tweede middel |
5.1. De memorie van toelichting op het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de Wet van 10 december 1992, Stb. 1993 nr 11, houdt in: |
"Niet is voorgeschreven dat de rechter eventuele kosten, die de veroordeelde voor het plegen van het feit of de feiten heeft gemaakt, in mindering heeft te brengen bij de bepaling van de omvang van het

voordeel. De rechter kan dit doen, maar is daartoe, als hij dat in de gegeven omstandigheden niet redelijk acht, niet verplicht (Kamerstukken 11, 1989-1990, 21 504, 11nr 3, blz. 16)11."

5.2. De overwegingen van het Hof zoals hiervoor onder 4 weergegeven moeten aldus worden verstaan dat het Hof is uitgegaan van een totaal bedrag aan kosten van fl 160.000,-, waarvan het een kwart heeft toegerekend aan het bruto voordeel dat met de geslaagde oogst is behaald.

5.3. 's Hofs oordeel omtrent de netto opbrengst van die oogst geeft, mede in aanmerking genomen hetgeen hiervoor onder 5.1 is overwogen, geen blijk van een verkeerde rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Het Hof heeft zijn beslissing toereikend gemotiveerd.

5.4. Het middel is dus tevergeefs voorgesteld.

6. Beoordeling van het eerste middel

Het middel is gegrond. Om doelmatigheidsredenen zal de Hoge Raad in plaats van de zaak voor wat betreft de vaststelling van de duur van de vervangende hechtenis te vernietigen en te verwijzen, de duur van de vervangende hechtenis bepalen op 103 dagen.

7. Slotsom

Het voorafgaande brengt mee dat, nu de Hoge Raad geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, als volgt moet worden beslist.

8. Beslissing

De Hoge Raad:

Vernietigt de bestreden uitspraak doch uitsluitend voorzover daarbij is bepaald dat bij gebreke van volledige betaling en verhaal van het op fl 12.500,- vastgestelde bedrag, dit zal worden vervangen door 105 dagen hechtenis; Bepaalt dat bij gebreke van volledige betaling of verhaal van dat bedrag dit zal worden vervangen door 103 dagen hechtenis; Verwerpt het beroep voor het overige.

|

SCHRIFTUUR IN CASSATIE

Ondergetekende, mr G.P. Hamer, advocaat te Amsterdam, kantoorhoudende te Amsterdam aan het van der Helstplein 3, Cleerdin & Hamer advocaten, (Postbus 51143, 1007 EC), die in deze zaak bijzonderlijk gevolmachtigd is door rekwirant in cassatie:

V., woonachtig te S. heeft hierbij de eer aan Uw College te doen toekomen een schriftuur in cassatie ten gevolge op het tijdig ingestelde beroep in cassatie tegen arrest alsmede de tussenarresten van het Hof te Amsterdam, gewezen tegen rekwirant in de zaak met parketnummer 23-000102-96, arrestnummer 2526/96 en registratienummer PI/96 (ontnemingszaak).

In deze zaak heeft het Gerechtshof te Amsterdam bij arrest van 20 november 1996 rekwirant schuldig verklaard aan het te laste gelegde en bewezen verklaard dat hij art. 2 Opiumwet overtreden had.

Rekwirant voert de navolgende middelen van cassatie aan:

Schending van de artt. 348, 349, 350, 352, 358, 359, 415 en 425 Sv., althans en in elk geval schending en of onjuiste toepassing van het recht en of verzuim van vormen.

Het Hof heeft in de ontnemingszaak een zwaardere straf opgelegd dan door de Procureur-generaal was gevorderd, zonder dit nader te motiveren, weshalve het Hof in strijd met artikel 359 lid 7 Sv haar arrest onvoldoende met redenen heeft omkleed.

TOELICHTING

Ter terechtzitting van het Hof van 6 november 1996 heeft de Procureur-generaal in de ontnemingszaak gevorderd dat aan rekwirant de verplichting wordt opgelegd tot het betalen van een geldbedrag van f 12.500,- aan de Staat, bij gebreke van volledige betaling en volledig verhaal te vervangen door 103 dagen hechtenis.

Bij arrest van 20 november 1996 heeft het Hof rekwirant in de ontnemingszaak veroordeeld tot betaling aan de Staat van een geldbedrag van f 12.500,-, bij gebreke van volledige betaling en volledig verhaal te vervangen door 105 dagen hechtenis.

Uw Raad heeft gesteld dat op grond van het bepaalde in artikel 51 Ie, eerste lid 1 Sv, alsmede artikel 511g, tweede lid Sv, in verbinding met artikel 415 Sv, op een uitspraak terzake van het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel artikel 359 lid 7 Sv van overeenkomstige toepassing is (HR 18 juni 1996, NJ 1996, 735).

Verder heeft Uw Raad bepaald dat de vervangende hechtenis als bedoeld in artikel 24d Sr een dermate bezwarend karakter heeft, dat deze dient te worden aangemerkt als een straf in de zin van artikel 359 lid 7 Sv.

Dit betekent dat het Hof door in plaats van de gevorderde 103 dagen 105 dagen aan vervangende hechtenis heeft opgelegd, derhalve in het bijzonder de redenen had moeten opgeven die daartoe hebben geleid.

Nu het Hof dit in het geheel heeft nagelaten, is 's Hofs arrest onvoldoende met redenen omkleed.

II Schending van de artt. 348, 349, 350, 352, 358, 359, 415 en 425 Sv., althans en in elk geval schending en of onjuiste toepassing van het recht en of verzuim van vormen.

Het Hof heeft het wederrechtelijk verkregen voordeel ten aanzien van rekwirant vastgesteld op f 50.000,-, welke vaststelling niet kan worden ontleend aan de door het Hof gebezigde bewijsmiddelen,

althans is de vaststelling hiervan onbegrijpelijk, althans onvoldoende met redenen omkleed.

TOELICHTING

Het Hof stelt ten aanzien van het vaststellen van het wederrechtelijk verkregen voordeel dat slechts éénmaal met succes is geoogst, hetgeen een opbrengst bedroeg van 18 kilogram. Gelet op de handelswaarde van f 5,- per gram, bedroeg de verkoopwaarde f 90.000,-.

Vervolgens stelt het Hof dat gezien de verklaring van S. de kosten voor de aanleg van de kwekerij f 250.000,- dan wel f 117.000,- bedroegen.

Het Hof rekent aan de oogst welke geslaagd is een deel van de kosten toe ten bedrage van f 40.000,-, waarna het Hof stelt dat de netto-opbrengst f 90.000,- minus f 40.000,- is f 50.000,-. Een vierde deel hiervan bedraagt alsdan f 12.500,-.

Uit de bewijsmiddelen zoals door het Hof gebezigd volgt echter op geen enkele wijze hoe het Hof tot een kostenpost van f 40.000,- komt.

Voorts motiveert het Hof deze kostenberekening niet, waardoor de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen vermogen tevens onbegrijpelijk is, althans onvoldoende met redenen omkleed.

Mitsdien lijdt 's Hof's arrest aan nietigheid.

Het is op bovengenoemde gronden dat rekwirant Uw College eerbiedig verzoekt om het arrest zoals gewezen door het Hof te Amsterdam jegens hem op 20 november 1996 te vernietigen en een zodanige uitspraak te doen als Uw College juist en noodzakelijk voorkomt.

Conclusie AG

Bij uitspraak van het gerechtshof te Amsterdam is aan verzoeker een profijtontnemingsmaatregel ad f 12.500,=, subsidiair 105 dagen hechtenis, opgelegd.

Namens verzoeker heeft mr G.P. Hamer, advocaat te Amsterdam, twee middelen van cassatie voorgesteld.

1.1. In het eerste middel wordt met een beroep op HR NJ 1996, 735 aangevoerd dat het hof een zwaardere straf heeft opgelegd dan was gevorderd door 105 dagen vervangende hechtenis op te leggen waar de procureur-generaal 103 dagen vervangende hechtenis had geëist. Een bijzondere motivering voor verhoging van de vervangende hechtenis heeft het hof niet gegeven.

1.2. De reden voor de afwijking van de vordering is vermoedelijk dat het hof rechtsgelijkheid heeft willen betrachten tussen verzoeker en diens broer, aan wie reeds eerder een profijtontnemingsmaatregel ad f 12.500,=, subsidiair 105 dagen hechtenis, was opgelegd (zaak nr. 107.296P). De procureur-generaal had in die zaak de ontneming van een bedrag van f 40.000,=, subsidiair 160 dagen hechtenis, gevorderd. Het zou, zo zal het hof hebben gedacht, van ongelijke behandeling hebben getuigd indien in de onderhavige zaak bij ontneming van exact hetzelfde bedrag een lagere vervangende hechtenis zou zijn bepaald.

1.3. Dat neemt niet weg dat er strikt genomen sprake is van een ongemotiveerde, zij het geringe afwijking van de vordering ten nadele van verzoeker'. Die afwijking is (anders dan in HR NJ 1996, 735) relatief zo miniem, dat het ontbreken van een nadere motivering niet van dien aard is dat gezegd kan worden dat inbreuk is gemaakt op art. 359 lid 7 Sv. Daarbij kan in aanmerking worden genomen dat hier (slechts) om vervangende hechtenis gaat, dus om een prikkel die tot tijdige betaling aanspoort.²⁾

1.4. Voor het geval de Hoge Raad daar anders over denkt, zou het door art. 359 lid 7 Sv gewaarborgde belang van verzoeker in casu verzoend kunnen worden met het belang van een doelmatige rechtspleging indien de vervangende hechtenis alsnog wordt verminderd tot 103 dagen.

2.1. Het tweede middel komt hierop neer dat 's Hof's schatting van het op geld waardeerbare voordeel als bedoeld in art. 36e Sr niet kan volgen uit de gebezigde bewijsmiddelen, nu daaruit niet kan blijken hoe het hof is gekomen tot zijn oordeel dat een bedrag van f 40.000,= aan kosten in mindering gebracht diende te worden.

2.2. Blijkens zijn overwegingen inzake "De vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel" heeft het hof tot uitgangspunt genomen dat viermaal hennepplanten zijn gekweekt, hetgeen éénmaal heeft geleid tot een succesvolle oogst met een verkoopwaarde van f 90.000,=. Bij de berekening van de kosten heeft het hof tot uitgangspunt genomen de in de bestreden uitspraak opgenomen verklaring van S. inhoudende dat met de aanleg van de kwekerij een bedrag van f 250.000,= respectievelijk (na een nieuwe berekening) f 117.000,= gemoeid was.

Klaarblijkelijk is het hof bij de bepaling van deze kostenpost tussen deze beide bedragen gaan zitten in die zin dat de aanleg van de kwekerij f 160.000,= heeft gekost, zodat aan die ene geslaagde oogst een bedrag van f 40.000,= aan kosten diende te worden toegerekend. Dit oordeel is niet onbegrijpelijk. Een lagere toeschatting zou trouwens ook niet onbegrijpelijk zijn geweest nu pas de tweede oogst succesvol was en de belangrijkste investeringen toen al gedaan waren.

3. De middelen behoeven niet tot cassatie te leiden. Gronden waarop Uw Raad gebruik zou behoren te maken van zijn bevoegdheid de bestreden uitspraak ambtshalve te vernietigen, heb ik niet aangetroffen.

4. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

|

Noot 1|

Ook valt te verdedigen dat het OM met zijn vordering ongemotiveerd is afgeweken van het arrest van het hof inzake verzoekers broer. Overigens wijken zowel het OM als het hof in casu af van de NWR-normen die i.c. 100 dagen hechtenis lijken te indiceren (Trema 1996, blz. 40). Hieraan moet in cassatie echter worden voorbijgegaan nu die normen geen recht in de zin van art. 99 RO vormen. |

Noot 2 |

Zie ook HR DD 97.321 (geen verzwaring als de gevorderde hechtenis wordt opgelegd voor een geringer bedrag). |

Noot

Einde

JOW 1998/54
Hoge Raad
8 juli 1998

Categorie	Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag		
Kop essentie	Aftrekbare kosten alleen die kosten die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict.		
Vindplaats NJ	1998841	Vindplaats LJN:	<i>Zie ook JOW</i>
Vindplaats JOL			
Essentie	<p>Veroordeelde heeft voordeel genoten uit handel in cocaïne. Veroordeelde stelt -naast de inkoopkosten- ook kosten te hebben gehad tengevolge van een ripdeal en afpersing. Volgens de verdediging zouden die kosten, alsmede de kosten voor aankoop van 500 gram cocaïne die bij zijn aanhouding werden aangetroffen en gefinancierd zouden zijn uit eerdere opbrengsten van cocaïnehandel,afgetrokken moeten worden.</p> <p>De Hoge Raad overweegt dat alleen kosten voor aftrek in aanmerking kunnen komen die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. Daartoe behoren wel inkoopkosten, maar niet de kosten ten gevolge van de rip-deal en afpersing.</p> <p>Met betrekking tot de investering in de aangetroffen cocaïne overweegt de Hoge Raad dat degene die ervoor kiest het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel te besteden voor de aankoop van dergelijke middelen het risico neemt van beslag en onttrekking aan het verkeer; het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt daardoor niet verminderd.</p>		
Tekst	<p>Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te Leeuwarden van 3 juni 1997 op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: A., wonende te C. De bestreden einduitspraak Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Assen van 13 maart 1996 - de veroordeelde de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van veertigduizendvierhonderdzevenenvijftig gulden en tweëndertig centen, subsidiair éénentachtig dagen hechtenis. 2. Het cassatieberoep Het beroep is ingesteld door de veroordeelde. Namens deze heeft mr J. Kuijper, advocaat te Amsterdam, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. 3. De conclusie van het Openbaar Ministerie De waarnemend Advocaat-generaal Jörg heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep. 4. Beoordeling van het eerste middel 4.1. Op grond van de wetsgeschiedenis, mede in verband met het reparatoire karakter van de maatregel van ontneming van wederrechtelijk genoten voordeel, moet bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk genoten voordeel worden uitgegaan van het voordeel dat de veroordeelde in de concrete omstandigheden van het geval daadwerkelijk heeft behaald (vgl. HR 1 juli 1997, NJ 1998, 242). De wetgever heeft daarbij aan de rechter grote vrijheid gelaten of en zo ja, in welke mate hij bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk genoten voordeel rekening wil houden met kosten die de veroordeelde heeft gemaakt voor het plegen van het feit dan wel de feiten (Kamerstukken 11 1991/1992, 21 504, nr. 3, blz. 16). 4.2. De onderhavige procedure tot ontneming van wederrechtelijk genoten voordeel is gebaseerd op een door de Arrondissementsrechtbank te Assen op 25 oktober 1995 uitgesproken veroordeling wegens opzettelijk handelen in strijd met het in artikel 2, eerste lid onder B, Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd, en wegens opzettelijk handelen in strijd met het in artikel 3, eerste lid onder B, Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd. </p>		

4.3. Kosten die voor aftrek in aanmerking kunnen komen zijn de kosten die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. Daaronder vallen in een geval als het onderhavige de kosten die zijn gemoeid met de aankoop van de verdovende middelen waarvan de verkoopopbrengst als wederrechtelijk verkregen voordeel wordt ontnomen. Verliezen die zijn geleden tengevolge van een gefingeerde beroving van het door de veroordeelde met het oog op de aankoop van verdovende middelen aan een derde ter hand gestelde geldsbedrag en ten gevolge van een afpersing van de veroordeelde door een afnemer, beide zoals omschreven in de toelichting op het eerste middel, zijn niet als dergelijke aftrekbare kosten aan te merken. Immers, het zijn wellicht kosten die volgens de veroordeelde gemaakt zijn in het kader van de handel in verdovende middelen maar het zijn daarmee nog geen kosten die in directe relatie staan tot de voltooiing van de desbetreffende opiumwetdelicten die ten grondslag liggen aan de becijfering van het wederrechtelijk verkregen voordeel.

4.4. Het oordeel van het Hof getuigt om die reden niet van een onjuiste rechtsopvatting en is voorts niet onbegrijpelijk.

4.5. Het middel faalt.

5. Beoordeling van het tweede middel

5.1. Blijkens de aan het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep gehechte pleitnota is aldaar door de raadsman het volgende betoogd: Bij de aanhouding van cliënt is er in zijn auto 500 gr. cocaïne aangetroffen en in beslag genomen. Uitgaande van een inkoopsprijs van f 60,- per gram, heeft deze hoeveelheid cocaïne een inkoopwaarde van f 30.000,-. Dit bedrag kan niet worden aangemerkt als investering die op het voordeelbedrag in mindering dient te worden gebracht. Deze ingekochte cocaïne is immers nooit verkocht. Deze investering heeft geen voordeel opgeleverd.

Desalniettemin is de verdediging van oordeel dat dit bedrag op de vordering in mindering dient te worden gebracht. De in beslag genomen cocaïne vertegenwoordigt het wederrechtelijk door cliënt verkregen voordeel, aangezien de cocaïne (deels) met de opbrengst van de handel is gefinancierd. Met de inbeslagname van de cocaïne is cliënt derhalve reeds geplukt.

Dat de inbeslaggenomen cocaïne niet kan dienen tot verhaal bij eventuele toewijzing van de vordering doet hier niet aan af. Doel van de 'pluk ze'- wetgeving is immers niet verrijking van de staat, maar ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel van de veroordeelde. Nu cliënt een op geld waardeerbaar goed, (deels) gefinancierd met het eerder wederrechtelijk verkregen voordeel, is ontnomen, is aan dit doel voldaan.

5.2. Ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel betreft het voordeel dat door de aan de ontneming ten grondslag gelegde delicten is verworven. Daarbij doet in beginsel niet terzake welke bestemming dit voordeel heeft gekregen. Dan kan eventueel ter ontneming van dit voordeel verhaal worden gezocht op de aangeschafte voorwerpen en de opbrengst daarvan bij de ontneming worden verrekend. Indien dit voordeel is benut voor de aankoop van verdovende middelen, waarvan het ongecontroleerde bezit in strijd met de wet is, zullen die middelen, indien deze zijn men van een onttrekking

inbeslaggenomen, in de regel voorwerp vormen van een strafrechtelijke procedure waarin de aan het verkeer van die middelen wordt uitgesproken of zal anderszins ten ongunste van de beslagene aan dit beslag een einde komen. De veroordeelde die ervoor heeft gekozen het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel te besteden voor de aankoop van dergelijke middelen, neemt daarmee het risico van (beslag en) onttrekking aan het verkeer daarvan. Het in het concrete geval daadwerkelijk door de veroordeelde behaalde voordeel wordt door het zich realiseren van dit risico niet verminderd.

5.3. Het middel faalt.

6. Slotsom

Nu geen van de middelen tot cassatie kan leiden, terwijl de Hoge Raad ook geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, moet het beroep worden verworpen.

7. Beslissing

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

SCHRIFTUUR VAN CASSATIE in de zaak van A., rekwirant van cassatie van een hem betreffend arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden, uitgesproken op 3 juni 1997.

Rekwirant van cassatie dient hierbij de navolgende middelen in:

Middel 1:

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd, waarvan niet-naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder zijn de artikelen 36e Sr, 511 e, 359 en 415 Sv geschonden, nu het hof ten onrechte het verweer van rekwirant, dat op het voordeel dat hij heeft behaald bij het plegen van de strafbare feiten (handel in verdovende middelen) de kosten die betrekking hadden op die verdovende middelen handel in mindering dienen te worden gebracht, heeft verworpen, althans is deze verwerping van het verweer door het hof onvoldoende gemotiveerd dan wel in het licht van het aangevoerde onbegrijpelijk.

TOELICHTING:

De wetgever heeft het aan de rechter over gelaten op het genoten voordeel kosten in mindering te

brenge. De rechter is daartoe niet verplicht, wanneer hij dat onder de gegeven omstandigheden 'niet redelijk acht' (TK 1989-1990, 21 504, nr.3, p. 16). Uw Raad heeft geoordeeld dat, gelet op artikel 511 e lid 1 Sv in combinatie met artikel 359 lid 5, op een terzake van de draagkracht uitdrukkelijk voorgedragen en gemotiveerd verweer door het hof een uitdrukkelijk en gemotiveerd antwoord moet worden gegeven (vgl. HR 7 mei 1996, NJ 1997, 404, m.nt. Sch). Zulks geldt naar de mening van rekwirant ook voor de vraag of bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel bepaalde uitgaven als kosten in mindering dienen te worden gebracht. |

Door de raadsman van rekwirant is, blijkens de pleitnotitie die aan het proces-verbaal terechtzitting is gehecht, onder meer het volgende aangevoerd: "Van de bruto winst dienen te worden afgetrokken de kosten die direct verband houden met de handel in verdovende middelen. Het BFO stelt de kosten vast op een totaal van f 30.200,- (5.4 sub b, blz 28). Het BFO geeft aan dat deze kosten zijn gemaakt naast de inkoopkosten zoals die bij het berekenen van de bruto winst (prijs verkoop minus prijs inkoop) zijn gehanteerd.(..)."

Het gerechtshof brengt slechts een deel (fl. 4800, =) van de in het BFO-rapport opgevoerde kosten in mindering op het door rekwirant genoten voordeel. Ten aanzien van de overige kosten overweegt het hof: " 7.49. De overige in het hiervoor onder 6. genoemde rapport vermelde kosten, te weten die ten bedrage van fl. 10.000, =, fl. 6.400, =, fl. 5.400, = en fl. 4.000, =, zal het hof niet in mindering brengen op het door A. voornoemd genoten voordeel, aangezien het hof die kosten niet beschouwt als verwervingskosten."

De opstellers van het BFO noemen deze kosten 'kosten in direct verband met de handel in verdovende middelen.' Uit de verklaringen die in de strafzaak tegen rekwirant zijn afgelegd, blijkt dat het bedrag van fl. 10.000, = betrekking had op een zogenaamde 'rip-deal': rekwirant heeft aan een derde fl. 10.000, = betaald, doch daarvoor nooit de afgesproken hoeveelheid XTC-pillen ontvangen. Het bedrag van fl. 6.400,= is rekwirant afhandig gemaakt bij een poging tot transactie, waarbij rekwirant voor fl. 10.500, = 150 gram cocaïne zou leveren. De cocaïne werd door hem geleverd, doch hij ontving daarvoor nooit het afgesproken bedrag en tegelijkertijd werd hem onder bedreiging met een vuurwapen en een mes het bedrag van fl. 6.400,= afhandig gemaakt. |

In een vergelijkbare situatie merkt het hof het geleden verlies wél als kostenpost aan (overweging 7.46), nu tegenover de prestatie van rekwirant geen tegenprestatie stond: "7.46. Uit de verklaring van A. voornoemd, afgelegd op 10 juni 1995, blijkt, dat hij midden mei 1995 50 gram cocaïne heeft verkocht aan M. voor een bedrag van fl. 3.300, =, dat M. die cocaïne van slechte kwaliteit vond, dat het er op neer kwam dat A. voornoemd M. genoemd bedrag van fl. 3.300, = diende terug te betalen, hetgeen A. voornoemd heeft gedaan, terwijl genoemde hoeveelheid cocaïne niet aan A. voornoemd werd teruggegeven (bijlagen: blz. 49 en 50)."

In de lijn van de redenering van het hof in overweging 7.49 zouden deze onder 7.46 genoemde kosten evenmin als 'verwervingskosten' zijn aan te merken. Toch worden ze in mindering gebracht op het genoten voordeel. |

Bij de bepaling van de omvang van het genoten voordeel dient te worden uitgegaan van het voordeel dat de veroordeelde in de concrete omstandigheden van het geval daadwerkelijk heeft behaald (zie HR 1 juli 1997, nr. 104.908P, overweging geciteerd uit J.L. van der Neut en W. Wedzinga, 'Wat waren de juwelen waard?', Advocatenblad 1997, 17, p. 873). |

Voor de vraag van welke kosten het, onder de gegeven omstandigheden, redelijk geacht kan worden dat zij worden afgetrokken van het genoten voordeel, dient te worden gezien of deze kosten in zodanig verband staan met het genoten voordeel, dat zij dit voordeel negatief hebben beïnvloed, anders gezegd, dat zonder deze kosten het door het oplegen van de strafbare feiten daadwerkelijk behaalde voordeel groter zou zijn geweest. |

Het voordeel is behaald door de handel in verdovende middelen. In verband met deze handel zijn door rekwirant kosten gemaakt die hij anders niet zou hebben gemaakt. Voorzover dit mogelijk niet geldt voor de bedragen van fl. 5.400, = en fl. 4.000, =, geldt dit in ieder geval voor overige bedragen (fl. 10.000, = en fl. 6.400, =). De conclusie is daarom gerechtvaardigd dat het daadwerkelijk behaalde voordeel groter zou zijn geweest als deze uitgaven niet zouden zijn gedaan en derhalve dienen zij in mindering te worden gebracht op het genoten voordeel. |

Het gerechtshof heeft weliswaar gemotiveerd geantwoord op hetgeen namens rekwirant ten aanzien van de kosten naar voren is gebracht, doch deze motivering is in het licht van het aangevoerde en in het licht van het overigens door het hof ten aanzien van de kosten overwogene, onbegrijpelijk c.q. onvoldoende. Mitsdien lijdt het arrest aan nietigheid. |

Middel II: |

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd, waarvan niet-naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder zijn de artikelen 36e Sr, 511 e, 359 en 415 Sv geschonden, nu het hof ten onrechte de waarde van de bij de aanhouding van rekwirant aangetroffen en inbeslaggenomen hoeveelheid cocaïne niet in mindering heeft gebracht op het door rekwirant genoten voordeel, althans is de beslissing van het hof dat deze hoeveelheid cocaïne niet in mindering dient te worden gebracht op het door rekwirant

genoten voordeel onbegrijpelijk dan wel onvoldoende gemotiveerd. |

TOELICHTING: Naar aanleiding van een namens rekwirant voorgedragen verweer, heeft het gerechtshof ten aanzien van de inbeslaggenomen hoeveelheid van 500 gram cocaïne het volgende overwogen "7.51. Het hof is van oordeel, dat genoemde aangetroffen 500 gram cocaïne A. voornoemd geen voordeel heeft opgeleverd, weshalve naar 's hofs oordeel de waarde van die cocaïne niet in mindering dient te worden gebracht op het door A. voornoemd genoten voordeel." |

De waarde van de hoeveelheid cocaïne dient echter wel op basis van een andere grondslag in mindering te worden gebracht op het genoten voordeel: de aangetroffen cocaïne is immers uit de opbrengst van de handel in verdovende middelen (waarvoor rekwirant is veroordeeld en die de grondslag vormt van de ondernemingsvordering) betaald. Rekwirant is door de inbeslagneming van de cocaïne immers al 'geplukt', aldus de verdediging blijkens de overgelegde pleitnotitie. |

Die cocaïne vertegenwoordigt daarmee een deel van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Door de inbeslagneming beschikt rekwirant echter niet meer over dat deel van het wederrechtelijk verkregen voordeel en is daardoor bij hem reeds een deel van dat wederrechtelijk verkregen voordeel, omgezet in cocaïne, ontnomen. |

Omdat drugs een heldere kijk op de situatie nogal eens kunnen vertroebelen, is het misschien beter om voor te stellen dat het geen cocaïne was dat in de kofferbak van rekwirant werd aangetroffen, maar een stereo-installatie of een ander op geld waardeerbaar gebruiksvoorwerp. In dat geval zou de waarde van dat goed in mindering moeten worden gebracht op het door rekwirant genoten voordeel wanneer duidelijk zou zijn dat dat goed is aangeschaft met het voordeel dat door het plegen van strafbare feiten is verkregen. Zouden die aankopen immers wél worden inbeslaggenomen, en zo aan het vermogen van de veroordeelde worden onttrokken waardoor dat vermogen noodzakelijkerwijze vermindert, maar niet op het wederrechtelijk verkregen voordeel in mindering worden gebracht, dan zou deze veroordeelde 'dubbel' worden gepakt; hij zou dat deel van de winst dat hij heeft aangewend voor de aanschaf van het goed via de veroordeling tot betaling van het wederrechtelijk verkregen voordeel nogmaals moeten uitgeven, maar dan aan de Staat terwijl tegelijkertijd dit goed dat hij met een deel van het wederrechtelijk verkregen voordeel heeft aangeschaft hem door de Staat is afgenomen. |

Zie in dit verband J.L. van der Neut en W. Wedzinga, 'Wat waren de juwelen waard?', Advocatenblad 1997, 17, p. 874 alsmede J. Simmelink en J.L. van der Neut, 'De omvang van het 'voordeel' en de betalingsverplichting', D & D 1996, 26, 536-539. |

Uw Raad heeft in HR 1 juli 1997, nr. 104.908P (overweging geciteerd uit J.L. van der Neut en W. Wedzinga, 'Wat waren de juwelen waard?', Advocatenblad 1997, 17, p. 873) gesteld dat, "mede gelet op het reparatoire karakter van de maatregel bij de bepaling van het voordeel dient te worden uitgegaan van het voordeel dat de veroordeelde in de concrete omstandigheden van het geval daadwerkelijk heeft behaald." Het daadwerkelijk behaalde voordeel is in deze zaak het genoten voordeel minus de waarde van de bij de aanhouding inbeslaggenomen cocaïne. De beslissing van het hof is in het licht van het hier boven aangevoerde derhalve niet juist. |

Conclusie AG

1. Aan verzoeker is door het gerechtshof te Leeuwarden de verplichting tot betaling aan de Staat van een geldbedrag van f 40.457,32, subsidiair 81 dagen vervangende hechtenis opgelegd, ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel dat hij door middel van en/of uit de baten van strafbare feiten (drugshandel) heeft verkregen. |

2. Namens verzoeker heeft mr J. Kuijper, advocaat te Amsterdam, twee middelen van cassatie voorgesteld. |

3. Het eerste middel stelt dat het hof ten onrechte het verweer, inhoudende dat op het voordeel dat verzoeker zou hebben behaald bij de drugshandel de kosten die betrekking hadden op die handel in mindering dienen te worden gebracht, heeft verworpen dan wel die beslissing ontoereikend althans onbegrijpelijk gemotiveerd. |

Blijkens de toelichting op het middel heeft de raadsvrouw hierbij slechts op het oog de kosten die verzoeker heeft gemaakt bij mislukte deals: een bedrag van f 10.000,= (kosten van een rip-deal: wel drugs geleverd, maar niet voor die partij betaald hebben gekregen); van f 6400,= (afgeperst); en van f 4000,- welk bedrag niet nader wordt gespecificeerd. |

Verzoeker stelt dat de rechter bij het beslissen op een dergelijk verweer eenzelfde motiveringsplicht heeft als de rechter heeft met betrekking tot een gevoerd draagkrachtverweer. |

4. Het hof heeft naar aanleiding van het ter zitting naar voren gebrachte dat het, zie onder nr 7.49, deze kosten niet in mindering zal brengen op het door A. voornoemd genoten voordeel, aangezien het hof die kosten niet beschouwt als verwervingskosten. |

5. Zoals de HR heeft bepaald, dient op grond van de wetsgeschiedenis, mede in verband met het reparatoire karakter van de maatregel, bij de voordeelsbepaling worden uitgegaan van het voordeel dat veroordeelde in concrete omstandigheden daadwerkelijk behaald. De wetgever heeft de rechter een grote vrijheid willen laten bij het bepalen van de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel. ook de vraag of, en zo ja in welke mate bij de bepaling van de hoogte van het genoten voordeel met

kosten en investeringen rekening moet worden gehouden, is door de wetgever overgelaten aan de rechter: "Niet is voorgeschreven dat de rechter eventuele kosten, die veroordeelde voor het plegen van het feit of de feiten heeft gemaakt, in mindering heeft te brengen bij de bepaling van de omvang van het voordeel. De rechter kan dit doen, maar is daartoe, als hij dat in de gegeven omstandigheden niet redelijk acht, niet verplicht", aldus de MvT op het wetsontwerp (TK 1991-1992, 21 504, nr. 3, p. 16. (Vgl. ook E.J. Hofstee, T&C Sr, art. 36e, aant. 10 en met name aant. 11 en de aldaar genoemde jurisprudentie.)

Bij delicten als de onderhavige (drugshandel) kan het voordeel in beginsel worden beschouwd als het resultaat van de koop- en verkoopactiviteiten, en worden berekend als het verschil van de verkoopopbrengst en het inkoopbedrag. Daarnaast komen voor aftrek in aanmerking kosten die tenminste voldoen aan het criterium dat zij noodzakelijk zijn om het delict te kunnen begaan. Dit criterium omvat minder dan de kosten die in een - al dan niet directe - relatie staan tot de gepleegde misdrijven. Het lijden van verlies op bepaalde drugstransacties omdat de afnemer niet aan zijn betalingsverplichting voldoet, of omdat de leverancier een mes op de keel krijgt gezet om de te leveren drugs of de ontvangen opbrengst af te staan is in dat licht gezien geen noodzakelijk kosten post. Het past wel bij het risico van het zaken doen in dat marktsegment - het heeft er dus wel een relatie mee - welk risico aanzienlijk is en aan de vrijwillige deelnemers aan die markt als zodanig ook bekend is. Noodzakelijk zij dit soort verliezen echter niet. (Zie ook van der Neut, Het materiële ontnemingsrecht, in: Groenhuijsen e.a., ontneming van voordeel in het strafrecht, 1997, p. 60-61). Dat het hof de door de verdediging opgevoerde kosten niet als verwervingskosten in mindering brengt op het behaalde voordeel is mijns inziens daarom ook niet onbegrijpelijk.

6. In het tweede middel wordt betoogd dat het hof ten onrechte de waarde van de bij verzoekers aanhouding aangetroffen en inbeslaggenomen cocaïne niet heeft meegeteld, althans dat die beslissing onvoldoende is gemotiveerd dan wel op onbegrijpelijke gronden is verworpen. In antwoord hierop, overweegt het hof dat de inbeslaggenomen cocaïne verzoeker geen voordeel heeft opgeleverd en daarom niet in mindering wordt gebracht. ook dit oordeel van het hof geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Voorzover wordt betoogd dat met de verwerving van de inbeslaggenomen drugs kosten gepaard zijn gegaan, moet het antwoord zijn dat gerechtelijke inbeslagname eveneens tot de risico's van het métier behoort. Het gaat hier om een mislukte investering die - hoe dan ook - niet noodzakelijk was.

8. De middelen zijn ondeugdelijk. Ambtshalve gronden waarop de bestreden uitspraak vernietigd zou moeten worden, heb ik niet aangetroffen.

9. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Noot

Einde

JOW 2000/38
Hoge Raad
3 oktober 2000

Categorie Voordeelsberekening / onnemingsbedrag
Kop essentie Aftrekbare kosten en directe relatie tot het strafbare feit.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie De Hoge Raad is van mening dat het cassatiemiddel niet tot cassatie kan leiden. De Advocaat-Generaal komt tot dezelfde conclusie en merkt onder 3.2.3. nog op dat kosten voor aftrek in aanmerking komen die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict.. Daaronder vallen niet de kosten die zijn gemaakt met betrekking tot feiten waarvoor (nog) geen wederrechtelijk verkregen voordeel is gerealiseerd. Dat laatste is in de onderhavige zaak het geval met de hennepplanten die door de politie in beslag zijn genomen.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 12 mei 1999 op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: P., wonende te T. |

1. De bestreden uitspraak |
Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Politierechter in de Arrondissementsrechtbank te Breda van 17 maart 1998 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van vierduizendnegenhonderdvijftien gulden, subsidiair negenenvestig dagen hechtenis. |

2. Geding in cassatie |
Het beroep is ingesteld door de verdachte. Namens deze heeft mr. A. Pessers, advocaat te Tilburg, bij schriftuur een middel van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. |
De Advocaat-Generaal Machielse heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep. |
Beoordeling van het middel |
Het middel kan niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 101 RO, geen nadere motivering nu het middel niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. |

4. Slotsom |
Nu het middel niet tot cassatie kan leiden, terwijl de Hoge Raad ook geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, moet het beroep worden verworpen. |

5. Beslissing |
De Hoge Raad verwerpt het beroep. |
CASSATIESCHRIFTUUR |
P., wonende te T. , dat requirant van cassatie tegen een hem betreffend arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch uitgesproken op 12 mei 1999 de volgende middelen van cassatie voordraagt. |
I. Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet naleving nietigheid meebrengt. Onder meer is geschonden artikel 36 e Wetboek van Strafrecht. |
Toelichting: |
Het Hof stelt op pagina 2 met betrekking tot de berekening van de onkosten, dat zij zich kan beperken tot de kosten, welke een rechtstreeks verband houden met de oogsten waarop daadwerkelijk winst is behaald. Dit is naar inzicht van requirant niet juist. |
Uit de gedingstukken staat vast, dat de jaarhuur van de hal waarin de stekken werden gehouden meer dan f 10.000,00 bedroeg. De elektriciteitskosten van 1 jaar bedroegen f 6.000,00. |
Het misdrijf waarvoor de ontneming gevorderd werd heeft betrekking op de periode 1 september 1996

tot en met 3 april 1997. Het aanwezig hebben van 460 hennepplanten is bewezen verklaart, niet het telkens aanwezig hebben van 460 planten gedurende steeds een periode van 3 maanden. Reeds om deze reden gaat het Hof in zijn voordeelsberekening, waar het Hof uitgaat van een omzet van meer dan 460 planten verder dan bewezen verklaring, welke door haar zelf is bevestigd. In dat kader is door het Hof ten onrechte het genoten voordeel op f 33.125,00 gesteld. Het Hof had zich dienen te beperken tot de opbrengst van slechts 460 planten in casu f 20.000,00.

Subsidiair zij gezegd, dat wanneer het Hof voordeelsontneming zou kunnen berekenen, over de daadwerkelijk verbouwde planten in die periode dan had het Hof rekening moeten houden met alle kosten met name ook met de kosten welke zijn gemaakt voor de door de politie aangetroffen natte oogst, welke vernietigd is.

Dat doet het Hof niet omdat men nadrukkelijk steeds uitgaat van de kosten voor 3 oogsten. In het subsidiaire geval heeft het misdrijf betrekking op 4 oogsten waarbij slechts uit 3 oogsten voordeel is genoten. Het Hof had naar inzicht van requirant al deze kosten in mindering moeten brengen op de opbrengst van 3 oogsten als in het subsidiaire geval aangegeven.

In casu betekent dit, dat de elektriciteitskosten f 2.000,00 hoger zijn en de huur f 3.000,00 en ten behoeve van stekken 460 x f 3,50 zijnde f 1.630,00 kosten in mindering op het genoten voordeel hadden moeten worden gebracht.

Op voornoemde gronden is het arrest van het Hof onvoldoende met redenen omkleed en dient te worden vernietigd met bepaling van het wederrechtelijk verkregen voordeel van requirant op nihil en vernietiging van het arrest voor het overige.

Conclusie AG

1. Het gerechtshof te 's-Hertogenbosch heeft op 12 mei 1999 aan verzoeker de verplichting opgelegd vierduizendnegenhonderdvijftien gulden te betalen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, te vervangen door negenenvieftig dagen hechtenis.

2. Verzoeker heeft beroep in cassatie ingesteld. Mr. A. Pessers, advocaat te Tilburg, heeft een schriftuur ingediend houdende een middel van cassatie.

3. Het middel klaagt over de wijze waarop het hof de hoogte van wederrechtelijk verkregen voordeel heeft berekend. Het middel valt in twee onderdelen uiteen.

3.1. Het eerste onderdeel klaagt over de wijze waarop het hof - aan de hand van drie oogsten hennep - het behaalde voordeel heeft berekend.

3.1.1. In de hoofdzaak heeft het hof bewezenverklaard dat verzoeker ongeveer 460 hennepplanten aanwezig heeft gehad in de periode van 1 september 1996 tot en met 3 april 1997. Bij de berekening van wederrechtelijk verkregen voordeel baseert het hof zich op de hennepopbrengst uit drie oogsten van in totaal 810 hennepplanten. Gelet op de bewezenverklaring had het hof, zo voert de steller van het middel aan, bij de voordeelsberekening alleen rekening mogen houden met de oogstopbrengst van 460 hennepplanten.

3.1.2. Bij de berekening van wederrechtelijk verkregen voordeel is de rechter niet gebonden aan de bewezenverklaring in de hoofdzaak. Uit art. 36e, tweede lid, Sr volgt immers dat wederrechtelijk verkregen voordeel niet alleen kan worden ontnomen voor de feiten waarvoor de betrokkene is veroordeeld maar ook voor 'soortgelijke feiten'. De oorspronkelijke vordering van de officier van justitie betrof ontneming van voordeel, behaald door middel van of uit de baten van een of meer van de telastegelegde feiten en/of soortgelijke feiten en/of feiten waarvoor een geldboete kan worden opgelegd van de vijfde categorie terzake waarvan voldoende aanwijzingen bestaan dat deze door de verdachte zijn begaan. Dat het in de onderhavige zaak om soortgelijke feiten gaat, wordt terecht niet betwist. (noot 1) Daarom faalt deze klacht.

3.1.3. Indien overigens de steller van het middel zijn gedachtengang consequent had toegepast dan had het hof in het geheel geen rekening mogen houden met de opbrengst van enige hennepoogst. In de hoofdzaak is namelijk niet bewezenverklaard dat betrokkene de hennep heeft verkocht maar slechts dat hij hennep aanwezig heeft gehad. Uit dat enkele aanwezig hebben was (nog) geen voordeel voortgekomen.

3.2.1. Het tweede onderdeel bevat de klacht dat het hof geen rekening heeft gehouden met de kosten die betrokkene heeft gemaakt voor de oogst die door de politie is aangetroffen en vervolgens zou zijn vernietigd.

3.2.2. Bij de beoordeling van deze klacht moet voorop staan dat de wetgever aan de rechter grote vrijheid heeft gelaten bij het beantwoorden van de vraag of, en zo ja, hij bij het bepalen van wederrechtelijk verkregen voordeel rekening wil houden met de kosten die de betrokkene heeft gemaakt teneinde de betreffende feiten te begaan. (noot 2)

3.2.3. Voor aftrek komen kosten in aanmerking die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. (noot 3) Daaronder vallen niet de kosten die zijn gemaakt met betrekking tot feiten waarvoor (nog) geen wederrechtelijk verkregen voordeel is gerealiseerd. (noot 4) Dat laatste is in de onderhavige zaak het geval met de hennepplanten die door de politie in beslag zijn genomen.

3.2.4. Overigens komt betrokkene er niet zo bekaaid vanaf als de steller van het middel wil doen

geloven. Het hof heeft namelijk de aanschaf van materiaal als onkosten in mindering gebracht op de opbrengst. Uit de stukken blijkt dat deze kosten onder meer betrekking hebben op de aanschaf van (kostbare) assimilatielampen.(noot 5) Dergelijke voorwerpen lenen zich voor verbeurdverklaring en kunnen in het voorkomende geval ook aan het verkeer worden onttrokken. Van dergelijke 'investeringskosten' betwijfel ik of die wel terecht als kosten voor de begane feiten in mindering zijn gebracht op het wederrechtelijk verkregen voordeel (noot 6)|

3.3. Het eerste middel faalt in beide onderdelen. |

4. Het middel kan worden afgedaan met de aan art. 101 a RO ontleende motivering. Ambtshalve heb ik geen grond aangetroffen die tot vernietiging aanleiding behoort te geven. |

5. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep. |

Noot 1: HR 13 april 1999, NJ 1999, 483 rov. 3. waarin het hof het aanwezig hebben van hashish bewezen had verklaard maar had vrijgesproken van het verkopen van hashish. Voor het verkopen van hashish als zijnde soortgelijke feiten kan dan wederrechtelijk verkregen voordeel worden ontnomen.

Zie ook HR 6 mei 1997, NJ 1997, 655 rov. 4.2. ten aanzien van 'soorgelijke feiten' in art. 36d Sr. |

Noot 2: HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841 rov. 4.1. m.nt. Sch onder verwijzing naar Kamerstukken II 1991-1992, 21 504, nr. 3, blz. 16. Dat moet zijn Kamerstukken JI 1989-1990, nr. 3, blz. 16: 'Niet is voorgeschreven dat de rechter eventuele kosten, die veroordeelde voor het plegen van het feit of de feiten heeft gemaakt, in mindering heeft te brengen bij de bepaling van de omvang van het voordeel. De rechter kan dit doen, maar is daartoe, als hij dat in de gegeven omstandigheden niet redelijk acht, niet verplicht.' |

Noot 3: HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841 rov. 4.3. m.nt. Sch |

Noot 4: M.S. Groenhuijsen, J.L. van der Neut & J. Simmelink, Ontneming van voordeel in het strafrecht, 1997, blz. 61; HR 19 mei 1998, DD 98.296 rov. 6.2. en 6.3. |

Noot 5: Proces-verbaal terechtzitting van de rechtbank te Breda van 17 maart 1998, blz. 1 en 2. |

Noot6: Richtlijn strafvordering bij ontneming, 7 juli 1998, Stort. 1998, 164, par. 1.1.2. 'Uitgaven voor duurzame activa (investeringen), die gebruikt worden voor het plegen van een strafbare [lees: strafbaar] feit, komen niet voor aftrek in aanmerking. Deze voorwerpen komen immers in principe voor verbeurdverklaring c.q. onttrekking aan het verkeer in aanmerking. Betrokkene neemt met zulk gebruik van die voorwerpen bewust dat risico. Bij het bepalen van het wederrechtelijk verkregen voordeel dient dat risico niet gecompenseerd te worden in de vorm van een aftrekpost.' |

Noot

Einde

JOW 2002/1
Hoge Raad
30 oktober 2001

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag

Kop essentie Rechter dient gemotiveerd te beslissen op een gemotiveerd en gespecificeerd kostenverweer.

Vindplaats NJ 2002124

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Vindplaats JOL

Essentie Bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel kunnen slechts de kosten die in directe relatie staan tot het delict, gelden als kosten die voor aftrek in aanmerking komen (vgl. HR 8 juli 1998, JOW 1998/54). De wetgever heeft de rechter grote vrijheid gelaten of en zo ja, in welke mate hij rekening wil houden met zodanige kosten.
De beslissing daaromtrent behoeft in het algemeen geen motivering. Wanneer evenwel, zoals in het onderhavige geval, door of namens de veroordeelde gemotiveerd en met specificatie van de desbetreffende posten het verweer is gevoerd dat bepaalde kosten bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden afgetrokken, zal de rechter in zijn uitspraak tot uitdrukking behoren te brengen hetzij dat de gestelde kosten niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij dat zij wel als zodanig kunnen gelden maar dat zij - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een bij verstek gewezen uitspraak van het Gerechtshof te Leeuwarden van 8 juni 2000, nummer 24/001216-98, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van:
[de betrokkene], te [woonplaats], ten tijde van de bestreden uitspraak verblijvende in de Penitentiaire Inrichting te Groningen.
Hoge Raad:
1. De bestreden uitspraak
Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Groningen van 3 december 1998 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van zevenenveertigduizendzeshonderdeen gulden, subsidiair éénhonderdzesentwintig dagen hechtenis.
2. Geding in cassatie
Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. R. Zilver, advocaat te Wijk bij Duurstede, bij schriftuur een middel van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.
De Advocaat-Generaal Wortel heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad de bestreden uitspraak zal vernietigen en de zaak zal verwijzen naar een aangrenzend Hof teneinde op het bestaande hoger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan.
3. Beoordeling van het middel
3.1. Het middel bevat de klacht dat het Hof ten onrechte niet uitdrukkelijk een met redenen omklede beslissing heeft gegeven op het verweer dat bij de bepaling van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening moet worden gehouden met een bedrag van f 24 600 aan kosten in verband met door de betrokkene ten behoeve van [persoon A] gedane uitgaven.
3.2. Blijkens de aan het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep gehechte pleitnota is namens de betrokkene aldaar het volgende aangevoerd:
1. KOSTEN M.B.T. [persoon A]
Specificatie
(zie aangifte 22-02-1996, verklaring R-C 15-10-1996 en schriftelijke reactie in eerste aanleg d.d. 7 mei 1997)
1. Schuld [persoon B] en [persoon C] f 3000

2. 6 weken huur [persoon D] - 600|
  3. Overname woning - 10 000|
  4. 5 maanden huur [e-straat] - 5000|
  5. huurschuld - 2000|
  6. witgoed - 4000|
- totaal f 24 600|

De Rechtbank heeft geoordeeld dat deze kosten niet noodzakelijk waren en niet in een directe relatie tot de delicten stonden (vgl. HR 8 juli 1998, NJ 1998/841) Dit oordeel is echter niet juist, hetgeen blijkt uit de diverse verklaringen van [persoon A]. Zij heeft immers aangegeven een "geldrelatie" met cliënt te hebben gehad en dat hield onder meer het volgende in:|

Van het geld wat overbleef, ging het meeste naar [de betrokkene]. Dat was een afspraak tussen ons beiden. Hij zou mij helpen en ik zou hem helpen. Het was een soort spaarpot bij hem, waarvan hij een woning voor mij zou inrichten naar mijn smaak. Dat is één keer gebeurd aan de [e-straat]. Die woning werd overgenomen van [persoon F]. (R-C)|

[De betrokkene] betaalde de huur van mijn verdiensten|
(politie)|

Op een gegeven moment kon ik de huur niet meer betalen. [de betrokkene] heeft toen de huurschuld betaald. Ongeveer 2000 gulden. Over dat bedrag waren geen afspraken gemaakt. Ik werkte voor [de betrokkene] en hij zorgde voor mij.| (R-C)

Hieruit kan niets anders worden afgeleid dan dat [persoon A] haar inkomsten aan cliënt heeft afgestaan, omdat cliënt al die uitgaven voor haar deed. Dat was immers afgesproken. Die kosten waren derhalve strikt noodzakelijk en staan in directe relatie tot de strafbare feiten waarvoor cliënt is veroordeeld.

Indien hij die uitgaven niet had betaald, had [persoon A] niet haar inkomsten aan hem afgestaan en was er voor cliënt ook geen voordeel geweest uit haar prostitutiewerkzaamheden. Het betreffende bedrag ad f 24 600 dient derhalve in mindering te worden gebracht op het wederrechtelijk verkregen voordeel.

3.3. Bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel kunnen slechts de kosten die in directe relatie staan tot het delict, gelden als kosten die voor aftrek in aanmerking komen (vgl. HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841). De wetgever heeft de rechter grote vrijheid gelaten of en zo ja, in welke mate hij rekening wil houden met zodanige kosten.|

De beslissing daaromtrent behoeft in het algemeen geen motivering. Wanneer evenwel, zoals in het onderhavige geval, door of namens de veroordeelde gemotiveerd en met specificatie van de desbetreffende posten het verweer is gevoerd dat bepaalde kosten bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden afgetrokken, zal de rechter in zijn uitspraak tot uitdrukking behoren te brengen hetzij dat de gestelde kosten niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij dat zij wel als zodanig kunnen gelden maar dat zij - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven.|

3.4. De bestreden uitspraak houdt, voorzover voor de beoordeling van het middel van belang, in dat het Hof bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel de inkomsten van [persoon A] heeft gesteld op f 89 220 en de ten behoeve van haar gedane uitgaven op f 60 900. Daaruit kan niet volgen of en in hoeverre het Hof rekening heeft gehouden met de in het verweer bedoelde kosten van in totaal f 24 600. Ook overigens houdt de bestreden uitspraak niets in waaruit kan volgen dat het Hof heeft geoordeeld of de in het verweer genoemde kosten hetzij niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij wel als zodanig kunnen gelden maar - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven. Dat brengt, gelet op hetgeen hiervoor onder 3.3 is overwogen, mee dat de bestreden uitspraak ontoereikend is gemotiveerd, zodat zij niet in stand kan blijven.|

3.5. Het middel is dus gegrond.|

3.6. Opmerking verdient nog dat voorzover in de bestreden uitspraak als oordeel van het Hof besloten mocht liggen dat de rechter ter zake van de betalingsverplichting als bedoeld in art. 36e Sr geen hoger bedrag mag vaststellen dan door het openbaar ministerie is gevorderd, dat oordeel onjuist is, aangezien geen rechtsregel zich daartegen verzet.|

3.7. Voorts verdient nog opmerking dat 's Hofs oordeel dat hier sprake is van een "onredelijk lange duur van de gehele ontnemingsprocedure, zonder nadere doch ontbrekende motivering onbegrijpelijk is indien het Hof daarmee bedoeld heeft tot uitdrukking te brengen dat de redelijke termijn als bedoeld in art. 6, eerste lid, EVRM is overschreden, in aanmerking genomen dat in hoger beroep blijkens de aldaar overgelegde pleitnota slechts is aangevoerd dat er sprake is van overschrijding van de redelijke termijn.|

4. Slotsom|

Het vorenoverwogene brengt mee dat als volgt moet worden beslist.|

5. Beslissing|

De Hoge Raad:|

Vernietigt de bestreden uitspraak;|

Wijst de zaak terug naar het Gerechtshof te Leeuwarden opdat de zaak op het bestaande hoger beroep opnieuw wordt berecht en afgedaan. |

Conclusie AG

1. Het Gerechtshof te Leeuwarden heeft verzoeker ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting opgelegd aan de Staat een bedrag van f 47 601 te betalen, subsidiair 160 dagen hechtenis. |
2. Namens verzoeker heeft mr. R. Zilver, advocaat te Wijk bij Duurstede, één middel van cassatie voorgesteld. |
3. Daarin wordt er over geklaagd dat het Hof ten onrechte niet uitdrukkelijk een met redenen omklede beslissing heeft gegeven op het namens verzoeker gevoerde verweer dat bij de bepaling van het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel rekening moet worden gehouden met een bedrag van f 24 600 aan kosten. |
4. Voor een beter begrip van de klacht vermeld ik dat het Hof aannemelijk heeft geoordeeld dat verzoeker het voordeel heeft behaald door het begaan van het misdrijf "mensenhandel" ten opzichte van twee vrouwen, die hij - naar uit een aan de bestreden uitspraak gehecht afschrift van het in de onderliggende strafzaak gewezen arrest van het Hof blijkt - tot de prostitutie heeft gebracht. | Ten aanzien van één van die vrouwen is, blijkens aan het proces-verbaal van 's Hof's terechtzitting van 27 april 2000 gehechte pleitaantekeningen, namens verzoeker betoogd zoals in de toelichting op het middel weergegeven. Kort gezegd komt dat betoog er op neer dat verzoeker kosten heeft gemaakt teneinde deze vrouw van een woning te voorzien (overname van de woning, huurbetalingen en nog enkele andere posten), en dat het verband tussen het maken van deze kosten en het door verzoeker behaalde voordeel uit de door de vrouw bedreven prostitutie er in gelegen is geweest dat zij haar verdiensten aan verzoeker heeft afgestaan omdat verzoeker deze betalingen voor de woning deed. |
5. In de bestreden uitspraak is overwogen dat het Hof aannemelijk acht dat het door verzoeker wederrechtelijk genoten voordeel een hoger bedrag heeft belopen dan in eerste aanleg is aangenomen. Desalniettemin is volstaan met het opleggen van dezelfde betalingsverplichting als in eerste aanleg werd opgelegd, waartoe het Hof heeft overwogen dat de advocaat-generaal heeft gevorderd dat dit lagere bedrag zou worden opgelegd, de officier van justitie geen hoger beroep heeft ingesteld tegen de uitspraak waarin datzelfde, ook door hem gevorderde, bedrag als wederrechtelijk verkregen voordeel is aangenomen en als betalingsverplichting opgelegd, en zodoende tevens de onredelijk lange duur van de gehele ontnemingsprocedure wordt gecompenseerd. |
6. In verband daarmee kan worden opgemerkt dat de Rechtbank aannemelijk heeft geacht (voor de berekeningswijze verwees de Rechtbank naar een door de officier van justitie bij repliek overgelegd stuk, onder mededeling dat de Rechtbank de daarin opgenomen berekening overnam en tot de hare maakte) dat verzoeker uit de door de bewuste vrouw, door verzoekers toedoen, bedreven prostitutie inkomsten heeft genoten ten bedrage van f 117 420, waarvoor hij kosten heeft gemaakt (kamerhuur - te begrijpen valt: de huur van de vertrekken waarin deze vrouw zich moest prostitueren - en levensonderhoud) ten bedrage van f 84 000. | Het Hof heeft aangenomen dat de inkomsten uit de door de bewuste vrouw bedreven prostitutie f 89 220 beliepen, en daarvan een bedrag aan uitgaven afgetrokken van f 60 900. |
7. Laatstgenoemd bedrag is hoger dan de in het verweer gestelde uitgaven ten bedrage van f 24 600. | Het is, dunkt mij, niet mogelijk vast te stellen dat, nu het Hof een bedrag aan kosten heeft afgetrokken dat fors hoger is dan het in het verweer genoemde bedrag, in de bestreden uitspraak besloten ligt dat het in het middel bedoelde verweer is gehonoreerd. Daaraan moet in de weg staan dat het Hof, ofschoon het niet heeft uiteengezet hoe het heeft vastgesteld dat (met betrekking tot de prostitutie van de bewuste vrouw) een bedrag van f 60 900 als voor het begaan van het feit gemaakte kosten in mindering gebracht moet worden, klaarblijkelijk eenzelfde berekeningswijze heeft gevolgd als de Rechtbank deed. Aannemelijk is daarom dat het Hof dit bedrag heeft afgetrokken als kosten ter zake van het huren van de vertrekken waarin de prostitutie bedreven moest worden en voor levensonderhoud van de vrouw in kwestie. |
8. Opmerking verdient voorts dat de Rechtbank wèl gemotiveerd heeft beslist op het verweer dat betalingen betreffende schulden, huur en overname van een woning en "witgoed" (bedoeld zal zijn: huishoudelijke apparaten) ten behoeve van de bewuste vrouw in mindering gebracht moeten worden, en daaromtrent heeft overwogen dat deze betalingen niet zijn aan te merken als kosten die rechtstreeks verband hielden met het begaan van de feiten. |
9. Gelet op het vorenstaande kan niet worden vastgesteld of - en lijkt zelfs niet aannemelijk dat - in het niet nader gespecificeerde bedrag van f 60 900, dat in de berekening van het Hof is aangemerkt als van het wederrechtelijk inkomen af te trekken kosten, de in het verweer gestelde uitgaven (ten dele) zijn verwerkt. |
10. Volledigheidshalve is dezerzijds het door het Hof in aftrek gebrachte bedrag nog vergeleken met de uitgaven, genoemd in het BFO-rapport dat met het oog op deze procedure is opgesteld. Ook die vergelijking bracht geen duidelijkheid. Met betrekking tot de prostitutie van de bewuste vrouw wordt in

dat rapport uitgegaan van kosten voor kamerhuur van f 150 per dag (rapport p. 17/18) en kosten voor levensonderhoud van f 25 per dag (p. 19). Het Hof is ervan uitgaan dat de vrouw zich gedurende 314 dagen heeft moeten prostitueren (ik laat dan een verblijf in de - voormalige - USSR buiten beschouwing), hetgeen neerkomt op f 47 100 aan huurkosten en f 7850 aan levensonderhoudskosten; opgeteld f 54 950. Dan blijft er een bedrag van f 5950 dat ik niet kan thuisbrengen. Dit verschil verdwijnt niet indien wordt uitgegaan van een huurprijs van f 175 per kamer per dag vanaf juli 1995 (rapport BFO p. 17).|

11. In de bestreden uitspraak is derhalve geen uitdrukkelijke beslissing op het in het middel bedoelde verweer te vinden. De verwerping van het verweer volgt niet uit de gebezigde bewijsmiddelen, terwijl ook de in de bestreden uitspraak opgenomen berekening van het voordeel niet uitwijst dat de in het verweer gestelde kosten (ten dele) in die berekening zijn betrokken.

Evenmin is in de uitspraak terug te vinden dat het Hof, evenals de Rechtbank, heeft geoordeeld dat die kosten niet noodzakelijk zijn geweest voor, en niet in een directe relatie stonden tot, het begaan van de feiten die het voordeel hebben opgeleverd, of dat het Hof niet aannemelijk heeft geacht dat die kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. |

12. Vervolgens doet zich de vraag voor of, gelijk in het middel wordt gesteld, uit de art. 358, derde lid, 359, tweede lid en 511g, tweede lid, Sv in verband met art. 415 Sv volgt dat een gemotiveerde beslissing op een bij de behandeling van een ontnemingsvordering voorgedragen verweer betreffende op het voordeel in mindering te brengen kosten (mits voldoende onderbouwd) geboden is, en het achterwege blijven van die beslissing de uitspraak overeenkomstig de art. 358, vijfde lid en 359, tiende lid, Sv met nietigheid treft. |

13. Een klacht over het ongemotiveerd niet op het geschatte voordeel in mindering brengen van kosten is nog onlangs verworpen met de in art. 101a RO bedoelde korte motivering, vgl. HR 6 maart 2001, griffiennr 01659/00 P. |

Daaruit meen ik niet te kunnen opmaken dat ook de thans voorgestelde klacht geen doel kan treffen. In de conclusie bij dat arrest is er op gewezen dat de veroordeelde ter terechtzitting in hoger beroep in algemene bewoordingen melding had gemaakt van hoge rente die hij moest betalen ter zake van een geldlening, aangegaan om een (hennep)kwekerij op te zetten. Hij had niet uiteengezet voor welke investeringen in verband met die kwekerij de geldlening had gediend, en ook de hoogte van de bedragen in het midden gelaten. Zodoende lag in het aangevoerde op geen enkele wijze besloten dat de rentekosten in directe relatie tot de voltooiing van het delict stonden. |

14. In zoverre verschilt de onderhavige zaak van dat onlangs berechte geval, dat nu wordt geklaagd over het ongemotiveerd voorbijgaan aan een "kostenverweer" waarin - wat er zij van de thans niet te beantwoorden vraag of die kosten, gelet op HR NJ 1998, 841, wel voor aftrek in aanmerking kunnen komen - bedragen zijn genoemd en ook het verband met het voordeel brengende feit is gelegd. |

Daarom acht ik mij gehouden nader op de klacht in te gaan. |

15. In de literatuur is betoogd dat op een dergelijk verweer een gemotiveerde beslissing dient te volgen. Dat zou af te leiden zijn uit HR NJ 1996, 411, vgl. D. van der Landen en J. Simmelink, De ontnemingsprocedure, in: M.S. Groenhuijsen, J.L. van der Neut en J. Simmelink. (red.), Ontneming van voordeel in het strafrecht, 1997, p.187. Hoe het in HR NJ 1996, 411 overwogene in verband gebracht kan worden met zo een motiveringsplicht is mij evenwel niet duidelijk. |

16. Er is enige interpretatie voor nodig om te bepalen welke in een ontnemingsprocedure gevoerde verweren, met overeenkomstige toepassing van de art. 358 en 359 Sv en op straffe van nietigheid, nadrukkelijke bespreking behoeven. De aard van de beslissingen die de rechter naar aanleiding van een ontnemingsvordering moet nemen, die wezenlijk afwijkt van de betekenis van de in een strafzaak te nemen beslissingen, brengt dat met zich mee. |

17. In één geval is inmiddels uitgemaakt dat op een verweer, voorgedragen bij de behandeling van een ontnemingsvordering, gemotiveerd beslist moet worden. Dat betreft het verweer dat de verdachte of veroordeelde niet over de draagkracht beschikt om aan de ontnemingsmaatregel te voldoen, vgl. HR NJ 1997, 168, HR NJ 1997, 404 en HR NJ 1998, 631. Die eis is gebaseerd op het vijfde lid van art. 359 Sv in verband met art. 511e, eerste lid, Sv. |

Mij komt het voor dat deze motiveringseis - hoezeer zij ook verbonden is aan een ter terechtzitting gevoerd verweer - niet geheel los te zien is van de overweging, ook opgenomen in HR NJ 1997, 404 en HR NJ 1998, 631, dat de rechter, in het geval de veroordeelde niet de draagkracht heeft, en naar redelijke verwachting ook in de toekomst niet zal verkrijgen, om aan de maatregel te voldoen, gehouden is gebruik te maken van de hem in het vierde lid, laatste volzin, van art. 36e Sr gegeven bevoegdheid het te betalen bedrag lager vast te stellen dan het geschatte voordeel. |

18. Tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel strekkende tot uitbreiding van het wettelijk instrumentarium ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel heeft de minister van Justitie zich op het standpunt gesteld dat de draagkracht van de verdachte of veroordeelde geen rol moet spelen bij het vaststellen van de ontnemingsmaatregel, aangezien dat zich niet zou verdragen met het reparatoire karakter van die maatregel (Kamerstukken II, 1989-1990, 21 504, nr 3, p. 8 en nr 5, p.

- 9). De van meet af aan in dat voorstel voorziene mogelijkheid het te betalen bedrag lager vast te stellen dan het geschatte voordeel stond in de visie van de minister derhalve niet in de sleutel van (ontbrekende of ongenoegzame) draagkracht. Desalniettemin is de draagkracht van de verdachte of veroordeelde in de rechtspraak aangewezen als een factor die de rechter bij het vaststellen van het te betalen bedrag in aanmerking moet nemen, zij het niet ambtshalve maar alleen indien ter zake verweer wordt gevoerd. |
19. De wetgever heeft welbewust niet voorgeschreven dat bij het (schattenderwijs) bepalen van het verkregen voordeel rekening gehouden moet worden met eventuele kosten die voor het begaan van de feiten die het voordeel hebben opgeleverd zijn gemaakt. De minister van Justitie stelde zich op het standpunt dat het de rechter weliswaar vrijstaat met zulke kosten rekening te houden, maar dat hij daartoe, als hij dat in de omstandigheden van het geval niet redelijk acht, niet gehouden is, vgl. Kamerstukken II, 1989-1990, 21 504, nr 3, p. 16. |
- Overigens staan de vragen of aannemelijk is dat zulke kosten zijn gemaakt, of zij in een voldoende rechtstreeks verband staan tot het begaan van de voordeel genererende feiten, en of het redelijk is die kosten in mindering te brengen, in het teken van de "vrije bewijsleer", die naar het inzicht van de minister omvat dat de schatting van het voordeel weliswaar slechts aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen in de zin van de art. 339 en volgende Sv ontleend kan worden, doch nadrukkelijk niet de voor het strafproces gegeven bijzondere voorschriften betreffende de bewijskracht van zulke bewijsmiddelen toepasselijk zijn; dat de bewijslastverdeling op basis van redelijkheid en billijkheid vastgesteld moet worden, en dat het centrale criterium moet zijn de aannemelijkheid dat het voordeel is verkregen, vgl. Kamerstukken II, 1989-1990, 21 504, nr 3, p. 14-15. |
20. Ook in de rechtspraak is niet een aanknopingspunt te vinden voor de opvatting dat de rechter onder bepaalde omstandigheden verplicht is de voor het voordeel opleverende feit gemaakte kosten (mits zij in rechtstreeks verband staan met het begaan van dat feit) in mindering te brengen, al wordt er in een binnenkort te verdedigen proefschrift terecht op gewezen dat er een uitspraak aan te wijzen is, gewezen naar aanleiding van een op grond van art. 36e-OUd Sr opgelegde ontnemingsmaatregel, waarin een passage voorkomt die naar zulke verplichting lijkt te verwijzen: HR NJ 1993, 12, vgl. M.J. Borgers, De ontnemingsmaatregel, diss. Tilburg, 2001, p. 224. |
21. Het ligt voor de hand de kwestie of een verweer ter zake van voor het begaan van het feit gemaakte kosten een nadrukkelijke beslissing vergt in het licht van het voorgaande te bezien: zo een verweer betreft de in een ontnemingsprocedure te onderkennen pendant van de bewijsvraag - de waardering van hetgeen aannemelijk kan maken dat het voordeel in bepaalde omvang is behaald - bij de beantwoording waarvan de rechter een nog grotere vrijheid geniet dan in een strafzaak ten aanzien van de bewijsvraag reeds het geval is, terwijl hij nadrukkelijk niet gehouden is om kosten, zelfs indien aannemelijk is dat zij daadwerkelijk zijn gemaakt voor het begaan van het feit waaruit het voordeel is voortgekomen, in mindering te brengen.
22. Zo beschouwd lijkt er geen aanleiding te zijn om op straffe van nietigheid te vergen dat op een dergelijk "kostenverweer" wordt beslist. |
- Dit resultaat komt mij evenwel minder redelijk voor, en niet goed te verenigen met het doel van de ontnemingsmaatregel, namelijk de verdachte of veroordeelde in vermogensrechtelijke zin weer terug te brengen in de positie waarin hij zou hebben verkeerd indien hij zich geen wederrechtelijke inkomsten had verschafte. Dat resultaat wordt niet bereikt indien de verdachte of veroordeelde méér vermogen moet afstaan dan hij verondersteld kan worden werkelijk, per saldo, aan de feiten te hebben overgehouden. |
23. In algemene zin is er naar mijn oordeel aanleiding voor het stellen van een motiveringsverplichting ten aanzien van, voldoende nauwkeurig onderbouwde, verweren waarvan de strekking is dat op grond van aan de rechter voorgelegd bewijsmateriaal weliswaar de schatting bereikt kan worden dat het voordeel tot een zeker bedrag is behaald, doch zich bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan die deze schatting onjuist zouden maken. |
24. Daarbij valt te denken aan verweren die inhouden dat aan de totstandkoming van het bewijsmateriaal, waarop de schatting van het voordeel gebaseerd zou kunnen worden, zodanige defecten kleven dat de rechter daaraan geen waarde mag toekennen, mits het verweer rechtstreeks betrekking heeft op de vaststelling van het bedrag aan wederrechtelijk verkregen voordeel (vgl. HR NJ 1999, 589), en in de hoofdzaak niet reeds een beslissing is gegeven omtrent de gestelde onregelmatigheden (vgl. HR 30 januari 2001, griffiennr 00047/00 P). |
- Ook kan gedacht worden aan verweren waarin wordt betoogd dat het uit de stukken af te leiden voordeel niet, of niet volledig, op wederrechtelijke wijze is verkregen. Een voorbeeld daarvan zou ontleend kunnen worden aan een recente uitspraak van de Hoge Raad (HR 22 mei 2001, griffiennr 01515/99 P), met betrekking tot een ontnemingszaak waarin de verdediging zich er op had beroepen dat weliswaar voordeel was verkregen door de verkoop van marihuana en hashish in coffeeshops, maar dat daarbij de voorwaarden waaronder die verkoop door de autoriteiten werd gedoogd niet waren overtreden. |
25. Men zou voorts kunnen denken aan het verweer dat het behaalde voordeel (deels) is gebruikt om

aan een slachtoffer van het feit dat de veroordeelde voordeel heeft gebracht schade te vergoeden. In het verlengde daarvan kan gedacht worden aan het verweer dat rekening gehouden moet worden met een in rechte (onherroepelijk, vgl. HR NJ 2000, 590) aan een benadeelde derde toegekende vordering, als voorzien in het zesde lid van art. 36e Sr. Ook een beroep op het bepaalde in het zevende lid van art. 36e Sr (er is reeds eerder een op ontneming van het voordeel gerichte beslissing gevallen) valt onder de gemotiveerd te beoordelen verweren te brengen.]

26. Samenvattend zou men al deze gevallen aldus kunnen omschrijven dat het aangevoerde betrekking heeft op de hoogte van het voordeel dat daadwerkelijk in het vermogen van de verdachte of veroordeelde is gevloeid (en te zijner beschikking is gebleven), maar dat een met een "Meer en Vaartgat" vergelijkbare situatie ontstaat indien er geen gemotiveerde beslissing volgt op het verweer dat het door de verdachte of veroordeelde wederrechtelijk behaalde voordeel als gevolg van bijzondere omstandigheden minder groot is dan uit de stukken zou kunnen worden afgeleid.]

Daarom moet het achterwege blijven van zo een met redenen omklede beslissing op een dergelijk verweer naar mijn inzicht in strijd worden geacht met het bepaalde in art. 359, tweede lid Sv en art. 358, derde lid, Sv, in verband met hetzij art. 511e, eerste lid, Sv, hetzij art. 511g, tweede lid, Sv, hetgeen ingevolge art. 359, tiende lid, Sv tot nietigheid voert.]

27. Dat kan zich naar mijn inzicht eveneens voordoen indien - voldoende nauwkeurig en onderbouwd - door of namens de verdachte of veroordeelde is betoogd dat hij kosten heeft moeten maken om de feiten te kunnen begaan die het voordeel hebben opgeleverd. Ook dat verweer verdient nadrukkelijke bespreking, teneinde geen onzekerheid te laten bestaan over de aangevoerde mogelijkheid dat de opgelegde maatregel de omvang van het daadwerkelijk genoten voordeel overtreft.

28. Nu uit de bestreden uitspraak niet valt op te maken of het in het middel bedoelde verweer, geheel of ten dele, gegrond is bevonden en van invloed is geweest op het door het Hof geschatte voordeel, dan wel dit verweer is verworpen, hetzij omdat het naar het inzicht van het Hof geen kosten betreft die in rechtstreekse relatie tot het feit hebben gestaan, hetzij omdat het Hof heeft bevonden dat onvoldoende aannemelijk is geworden dat die kosten werkelijk zijn gemaakt, zodat de bestreden uitspraak de zo-even bedoelde onzekerheid laat bestaan, is het middel naar mijn oordeel terecht voorgesteld. De bestreden uitspraak kan niet in stand blijven.]

29. Deze conclusie strekt tot vernietiging van de bestreden uitspraak, met verwijzing der zaak naar een aangrenzend gerechtshof, teneinde op het bestaande hoger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan.]

Noot

Einde

JOW 2003/11
Hoge Raad
28 januari 2003

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Gemiddelde opbrengst per hennepplant: 22 gram.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN: AF3311

Zie ook JOW

Essentie Betrokkene is door het Hof veroordeeld ter zake het exploiteren van een hennepkwekerij. Op grond van literatuuronderzoek komt het Gerechtelijk Laboratorium in zijn rapport van 16-3-1995 tot een gemiddelde opbrengst per plant van 22 gram. Het Hof is van oordeel dat in dit geval van deze hoeveelheid dient te worden uitgegaan. De Hoge Raad overweegt dat de ingediende middelen niet tot cassatie kunnen leiden.

De Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad concludeert onder andere als volgt.

Door de verdediging is aangevoerd dat verzoeker nooit een opbrengst van 22 gram per plant heeft gehaald. Daarbij heeft de raadsman tevens aangevoerd dat de eerste opbrengsten beroerd waren en dat bij de latere oogsten de gemiddelde opbrengst per plant tussen de 8 en 10 gram was. Deze enkele mededelingen van verzoeker zijn feitelijk niet onderbouwd, zodat zij - in het licht van wat onderzoek naar de gemiddelde opbrengst leert - door het Hof mochten worden gepasseerd.

Voor zover wordt geklaagd over het feit dat geen onderzoek naar de opbrengst van de inbeslaggenomen plantjes is gedaan, faalt dit, aangezien een dergelijk onderzoek tot een uitkomst zou hebben geleid die niets zegt over de opbrengst van de (vele) plantjes die hun weg naar de consument hebben gevonden doordat zij niet inbeslaggenomen zijn. De kracht van 's Hofs benadering is nu juist de middeling van de gewichtssamenstelling van wietplantjes op grond van grootschalig onderzoek.

Tekst

Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 26 januari 2001, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: D., wonende te T. |

1. De bestreden uitspraak |

Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Breda van 5 januari 1999 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van f 722.150,00, subsidiair 1.500 dagen hechtenis. |

2. Geding in cassatie |

Het beroep is ingesteld door de betrokkene. |

Namens deze heeft mr. H.H.M. van Dijk, advocaat te 's-Hertogenbosch, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. |

De Advocaat-generaal Jörg heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad het beroep zal verwerpen. |

3. Beoordeling van de middelen |

De middelen kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 RO, geen nadere motivering nu de middelen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. |

4. Slotsom |

Nu de middelen niet tot cassatie kunnen leiden, terwijl de Hoge Raad ook geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, moet het beroep worden verworpen. |

5. Beslissing |

De Hoge Raad verworpt het beroep. |

CASSATIESCHRIFTUUR |

Door Mr H.H.M. van Dijk, advocaat en procureur te 's-Hertogenbosch worden namens verzoeker tot cassatie de navolgende middelen van cassatie voorgedragen: |

MIDDEL 1:|

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet-naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder heeft het Hof geschonden artikel 36 van het Wetboek van Strafrecht en 511f van het Wetboek van Strafvordering door bewezen te verklaren dat de gemiddelde opbrengst per plant van de door verzoeker tot cassatie gekweekte wietplanten 22 gram zou zijn hoewel daarvan niet blijkt uit enig door het Hof gebezigd bewijsmiddel. |

TOELICHTING:|

Namens verzoeker tot cassatie is door diens raadsman ter zitting van het Hof te 's Hertogenbosch van 12 januari 2001 het navolgende betoogd:|

`Het zal zo zijn dat in het algemeen ongeveer 20 tot 30 gram wiet per plant wordt gegenereerd, waarom het dan in de onderhavige zaak automatisch 22 gram is geweest wordt niet duidelijk. En mijn cliënt zegt juist dat hij een dergelijke opbrengst per plant nooit heeft gehaald. Zeker de eerste oogsten waren beroerd. Bij de latere oogsten was de gemiddelde opbrengst per plant tussen de 8 en de 10 gram`. |

Het Hof heeft in zijn beslissing van 26 januari 2001 hieromtrent overwogen:|

`Op grond van feitelijke opbrengstbepaling van tientallen ontmantelde hennepkwekerijen in de jaren 1990 tot 1995, alsmede op grond van literatuurstudie komt het gerechtelijk laboratorium in zijn rapport van 16 maart 1995 tot een gemiddelde opbrengst per plant van 22 gram. Het Hof is van oordeel dat in het onderhavige geval van deze hoeveelheid dient te worden uitgegaan omdat deze hoeveelheid stevig onderbouwd is en verweerder geen omstandigheden aannemelijk heeft gemaakt die tot een andere opbrengst per plant dienen te leiden`. |

Naar het oordeel van verzoeker tot cassatie gaat het Hof uit van een onjuiste maatstaf. Niet bepalend voor de omvang van het voordeel is welke hoeveelheid product per plant in het algemeen wordt gegenereerd maar hoeveel door verzoeker tot cassatie per plant is gegenereerd. De verklaring van verzoeker dient dan ook zwaarder te wegen dan het algemene rapport van het gerechtelijk laboratorium. Dit klemt temeer nu immers in dit rapport dat door het Hof wordt geciteerd (maar niet eens als bewijsmiddel wordt gebezigd) staat vermeldt (zie pagina 3 van dit aan het requisitoir van de Advocaat-generaal gehechte rapport):|

`Het verdient derhalve aanbeveling om in concrete gevallen waar mogelijk met feitelijke gewichtsvaststellingen te werken, en de hier vermelde waarde uitsluitend te gebruiken voor beleidsdoeleinden, óf voor die gevallen waarin gewichtsvaststelling niet heeft kunnen plaatsvinden`. |

In die verband wijst verzoeker tot cassatie er nog op dat zijn raadsman juist heeft geklaagd over het feit dat de onder verzoeker tot cassatie in beslag genomen wiet is vernietigd en niet is onderzocht te bepaling van het THC-gehalte. Het gaat niet aan onder deze omstandigheden - zoals het Hof deed - ter overwegen dat verzoeker tot cassatie geen omstandigheden aannemelijk heeft gemaakt die tot een andere opbrengst per plant diende te leiden, nu hij dat niet kon omdat hij in een positie is gebracht door politie en justitie die hem verhinderde die omstandigheden aannemelijk te maken. |

MIDDEL 2|

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet-naleving nietigheid meebrengt. In het bijzonder heeft het Hof geschonden artikel 36e lid 4 van het Wetboek van Strafrecht door de financiële omstandigheden van verzoeker niet voldoende redengevend te achten het te betalen bedrag lager vast te stellen dat het door het Hof geschatte voordeel. |

TOELICHTING|

Namens verzoeker tot cassatie is erop gewezen dat verzoeker tot cassatie slechts een zeer geringe draagkracht heeft. Er is ook bewezen dat hij samenwoont en dat hij en zijn vriendin de zorgen hebben over hun vier jaar oude kind. Het inkomen van verzoeker tot cassatie is - naar onweersproken is gesteld - fl. 2.100,00 netto per maand, de woonlasten zijn al minimaal fl. 1.000,00 per maand. Op grond daarvan is vaststelling van het te betalen bedrag op een lager bedrag dan het door het Hof geschatte bedrag voorgesteld. |

In het bijzonder heeft het Hof geschonden artikel 6 EVRM door te oordelen dat de redelijke termijn in de zin van bedoeld artikel niet is overschreden. |

Het Hof heeft daaromtrent overwogen:|

`Het Hof is evenwel, gelet op het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep, van oordeel dat voorshands niet aannemelijk is geworden dat verweerder niet in staat zou zijn aan zijn betalingsverplichting te voldoen, mede gelet op het feit dat de verjaringstermijn voor de tenuitvoerlegging van deze betalingsverplichting ingevolge artikel 76 juncto artikel 70 van het Wetboek van Strafrecht 16 jaar is, terwijl het Openbaar Ministerie gedurende die tijd onbeperkt uitstel van betaling kan verlenen en betaling in termijnen kan toestaan`. |

Uw Raad heeft een en andermaal overwogen dat uit geen enkele wettelijke bepaling voortvloeit dat de draagkracht van de verdachte een maatstaf vormt ter bepaling van de grootte van het ter ontneming te betalen geldbedrag. Wél, aldus uw Raad, kan de rechter conform artikel 36e lid 4 van het Wetboek van Strafrecht het bedrag lager stellen dat het geschatte voordeel en aldus met de ten tijde van de oplegging van de maatregel bestaande en de toekomstige draagkracht van de veroordeelde rekening houden. |

Indien echter een veroordeelde geen draagkracht heeft en in redelijke verwachting ook niet zal krijgen, dient de rechter lid 4 toe te passen. |

Naar het oordeel van verzoeker tot cassatie doet laatst genoemde omstandigheid zich voor. Het Hof had derhalve het bedrag lager dienen vast te stellen dan het heeft gedaan. Om deze reden lijdt 's Hof's arrest aan nietigheid. |

MIDDEL 3 |

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet-naleving nietigheid meebrengt. |
TOELICHTING |

De Officier van Justitie bij de Rechtbank te Breda heeft een vordering tot ontneming gedaan op 30 juni 1997. |

Die vordering is ter zitting behandeld en vervolgens is de zaak voor het horen van getuigen verwezen naar de Rechter-commissaris belast met de behandeling van strafzaken in de Rechtbank te Breda. |

Uiteindelijk heeft de Rechtbank te Breda beslist op 5 januari 1999. |

In hoger beroep is de zaak aangebracht tegen de zitting van het Gerechtshof te 's Hertogenbosch van 3 augustus 2000. Verzoeker tot cassatie had de Advocaat-generaal verzocht twee getuigen te dagvaarden maar op dat verzoek was geen beslissing genomen. |

Het Hof wees het verzoek tot het horen van de getuigen toe. Eén getuige is gehoord ter zitting van het Hof van 19 oktober 2000, de tweede getuige ter zitting van het Hof van 12 januari 2001. |

Onder deze omstandigheden kan niet worden gesteld dat de behandeling van deze zaak tegen verzoeker heeft plaatsgevonden met inachtneming van de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 EVRM. |

Immers weliswaar zijn in eerste aanleg op het verzoek van de verdediging getuigen gehoord, dat getuigen niet ook onmiddellijk in hoger beroep zijn gehoord ligt aan het feit dat de Advocaat-generaal ze niet heeft gedagvaard terwijl het verzoeker niet valt te verwijten dat de getuigen niet steeds onmiddellijk ter zitting van het Hof verschijnen. |

Zeker in hoger beroep kan, anders dan het Hof deed, niet gezegd worden dat het hier een complexe zaak betreft waarin op verzoek van de verdediging getuigen gehoord waren. De getuigen die in hoger beroep zijn gehoord zijn slechts gehoord met betrekking tot de koopprijs van de wietplantjes en van dat onderzoek kan niet worden gesteld dat het complex is. Onder deze omstandigheden lijdt 's Hof's arrest aan nietigheid. |

Conclusie AG

1. Het gerechtshof te 's-Hertogenbosch heeft bij beslissing van 26 januari 2001 aan verzoeker de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van fl. 722.150,- subsidiair 1.500 dagen hechtenis. |
2. Namens verzoeker heeft mr. H.H.M. van Dijk, advocaat te 's-Hertogenbosch, drie middelen van cassatie voorgesteld. |
3. Het eerste middel klaagt over schending van art. 36e Sr en art. 511f Sv. Het hof is - volgens het middel ten onrechte - uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 22 gram per plant, terwijl dit niet uit de bewijsmiddelen zou blijken. |
4. Het hof heeft als volgt overwogen: |
`Op grond van feitelijke opbrengstbepaling van tientallen ontmantelde hennepkwekerijen in de jaren 1990 tot 1995, alsmede op grond van literatuurstudie komt het Gerechtelijk Laboratorium in zijn rapport van 16 maart 1995 tot een gemiddelde opbrengst per plant van 22 gram. Het hof is van oordeel dat in het onderhavige geval van deze hoeveelheid dient te worden uitgegaan omdat deze hoeveelheid stevig onderbouwd is en verweerder geen omstandigheden aannemelijk heeft gemaakt die tot een andere opbrengst per plant dienen te leiden.` |
5. Volgens het middel is het hof uitgegaan van een onjuiste maatstaf. Niet bepalend voor de omvang van het voordeel is welke hoeveelheid product per plant in het algemeen wordt gegenereerd maar hoeveel door verzoeker per plant is gegenereerd. |
6. De ontnemingsprocedure is bedoeld voor het bepalen van het voordeel en om te kunnen vaststellen of en zo ja, hoeveel voordeel dient te worden onttrokken. |
7. In de onderhavige zaak kan niet meer worden nagegaan wat de werkelijke opbrengst van de verschillende kwekerijen is geweest. De plantjes zijn vernietigd. Het aantal plantjes is wel bekend. Nu niet meer na is te gaan wat de werkelijke opbrengst is geweest, dient deze te worden geschat. Het rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van 16 maart 1995 biedt daarvoor een gedegen oplossing: een gemiddelde opbrengst van 22 gram per plant. Het rapport is gebaseerd op een onderzoek van ontmantelde hennepkwekerijen in de periode 1990-1995, waarbij rekening is gehouden met goede (tot 93 gram opbrengst per plant) en minder goede oogsten (nauwelijks opbrengst: 5 gram opbrengst per plant). |
8. Door de verdediging is aangevoerd dat verzoeker nooit een opbrengst van 22 gram per plant heeft gehaald. Daarbij heeft de raadsman tevens aangevoerd dat de eerste opbrengsten beroerd waren en dat bij de latere oogsten de gemiddelde opbrengst per plant tussen de 8 en 10 gram was. Deze enkele

mededelingen van verzoeker zijn feitelijk niet onderbouwd, zodat zij - in het licht van wat onderzoek naar de gemiddelde opbrengst leert - door het hof mochten worden gepasseerd. |

9. Voor zover wordt geklaagd over het feit dat geen onderzoek naar de opbrengst van de inbeslaggenomen plantjes is gedaan, faalt dit, aangezien een dergelijk onderzoek tot een uitkomst zou hebben geleid die niets zegt over de opbrengst van de (vele) plantjes die hun weg naar de consument hebben gevonden doordat zij niet inbeslaggenomen zijn. De kracht van 's Hofs benadering is nu juist de middeling van de gewichtssamenstelling van wietplantjes op grond van grootschalig onderzoek. |

10. Voorzover het middel voorts de klacht bevat dat de bewijsmiddelen niet het rapport bevatten, faalt het eveneens. Het hof heeft ter terechtzitting van 12 januari 2001 de korte inhoud van het rapport van het Gerechtelijk Laboratorium medegedeeld. Het rapport is aangehecht aan het requisitoir, dat op zijn beurt weer is aangehecht aan het proces-verbaal van de appèlzitting van 12 januari 2001. Nu in het rapport helder uiteengezet wordt waarop de 22 gram opbrengst per plant gebaseerd is, heeft het hof dit gegeven omtrent de gemiddelde opbrengst per plant aan zijn oordeel ten grondslag kunnen leggen. Het hof was verder niet gehouden dit algemeen toegankelijke rapport dat niet met het oog op de onderhavige strafzaak is opgemaakt, als bewijsmiddel op te nemen. |

11. Het middel faalt. |

12. Het tweede middel klaagt over schending van art. 36e, vierde lid, Sr, aangezien het hof het te betalen ontnemingsbedrag niet lager heeft vastgesteld dan het geschatte voordeel. |

13. Het hof heeft ten aanzien van de op te leggen maatregel het volgende overwogen: |

De verweerder heeft ter zitting in hoger beroep betoogd, zakelijk weergegeven, dat zijn inkomen van fl. 2.100,- netto per maand, zijn huur van fl. 795,57 per maand en de energiekosten van fl. 244,- per maand, gevoegd bij de omstandigheden dat hij samenwoont en voor een vier jaar oud kind heeft te zorgen, voor hem thans betekenen dat hij nauwelijks voldoende geld heeft om van te leven. Zodoende is er volgens de verdediging geen ruimte om enig ontnemingsbedrag te voldoen, althans zeker niet het ontnemingsbedrag dat thans voorligt. Het hof is evenwel, gelet op het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep, van oordeel dat voorshands niet aannemelijk is geworden dat verweerder niet in staat zou zijn aan zijn betalingsverplichting te voldoen, mede gelet op het feit dat de verjaringstermijn voor de tenuitvoerlegging van deze betalingsverplichting ingevolge artikel 76 juncto artikel 70 van het Wetboek van Strafrecht zestien jaar is, terwijl het Openbaar Ministerie gedurende die termijn onbeperkt uitstel van betaling kan verlenen en betaling in termijnen kan toestaan. |

14. Art. 36, vierde lid, Sr, bepaalt dat de rechter het te betalen bedrag lager kan vaststellen dan het geschatte voordeel. |

15. Vooropgesteld moet worden dat de rechter niet verplicht is tot een ambtshalve onderzoek naar de draagkracht. Wordt evenwel een uitdrukkelijk en met argumenten onderbouwd draagkrachtverweer gevoerd, dan dient de rechter hierop een gemotiveerd antwoord te geven. Wanneer aannemelijk is geworden dat de betrokkene geen draagkracht heeft en naar redelijke verwachting ook in de toekomst niet zal hebben, dan dient - aldus de Hoge Raad - de rechter van zijn bevoegdheid ingevolge art. 36e, vierde lid, Sr gebruik te maken. Met betrekking tot toekomstige draagkracht kan rekening worden gehouden met de verjaringstermijn die, gezien art. 76 en 70 Sr, geldt voor het delict waarvoor de betrokkene is veroordeeld, zulks mede gelet op de in art. 561, derde lid, Sv aan het openbaar ministerie toegekende bevoegdheid tot het verlenen van uitstel van betaling en het toestaan van betalingen in termijnen. |

16. Door de verdediging is aangevoerd dat verzoeker gezien de huidige omstandigheden niet in staat is enig ontnemingsbedrag te voldoen. (Vast staat dat natuurlijk niet want waar is de opbrengst van de niet inbeslaggenomen wietooigsten gebleven?) Over het ontbreken van draagkracht in de toekomst is door raadsman of verzoeker verder niets gesteld. Door te verwijzen naar de art. 76 en 70 Sr heeft het hof tot uitdrukking gebracht rekening te houden met mogelijke draagkracht van verzoeker in de toekomst. Mede gelet op de in art. 561, derde lid, Sv aan het openbaar ministerie toegekende bevoegdheid tot het verlenen van uitstel van betalingen tot het toestaan van betaling in termijnen, is die overweging niet onbegrijpelijk. |

17. Het middel faalt. |

18. Het derde middel ten slotte bevat de klacht dat het hof art. 6 EVRM heeft geschonden door te oordelen dat de redelijke termijn niet is overschreden. |

19. Het hof heeft ten aanzien van het verweer dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6 EVRM is overschreden in zijn arrest van 26 januari 2001 het volgende overwogen: |

De vordering van de officier van justitie met betrekking tot de ontneming is gedaan op 30 juni 1997. |

De beslissing door de rechtbank ter zake ontneming dateert van 5 januari 1999. |

De onderhavige beslissing van het hof is van 26 januari 2001. |

Het hof is, mede gelet op de omstandigheid dat het hier een complexe zaak betreft, waarin op verzoek van de verdediging getuigen gehoord zijn, van oordeel dat de duur van het stadium in eerste aanleg en in hoger beroep niet afzonderlijk noch tezamen een schending van de redelijke termijn opleveren als bedoeld in artikel 6 EVRM. |

Het verweer wordt derhalve verworpen.}

20. Bij de bespreking van het middel moet voorop worden gesteld dat het oordeel van de feitenrechter met betrekking tot de redelijke termijn in cassatie slechts in beperkte mate ten toets kan komen, verweven als dat oordeel is met vaststellingen van feitelijke aard.}

21. De stukken houden ten aanzien van het verloop van de procedure het volgende in:}

- de vordering van de officier van justitie met betrekking tot de ontneming is op 30 juni 1997 gedaan;}

- op 5 januari 1999 heeft de rechtbank ter zake van de ontneming uitspraak gedaan;}

- op 7 januari 1999 heeft verzoeker hoger beroep ingesteld;}

- de stukken van het geding zijn op 8 april 1999 binnengekomen bij het gerechtshof te 's-Hertogenbosch;}

- in hoger beroep heeft het hof de zaak voor de eerste maal behandeld op 3 augustus 2000 en vervolgens aangehouden om een tweetal getuigen te horen;}

- op 26 januari 2001 heeft het hof uitspraak gedaan.}

22. Als uitgangspunt heeft te gelden dat de behandeling van de zaak ter terechtzitting dient te zijn afgerond met een einduitspraak binnen twee jaar nadat de op zijn redelijkheid te beoordelen termijn is aangevangen, tenzij sprake is van bijzondere omstandigheden. Daarvan kan sprake zijn bij ingewikkeldheid van de zaak, de invloed van de verdachte en/of zijn raadsman op het procesverloop of de wijze waarop de zaak door de bevoegde autoriteiten is behandeld.}

23. Voorzover in het middel wordt geklaagd over de verwerping van het verweer dat er sprake zou zijn van overschrijding van de redelijke termijn in eerste aanleg, faalt het. Die procesfase heeft ruim 17 maanden in beslag genomen, derhalve binnen de termijn van twee jaar.}

24. De procedure in hoger beroep heeft evenwel langer geduurd. Tussen het instellen van hoger beroep op 7 januari 1999 en de eerste behandeling van het hof op 3 augustus 2000 zijn bijna 19 maanden verlopen, dit ondanks het feit dat de stukken van het geding al op 8 april 1999 bij het hof arriveerden. Vervolgens duurde het tot 26 januari 2001 alvorens door het hof uitspraak werd gedaan. De tweejaarstermijn is daarmee met negentien dagen overschreden. Het hof heeft niettemin geoordeeld dat de redelijke termijn als bedoeld in art. 6 EVRM niet is geschonden. Aan dat oordeel heeft het hof de ingewikkeldheid van de zaak en de invloed van verzoeker en zijn raadsman op het procesverloop laten meewegen. Dit oordeel getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting. Zoals hierboven aangegeven kan de Hoge Raad verder slechts nagaan of dit oordeel begrijpelijk is.}

25. Wat de ingewikkeldheid van de zaak betreft: het gaat in casu om wederrechtelijk verkregen voordeel uit tien hennepkwekerijen.}

26. Wat de proceshouding van de verdediging betreft, laten de stukken het volgende zien: bij brief van 7 juli 2000 heeft de raadsman van verzoeker aan de advocaat-generaal verzocht een tweetal getuigen op te roepen, dan wel te dagvaarden. De advocaat-generaal heeft daarop bij brief van 12 juli 2000 geantwoord dat hij van de raadsman graag een nadere motivering wilde vernemen, aangezien de advocaat-generaal anders niet kon beoordelen of verzoeker redelijkerwijs in zijn verdediging zou worden geschaad indien de door de raadsman opgegeven getuigen niet zouden worden opgeroepen. De raadsman heeft niet gereageerd op deze brief. Vervolgens heeft hij op de terechtzitting van 3 augustus 2000 alsnog verzocht om het oproepen van beide getuigen, waarbij hij tevens heeft gesteld dat hij de brief van de advocaat-generaal d.d. 12 juli 2000 te laat zou hebben ontvangen. Deze gang van zaken heeft het hof klaarblijkelijk in zijn beslissing mee laten wegen. Het oordeel dat de duur geen schending van art. 6, eerste lid, EVRM oplevert, acht ik in het licht van bovengenoemde omstandigheden niet onbegrijpelijk.}

27. Concluderend kan gesteld worden dat het oordeel van het hof dat er geen sprake is van overschrijding van de redelijke termijn bij de behandeling van de ontnemingszaak in eerste aanleg en in hoger beroep hetzij afzonderlijk hetzij gezamenlijk, niet getuigt van een onjuiste rechtsopvatting en evenmin onbegrijpelijk is.}

28. Het middel faalt.}

29. Het middel falen en kunnen worden afgedaan met de aan art. 81 RO ontleende formulering. Gronden waarop de Hoge Raad gebruik zou moeten maken van zijn bevoegdheid de bestreden uitspraak ambtshalve te vernietigen heb ik niet aangetroffen.}

30. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.}

Noot

Einde

JOW 2004/25
Hoge Raad
15 april 2003

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Veroordeelde dient aftrekbare kosten te specificeren en te onderbouwen.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (exploiteren van een hennepkwekerij). Voor de aanschaf van plantjes had veroordeelde naar zijn zeggen f 4.000,- betaald. Nu dit een niet onredelijke opgave is, heeft het Hof met die kosten rekening houden. Volgens opgave van veroordeelde had hij verder in totaal ten behoeve van de hennepplantage f. 100.000,- aan kosten gemaakt. De veroordeelde heeft die kosten op geen enkele wijze ter zitting van het Hof of elders aannemelijk gemaakt zodat enige controle op deze kostenpost volstrekt niet mogelijk is. Voorts heeft veroordeelde ter zitting van het Hof gesteld dat boven deze f. 100.000,- nog de opbrengst van de eerste oogst, te weten f. 50.000,-, is geïnvesteerd in een tweede kweekruimte. Het Hof heeft met deze f. 50.000,- geen rekening gehouden nu dit geen kosten zijn die aangewend zijn in het kader van de verwerving van de eerste oogst met een opbrengst van f. 50.000,-.

De Advocaat-Generaal concludeert dat wanneer door of namens de veroordeelde gemotiveerd en met specificatie van de desbetreffende posten het verweer is gevoerd dat bepaalde kosten bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden afgetrokken, zal de rechter in zijn uitspraak tot uitdrukking behoren te brengen hetzij dat de gestelde kosten niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij dat zij wel als zodanig kunnen gelden maar dat zij - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven. Daarbij speelt de redelijkheid een grote rol.

Indien een veroordeelde er niet in slaagt de investeringen die hij zegt te hebben gedaan te specificeren en te onderbouwen ligt het voor de hand dat de rechter de vrijheid neemt de in aftrek te brengen kosten naar redelijkheid te bepalen. De Advocaat-Generaal merkt hier terzijde op dat de enkele bewering van een veroordeelde dat hij voor een bepaald bedrag heeft geïnvesteerd bij gebreke van nota's en bankafschriften of ander bewijsmateriaal onvoldoende is om de rechter aan het gepresenteerde kostenplaatje te binden.

Het oordeel van het Hof getuigt niet van een verkeerde rechtsopvatting. Het Hof heeft uitdrukkelijk de redelijkheid als maatstaf voor de vaststelling van de hoogte van de in aanmerking te nemen kosten aangewezen. Nu het Hof heeft vastgesteld dat veroordeelde op geen enkele wijze de door hem opgevoerde kosten heeft weten te staven stond het aan het Hof vrij de af te trekken kosten in redelijkheid zelf te bepalen. Dat het Hof een beweerde investering van fl. 100.000,- excessief heeft geoordeeld en de kosten in redelijkheid heeft bepaald op fl. 20.000,- - acht de Advocaat-Generaal, gelet op het voorgaande, niet onbegrijpelijk en leent zich volgens hem niet voor verdere toetsing in cassatie.

De Hoge Raad verwerpt het cassatieberoep.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te Leeuwarden van 20 november 2001, nummer 24/000049-01, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van:

S., wonende te Z.

1. De bestreden uitspraak

Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Assen van 29 december 2000 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van f 26.000,-, subsidiair 120 dagen hechtenis.

2. Geding in cassatie

Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. H.K. ter Brake, advocaat te Hoorn, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.

De Advocaat-Generaal Machielse heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad het beroep zal verwerpen.

3. Beoordeling van de middelen

3.1. Het eerste middel berust onder meer op de stelling dat het beloop van de kosten waarmee de rechter bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening houdt, slechts ontleend kan worden aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen.

3.2. Deze stelling vindt geen steun in het recht, zodat het middel in zoverre faalt.

3.3. Ook voor het overige kunnen de middelen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 RO, geen nadere motivering nu de middelen in zoverre niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.

4. Slotsom

Nu de middelen niet tot cassatie kunnen leiden, terwijl de Hoge Raad ook geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, moet het beroep worden verworpen.

5. Beslissing

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

CASSATIESCHRIFTUUR

(...)

MIDDEL I

Het recht (art. 36 e lid 4 Sr.) is geschonden en/of op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen (art. 511 f Sv.) zijn verzuimd, omdat het hof de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel niet heeft ontleend aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen, althans omdat het hof die schatting ontoereikend heeft gemotiveerd;

TOELICHTING

1. Ter terechtzitting in hoger beroep heeft de veroordeelde - evenals in het voorbereidend onderzoek en tijdens de terechtzitting in eerste aanleg - aangevoerd, samengevat, dat de enige oogst die er is geweest HFL 50000.00 heeft opgebracht, maar dat daartegenover een investering heeft gestaan van ongeveer HFL 100000.00.

2. Naar aanleiding van dit betoog heeft het hof als volgt overwogen en beslist:

De vraag is nu of een bedrag van f 100.000,- in redelijkheid kan worden aangemerkt als kosten ten behoeve van de verwerving van de eerste oogst. Het hof heeft er kennis van genomen dat van de zijde van de advocaat-generaal deze kostenpost niet is bestreden. Het hof heeft aanleiding om aan de hoogte van de kosten te twijfelen. Zo heeft veroordeelde ter zitting van het hof reeds een bres in zijn eigen opgave geslagen door te verklaren dat ook de kosten van een generator volledig zijn meegeteld, terwijl die generator door hem later is verkocht. Het hof acht de opgave van kosten van de kant van veroordeelde excessief in het licht van soortgelijke gevallen die door het hof worden berecht. Het hof zal in verband met de kosten een bedrag dat in redelijkheid bepaald wordt op f. 20.000,- in mindering brengen. Hiermee is ook de omstandigheid dat onder veroordeelde apparatuur in beslag is genomen voldoende gecompenseerd.

3. Weliswaar is de schatting als zodanig van het wederrechtelijk verkregen voordeel niet onderworpen aan bewijsregels (vgl HR 9 september 1997, NJ 1998, 90; HR 6 oktober 1998, NJ 1998, 914), maar die schatting moet wel ontleend zijn aan of gebaseerd zijn op tenminste één wettig bewijsmiddel. En dat ontbreekt. Er is door het hof geen bewijsmiddel gebezigd waarin wordt gerelateerd, al dan niet van deskundige zijde, dat een opbrengst van HFL. 50000.00 een investering van HFL. 20000.00 vergt. Waar het hof in dit verband verwijst naar 'soortgelijke gevallen' zou het op zijn minst genomen op de voet van art. 339 lid 2 Sv. hebben moeten verwijzen naar 'algemene ervaringsregels' waaruit kan blijken van een bepaalde verhouding tussen opbrengst en investeringskosten. Ook die regels ontbreken in het bestreden arrest ten enen male.

4. Meer in het bijzonder noopte het feit dat de betreffende kostenpost door de Advocaat-Generaal ter terechtzitting in hoger beroep niet is bestreden tot het bezigen van meer bewijsmiddelen en tot een bredere motivering en respons door het hof.

5. Mitsdien moet het bestreden arrest worden vernietigd.

MIDDEL II

Het recht (art. 36 e lid 4 Sr.) is geschonden en/of op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen zijn verzuimd, omdat het hof ondeugdelijk, althans onvoldoende gemotiveerd heeft beslist dat er geen aanleiding is de betalingsverplichting op een lager bedrag vast te stellen;

TOELICHTING

1. Ter terechtzitting van het hof dd 6 november 2001 heeft de veroordeelde blijkens het daarvan opgemaakte proces-verbaal onder meer aangevoerd:

Ten tijde van de behandeling van deze zaak bij de rechtbank had ik niet veel inkomen meer, zeker geen

inkomen van fl. 7.000,- à fl. 8.000,-. U houdt mij voor dat ik in eerste aanleg heb verklaard dat ik op dat moment inkomsten uit B. had. Ten tijde van de zitting van de rechtbank had ik de zaken in H. al verkocht, maar ik kreeg hier nog nabetalings van. Dat kan wel fl. 7000,- á fl. 8.000,- zijn geweest.

2. Naar aanleiding hiervan en in verband met toepassing van de laatste volzin van art. 36 e lid 4 Sr. heeft het hof overwogen en beslist:

Het hof ziet in de verklaringen van veroordeelde omtrent zijn inkomsten (hij verklaarde ter zitting van de rechtbank dat hij f 7.000,- tot f 8.000,- per maand te besteden had en ter zitting van het hof gaf hij op ook in de tijd van berechting door de rechtbank nimmer een zodanig inkomen te hebben gehad), mede gelet op de mogelijkheid die veroordeelde heeft om zich in de toekomst inkomsten te verwerven, geen aanleiding om de betalingsverplichting op een lager bedrag vast te stellen.

3. Nog daargelaten of de veroordeelde met betrekking tot zijn inkomen inderdaad tegenstrijdig heeft verklaard, het enkele feit dat de veroordeelde daaromtrent tegenstrijdige verklaringen zou hebben afgelegd vermag niet het oordeel te rechtvaardigen dat mitsdien geen matiging van het terug te betalen bedrag behoeft plaats te vinden. Analoge toepassing van het arrest van Uw Raad dd 19 maart 2002, NJB afl. 17, p. 861, nr. 65 dringt zich hier op: het oordeel omtrent tegenstrijdigheid of leugenachtigheid van de verklaring van de verdachte mag slechts zijn grondslag vinden in andere bewijsmiddelen dan de verklaring(en) van de verdachte. En die bewijsmiddelen ontbreken in het onderhavige arrest.

4. Maar bovenal heeft te gelden: ook al zou de veroordeelde hebben gelogen omtrent de hoogte van zijn inkomen, over de mogelijkheid zich in de toekomst inkomsten te verwerven zegt dat niets.

5. Wegens dit motiveringsgebrek moet het bestreden arrest worden vernietigd.

Conclusie AG

Conclusie AG Machielse

1. Het Gerechtshof te Leeuwarden heeft op 20 november 2001 aan betrokkene de verplichting opgelegd om ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel aan de Staat fl. 26.000,- te betalen bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door 121 dagen vervangende hechtenis.

2. Mr C. Eenhoorn, advocaat te Groningen, heeft cassatie ingesteld. Mr H.K. ter Brake, advocaat te Hoorn, heeft een schriftuur ingezonden, houdende twee middelen van cassatie.

3.1. Het eerste middel klaagt dat het hof de schatting van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel niet heeft doen rusten op wettige bewijsmiddelen. De steller van het middel voert daartoe aan dat het hof ten onrechte de schatting van de op het bruto voordeel in mindering te brengen kosten niet heeft doen steunen op wettige bewijsmiddelen.

Het hof heeft dienaangaande het volgende overwogen:

Volgens opgave van veroordeelde ter zitting van het hof heeft veroordeelde eenmaal inkomsten gehad uit de bewezen verklaarde feiten, te weten de opbrengst van de hennepplantage ten bedrage van f. 50.000,-.

De vraag is of op die opbrengst kosten in mindering moeten worden gebracht en zo ja welke.

De wetgever heeft aan de rechter de vrijheid gelaten om kosten die in directe relatie staan tot het strafbare feit in aftrek te brengen op het wederrechtelijk verkregen voordeel. Bij die vaststelling heeft de rechter slechts houvast aan maatstaven van redelijkheid. Naar het oordeel van het hof is in het onderhavige geval aanleiding rekening te houden met kosten die gemaakt zijn voor het inrichten en inwerking hebben van een hennepplantage en wel als volgt.

Voor de aanschaf van plantjes heeft veroordeelde naar zijn zeggen f 4.000,- betaald. Nu dit een niet onredelijke opgave is, zal het hof met die kosten rekening houden. Volgens opgave van veroordeelde heeft hij verder in totaal ten behoeve van de hennepplantage f. 100.000,- aan kosten gemaakt. De veroordeelde heeft die kosten op geen enkele wijze ter zitting van het hof of elders aannemelijk gemaakt zodat enige controle op deze kostenpost volstrekt niet mogelijk is. Voorts heeft veroordeelde ter zitting van het hof gesteld dat boven deze f. 100.000,- nog de opbrengst van de eerste oogst, te weten f. 50.000,-, is geïnvesteerd in een tweede kweekruimte. Het hof zal met deze f. 50.000,- geen rekening houden nu dit geen kosten zijn die aangewend zijn in het kader van de verwerving van de eerste oogst met een opbrengst van f. 50.000,-. De vraag is nu of een bedrag van f. 100.000,- in redelijkheid kan worden aangemerkt als kosten ten behoeve van de verwerving van de eerste oogst. Het hof heeft er kennis van genomen dat van de zijde van de advocaat-generaal deze kostenpost niet is bestreden. Het hof heeft aanleiding om aan de hoogte van de kosten te twijfelen. Zo heeft veroordeelde ter zitting van het hof reeds een bres in zijn eigen opgave geslagen door te verklaren dat ook de kosten van een generator volledig zijn meegeteld, terwijl die generator door hem later is verkocht. Het hof acht de opgave van kosten van de kant van veroordeelde excessief in het licht van soortgelijke gevallen die door het hof worden berecht. Het hof zal in verband met de kosten een bedrag dat in redelijkheid bepaald wordt op f. 20.000,- in mindering brengen. Hiermee is ook de omstandigheid dat onder veroordeelde apparatuur in beslag is genomen voldoende gecompenseerd.

3.2. De stelling van de advocaat dat de schatting van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel niet op enig bewijsmiddel is gebaseerd mist feitelijke grondslag. In de aanvulling op het

verkort arrest heeft het hof bewijsmiddelen opgenomen waaruit is af te leiden dat de opbrengst van de eerste oogst, waarvan het hof is uitgegaan, fl. 50.000,- bedroeg. Voor zover de steller van het middel bedoelt dat de hoogte van de in aftrek te brengen kosten, als de rechter de verdachte in diens opgaven niet volgt, ook op wettige bewijsmiddelen moet zijn te baseren, breng ik het volgende onder de aandacht. |

3.3. De wetgever heeft de rechter grote vrijheid gelaten of en zo ja, in welke mate hij rekening wil houden met kosten die zijn gemaakt om het voordeel te kunnen behalen. De beslissing daaromtrent behoeft in het algemeen geen motivering. Wanneer door of namens de veroordeelde gemotiveerd en met specificatie van de desbetreffende posten het verweer is gevoerd dat bepaalde kosten bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden afgetrokken, zal de rechter in zijn uitspraak tot uitdrukking behoren te brengen hetzij dat de gestelde kosten niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij dat zij wel als zodanig kunnen gelden maar dat zij - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven. Daarbij speelt de redelijkheid een grote rol. Indien een veroordeelde er niet in slaagt de investeringen die hij zegt te hebben gedaan te specificeren en te onderbouwen ligt het voor de hand dat de rechter de vrijheid neemt de in aftrek te brengen kosten naar redelijkheid te bepalen. Ik merk hier terzijde op dat de enkele bewering van een veroordeelde dat hij voor een bepaald bedrag heeft geïnvesteerd bij gebreke van nota's en bankafschriften of ander bewijsmateriaal onvoldoende is om de rechter aan het gepresenteerde kostenplaatje te binden. Ware dat wel zo dan zou iedere veroordeelde aangemoedigd worden zijn kostenposten hoog op te schroeven zonder daarvoor enige ondersteuning aan te voeren. Dat de kostenaftrek niet te benepen moet worden opgezet wil niet zeggen dat klakkeloos aanvaard moet worden wat veroordeelde ongemotiveerd aan kosten opvoert. Dat zou op gespannen voet staan met het systeem dat aan de wetgever voor ogen stond. In wezen gaat het systeem van de wetgever immers uit van een 'redelijke bewijslastverdeling'. Daarmee strookt niet de eis dat de rechter de vaststelling van de aftrekbare kosten moet beleggen met bewijsmiddelen zodra hij minder in aftrek brengt dan de veroordeelde heeft opgevoerd, terwijl de veroordeelde ongemotiveerd, oncontroleerbaar en niet onderbouwd aftrekbare kosten als uitgangspunt kan stellen. |

3.4. Het oordeel van het hof getuigt niet van een verkeerde rechtsopvatting. Het hof heeft uitdrukkelijk de redelijkheid als maatstaf voor de vaststelling van de hoogte van de in aanmerking te nemen kosten aangewezen. Nu het hof heeft vastgesteld dat veroordeelde op geen enkele wijze de door hem opgevoerde kosten heeft weten te staven stond het aan het hof vrij de af te trekken kosten in redelijkheid zelf te bepalen. Dat het hof een beweerde investering van fl. 100.000,- excessief heeft geoordeeld en de kosten in redelijkheid heeft bepaald op fl. 20.000,- - daarbij zich realiserend dat de A-G de opgevoerde kosten niet heeft bestreden - acht ik gelet op het voorgaande niet onbegrijpelijk en leent zich niet voor verdere toetsing in cassatie. |

Het eerste middel faalt. |

4.1. Het tweede middel komt op tegen de motivering van de beslissing van het hof dat er geen aanleiding is de aan verdachte op te leggen betalingsverplichting te matigen. Het hof heeft dienaangaande overwogen: |

Het hof ziet in de oncontroleerbare en naar het schijnt tegenstrijdige verklaringen van veroordeelde omtrent zijn inkomsten (hij verklaarde ter zitting van de rechtbank dat hij f 7.000,- tot f 8.000,- per maand te besteden had en ter zitting van het hof gaf hij op ook in de tijd van berechting door de rechtbank nimmer een zodanig inkomen te hebben gehad), mede gelet op de mogelijkheid die veroordeelde heeft om zich in de toekomst inkomsten te verwerven, geen aanleiding om de betalingsverplichting op een lager bedrag vast te stellen. |

4.2. In het eerste deel van deze overwegingen heeft het hof uitgesproken - welk deel in de toelichting op het tweede middel onjuist is geciteerd - dat de verklaringen van verdachte over zijn inkomsten oncontroleerbaar en schijnbaar tegenstrijdig zijn. In die overweging heeft het hof tot uitdrukking gebracht dat het met scepsis de beweringen van verdachte over zijn toenmalige financiële mogelijkheden heeft beschouwd. Als een verdachte een matiging van de betalingsverplichting wil bewerkstelligen zal toch minstens van verdachte mogen worden verwacht dat hij opening van zaken geeft over de toestand van zijn financiën. Daar heeft het volgens het hof aan ontbroken. Het hof heeft niet gesteld dat de verklaringen van verdachte ter terechtzitting van het hof afgelegd leugenachtig zijn en een analoge toepassing van het leerstuk van de kennelijk leugenachtige verklaring is dan ook niet aan de orde. Het hof heeft immers slechts aangegeven dat de uitlatingen van verdachte over zijn financiële situatie te wisselend en te onduidelijk zijn om daarin voor zo een matiging aanleiding te kunnen geven. |

Ter terechtzitting in hoger beroep is niet gemotiveerd aangevoerd dat verdachte in de toekomst ongenoegzaam in staat zou zijn zich de middelen te verschaffen om aan de geëiste betalingsverplichting te voldoen. Bij gebrek aan steekhoudende argumenten voor het tegendeel heeft het hof het ervoor kunnen houden dat verdachte in de toekomst weer wel in staat zal zijn inkomsten te verwerven. | Ook het tweede middel faalt. |

5. Beide middelen falen. Het tweede middel kan naar mijn oordeel op de voet van art. 81 RO worden verworpen. Ambtshalve heb ik geen grond gevonden die tot vernietiging behoort te leiden.
6. Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Noot

Einde

JOW 2004/9
Hoge Raad
20 januari 2004

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Theoretische opbrengst van 22 gram hennep per plant.

Vindplaats NJ 2004240 Vindplaats LJN: AN7262 *Zie ook JOW*
Vindplaats JOL 200429

Essentie Door betrokkene is cassatie ingesteld waarbij het middel klaagt over het door het Hof aan de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel ten grondslag gelegde uitgangspunt van een gemiddelde opbrengst van 22 gram hennep per plant. Volgens de raadsman van betrokkene dient bij een theoretische berekening van de opbrengst te worden uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 5-10 gram per plant. Door betrokkene is cassatieberoep ingesteld waarbij het middel klaagt over het door het Hof aan de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel ten grondslag gelegde uitgangspunt van een gemiddelde opbrengst van 22 gram hennep per plant. Volgens de raadsman van betrokkene dient bij een theoretische berekening van de opbrengst te worden uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 5 - 10 gram per plant. Anders dan de raadsman is het Hof van oordeel dat in casu als uitgangspunt heeft te gelden, "de gemiddelde opbrengst na oogsten" van de hennepplant (22 gram) en niet "de minimaal te verwachten opbrengst" per plant, nu op geen enkele wijze door de verdediging aannemelijk is gemaakt dat in casu de opbrengst minder dan gemiddeld was." Het Hof heeft in zijn arrest ondermeer overwogen dat zij bij de schatting van het middels deze oogst verkregen voordeel is uitgegaan van onder andere het uitgangspunt dat de conclusie van het Gerechtelijk Laboratorium (tegenwoordig NFI geheten), vastgelegd in zijn rapport van 16 maart 1995, onder meer inhoudt dat een hennepplant na te zijn geoogst gemiddeld 22 gram hennep oplevert. Volgens de raadsman zou het Hof onvoldoende gemotiveerd aan ter zake gevoerde verweren voorbij zijn gegaan. In de bestreden uitspraak heeft het Hof de stelling van de betrokkene, dat bij een theoretische berekening van de opbrengst dient te worden uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 5-10 gram per plant, verworpen. Die verwerping is in het licht van hetgeen door en namens de betrokkene is aangevoerd, toereikend gemotiveerd. De betrokkene heeft immers slechts een beroep gedaan op een in een andere zaak uitgebracht rapport zonder aan te geven of en zo ja in hoeverre de bijzonderheden van die zaak overeenkomsten vertoonden met de bijzonderheden van de onderhavige zaak. De Hoge Raad is van oordeel dat het middel faalt.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 7 november 2002, nummer 20/000396-02, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van:
[betrokkene], geboren te [geboorteplaats] op [geboortedatum] 1959, wonende te [woonplaats].
1. De bestreden uitspraak|
Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Breda van 13 juni 2001 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €26.000,-, subsidiair 265 dagen hechtenis.
2. Geding in cassatie|
Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. G.A.C. Beckers, advocaat te Stein, bij schriftuur een middel van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.
De Advocaat-Generaal Machielse heeft geconcludeerd tot vernietiging van het bestreden arrest en tot verwijzing van de zaak naar een aangrenzend Hof teneinde op het bestaande hoger beroep te worden berecht en afgedaan.

3. Beoordeling van het middel|

3.1. Het middel behelst de klacht dat het Hof bij de schatting van de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel ten onrechte voorbij is gegaan aan de door de verdediging aangetoonde gebreken die kleven aan de door het Hof gehanteerde uitgangspunten. |

3.2. De aan het proces-verbaal van de terechtzitting gehechte pleitnota houdt, voorzover voor de beoordeling van het middel van belang in:|

"Opmerkingen m.b.t. de theoretische opbrengst van 22 gram|

Omtrent de algemene toepasbaarheid van de "22 gram norm" heeft onlangs een debat in het NJB plaatsgevonden. (Zie 8 februari 2002, afl. 6, p. 268-269 en NJB 29 september 2002, afl.33. p. 1663-1666.) Ik benadruk op deze plaats dat de statisticus, dr. Sjerps, van het Nederlands Forensisch Instituut de door mij geuite kritiek op de "norm" vanuit statistisch erkent. Het betreft hier een overall gemiddelde dat is gebaseerd op verschillende teeltmethoden (kasteelt en binnenteelt). De hoge opbrengsten van de kasteelt vertekenen het beeld.|

Ter toelichting korte bespreking van de bij de pleitnota gevoegde bijlagen ("zaak Zutphen"). |

(...)|

Naar mijn mening dient bij een theoretische berekening van de opbrengst te worden uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 5-10 gram per plant."

3.3. Het Hof heeft in zijn arrest - voorzover hier van belang - het volgende overwogen:|

"Bij de schatting van het middels deze oogst verkregen voordeel is het hof uitgegaan van een aantal uitgangspunten, te weten:|

- de conclusie van het Gerechtelijk Laboratorium (tegenwoordig NFI geheten), vastgelegd in zijn rapport van 16 maart 1995, onder meer inhoudende dat een hennepplant na te zijn geoogst gemiddeld 22 gram hennep oplevert;|

- de zogenaamde CRI-richtlijnen, onder meer inhoudende dat een gram hennep na verkoop gemiddeld fl. 5,- opbrengt. |

Anders dan de raadsman is het hof van oordeel dat in casu als uitgangspunt heeft te gelden, "de gemiddelde opbrengst na oogsten" van de hennepplant (22 gram) en niet "de minimaal te verwachten opbrengst" per plant, nu op geen enkele wijze door de verdediging aannemelijk is gemaakt dat in casu de opbrengst minder dan gemiddeld was."|

3.4. In de bestreden uitspraak heeft het Hof de stelling van de betrokkene, dat bij een theoretische berekening van de opbrengst dient te worden uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 5-10 gram per plant, verworpen. Die verwerping is in het licht van hetgeen door en namens de betrokkene is aangevoerd, toereikend gemotiveerd. De betrokkene heeft immers blijkens hetgeen hiervoor onder 3.2 is weergegeven, slechts een beroep gedaan op een in een andere zaak uitgebracht rapport zonder aan te geven of en zo ja in hoeverre de bijzonderheden van die zaak overeenkomsten vertoonden met de bijzonderheden van de onderhavige zaak. |

3.5. Het middel faalt. |

4. Ambtshalve beoordeling van de bestreden uitspraak|

Ingevolge de art. V en VI van de Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ont-neming van wederrechtelijk verkregen voordeel (Stb. 2003, 202) is op de onderhavige zaak art. 577c Sv van toepassing. De Hoge Raad zal daarom de bestreden uitspraak vernietigen voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd (vgl. HR 7 oktober 2003, LJN AF9473 -red. JOW 2003/45-).

5. Slotsom|

Nu de Hoge Raad geen andere dan de hiervoor onder 4 genoemde grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, brengt hetgeen hiervoor is overwogen mee dat als volgt moet worden beslist.

6. Beslissing|

De Hoge Raad:|

Vernietigt de bestreden uitspraak maar uitsluitend voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd;|

Verwerpt het beroep voor het overige. |

Conclusie AG

Conclusie AG Mr Machielse|

(...)|

1. Het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch heeft bij arrest van 7 november 2002 de veroordeelde de verplichting opgelegd ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel aan de Staat te betalen een bedrag van €26.000,- subsidiair 265 dagen hechtenis. |

2. Mr. Beckers, advocaat te Stein, heeft cassatie ingesteld en een schriftuur ingezonden, houdende een middel van cassatie.

3. Het middel klaagt blijkens de toelichting daarop over het door het hof aan de berekening van het

wederrechtelijk verkregen voordeel ten grondslag gelegde uitgangspunt van een gemiddelde opbrengst van 22 gram hennep per plant. Het hof zou onvoldoende gemotiveerd aan ter zake gevoerde verweren voorbij zijn gegaan.}

4. In het bestreden arrest heeft het Hof omtrent genoemd uitgangspunt het volgende overwogen.}

Bij de schatting van het middels deze oogst verkregen voordeel is het hof uitgegaan van een aantal uitgangspunten, te weten:}

- de conclusie van het Gerechtelijk Laboratorium (tegenwoordig NFI geheten), vastgelegd in zijn rapport van 16 maart 1995, onder meer inhoudende dat een hennepplant na te zijn geoogst gemiddeld 22 gram hennep oplevert;}

- de zogenaamde CRI-richtlijnen, onder meer inhoudende dat een gram hennep na verkoop gemiddeld fl. 5,- opbrengt.

Anders dan de raadsman is het hof van oordeel dat in casu als uitgangspunt heeft te gelden, "de gemiddelde opbrengst na oogsten" van de hennepplant (22 gram) en niet "de minimaal te verwachten opbrengst" per plant, nu op geen enkele wijze door de verdediging aannemelijk is gemaakt dat in casu de opbrengst minder dan gemiddeld was.}

5. Ter zitting van het hof van 24 oktober 2002 heeft de raadsman een pleidooi gehouden, dat kort gezegd op het volgende neerkomt. Het Gerechtelijk Laboratorium heeft in 1995 een rapport uitgebracht waarin een gemiddelde opbrengst van 22 gram hennep per hennepplant wordt genoemd. In dit gemiddelde van binnenkweek zouden twee verschillende kweekmethoden betrokken zijn, namelijk de (huis)binnenkweek met behulp van assimilatielampen en de kaskweek. De kweek volgens de laatste methode zou een veel hogere opbrengst opleveren dan de (huis)binnenkweek met lampen, maar de groeitijd zou aanzienlijk langer zijn. De raadsman heeft daarbij een rapport van het NFI van 27 februari 2002 overgelegd in een andere strafzaak, waarin wordt aangegeven dat het gemiddelde van 22 gram sterk wordt bepaald door grote uitschieters in de opbrengst, van 80 tot 120 gram per plant en waarin vanuit statisch oogpunt vraagtekens worden gezet bij de bruikbaarheid van het gemiddelde. Volgens de raadsman zouden die uitschieters slechts bij kaskweek mogelijk zijn. De raadsman is op grond daarvan tot de slotsom gekomen dat uitgegaan dient te worden van een gemiddelde opbrengst van 5-10 gram per plant.

6. De steller van het middel herhaalt voor een groot deel hetgeen ook bij het hof naar voren is gebracht, en stelt dat het hof niet ongemotiveerd aan de gemotiveerde betwisting van het gebruikte gemiddelde voorbij had mogen gaan.}

7. In een zaak als de onderhavige is het onmogelijk na te gaan wat de werkelijke opbrengst is geweest. De plantjes zijn immers geoogst en de oogst is verkocht. Nu niet meer is na te gaan wat de werkelijke opbrengst is geweest, dient deze te worden geschat aan de hand van het aantal plantjes en de gemiddelde opbrengst per plant. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van 16 maart 1995, dat op grond van een onderzoek naar vele ontmantelde hennepkwekerijen tot een gemiddelde opbrengst van 22 gram per plant is gekomen.}

8. Deze "22 gram norm" is het afgelopen jaar onderwerp van discussie geweest. In het NJB van 8 februari 2002, afl. 6 is een artikel opgenomen van de hand van de steller van het middel met eenzelfde strekking als hierboven onder 5 uiteengezet. Het openbaar ministerie heeft hier in het NJB van 20 september 2002, afl. 33 op gereageerd. Daarin wordt benadrukt dat zo veel mogelijk dient te worden gestreefd naar een berekening van de opbrengst aan de hand van de concrete omstandigheden van het geval. Voorts wordt aangegeven dat wanneer aanwijzingen over de concrete omstandigheden van het geval ontbreken, uitgegaan kan worden van objectieve ervaringsgegevens over de gemiddelde opbrengst van een hennepplant. Daarbij wordt opgemerkt dat de gemiddelde opbrengst afhangt van vele factoren en dat het niet eenvoudig is om de gemiddelde opbrengst van een plant in grammen te vangen in één ervaringscijfer. In het artikel blijft het openbaar ministerie vasthouden aan het gemiddelde van 22 gram als een soort vangnet voor de gevallen waarin verder niets bekend is(1). Het BOOM-nieuws (informatieblad van het Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie) nummer 30 van juni 2003, maakt melding van de start van het project "standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerijen". Dit project is opgestart om na te gaan of de uitgangspunten uit het rapport van de Gerechtelijk Laboratorium van 16 maart 1995 en het rapport van de Divisie Centrale Recherche Informatie van 23 augustus 1995, nog bruikbaar zijn, of dat andere normen aan de orde zijn. De normen zouden volgens het artikel alleen al door het tijdsverloop aan slijtage onderhevig zijn.}

9. In twee eerdere zaken is de "22 gram norm" aan de Hoge Raad voorgelegd(2). Beide zaken zijn met de aan artikel 81 RO ontleende motivering afgedaan(3). Opmerking verdient echter dat in beide zaken in hoger beroep geen verweer was gevoerd dat de betrouwbaarheid of juistheid van de berekening van het gemiddelde bestreed. In deze zaken was slechts aangevoerd dat de opbrengst per plant lager was, zonder dat dit feitelijk kon worden onderbouwd. Nu de juistheid of betrouwbaarheid van het gemiddelde niet was bestreden, kon de 22 gram norm als uitgangspunt worden gebruikt. De "22 gram norm" is niet inhoudelijk door de Hoge Raad getoetst, dat is ook veeleer aan de feitenrechter.}

10. In deze zaak is het gehanteerde gemiddelde gemotiveerd bestreden. Aan de betwisting is onder

meer ten grondslag gelegd een eerder genoemd deskundigenrapport van het NFI van 27 februari 2002, waarin de deskundigen aangeven dat het hanteren van een gemiddelde opbrengst per plant van 22 gram niet voldoende differentieert naar de gehanteerde kweekmethode. Nu is het vraag of het hof hierop diende te responderen, en zo ja of het hof dit afdoende heeft gedaan. |

In artikel 511e, eerste lid, Sv, is opgenomen dat op de beraadslaging en de uitspraak de bepalingen van de vierde afdeling van Titel IV van het tweede Boek (art. 345-366a Sv) van overeenkomstige toepassing zijn. Dit brengt mee dat op gewone bewijsverweren ten aanzien van de berekening van het voordeel niet hoeft te worden gerespondeerd; deze verweren vinden hun weerlegging in de gebezigde bewijsmiddelen. Wat de betrouwbaarheid van het gebezigde bewijs betreft geldt ook in ontnemingszaken de hoofdregel dat het is voorbehouden aan de feitenrechter om, binnen de door de wet getrokken grenzen, van het beschikbare bewijsmateriaal datgene tot het bewijs te bezigen dat hem uit een oogpunt van betrouwbaarheid dienstig voorkomt en datgene terzijde te stellen wat hij daarvoor van geen waarde acht. Deze beslissing hoeft behoudens bijzondere gevallen geen motivering(4). |

Naar mijn mening is er in dit geval sprake van zo een bijzonder geval. Het gemiddelde van 22 gram per plant vormt een belangrijke schakel in de berekening van het voordeel. Elke gram minder kan duizenden euro's uitmaken. De gemotiveerde betwisting van de geldigheid van dat gemiddelde vecht de betrouwbaarheid van de berekening aan. Het komt mij voor dat het hof op zo een verweer gemotiveerd zal dienen te beslissen. De overweging van het hof dat de veroordeelde niet aannemelijk heeft gemaakt dat de opbrengst in casu lager was, kan niet gelden als een afdoende gemotiveerde verwerping van het gevoerde verweer. Veroordeelde heeft immers in deze zaak gemotiveerd en onderbouwd aangevoerd dat de kweekmethode die hij toepaste in het algemeen tot een lagere opbrengst leidt dan 22 gram per plant. |

De verdediging zal zich als een feitelijk lagere opbrengst niet aannemelijk kan worden gemaakt weliswaar neer moeten leggen bij het hanteren van een gemiddelde, maar kan de (algemene) uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de berekening van het voordeel wel aanvechten. Dat is wat er in deze zaak gebeurd is. |

Het oordeel van het hof is ontoereikend gemotiveerd. |

11. Het middel is terecht voorgesteld. Ambtshalve heb ik geen grond gevonden die tot vernietiging aanleiding behoort te geven.

12. Deze conclusie strekt tot vernietiging van het bestreden arrest en verwijzing van de zaak naar een aangrenzend hof teneinde op het bestaande hoger beroep te worden berecht en afgedaan. |

1 In het BOOM-nieuws, nr. 27 van december 2002, is een bewerking van het artikel in het NJB opgenomen.

2 HR 28 januari 2003, nr. 02325/01 P (LJN: AF3311-red. JOW 2003/11-) en HR 3 juni 2003, 01889/02 P (LJN: AF8750).

3 In het BOOM-nieuws van juni 2003 wordt gemeld dat de Hoge Raad de "22 gram norm" en de daaraan te grondslag liggende rapportage heeft geaccepteerd.

4 HR 4 januari 2000, JOW 2000/1.

Noot

Einde

JOW 2005/24
Hoge Raad
15 juni 2004

Categorie	Voordeelsberekening / onnemingsbedrag	
Kop essentie	Huurkosten zijn buiten beschouwing gelaten omdat deze kosten al voor legale doeleinden waren gemaakt.	
Vindplaats NJ	Vindplaats LJN:	<i>Zie ook JOW</i>
Vindplaats JOL		
Essentie	Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (exploiteren van een hennepkwekerij). Het tweede middel behelst de klacht dat het Hof had moeten motiveren waarom het voorbij is gegaan aan hetgeen de verdediging met betrekking tot gemaakte en aftrekbare kosten naar voren heeft gebracht. Echter volgens de Hoge Raad kunnen alle ingediende middelen niet tot cassatie leiden. Wel stelt de advocaat-generaal in zijn conclusie onder andere het volgende. Alleen ten aanzien van de gestelde post "huurkosten pand" heeft het Hof niet tot uitdrukking gebracht op welke grond het die kosten niet voor aftrek in aanmerking heeft laten komen. Dit verzuim behoeft evenwel niet cassatie te leiden. Verdachte heeft blijkens het proces-verbaal van de zitting verklaard dat hij bij de kosten geen huur heeft berekend, omdat hij deze kosten al had in verband met de huur van de ruimte voor zijn bedrijf in hetzelfde pand. Als verdachte geen hennepkwekerij was begonnen had hij die kosten dus ook gehad. Het Hof heeft kennelijk en niet onbegrijpelijk de huurkosten buiten beschouwing gelaten, omdat deze niet in directe relatie stonden tot het gepleegde delict.	
Tekst	Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te Arnhem van 22 januari 2003, nummer 21/000567-02, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: S., wonende te Z. 1. De bestreden uitspraak Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Politierechter in de Arrondissementsrechtbank te Zwolle van 12 januari 2001 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €46.000,-, subsidiair 160 dagen hechtenis. 2. Geding in cassatie Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. F.H. Kappelhof, advocaat te Delfzijl, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. De Advocaat-Generaal Vellinga heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad het beroep zal verwerpen. Beoordeling van de middelen De middelen kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 RO, geen nadere motivering nu de middelen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. 4. Ambtshalve beoordeling van de bestreden uitspraak Ingevolge de art. V en VI van de Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (Stb. 202) is op de onderhavige zaak art. 577c Sv van toepassing (vgl. HR 7 oktober 2003, LJN AF9473). De Hoge Raad zal daarom de bestreden uitspraak vernietigen voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd. 5. Slotsom Nu de middelen niet tot cassatie kunnen leiden, terwijl de Hoge Raad geen andere dan de hiervoor onder 4 genoemde grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, brengt hetgeen hiervoor is overwogen mee dat als volgt moet worden beslist.	

6. Beslissing|

De Hoge Raad:|

Vernietigt de bestreden uitspraak, maar uitsluitend voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd; Verwerpt het beroep voor het overige.|

CASSATIESCHRIFTUUR

(...)|

S., wonende te Z., verder te noemen requirant, te dezer zake domicilie kiezende te D. ten kantore van de advocaat en procureur Mr. F. H. Kappelhof aan de Brander 11, die door zijn requirant bepaaldelijk is gevolmachtigd.|

Dat requirant van cassatie van een hem betreffend arrest van het Gerechtshof Arnhem, uitgesproken op 22 januari 2003, het volgende middel van cassatie voordraagt:|

I Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan de niet-naleving nietigheid, althans niet-ontvankelijkheid meebrengt. In het bijzonder is artikel 36e Wetboek van Strafrecht geschonden doordat een wederrechtelijk voordeel is berekend op een onvolledig en ondeugdelijk Strafrechtelijk Financieel Onderzoek.|

Toelichting|

Een van de vereisten van artikel 36e Wetboek van Strafrecht is dat er een Strafrechtelijk Financieel Onderzoek plaatsvindt. Dit heeft te maken met het feit dat als het voordeel vastgesteld wordt, dit ook zo nauwkeurig mogelijk vastgesteld dient te worden.|

Requirant is van mening dat er sprake is van een situatie dat het Hof een voordeelstoerekening heeft vastgesteld op een ondeugdelijke berekening.|

Het Hof heeft een voordeel vastgesteld in een procedure waarbij het voordeel is berekend op grond van het exploiteren van een hennepplantage. Requirant is van mening, met verwijzing naar een uitspraak van Uw Hoge Raad (HR/OW 1998, HR/IOW 1998/48, RB Den Bosch IOW 1997/28), dat bij bepaling van het wederrechtelijk verkregen voordeel uitgegaan dient te worden van de opbrengsten die daadwerkelijk zijn bepaald.|

Bij het tot stand brengen van een SFO-rapportage betekent dat dat het OM, als dat mogelijk is, de voorwaarden voor het uitgangspunt van het meten van juiste hoeveelheden dient te scheppen.|

Requirant is van mening, nu het OM bij het binnentreden van de kwekerij deze aantrof in een werkende toestand, een situatie had kunnen "bevriezen" met als doel te komen tot een concrete gewichtsvaststelling voor het te gebruiken SFO. Nu het OM dit heeft verzuimd is het SFO niet deugdelijk tot stand gekomen. De richtlijn is immers dat daar waar mogelijk moet worden uitgegaan van feitelijke vaststellingen, nu dit zoals in casu niet mogelijk is door toedoen van justitie waar dit wel mogelijk had kunnen zijn, heeft geleid tot strijd met de richtlijn, mitsdien een ondeugdelijk SFO, mitsdien niet-ontvankelijkheid van het OM terzake het vaststellen/vorderen van een wederrechtelijk verkregen voordeel ex artikel 36e Wetboek van Strafrecht.|

II Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan de niet-naleving nietigheid, althans niet-ontvankelijkheid meebrengt. In het bijzonder is het Hof voorbij gegaan aan de door requirant overgelegde uitgebreide specificaties met betrekking tot de vaststelling van de kosten, terwijl het Hof aan summiere niet voldoende onderbouwde schatting van het OM wel waarde heeft toegekend. Het Hof had uitdrukkelijk dienen te motiveren waarom aan de uitgebreide specificaties van requirant voorbij werd gegaan ten faveure van de schattingen van het OM.|

Toelichting|

Requirant heeft in de procedure gebracht een 65 pagina's dik dossier, waarin hij volledig gespecificeerd heeft alle kosten die zijn gemaakt. Door middel van zijn raadsman is bij uitgebreid pleidooi, d.d. 4 juli 2002 en 8 januari 2003, een toelichting gegeven op de verstrekte informatie. Requirant is van mening dat hij uitgebreid en gemotiveerd aandacht heeft geschonken aan het kostenaspect bij de voordeelstoerekening. Het Hof heeft ten onrechte genoeg genomen met een min of meer blote ontkenning aan de zijde van het OM, waar men een met bewijsstukken onderbouwd verweer had moeten verlangen. Dit betekent dat het Hof een schatting heeft moeten maken van de voordeelstoerekening.|

III Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan de niet-naleving nietigheid, althans niet-ontvankelijkheid meebrengt. Het Hof is voor wat betreft de opbrengst van de teelt van hennep uitgegaan van een niet wetenschappelijke berekening, waardoor het per saldo berekend bedrag niet anders kan zijn dan een schatting, hetgeen schending van het recht betekent althans in strijd met artikel 36e Wetboek van Strafrecht.|

Toelichting|

Het Hof heeft de opbrengst van hennepkweek gebaseerd op een rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie van 16 maart 1995. Dit rapport is geen, ondanks de afkomst anders doet vermoeden, wetenschappelijk rapport, het is niet gebaseerd op uitgebreid chemisch onderzoek, maar op een selectie van een beperkt aantal praktijk gevallen, waarbij bovendien verschillende kweekmethoden door elkaar worden gebruikt. Vanwege het feit dat er sprake is van de

berekening van een gemiddelde van een zo beperkt aantal kweken is de kans zeer groot dat het gehanteerde gemiddelde geen steekhoudend gemiddelde is, de kans op afwijkingen is zodanig dat de aanmerkelijke kans bestaat dat de betreffende veroordeelde een opbrengst heeft gehad die veel lager is dan 20 gram. Door deze aanmerkelijke kans niet uit te sluiten, wordt afgerekend op een aanzienlijk hoger niveau. Dit is eerst uit te sluiten door uit te gaan van de minimale opbrengst in plaats van de gemiddelde opbrengst. De minimale opbrengst kwam bovendien overeen met de verklaring van de verdachte (vergelijk Hof Amsterdam rol 23-002321-99 8 februari 2001).
Daar er bovendien vele externe factoren zijn die van invloed zijn op de opbrengst per plant is het veiligheidshalve vanzelfsprekend uit te gaan van een minimale opbrengst.

Conclusie AG

Conclusie AG Vellinga

1. Het Gerechtshof te Arnhem heeft het door de veroordeelde uit misdrijf verkregen voordeel vastgesteld op €46.000,- en aan de veroordeelde ter ontneming van dat wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €46.000,- subsidiair 160 dagen hechtenis.
2. Namens verdachte heeft mr. F.H. Kappelhof, advocaat te Delfzijl, drie middelen van cassatie voorgesteld.
3. Het eerste middel behelst een wat onduidelijke klacht. Artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht zou zijn geschonden, doordat het wederrechtelijk voordeel is berekend op een onvolledig en ondeugdelijk Strafrechtelijk Financieel Onderzoek. Van een SFO is evenwel in deze zaak geen sprake geweest. Met een welwillende lezing maak ik uit de toelichting op het middel op dat is beoogd te klagen over de beslissing van het Hof op het verweer dat inhield dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk diende te worden verklaard, omdat er geen concrete gewichtsvaststelling van de opbrengst per plant plaats heeft gevonden, terwijl dit wel had gekund. Nu het Hof is teruggevallen op een aanname met betrekking tot de opbrengst per plant, zou de berekening van het voordeel ondeugdelijk zijn.
4. Het Hof heeft bedoeld verweer in het bestreden arrest als volgt weergegeven en verworpen:
"Ontvankelijkheid van het openbaar ministerie"
De raadsman voert aan dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard aangezien het openbaar ministerie voorafgaand aan de vernietiging van de hennep niet tot een concrete gewichtsvaststelling van de hoeveelheid hennep per plant is gekomen, terwijl het daartoe wel gehouden was. Het Hof oordeelt dat het openbaar ministerie niet onbehoorlijk heeft gehandeld. Het Hof verwerpt het verweer aangezien het een eis stelt die geen steun vindt in het recht."
5. Het oordeel van Hof geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is, in aanmerking genomen dat slechts voordeel is ontnomen verkregen uit de verkoop van de opbrengst van ten tijde van de ontdekking van de hennepplantage reeds geoogste planten, niet onbegrijpelijk. Daar komt nog bij dat niet is aangevoerd dat de planten die werden aangetroffen qua opbrengst representatief waren voor de reeds geoogste planten en voorts die planten naar kan worden afgeleid uit de opgave van de raadsman in hoger beroep nog niet oogstrijp waren. Het voorgaande brengt met zich dat het ontbreken van een concrete gewichtsvaststelling niet betekent dat de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel daarmee ondeugdelijk of onvolledig is, laat staan dat deze tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie had moeten leiden.
6. Het eerste middel faalt.
7. Het tweede middel behelst de klacht dat het Hof had moeten motiveren waarom het voorbij is gegaan aan hetgeen de verdediging met betrekking tot gemaakte en aftrekbare kosten naar voren heeft gebracht.
8. In het proces-verbaal van de terechtzitting van het Hof van 8 januari 2003 is een door de raadsman op verzoek van de voorzitter gegeven overzicht opgenomen van de volgens de raadsman bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel te betrekken kosten. Dit overzicht is (deels) gespecificeerd en verantwoord in de stukken die door de verdediging op 4 juli 2002 zijn overgelegd. Bedoeld overzicht houdt het volgende in:
Electriciteit F 11.465,91|
Lampen F 10.500,|
Afzuigers F 7.835,|
Kratjes F 1.200,|
Bouwmarkt F 5.000,|
Sproeisysteem F 1.500,|
Electrische kabel F 2.000,|
Slangen e.d. F 1.500,|
Totaal F 27.893,21|
(het hof leest: F 29.535,-) (geen afschrijftermijnen)|
Aarde/planten/voeding F 17.600,|
Huurkosten pand F 26.436,90|

Overige kosten F 4.693,|
(kosten bewerkingstraject)|
Totaal aftrekbare kosten F88.089,02|

9. Met betrekking tot de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel heeft het Hof in het bestreden arrest het volgende overwogen:|

Aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen ontleent het Hof de schatting van dat voordeel op een bedrag van F 132.000,-verminderd met de kosten die het Hof redelijk acht voor de posten electriciteit (F 9.000,-); lampen, afzuigers, kratjes, bouwmarkt, sproeisysteem, elektrische kabels, slangen en dergelijke (F 6.500,-); aarde, planten en voeding (2/3 x F 17.600,- = F 11.733,33); overige kosten waaronder knip-, droog- en verkoopkosten (F 2.500,-) derhalve op F 102.266,67, omgerekend in euro's: €46.406,59. Het Hof rondt het bedrag af op €46.000,- (zesenveertigduizend euro)".|

10. De berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel stoelt op de volgende door het Hof gebezigde bewijsmiddelen:|

"1.1 De op 4 november 1998 bij de politie afgelegde verklaring van verdachte -zakelijk weergegeven-| Ik heb in de tijd dat ik bezig ben geweest met de hennepplantage 3 keer geoogst. Deze heb ik verdeeld in 2 compartimenten met elk 400 planten. Hiermee zorg ik dat ik niet tegelijk 800 planten hoeft te oogsten. Tussen elke oogst zit ongeveer 8 weken. De spullen (onder andere assimilatielampen en toebehoren, betimmering, wanden en alle andere benodigdheden) hebben mij globaal tussen de F 20.000,- en F 30.000,- gekost.|"

2. Een rapport inzake de opbrengst van hennepplanten bij 'binnenkweek' van het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie, opgemaakt door [persoon 1] en [persoon 2], gedateerd 16 maart 1995 voor zover inhoudende -zakelijk weergegeven-|

De tot nu toe door ons gehanteerde opbrengstschatting van 20-30 gram, vereenvoudigd tot 25 gram, blijkt op grond van de recentelijk ter beschikking gekomen meetgegevens (met name van de CRI en het politielaboratorium Amsterdam) iets naar beneden te moeten worden bijgesteld. De "gemiddelde" opbrengst van beide informanten, berekend uit 140 planten, bedroeg 22 gram. Vanaf heden zal dit getal door ons als "gemiddelde" opbrengst worden gehanteerd.|"

3. De verklaring van veroordeelde afgelegd ter terechtzitting van dit gerechtshof, meervoudige kamer voor strafzaken, op 4 juli 2002, voor zover inhoudende -zakelijk weergegeven|

Het klopt dat ik een opbrengst van F 5.000,- per kilo hennep heb gehad.|"

4. Het door [persoon 3], inspecteur van politie, in de wettelijke vorm opgemaakte rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel, opgemaakt te Almere, gesloten en ondertekend op 2 oktober 2000, voor zover inhoudende -zakelijk weergegeven-|

Met het oog op de minimumpositie van betrokkene S. wordt bij deze berekening een afschrijvingstermijn van drie jaar gehanteerd voor de investeringen, hetgeen inhoudt dat van de (investerings)kosten van F 30.000,- een zesde deel (een 1/2 jaar) in mindering wordt gebracht op de opbrengst en derhalve aangemerkt als aftrekbare posten in het kader van wederrechtelijk verkregen voordeel (het hof is van oordeel dat dit bedrag ten voordele van veroordeelde op F 6.500,- moet worden geschat).|"

Als kosten in het kader van de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel kan voor planten, aarde en voeding een bedrag van F 17.600,- worden aangemerkt.|"

5. De brief van de raadsman van verdachte, mr. F.H. Kappelhof, aan de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Zwolle, nevenvestiging Lelystad van 20 december 2000, voor zover inhoudende - zakelijk weergegeven|

Zou uitgegaan worden van de opbrengst zoals door de FRD wordt gehanteerd, dan zou men komen op een opbrengst van:|

3 x 400 planten = 1.200 planten|

1.200 x 22 gram = 26.400 gram|

26,4 kilogram x F 5.000,- = F 132.000,- "|

11. Het Hof heeft voorts in de aanvulling bewijsmiddelen de volgende overweging opgenomen:|

"Het hof acht, gezien de inperking van de telastegelegde periode in de bewezenverklaring, als schatting van de kosten een bedrag van F 9.000,- ter zake van de electriciteit en een bedrag van (213 x F 17.600,-) F 11.733,33 ter zake van de aarde/planten/voeding redelijk.|"

Daarnaast acht het hof het van algemene bekendheid dat voor de kweek en het oogsten van hennepplanten bewerkingskosten plegen te worden gemaakt. Bij gebreke van een nadere onderbouwing van de kant van veroordeelde hieromtrent acht het hof het door de verdediging opgevoerde bedrag van ruim F 4.600,- echter te hoog en schat zij -alle omstandigheden in aanmerking nemend- deze post op F 2.500,-."|

12. Het Hof heeft dus ongeveer F 30.000 als aftrekbare kosten aangemerkt. Het Hof heeft in de uitspraak en de bewijsmiddelen zoals hierboven| weergegeven nader gespecificeerd welke kosten voor welk bedrag voor aftrek in aanmerking zijn gekomen.|"

13. Bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel kunnen slechts de kosten die in directe relatie staan tot het delict, gelden als kosten die voor aftrek in aanmerking komen. De wetgever heeft de rechter grote vrijheid gelaten of en zo ja, in welke mate hij rekening wil houden met zodanige kosten. De beslissing daaromtrent behoeft in het algemeen geen motivering. Wanneer gemotiveerd en met specificatie van de desbetreffende posten het verweer is gevoerd dat bepaalde kosten bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden afgetrokken, zal de rechter in zijn uitspraak tot uitdrukking behoren te brengen hetzij dat de gestelde kosten niet kunnen gelden als kosten die in directe relatie staan tot het delict, hetzij dat zij wel als zodanig kunnen gelden maar dat zij - al dan niet gedeeltelijk - voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven (HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841, HR 30 okt. 2001, NJ 2002, 124, m.nt. Pme).|

14. In het onderhavige geval blijkt uit de bewijsmiddelen en hetgeen het Hof heeft overwogen het volgende. Het Hof heeft voor de elektriciteitskosten een lager bedrag in aanmerking laten komen, omdat het van een kortere periode is uitgegaan dan was tenlastegelegd. Datzelfde geldt voor de kosten van aarde, planten en voeding. Voor investeringskosten heeft het Hof een bedrag van F 6.500,- gerekend, zijnde het bedrag van de afschrijving van de investering gedurende het half jaar dat de kwekerij heeft gefunctioneerd. De post overige kosten heeft het Hof op ongeveer de helft van hetgeen was aangevoerd gesteld, omdat die post niet voldoende was onderbouwd. Aldus heeft het Hof ten aanzien van deze posten uitdrukkelijk een beslissing gegeven en is voldoende gemotiveerd waarom deze kosten deels niet voor aftrek in aanmerking zijn gekomen. Alleen ten aanzien van de gestelde post "huurkosten pand" heeft het Hof niet tot uitdrukking gebracht op welke grond het die kosten niet voor aftrek in aanmerking heeft laten komen. Dit verzuim behoeft evenwel niet cassatie te leiden. Het op gevoerde bedrag heeft, gelezen in samenhang met het proces-verbaal van de zitting van 4 juli 2002 en de op die zitting overgelegde bescheiden betrekking op de daadwerkelijk betaalde huurpenningen voor het bedrijfspand en dus niet op de afkoopsom van het huurcontract. Verdachte heeft blijkens het proces-verbaal van de zitting van 4 juli 2002 verklaard dat hij bij de kosten geen huur heeft berekend, omdat hij deze kosten al had in verband met de huur van de ruimte voor zijn bedrijf in hetzelfde pand. Als verdachte geen hennepkwekerij was begonnen had hij die kosten dus ook gehad. Het Hof heeft kennelijk en niet onbegrijpelijk de huurkosten buiten beschouwing gelaten, omdat deze niet in directe relatie stonden tot het gepleegde delict. |

15. Het middel faalt. |

16. Het derde middel behelst de klacht dat het Hof `voor wat betreft de opbrengst van de teelt van hennep is uitgegaan van een niet wetenschappelijke berekening, waardoor het per saldo berekend bedrag niet anders kan zijn dan een schatting, hetgeen schending van het recht betekent althans strijd met artikel 36e Wetboek van Strafrecht'. Uit de toelichting begrijp ik dat de steller van het middel bezwaar maakt tegen het door het Hof bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel gebruikte gemiddelde van 22 gram hennep per plant. |

17. Art. 36e, vierde lid, Sr bepaalt dat de rechter het bedrag vaststelt waarop het wederrechtelijk voordeel wordt geschat. Die schatting kan slechts worden ontleend aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen (art. 511f Sv). De wet spreekt dus nadrukkelijk van een schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Voor zover het middel de klacht behelst dat het berekende bedrag ten onrechte slechts een schatting kan zijn, is het derhalve ondeugdelijk. |

18. Ook voor zover het middel inhoudt dat het Hof de berekening van het voordeel niet had mogen baseren op het rapport van toen nog het Gerechtelijk Laboratorium (thans NFI) gaat de klacht niet op. Vooropgesteld moet worden dat ook in ontnemingszaken geldt dat het aan de rechter die over de feiten oordeelt is voorbehouden om binnen de door de wet getrokken grenzen van het beschikbare materiaal datgene tot het bewijs te bezigen hetwelk hem uit het oogpunt van betrouwbaarheid daartoe dienstig voorkomt en datgene terzijde te stellen wat hij voor het bewijs van geen waarde acht. Deze beslissing behoeft in de regel geen motivering. In hoger beroep is slechts in algemene termen de betrouwbaarheid van genoemd rapport waarin de '22-gramsnorm' is geformuleerd betwist. Het Hof was niet gehouden het gebruik als bewijsmiddel van genoemd rapport nader te motiveren. |

19. Het middel faalt. |

20. Ambtshalve wijs ik op het volgende. Ingevolge de art. V en VI van de Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (Stb. 2003, 202) is op de onderhavige zaak art" 577c Sv van toepassing. De Hoge Raad zal daarom de bestreden uitspraak dienen te vernietigen voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd (vgl. HR 7 oktober 2003, LJN AF9473)|

21. Voorts wijs ik er op dat het Hof als bewijsmiddel heeft gebezigd een passage uit een brief van verdachtes raadsman aan de Politierichter. Naar mijn mening leent een dergelijke brief die inhoudt hetgeen van de zijde van verdachte ter verdediging wordt aangevoerd zich net zo min voor het bezigen als bewijsmiddel als de verklaring van een gemachtigd raadsman. Nu hierover echter niet wordt geklaagd hoewel het bij uitstek op de weg van verdachte had gelegen daarover te klagen en het Hof met

het opnemen van genoemde passage kennelijk niet veel anders heeft willen uitdrukken dan dat daarin de berekening wordt gevolgd die uitgaande van bewijsmiddel 2 ook door het Hof wordt gehanteerd, kan het arrest naar mijn opvatting niettemin in stand blijven. |

22. Andere gronden waarop de Hoge Raad gebruik zou moeten maken van zijn bevoegdheid de bestreden uitspraak ambtshalve te vernietigen heb ik niet aangetroffen. |

23. Deze conclusie strekt tot vernietiging van het bestreden arrest voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd. Voor het overige dient het beroep te worden verworpen. |

Noot

Einde

JOW 2005/23
Hoge Raad
29 juni 2004

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Niet bijhouden van een financiële administratie, en daardoor niet onderbouwd het tegendeel kunnen aantonen, kan het OM niet worden tegen geworpen.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie Betrokkene is door het Hof ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €53.602,--.
Het eerste cassatiemiddel klaagt erover dat het Hof ten onrechte zich niet heeft uitgelaten over het verweer, dat bij de schatting en de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening diende te worden gehouden met het bestaan van een tweede distributiekanaal. Echter volgens de Hoge Raad kunnen de ingediende middelen niet tot cassatie leiden.
De advocaat-generaal stelt in zijn conclusie onder andere het volgende.
De verdachte die zich inlaat met winstgevende criminele praktijken loopt het risico gepakt te worden en financieel te worden aangesproken. Een ander risico voor de gepakte verdachte is dat hij dan niet in staat zal zijn tegenover de stellingen van het OM, de zijne ingang te doen vinden, omdat het niet gebruikelijk is in deze kringen om handel en wandel nauwkeurig te documenteren met het oog op een latere financiële verantwoording. Dat de opbouw van zo een verantwoording in deze kringen niet gebruikelijk is en dat verdachte als verkerend in dergelijke kringen evenmin rekenschap kan afleggen van zijn criminele financiële reilen en zeilen en niet verder komt dan het debiteren van ongestaafde en vage beweringen en veronderstellingen, kan niet aan het OM worden tegengeworpen. Het middel gaat er dus ten onrechte vanuit dat een verweer is gevoerd dat tot respons noopte. Volgens de advocaat-generaal faalt het middel bij gebrek aan feitelijke grondslag.

Tekst Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te Arnhem van 8 april 2003, nummer 21/002486-02, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van:
B., wonende te A.
1. De bestreden uitspraak|
Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Rechtbank te Zwolle van 21 augustus 2002 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van € 53.602,--, subsidiair 394 dagen hechtenis.|
2. Geding in cassatie|
Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. A.J.M. van Roy, advocaat te Amsterdam, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.|
De Advocaat-Generaal Machielse heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad de bestreden uitspraak zal vernietigen, doch slechts voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd.|
3. Beoordeling van de middelen|
De middelen kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 RO, geen nadere motivering nu de middelen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.|
4. Ambtshalve beoordeling van de bestreden uitspraak|
Ingevolge de art. V en VI van de Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (Stb. 2003, 202) is op de onderhavige zaak art. 577c Sv van toepassing.|
De Hoge Raad zal daarom de bestreden uitspraak vernietigen voorzover daarbij vervangende hechtenis

is opgelegd (vgl. HR 7 oktober 2003, LJN AF9473).|

5. Slotsom|

Nu de Hoge Raad geen andere dan de hiervoor onder 4 genoemde grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, brengt hetgeen hiervoor is overwogen mee dat als volgt moet worden beslist.|

6. Beslissing|

De Hoge Raad:|

Vernietigt de bestreden uitspraak, maar uitsluitend voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd; Verwerpt het beroep voor het overige.|

|
SCHRIFTUUR VAN CASSATIE|

Van mr. A.J.M. van Roy inzake B. rekwirant tot cassatie inzake het arrest van het Gerechtshof te Arnhem gewezen op 08 april 2003 onder het rolnummer 21/002486-02|

Cassatiemiddel I|

Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet-naleving nietigheid met zich brengt. In het bijzonder zijn de artikelen 511d, 511f en 551e juncto artikelen 339, 359 en 415 van het wetboek van Strafvordering (Sv) geschonden, omdat het Gerechtshof te Arnhem zich ten onrechte niet heeft uitgelaten over het verweer dat bij de schatting en de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening had moeten worden gehouden met het bestaan van een tweede distributiekanaal, bekend onder de naam BMW-boys of BMW-serie. 's Hofs arrest is in zoverre niet naar de eis van de wet met redenen omkleed.|

Toelichting:|

1. Door de toenmalige raadsman van rekwirant is ter terechtzitting van 25 maart 2003 voorts aangevoerd dat het Gerechtshof bij de schatting en vaststelling van het voordeel rekening diende te houden met de aanwijzingen in het dossier dat de illegaal geperste Cd's ook door anderen dan rekwirant en de 3 medeverdachten werden gedistribueerd, namelijk door een groep van personen die bekend stonden als BMW-boys of BMW-serie.|
2. Voorts is door de verdediging in hoger beroep aangevoerd dat niet meer aannemelijk was het OM genoemde aantal van 345.792 stuks dan het door de gemachtigden van BUMA/Stemra in hun brief van 4 november 1998 genoemde aantal van 120.000 stuks.|
3. De enkele overweging van het Gerechtshof (arrest, pag. 2, vierde alinea, tweede volzin) dat de inhoud van het Strafrechtelijk Financieel Onderzoeksrapport niet voldoende concreet en gemotiveerd is betwist, is in dat verband niet toereikend om aan de stellingen van de verdediging voorbij te gaan.|
4. Hetzelfde geldt voor de door het Gerechtshof in de aanvulling op het bestreden arrest opgenomen overweging dat ervan "wordt (...) uitgegaan" dat er binnen de organisatie op hetzelfde organisatieniveau (rekwirant begrijpt: dus ook bij de distributie) geen onderscheid werd gemaakt tussen de betrokkenen bij de verdeling van de winsten.|
5. Naast de omstandigheid dat daarvoor geen enkele aanknopingspunt is te vinden in de door het Gerechtshof gebezigde wettelijke bewijsmiddelen waarop de schatting en de vaststelling van het te ontnemen bedrag zijn gebaseerd, laat zulks in het midden dat er inderdaad sprake was van een ander (tweede) distributiekanaal en/of dat rekwirant geen althans minder Cd's verspreidde dan de overige medeverdachten en/of daarbij een lagere prijs bedong dan de andere verdachten en om die reden(en) ook minder winst ontving.|
6. Het arrest is in zoverre dan ook (tevens) onvoldoende met redenen omkleed. Cassatiemiddel II|
Het recht is geschonden en/of er zijn vormen verzuimd waarvan niet-naleving nietigheid met zich brengt. In het bijzonder zijn de artikelen 511d, 511f en 551e juncto artikelen 339, 359 en 415 van het wetboek van Strafvordering (Sv) en artikel 36e van het wetboek van Strafrecht (Sr) geschonden, omdat het Gerechtshof te Arnhem zich bij de bepaling van de omvang van het te ontnemen bedrag niet heeft uitgelaten over de door BUMA/Stemra gepretendeerde vordering van ten minste f 933.000,=. 's Hofs arrest is in zoverre niet naar de eis van de wet met redenen omkleed.|

Toelichting:|

1. Door de verdediging is ter terechtzitting van het Gerechtshof op 23 maart 2003 aangevoerd dat bij de eventuele oplegging van de ontnemingmaatregel aan rekwirant rekening diende te worden gehouden met de door BUMA/Stemra gepretendeerde geldvordering jegens rekwirant ad F. 933.000.= zoals deze bleek uit de in eerste aanleg overgelegde brief van 4 november 1998.|
2. Immers heeft rekwirant daaromtrent ter zitting aangegeven nog geen betalingsregeling te hebben getroffen met de schuldeiser, terwijl de grondslag van de oplegging van de maatregel dezelfde inbreuk op de Auteurswet en de Wet op de naburige rechten betreft als waarop de gepretendeerde vordering van BUMA/Stemra rust.|
3. Nu vaststaat dat de rechter volgens vaste jurisprudentie van Uw Raad (JOW 1999/38) bij de bepaling van de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening mag houden met vorderingen van derden die naar alle waarschijnlijkheid in rechte zullen worden toegekend doch niet

blijkt dat het Gerechtshof daarvan al dan niet bewust heeft afgezien althans verzuimd heeft waarom met die vordering in casu geen rekening is gehouden, is rekwerant van mening dat het bestreden arrest ook in zoverre onvoldoende met redenen is omkleed.

Conclusie AG

Conclusie AG Machielse:|

1. Bij arrest van 8 april 2003 heeft het Gerechtshof te Arnhem verzoeker ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €53.602,--, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door 394 dagen hechtenis. |

2. Mr P.R.M. Noppen, advocaat te Arnhem, heeft cassatie ingesteld. Mr A.J.M. van Roy, advocaat te Amsterdam, heeft een schriftuur ingezonden, houdende twee middelen van cassatie. Deze zaak hangt samen met de zaken 02412/03 P, 02413103 P, 02414103 en 02415/03, waarin ik vandaag eveneens concludeer. |

3.1 Het eerste middel klaagt erover dat het Hof ten onrechte zich niet heeft uitgelaten over het verweer, dat bij de schatting en de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening diende te worden gehouden met het bestaan van een tweede distributiekanaal, bekend onder de naam BMW-boys of BMW-serie. |

3.2 Uit de aan het proces-verbaal van de zitting van 25 maart 2003 gehechte pleitnota volgt dat het volgende is betoogd: |

"Los van het voorgaande moet worden gezegd dat de berekening van het voordeel in het dossier van allerlei veronderstellingen uitgaat die niet voldoende onderbouwd zijn. Het bedrag dat aan cliënt als gevolg van zijn handelen zou zijn toegevallen kan niet met een redelijke mate van nauwkeurigheid worden vastgesteld. De berekening in het dossier is veeleer gebaseerd op suggestieve uitgangspunten en niet geverifieerde aannames. |

Bij de berekening is het OM te kort door de bocht gegaan, door een aantal verdachten bepaalde posities toe te dichten in een gepretendeerde organisatie, en de geschatte winst daarop te baseren. De onzorgvuldigheid ten aanzien van de vastgestelde winst en het zuiver speculatieve van de onderbouwing daarvan worden duidelijk als we zien dat BUMA STEMRA in de vordering spreekt van een aantal van 120.000 stuks, en het OM van een hoeveelheid van 345.792 verkochte cd's. Voorwaar een aanzienlijk verschil. Van belang is tevens dat het dossier spreekt over de zogenaamde BMW-boys of BMW-serie. Dit zou een andere organisatie betreffen waarbij het dossier niet aangeeft hoe de verbanden lopen en welke hoeveelheid deze groepering voor haar rekening neemt. Nu dit niet duidelijk is, is de vordering te vaag en derhalve niet voor toewijzing vatbaar." |

3.3 Blijkens het arrest van 8 april 2003 heeft het Hof - voor zover hier van belang - als volgt overwogen: |

"Bij de berekening van het wederrechtelijk genoten voordeel baseert het hof zich op de inhoud van het Strafrechtelijk Financieel Onderzoeksrapport (SFO rapport) van de Financiële Recherchedienst Almere d.d. 24 augustus 1998. De inhoud daarvan is niet voldoende concreet en gemotiveerd door de veroordeelde betwist." |

3.4 Het middel berust op het uitgangspunt dat een verweer is gevoerd dat het Hof bij het schatten en vaststellen van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening diende te houden met het bestaan van een tweede distributiekanaal, bekend onder de naam BMW-boys of BMW-serie, op welk verweer het Hof had moeten antwoorden. Het Hof heeft in het aangevoerde niet een dergelijk verweer gezien en dat is niet onbegrijpelijk. De ontnemingsprocedure kenmerkt zich erdoor dat de bewijslast op redelijke en billijke wijze wordt verdeeld tussen het openbaar ministerie en de verdachte. Het is aan de verdachte om concreet en gemotiveerd, en zondig door bescheiden gestaafd, tegenover de door het OM gepresenteerde en op wettige bewijsmiddelen gebaseerde berekeningen aannemelijk te doen worden dat de vork anders in de steel zit. Een enkele bewering dat er nog een ander distributiekanaal was noopt de rechter niet tot respons. De verdachte die zich inlaat met winstgevende criminele praktijken loopt het risico gepakt te worden en financieel te worden aangesproken. Een ander risico voor de gepakte verdachte is dat hij dan niet in staat zal zijn tegenover de stellingen van het OM de zijne ingang te doen vinden, omdat het niet gebruikelijk is in deze kringen om handel en wandel nauwkeurig te documenteren met het oog op een latere financiële verantwoording. Dat de opbouw van zo een verantwoording in deze kringen niet gebruikelijk is en dat verdachte als verkerend in dergelijke kringen evenmin rekenschap kan afleggen van zijn criminele financiële reilen en zeilen en niet verder komt dan het debiteren van ongestaafde en vage beweringen en veronderstellingen kan niet aan het OM worden tegengeworpen. Het middel gaat er dus ten onrechte vanuit dat een verweer is gevoerd dat tot respons noopt. Het middel faalt bij gebrek aan feitelijke grondslag. |

4. Het tweede middel klaagt erover dat het Hof ten onrechte zich niet heeft uitgelaten over het verweer, dat bij de bepaling van de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening diende te worden gehouden met de door BUMA/STEMRA gepretendeerde vordering van ten minste F. 933.000,--. |

4.1 Blijkens het proces-verbaal van de zitting van 25 maart 2003 heeft verzoeker het volgende

verklaard:|

"U vraagt mij of ik al een terugbetalingsregeling heb getroffen met Stichting BUMA/STEMRA. Ik heb nog geen terugbetalingsregeling getroffen."|

Uit de aan het proces-verbaal gehechte pleitnota volgt dat met betrekking tot BUMA/STEMRA het volgende is betoogd:|

"BUMA STEMRA zal de beweerdelijk door de auteursrechthebbenden geleden schade op cliënt trachten te verhalen, zo is meegedeeld.|"

(...)|

Zoals gezegd is cliënt door BUMA STEMRA aangesproken, en zal deze organisatie haar pretense vordering op cliënt proberen te verhalen. (...) Er is geen reden te bedenken waarom BUMA STEMRA niet in staat zou zijn haar beweerdelijke vordering op cliënt te verhalen (er vanuit gaande dat cliënt in staat zou zijn te betalen).|"

4.2 Uit het voorgaande kan niet volgen dat het Hof is verzocht bij de schatting en vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel rekening te houden met de mogelijke vordering van BUMA/STEMRA, zodat ook dit middel faalt bij gebrek aan feitelijke grondslag. Het middel had overigens ook niet tot cassatie kunnen leiden als een dergelijk verweer wel was gevoerd. Het Hof is immers niet verplicht maar slechts bevoegd met de aan een derde benadeelde verschuldigde som rekening te houden indien de vordering reeds is toegewezen maar nog niet onherroepelijk is. De rechter dient wel rekening te houden met restituties die de gedupeerde reeds van de dader heeft ontvangen. Uit de stukken kan niet volgen dat daarvan sprake is. Het Hof had een dergelijk verweer dus slechts kunnen verwerpen.|"

5. De middelen falen en kunnen met de aan art. 81 RO ontleende motivering worden verworpen.|"

6. Ambtshalve wijs ik nog op het volgende. Ingevolge de art. V en VI van de Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel is op de onderhavige zaak art. 577c Sv van toepassing. De Hoge Raad zal daarom de bestreden uitspraak dienen te vernietigen voorzover daarbij vervangende hechtenis is opgelegd.|"

7. Deze conclusie er toe dat de Hoge Raad de bestreden uitspraak zal vernietigen, doch slechts voor zover daarbij voorlopige hechtenis is opgelegd.|"

Noot

Einde

JOW 2005/25
Hoge Raad
24 augustus 2004

Categorie	Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag	
Kop essentie	De omstandigheid dat de veroordeelde een investering niet geheel heeft kunnen terugverdienen, betekent niet dat de gehele investeringskosten in directe relatie staan tot de ene kweek waar het Hof vanuit is gegaan.	
Vindplaats NJ	Vindplaats LJN:	Zie ook JOW
Vindplaats JOL		
Essentie	<p>Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (hennepkwekerij). In een van de cassatiemiddelen wordt geklaagd dat het Hof ten onrechte bepaalde kosten -volgens het Hof niet-directe kosten- slechts voor 1/12 deel in mindering heeft gebracht. Volgens de Hoge Raad kunnen alle ingediende middelen niet tot cassatie leiden. De advocaat-generaal is in zijn conclusie van mening dat de klacht kan niet slagen.</p> <p>Naar het oordeel van het Hof staan niet alle door veroordeelde opgevoerde kosten in directe relatie tot het plegen van het bewezen verklaarde delict, aangezien deze grotendeels zijn gemaakt voor productiemiddelen waarmee meerdere oogsten zouden kunnen worden gerealiseerd. Het Hof hanteert voor de toerekening van deze kosten aan het onderhavige delict het uitgangspunt dat een hennepkwekerij in drie jaren wordt afgeschreven en dat gedurende die tijd vier keer per jaar kan worden geoogst. Het oordeel van het Hof dat slechts 1/12 van de investeringskosten in directe relatie staat tot het feit, is niet onbegrijpelijk. De omstandigheid dat de veroordeelde die investering niet geheel heeft kunnen terugverdienen, betekent niet dat de gehele investeringskosten in directe relatie staan tot de ene kweek waar het Hof vanuit is gegaan.</p>	
Tekst	<p>Arrest op het beroep in cassatie tegen een uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 15 oktober 2003, nummer 20/000671-03, op een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten laste van: </p> <p>H., wonende te H. </p> <p>1. De bestreden uitspraak </p> <p>Het Hof heeft in hoger beroep - met vernietiging van een beslissing van de Politierechter van de Rechtbank te 's-Hertogenbosch van 14 oktober 2002 - de betrokkene de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van €8.502,23. </p> <p>2. Geding in cassatie </p> <p>Het beroep is ingesteld door de betrokkene. Namens deze heeft mr. F.H. van Alst, advocaat te Someren, bij schriftuur middelen van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. </p> <p>De plaatsvervangend Procureur-Generaal Fokkens heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad het beroep zal verwerpen. De conclusie is aan dit arrest gehecht. </p> <p>3. Beoordeling van de middelen </p> <p>De middelen kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 R0, geen nadere motivering nu de middelen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. </p> <p>4. Slotsom </p> <p>Nu de middelen niet tot cassatie kunnen leiden, terwijl de Hoge Raad ook geen grond aanwezig oordeelt waarop de bestreden uitspraak ambtshalve zou behoren te worden vernietigd, moet het beroep worden verworpen. </p> <p>5. Beslissing </p> <p>De Hoge Raad verwerpt het beroep. </p> <p> </p> <p>CASSATIESCHRIFTUUR </p>	

(...)

Rekwirant van cassatie H., hierna ook te noemen Hoop en / of rekwirant werd ter terechtzitting in hoger beroep door het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch na vernietiging van het beroepen vonnis van de politierechter te 's-Hertogenbosch gewezen op 14 oktober 2002, in de ontnemingsprocedure vastgesteld dat het door de verdachte /veroordeelde door middel van het door hem gepleegde misdrijf; " dat hij in de periode van 19 juli 2001 tot en met 21 september 2001 te Helmond opzettelijk heeft geteeld ongeveer 223 hennepplanten en opzettelijk aanwezig heeft gehad 930 gram hennep, zijnde hennep een middel vermeld op de bij de Opiumwet behorende lijst II", als wederrechtelijk voordeel vastgesteld dat dit voordeel moet worden geschat op netto : Euro 8.502,23 en dat de redengeving van de door het Hof opgelegde maatregel wordt gemotiveerd als in het arrest aangegeven. |

Rekwirant van cassatie kan zich met deze voordeelvaststelling door het Gerechtshof niet verenigen, daar naar zijn opvatting bij de behandeling van het hoger beroep werd gehandeld in strijd met de wet in het bijzonder met het bepaalde in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht en met algemeen aanvaarde uitgangspunten ten aanzien van de voordeelwaardering en dat het volgens rekwirant van cassatie voorts volstrekt onbegrijpelijk is dat door het Gerechtshof met een aantal bijzondere kostenposten welke de veroordeelde heeft moeten maken in verband met de procedure, bij de vaststelling van het voordeel in de ontnemingsprocedure geen rekening is gehouden. |

Door verzoeker werd tijdig cassatie ingesteld tegen het arrest van het Gerechtshof d.d. 15 oktober 2003 gewezen onder parketnummer 20/000671-03, en namens deze geeft diens gemachtigde mr. F.H. van Alst, advocaat te Someren, ten aanzien van het beroepen arrest van het Gerechtshof eerbiedig te kennen: |

CASSATIEMIDDEL 1 |

Schending der wet en/of verkeerde toepassing van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, doordat het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch in strijd met de wet, in het bijzonder van het bepaalde in artikel 36e van het wetboek van Strafrecht, liet genoten voordeel in de ontnemingsmaatregel heeft vastgesteld op een bedrag groot: euro 8.502, 23, |

Toelichting |

Door het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch wordt in het arrest van 15 oktober 2003 uitvoerig gemotiveerd om welke reden het Hof een ontnemingsvordering ad €8.502, 23 van verdachte passend acht. Hierbij wordt door het Hof o.a. overwogen: |

- dat veroordeelde heeft verklaard dat hij slechts eenmaal heeft kunnen oogsten, welke oogst een opbrengst heeft gegenereerd van ongeveer F 20.000,=; |
- dat veroordeelde heeft verklaard dat hij voor de aanschaf van materialen ten behoeve van de kwekerij F 6.000,= aan kosten heeft gemaakt, dat de aanschafprijs van een stekje F. 3,50 bedroeg en dat de aanschafkosten van steenwol gesteld wordt op F 50,=; |
- dat het Hof bij haar berekening heeft aangegeven dat de totale met de oogst daarvan samenhangende kosten bij 223 hennepplanten gesteld kunnen worden op F 830,= en dat ten aanzien van de overblijvende kosten geldt dat deze slechts voor een twaalfde deel aan deze oogst kunnen worden toegerekend, zijnde $1/12 \times F 5169,50 = F 433,04$; - dat volgens het Hof de totale op het genoten voordeel in mindering te brengen kosten derhalve totaal bedragen $F 830,= + F 4,33.04 = F 1263,54$, weshalve het totaal van het door de veroordeelde genoten voordeel bedraagt F 20.000,- te verminderen met F 1.263,54 Er resteert volgens het Gerechtshof te den Bosch een voordeel van F 18.736,46. In de thans geldende valuta is dit €8.502,23; |

Voormelde voordeeltberekening van het Hof is volgens verzoeker van cassatie volstrekt onbegrijpelijk en deze berekening gaat naar opvatting van verzoeker van cassatie volstrekt voorbij aan de gebruikelijk gehanteerde voordeeltberekeningsmethoden bij de vaststelling van wederrechtelijk genoten voordeel. | Weliswaar kan omtrent de voordeeltberekeningsmethoden worden toegegeven dat in de literatuur onder een aantal auteurs de opvatting heerst dat het Wetboek van Strafrecht geen omschrijving geeft van het begrip wederrechtelijk voordeel en dat de passages in de parlementaire stukken over de vraag op basis van welke maatstaven de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel moet worden geschat buitengewoon schaars zijn en dat deze (zoal aanwezig) ze erg onduidelijk gesteld zijn (zie o.a. H.G.Punt " het wederrechtelijk verkregen voordeel" en "van overeenkomstige toepassing" in DD. 27 (1997) afl. 2), maar het komt de verzoeker van cassatie voor dat, omdat in het Nederlandse recht reeds lang geleden door de Hoge Raad het standpunt werd ingenomen dat "indien een bepaald vraagstuk in de wet/door de wetgever niet uitputtend is geregeld er bij de beantwoording van de vraagpunten zoveel mogelijk aansluiting gezocht moet worden bij de daarop gelijkende wel in de wet geregelde gevallen" (HR.30.01.1959 NJ.1959.548); |

In de visie van de verzoeker van cassatie dient bij de voordeeltberekening tenminste rekening gehouden met het beginsel dat de bij de vaststelling van de juridische maatstaf voor de voordeeltberekening in het concrete geval ook alle kosten welke op het telen van de hennep, die tot het behalen van voordeel heeft geleid, betrekking hebben, ook daadwerkelijk en conform hetgeen de redelijkheid en billijkheid gebiedt, in mindering zouden moeten worden gebracht, tenzij in het bijzonder aantoonbaar is dat deze

kosten elders in mindering zouden kunnen worden gebracht hetgeen bij een "going-concern-waardering" weliswaar tot de mogelijkheden behoort, maar feitelijk niet mogelijk is indien de voordeel opleverende werkzaamheden niet worden gecontinueerd en zelfs kunnen worden gecontinueerd, zoals in het voor ons liggende geval;|

In de voor ons liggende procedure werd door het Gerechtshof beslist dat de door rekwirant van cassatie voor de kwekerij gemaakte kosten en de door hem gedane investeringen slechts voor 1/12 gedeelte op het volgens het Hof genoten voordeel in mindering mogen worden gebracht. Deze zienswijze van het Hof is volgens verzoeker volstrekt onbegrijpelijk en gaat volgens verzoeker van cassatie voorbij aan het feit, dat vaststaat dat de litigieuze kwekerij, nadat deze werd aangetroffen door de verbalisanten, werd ontmanteld en dat al de voorwerpen welke zouden hebben gediend voor het kweken van hennep in beslag werden genomen en later door justitie zijn afgevoerd en/of vernietigd. Het staat in voldoende mate vast dat deze goederen voor de eigenaar /rechthebbende hiermede verloren zijn gegaan en dat deze productiemiddelen bij een latere herstart van "voordeel opleverende gelijksoortige werkzaamheden" volledig zouden moeten worden vervangen. |

Het staat derhalve eveneens vast dat in zodanig geval (ten behoeve van het opstarten van een tweede hennepkwekerij) opnieuw (volledige) aanschafkosten zouden moeten worden gemaakt. Voorgaande zienswijze van het Hof dat de voor de kwekerij gemaakte kosten slechts voor 1/12 gedeelte op het volgens het Hof genoten voordeel in mindering mogen worden gebracht, is derhalve noch in overeenstemming met de geldende regelingen na het tenietgaan van productiemiddelen, noch met de geldende opvattingen aangaande de residuwaarde van productiemiddelen; de productiemiddelen zijn volgens het procesdossier immers afgevoerd en vernietigd en hun restwaarde voor de eigenaar is immers nihil!! Volgens verzoeker van cassatie gebiedt de redelijkheid in zodanig geval dat de aanschafkosten van de installatie in volle omvang op de voordeelsvaststelling in mindering mogen worden gebracht, nu er nadien geen inkomsten of ander voordeel kon worden genoten. |

Het is volgens verzoeker van cassatie niet redelijk te stellen dat het volgens het Hof niet in de voordeelsberekening te betrekken gedeelte van 11/12 der aanschafkosten op latere hennepcultuurperiodes betrekking zou hebben; daar genoegzaam vaststaat dat er later geen voordeel opleverende hennepkweekactiviteiten voor verzoeker kan hebben plaatsgehad (verzoeker van cassatie bevond zich nadien immers in een langdurige detentie)! Ook staat onomstotelijk vast dat de aangetroffen hennepkwekerij na het aantreffen werd ontmanteld, dat de in de kwekerij aanwezige elektrische apparatuur werd geïnventariseerd en dat deze apparatuur c.s. na inbeslagneming door justitie werd meegevoerd. Naast het voorgaande weten wij dat de eigenaar / rechthebbende uit anderen hoofde in verzekering was gesteld en dat het deze in verband met zijn langdurige detentie nimmer mogelijk is geweest om enige bijdrage te kunnen leveren tot de vaststelling van de werkelijke kosten. |

CASSATIEMIDDEL 2|

Rekwirant van cassatie klaagt over schending der wet en/of verkeerde toepassing van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, doordat het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch in strijd met de wet, in het bijzonder van het bepaalde in artikel 36e van het wetboek van Strafrecht, het genoten voordeel in de ontnemingsmaatregel heeft vastgesteld zonder dat bij deze vaststelling met de verbruikskosten van de elektrische installatie rekening is gehouden;|

In het voorliggende geval staat vast dat het Hof op geen enkele wijze de kosten van de verbruikte elektriciteit bij de vaststelling van het door de veroordeelde genoten voordeel in haar berekening heeft meegewogen en dat het Hof reeds op deze wijze tot een onbegrijpelijke voordeelsvaststelling is gekomen;|

Uit de voordeelsberekening van het Hof blijkt dat bij de! vaststelling van het genoten voordeel op geen enkele wijze rekening is gehouden met de kosten van de voor het kweken verbruikte elektriciteit. Het staat vast dat de veroordeelde niet ten laste is gelegd dat hij de elektriciteit zou hebben verduisterd zodat op zichzelf reeds aannemelijk is dat de elektriciteit, benodigd voor het kweken van de volgens het Hof door de veroordeelde gekweekte hennep in de ten laste gelegde periode, niet om niet is verkregen. |

Nu het Hof ambtshalve tot de vaststelling is gekomen dat er sprake geweest is van het kweken van 223 hennepplanten in de ten laste gelegde periode, kan slechts worden geconcludeerd dat het Hof heeft nagelaten de kosten verband houdende met het verbruik van de elektrische energie in haar voordeelsberekening te betrekken;|

Daar het van algemene bekendheid is dat de elektrische energie anders dan om niet wordt verstrekt, is het onbegrijpelijk dat de kosten van de elektrische energie niet in de berekening zijn betrokken en staat het vast dat er tot een feitelijk lagere voordeelsvaststelling zou zijn gekomen, indien de opkomende kosten verband houdende met het elektriciteitsverbruik dat benodigd is voor het kweken van 223 hennepplanten, ook daadwerkelijk in de voordeelsberekening betrokken zouden zijn geweest;|

CASSATIEMIDDEL:3|

Schending van het recht en in het bijzonder met het zorgvuldigheids- en / of het motiveringsbeginsel/ of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, nu het Gerechtshof bij de vaststelling

van het voordeel heeft nagelaten de advocaatkosten verband houdende met het voeren van de verdediging in de ontnemingsprocedure cf. art 36 e Wetboek van Strafrecht in mindering te brengen op het aan de verzoeker toegerekende voordeel.]

Toelichting|

Verzoeker van cassatie komt niet in aanmerking voor toevoeging van een hem kosteloos of tegen verminderd tarief toegevoegde advocaat en hij heeft de advocaatkosten zelf geheel moeten dragen. Verzoeker van cassatie is van mening dat de advocaatkosten welke door hem werden voldaan en die rechtstreeks verband houden reet het verlenen van rechtsbijstand in de voordeelontnemingsprocedure(s) redelijkerwijze in mindering zouden moeten worden gebracht op het aan de veroordeelde toegekende voordeel;|

Het staat immers vast dat deze advocaatkosten uitsluitend betrekking hebben op de onderhavige voordeelontnemingsprocedure, terwijl voorts vaststaat dat verzoeker van cassatie in vergelijking met anderen in soortgelijke procedures

(die wel een beroep kunnen doen op rechtsbijstand tegen kosteloos of verminderd tarief) in een financieel nadeliger positie zou komen te verkeren, indien de kosten betrekking hebbende op de rechtsbijstand in de voordeelontnemingsprocedure niet in mindering zouden worden gebracht op het toegerekende voordeel.]

Het staat immers in voldoende mate vast dat er objectief toereikend causaal verband tussen het voordeel uit de hennepkwekerij en de kosten verband houdend met de voordeelontnemingsprocedures aantoonbaar is, om te komen tot verrekening van de kosten. Voor de beperkte uitleg van het kostenbegrip zoals deze wordt gehanteerd door het gerechtshof te 's-Hertogenbosch ziet verzoeker geen enkele aanvaardbare rechtsgrond aanwezig.]

Redenen weshalve het gewezen arrest volgens verzoeker van cassatie niet in stand kan blijven en dient te worden vernietigd|

Met verwijzing naar het voorgaande heeft de raadsman, die verklaart tot het indienen van deze cassatieschriftuur door rekwirant van cassatie H., bepaaldelijk te zijn gemachtigd, de eer, Uw Rechtscollege eerbiedig te verzoeken te bepalen. dat het arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, gewezen op 15 oktober 2003 met parketnummer: 20/000671.03 OWV op het hoger beroep tegen het vonnis van de politierechter der arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch op 14 oktober 2002 gewezen in de strafzaak onder parketnummer 01 /030482-01, niet in stand kan blijven en dit arrest dient te worden vernietigd wegens strijd met de wet en verzuim van vormen waarvan de niet-naleving nietigheid met zich brengt.]

Conclusie AG

Conclusie AG Fokkens|

1. Het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch heeft veroordeelde, als maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, de verplichting opgelegd aan de staat €8502,23 te betalen.]

2. Tegen deze uitspraak heeft veroordeelde cassatieberoep doen instellen.]

3. Namens veroordeelde heeft mr F.H. van Alst, advocaat te Someren, drie middelen van cassatie voorgesteld. De middelen klagen over de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel omdat bij de berekening daarvan onvoldoende rekening zou zijn gehouden met door de veroordeelde gemaakte kosten.]

4. Onder "De redengeving van de op te leggen maatregel" heeft het Hof in zijn arrest overwogen:|

"A|
Het hof ontleent aan de inhoud van voormelde bewijsmiddelen het oordeel, dat de veroordeelde door middel van het begaan van voormelde feiten een voordeel als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht heeft gehad en dat dit voordeel moet worden geschat op netto €8.502, 23.]

Het hof overweegt daartoe als volgt.]

B|

Ter gelegenheid van het onderzoek ter terechtzitting heeft veroordeelde verklaard dat hij slechts eenmaal heeft kunnen oogsten, welke oogst een opbrengst heeft gegenereerd van ongeveer F 20.000,-.] Voorts heeft veroordeelde verklaard dat hij voor de aanschaf van materialen ten behoeve van de kwekerij F 6.000 aan kosten heeft gemaakt en dat de aanschafprijs van één stekje F 3,50 bedroeg. Uit het onderzoek ter terechtzitting is gebleken dat de bij veroordeelde aangetroffen hennepkwekerij was ingericht voor de kweek van 223 hennepplanten, zodat het hof dit aantal zal hanteren als basis voor de berekening.]

Uit het onderzoek ter terechtzitting is voorts gebleken dat veroordeelde gebruik maakte van steenwol dat na eenmalig gebruik werd vervangen. Veroordeelde heeft gesteld zich niet meer te kunnen herinneren hoe duur deze steenwol was, doch dat dit niet veel zou zijn.]

C|

Naar het oordeel van het hof staan niet alle door veroordeelde opgevoerde kosten in directe relatie tot het plegen van het onderhavige bewezen verklaarde delict, aangezien deze grotendeels zijn gemaakt voor productiemiddelen waarmee meerdere oogsten zouden kunnen worden gerealiseerd.]

Het hof hanteert voor de toerekening van deze kosten aan het onderhavige delict het uitgangspunt dat een hennepkwekerij in drie jaren wordt afgeschreven en dat gedurende die tijd vier keer per jaar kan worden geoogst. |

D |

Gelet op de verklaringen van verdachte en uitgaande van de onder C genoemde uitgangspunten moeten op de door veroordeelde opgevoerde totale kosten van F 6000 eerst de kosten die in direct verband staan met de onder B bedoelde oogst in mindering worden gebracht. |

Deze door veroordeelde gemaakte kosten bedragen $223 \times 3,50 = 780,50$. De kosten voor de gebruikte steenwol zal het hof stellen op F 50,-, zodat de totale met die oogst samenhangende kosten kunnen worden gesteld op F 830,50. |

E |

Ten aanzien van de overblijvende F 5169,50 geldt - gelet op de onder C genoemde uitgangspunten - dat zij voor slechts een twaalfde deel aan deze oogst kunnen worden toegerekend: $1/12 \times 5169,50 = F 433,04$. |

De totale op het genoten voordeel in mindering te brengen kosten bedragen derhalve F 1263,54. |

Het totaal door veroordeelde genoten voordeel bedraagt derhalve: F 18.736, 46, in de thans geldende valuta: €8.502, 23. |

F |

De raadsman van verdachte heeft ter gelegenheid van het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep gesteld dat de kosten voor rechtsbijstand op het door veroordeelde genoten voordeel in mindering zou moeten worden gebracht. |

In het voorgaande ligt reeds besloten dat het hof zich met de zienswijze van de raadsman niet kan verenigen. Ter nadere onderbouwing overweegt het hof dat de door de raadsman bedoelde kosten niet in een directe relatie staan tot het delict. |

G |

De strekking van de maatregel van ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel is, blijkens de wetsgeschiedenis, te bewerkstelligen dat datgene dat de veroordeelde aan door een strafbaar feit verkregen profijt heeft verworven, weer aan hem wordt ontnomen." |

5. De wet geeft de rechter nauwelijks concrete aanwijzingen omtrent de wijze waarop hij de omvang van wederrechtelijk voordeel heeft te berekenen, zie TK 1989-1990, 21504, nr. 3, p. 79. In de literatuur is er op gewezen dat ook de parlementaire stukken geen definitie of maatstaf inhouden op grond waarvan het voordeel moet worden vastgesteld, zie J.L. van der Neut, in: Ontneming van voordeel in het strafrecht, 1997, p. 53 en G.P. Vermeulen, in: Ontnemingswetgeving in perspectief, 1999, p. 74. De wetgever heeft er rekening mee willen houden dat het veelal niet mogelijk zal zijn de omvang van het voordeel precies te berekenen en zich beperkt tot enkele aanwijzingen daaromtrent, M.J. Borgers, De ontnemingsmaatregel, 2001, p. 187-188. In dat kader heeft de wetgever de rechter ook grote vrijheid gelaten om te bepalen of en zo ja, in welke mate hij rekening wil houden met kosten die de veroordeelde heeft gemaakt voor het plegen van het feit, HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841, rov. 4.1. Wel dient de rechter op een gemotiveerd en gespecificeerd verweer dat kosten op het geschatte voordeel in mindering moeten worden gebracht te reageren, door hetzij vast te stellen dat de kosten niet in directe relatie staan tot het delict, hetzij te bepalen dat de kosten wel als zodanig kunnen gelden, maar niettemin al dan niet gedeeltelijk voor rekening van de veroordeelde dienen te blijven, HR 30 oktober 2001, NJ 2002, 124, m nt. P.Me. |

6. In het eerste middel wordt geklaagd dat het Hof ten onrechte de bij E genoemde kosten slechts voor 1/12 deel in mindering heeft gebracht. Die klacht kan niet slagen. Het oordeel van het Hof dat slechts 1/12 van de investeringskosten in directe relatie staan tot het feit is niet onbegrijpelijk. De omstandigheid dat de veroordeelde die investering niet geheel heeft kunnen terugverdienen betekent niet dat de gehele investeringskosten in directe relatie staan tot de ene kweek waar het Hof vanuit is gegaan. |

7. Het tweede middel klaagt dat het Hof het voordeel heeft vastgesteld zonder dat daarbij met de verbruikskosten van de elektrische installatie rekening is gehouden. |

8. Aan het proces-verbaal van de zitting van 1 oktober 2001 is een specificatie gehecht waarin de kosten zijn opgenomen zoals die volgens de veroordeelde op het genoten voordeel in mindering moeten worden gebracht. Bij de kosten is onder meer opgenomen: |

"2) Kosten elektriciteit cf. nota [energiebedrijf] (f) 4.449,07 (fact. 26-09.2001)" |

9. Volgens de steller van het middel blijkt uit de berekening van het Hof op geen enkele wijze dat bij de vaststelling van het genoten voordeel rekening is gehouden met deze kosten. Aangezien vaststaat dat veroordeelde niet ten laste is gelegd dat hij de elektriciteit zou hebben verduisterd, is het op zichzelf reeds aannemelijk dat de elektriciteit niet om niet is verkregen. Dat deze kosten niet in de berekening zijn betrokken zou onbegrijpelijk zijn. |

10. Dat het Hof de elektriciteitskosten niet in de berekening heeft betrokken is op zich juist maar anders dan het middel betoogt niet onbegrijpelijk. In de eerste plaats is daarvoor van belang dat het lijstje met

onkosten niet klopt. Op het lijstje staan namelijk vermeld de kosten van de aanschaf van 446 planten, terwijl er volgens de raadsman (en ook het Hof) slechts vaststaat dat er één oogst van 223 planten is geweest en geen twee, en de waarde van de inbeslaggenomen hennep f 4650, terwijl de waarde van die hennep niet in de opbrengst van de oogst is opgenomen, waardoor op geen enkele wijze duidelijk is in welk opzicht deze hennep een kostenpost vormt. Verder is van belang dat de veroordeelde zelf de elektriciteitskosten niet heeft genoemd en dat in het dossier zich bevindt een proces-verbaal van aangifte met mutatienummer PL2214/01'-099376 van 24 september 2001. Volgens dat proces-verbaal is er aangifte van diefstal van elektriciteit (aftappen buiten de meter om) gedaan namens [energiebedrijf]. De nota bevat voor een deel niet betaalde energiekosten en voor een deel de kosten van het repareren van de beschadigde meter en komt uit op een bedrag van f 4.449,07. Dat die nota zou zijn voldaan blijkt nergens uit en is in hoger beroep ook niet gesteld.]

11. In deze omstandigheden meen ik dat het Hof heeft kunnen oordelen dat ten aanzien van de hieronder 10 genoemde kosten, inclusief de kosten die [Energiebedrijf] in rekening wil brengen, geen sprake was van een gemotiveerd en gespecificeerd verweer dat ingevolge NJ 2002, 124 beantwoord moet worden. Dat betekent dat ten aanzien van deze kostenposten de hoofdregel geldt dat de rechter niet behoeft te motiveren waarom hij met deze kosten geen rekening houdt en dat het middel om die reden faalt.]

12. Het derde middel, klaagt dat het Hof heeft nagelaten de kosten voor rechtsbijstand op het toegerekende voordeel in mindering te brengen.]

13. Voor de motivering van het Hof om de kosten voor rechtsbijstand niet in mindering te brengen op het genoten voordeel verwijs ik naar het bij 4 aangehaalde onder F. Dat oordeel geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk zie de reeds eerder aangehaalde arresten HR 8 juli 1998, NJ 1998, 841 en HR 30 oktober 2001, NJ 2002, 124, m.nt. PMe. Het middel faalt derhalve.]

14. Het eerste en derde middel kunnen worden afgedaan met de in art. 81 RO bedoelde motivering.]

15. Ik heb ook overigens geen gronden voor cassatie aangetroffen. Daarom concludeer ik dat de Hoge Raad het beroep zal verwerpen.]

Noot

Einde

JOW 2005/30
Hof Den Bosch
26 januari 2001

Categorie   Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie   Afschrijvingstermijn 4 jaar

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie   Betrokkene is door het Hof veroordeeld ter zake deelname aan een criminele organisatie, overtreding van de Opiumwet (hennepkwekerij), overtreding van de Wet Wapens en Munitie en valsheid in geschrift.

De verweerder heeft aannemelijk gemaakt dat met de inrichting van kwekerijen een bedrag van gemiddeld f. 15.000,-- was gemoeid. Naar het oordeel van het Hof is hier niet sprake van kosten die in één keer ten laste van het bedrijfsresultaat komen, aangezien de door verweerder gedane inrichtingsuitgaven hun nut gedurende een reeks van jaren afwerpen. Het Hof gaat uit van een afschrijving in vier jaar.

Tekst

Op het hoger beroep ingesteld tegen de beslissing op vordering ex art. 36e van de arrondissementsrechtbank te Breda van 5 januari 1999 onder parketnummer 4147-97 tegen: (...)

Het hoger beroep|

De verweerder heeft tijdig tegen genoemde uitspraak hoger beroep ingesteld.|

Het onderzoek van de zaak|

Deze beslissing is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en de terechtzitting in hoger beroep.|

Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal en van hetgeen van de zijde van de verweerde naar voren is gebracht.|

De beslissing waarvan beroep.|

De beroepen beslissing zal worden vernietigd omdat het hof zich daarmee niet kan verenigen.|

De beoordeling|

Verweerder is bij arrest van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch d.d. 27 maart 1998 veroordeeld terzake de volgende strafbare feiten:|

1. Als bestuurder deelnemen aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven;|

2. Medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder B van de Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd;|

3. Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid van de Wet Wapens en Munitie;|

4. Handelen in strijd met artikel 13, eerste lid van de Wet Wapens en Munitie;|

5. Valsheid in geschrift, meermalen gepleegd.|

Ingevolge het bepaalde in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht moet worden onderzocht of, en zo ja in hoeverre, verweerder wederrechtelijk voordeel - waaronder begrepen besparing van kosten - heeft verkregen door middel van of uit de baten van het bewezen verklaarde, van soortgelijke feiten of van andere feiten, waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door verweerder zijn begaan en waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd.|

Bewijsmiddelen pro memorie|

Vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel|

Bij de bepaling van de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel met betrekking tot de kwekerijen ten aanzien van verweerder zal het hof uitgaan van de volgende grondslagen:|

I Aantal kwekerijen|

Het hof is van oordeel dat de door de rechtbank genoemde tien kwekerijen aan de verweerder voordeel hebben opgeleverd. Het betreft hier:|

1. K-straat (...) te Tilburg|

2. J-straat (...) te Tilburg|
3. S-laan (...) te Tilburg|
4. C-laan (...)te Tilburg|
5. P-straat (...) te Goirle|
6. T-laan (...) te Tilburg|
7. F-straat (...) te Goirle|
8. L-straat (...) te Tilburg|
9. A-laan (...) te Tilburg|
10. H-straat (...) te Tilburg|

II. Gemiddelde opbrengst per plant in grammen|

Op grond van feitelijke opbrengstbepaling van tientallen ontmantelde hennepkwekerijen in de jaren 1990 tot 1995, alsmede op grond van literatuurstudie komt het Gerechtelijk Laboratorium in zijn rapport van 16 maart 1995 tot een gemiddelde opbrengst per plant van 22 gram. Het hof is van oordeel dat in het onderhavige geval van deze hoeveelheid dient te worden uitgegaan omdat deze hoeveelheid stevig onderbouwd is en verweerder geen omstandigheden aannemelijk heeft gemaakt die tot een andere opbrengst per plant dienen te leiden|

III Opbrengst in guldens per verkochte gram|

Het hof neemt als uitgangspunt een opbrengst van f. 5, -- per gram, op grond van CRI - richtlijnen. Verweerder heeft niet aannemelijk gemaakt dat in het onderhavige geval een lager bedrag dient te worden uitgegaan Het hof zal derhalve als opbrengst per gram een bedrag van f. 5,-- hanteren.|

IV. Inkooprijks per stek|

De advocaat-generaal heeft tegenover de gemotiveerde betwisting door zijdens de verweerder opgeroepen twee getuigen, niet aannemelijk gemaakt dat per stek in het onderhavige geval dient te worden uitgegaan van een inkooprijks van f. 3,50. Het hof zal derhalve uitgaan van de inkooprijks per stek die uit de verhoren van bedoelde getuigen aar voren komt, te weten f. 5,|-

V. Inrichtingskosten kwekerijen|

De verweerder heeft aannemelijk gemaakt dat met de inrichting van kwekerijen een bedrag van gemiddeld f. 15.000,-- was gemoeid. Naar het oordeel van het hof is hier niet sprake van kosten die in één keer ten laste van het bedrijfsresultaat komen, aangezien de door verweerder gedane inrichtings - uitgaven hun nut gedurende een reeks van jaren afwerpen. Het hof gaat uit van een afschrijving in vier jaar. Nu de investeringen gedurende ongeveer 1 jaar en 31/2 maand op het bedrijfsresultaat gedrukt hebben, zal het hof 1/3 van de investering als kosten van het voordeel aftrekken. Het hof schat de lasten die betrekking hebben op deze uitgaven op 1/3 maal f. 15.000,-- is f. 5.000,--|

VI. Personeelskosten|

Door houders van kwekerijen zijn bedragen genoemd die zij terzake de kwekerijen van de verweerder ontvingen, bijna steeds f. 2.000,--. Verweerder stelt dat hij aan alle houders hetzelfde heeft betaald, te weten f. 3.000,-- Het hof zal uitgaan van het door de houders merendeels genoemde bedrag van f. 2.000,- nu verweerder het door hem gestelde bedrag niet aannemelijk heeft gemaakt.|

Berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel in concrete|

Pand Aantal oogsten Aantal planten Totaal aantal planten|

1. K-straat (...) 3 350 1050|
2. J-straat (...) 1330 330|
3. S-laan (...) 2 480 960|
4. C-laan (...) 4 330 1200|
5. P-straat (...)1 530 530|
6. T-laan (...) 3 300 900|
- 7, F-straat (...) 1 560 560|
8. L-straat (...) 5 150 750|
9. A-laan (...) 4 350 1400|
10. H-straat (...) 1150 150|

A. Aantal planten 7830|

B. Berekening omzet|

830 planten maal 22 gram is 172.260 gram;|

172.260 gram maal opbrengst per gram van f. 5,-- is f. 861.300,--|

C. Kosten inkoop planten|

7830 planten maal f.5,-- is f.39.150,--|

D. Inrichtingslasten|

10 kwekerijen maal f. 5.000,-- is f. 50.000,--

E. Personeelskosten|

25 oogsten maal f. 2.000,-- is f. 50.000,--|

Recapitulatie|

Opbrengst f. 861.300,--|

Kosten en lasten|
Planten f. 39.150,--|
Inrichting f. 50.000,--|
Personeel f. 50.000,-- f. 139.150,--(-)|
wederrechtelijk verkregen voordeel uit verkoop f. 722.150,--|
Van de zijde van de verweerder is ter zitting in hoger beroep betoogd, zakelijk weergegeven, dat T. en V. net als verdachte voor hun lidmaatschap van dezelfde criminele organisatie zijn veroordeeld. De raadsman van verweerder stelt dat deze personen uit dien hoofde eveneens voordeel hebben genoten en concludeert dat het voordeel gelijkelijk over drie personen moet worden verdeeld.|
Het hof overweegt dienaangaande als volgt. Uit het onderhavige dossier waartoe behoren de stukken van de strafzaak van verweerder blijkt dat de verweerder met betrekking tot de kwekerijen de grote organisator/baas was. Nu voorts niet aannemelijk is geworden dat de genoemde personen uit de kwekerijen enig voordeel hebben gehad, acht het hof in dit geval geen reden aanwezig om enige opbrengst aan anderen dan aan de verweerder toe te rekenen.|
Dit verweer van de raadsman wordt derhalve verworpen.|
Van de zijde van de verweerder is ter zitting in hoger beroep het verweer gevoerd dat het genoten voordeel verminderd moet worden, aangezien, zakelijk weergegeven de redelijke termijn in de zin van artikel 6 EVRM is overschreden.|
Het hof overweegt hieromtrent als volgt.|
De vordering van de officier van justitie met betrekking tot de ontneming is gedaan op 30 juni 1997.|
De beslissing door de rechtbank ter zake ontneming dateert van 5 januari 1999.|
De onderhavige beslissing van het hof is van 26 januari 2001. Het hof is, mede gelet op de omstandigheid dat het hier een complexe zaak betreft, waarin op verzoek van de verdediging getuigen gehoord zijn, van oordeel dat de duur van het stadium in eerste aanleg en in hoger beroep niet afzonderlijk noch tezamen een schending van de redelijke termijn opleveren als bedoeld in artikel 6 EVRM. Het verweer wordt derhalve verworpen|
De redengeving van de op te leggen maatregel|
De verweerder heeft ter zitting in hoger beroep betoogd, zakelijk weergegeven dat zijn inkomen van f. 2.100,- per maand, gevoegd bij de omstandigheden dat hij samenwoont en voor een vier jaar oud kind heeft te zorgen, voor hem thans betekenen dat hij nauwelijks voldoende geld heeft om van te leven. Zodoende is er volgens de verdediging geen ruimte om enig ontnemingsbedrag te voldoen, althans zeker niet het ontnemingsbedrag dat thans voorligt.|
Het hof is evenwel, gelet op het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep van oordeel dat voorshands niet aannemelijk is geworden dat verweerder niet in staat zou zijn aan zijn betalingsverplichting te voldoen, mede gelet op het feit dat de verjaringstermijn voor de tenuitvoerlegging van deze betalingsverplichting ingevolge artikel 76 juncto artikel 70 van het Wetboek van Strafrecht zestien jaar is, terwijl het Openbaar Ministerie gedurende die termijn onbeperkt uitstel van betaling kan verlenen en betaling in termijnen kan toestaan.|
Het hof ontleent aan de inhoud van voormelde bewijsmiddelen het oordeel, dat de verweerder door middel van het begaan van voormelde feiten een voordeel als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht heeft gehad en dat dit voordeel moet worden geschat op netto f 722.150,--|
Aan genoemd voordeel moet worden toegevoegd de verschenen rente over het in conservatoir beslag genomen geld ten bedrage van f. 12.582,74.|
De toegepaste wettelijke voorschriften|
De beslissing is gegrond op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van Strafrecht.|
Beslissing|
HET HOF:|
Vernietigt de beslissing waarvan beroep en doet opnieuw recht.|
Stelt het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op f. 722.150,--plus de verschenen rente over het in conservatoir beslag genomen bedrag van f. 12.582,74, vanaf 1 januari 1998 tot de dag van onherroepelijk worden van deze beslissing.|
Legt aan verweerder voornoemd, de verplichting op tot betaling aan de Staat van een bedrag van f. 722.150,-- (zegge: zevenhonderdtweëntwintigduizend honderdvijftig gulden en vierenzeventig cent), te rekenen vanaf 1 januari 1998 tot de dag dat deze beslissing onherroepelijk zal zijn geworden.|
Beveelt dat vervangende hechtenis zal worden toegepast voor de duur van vijftienhonderd dagen voor het geval geen volledige betaling noch volledig verhaal van voornoemd bedrag volgt.|

Einde

JOW 2002/5
Hof Den Bosch
5 oktober 2001

Categorie   Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie   Niet gehonoreerde kostenaf trek hennepkwekerij.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie   Verweerder is door de rechtbank veroordeeld voor het aanwezig hebben van hennepplanten. Naar aanleiding daarvan is hem een maatregel opgelegd om een bedrag van fl. 80.000,- te betalen ter ontneming van zijn wederrechtelijk verkregen voordeel. Ook het Hof is in hoger beroep van oordeel dat verweerder door middel van het begaan van voormeld feit wederrechtelijk voordeel heeft verkregen. Verweerder stelde dat gemaakte kosten, zoals de energienota, de huur, de waarde van de aanschaf van apparatuur en de waarde van de aangeschafte hennepplantjes, in mindering op het voordeel dienen te komen.

Met betrekking tot de aftrekbaarheid van kosten overweegt het Hof dat de energienota die verweerder is verschuldigd, door verweerder nog niet is betaald en dat die vordering inmiddels is overgedragen aan een deurwaarder, zodat niet kan worden gesproken van door verweerder gemaakte kosten voor het plegen van het bewezenverklaarde feit, welke voor aftrek in aanmerking zouden kunnen komen. Met betrekking tot de waarde van de inbeslaggenomen en inmiddels verbeurdverklaarde apparatuur ten behoeve van de hennepkwekerij, is het Hof van oordeel dat deze (investerings)kosten niet voor aftrek in aanmerking komen. Het betreft kosten die zijn gemaakt om op langere termijn te worden terugverdiend. Dergelijke uitgaven voor duurzame activa vormen naar het oordeel van het Hof geen kosten welke voor compensatie in de vorm van een aftrekpost in aanmerking dienen te komen. De omstandigheid dat deze materialen verbeurd zijn verklaard levert overigens evenmin een aftrekpost op, nu een dergelijk risico niet te beschouwen is als kosten in relatie tot het gepleegde delict. Wel in aftrek komen de aanschafwaarde van de hennepplantjes, de betaalde huur en de kosten van teelaarde. Hieronder vallen derhalve niet de gemaakte kosten met betrekking tot de inbeslaggenomen hennepplantjes, welke kosten zijn gemaakt met betrekking tot een feit ter zake waarvan geen wederrechtelijk voordeel is genoten.

Tekst   Beslissing op het hoger beroep, ingesteld tegen de uitspraak ex art. 36e, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht van de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Breda van 30 november 1999 tegen:|
H., wonende te T.|
hierna te noemen: verweerder.|
Het hoger beroep|
De verweerder heeft tijdig tegen genoemde uitspraak hoger beroep ingesteld.|
Het onderzoek van de zaak|
Deze beslissing is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en de terechtzitting in hoger beroep.|
Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal en van hetgeen van de zijde van de verweerder naar voren is gebracht.|
De beslissing waarvan beroep|
De beroepen beslissing zal worden vernietigd omdat het hof zich daarmee niet kan verenigen.|
De beoordeling|
Verweerder is bij onherroepelijk vonnis van de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Breda d.d. 16 februari 1999 veroordeeld ter zake:|
primair:|
opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, eerste lid onder C, van de Opiumwet gegeven verbod,

gepleegd in de periode van 3 november 1997 tot en met 11 november 1998. |

Ingevolge het bepaalde in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht moet worden onderzocht of, en zo ja in hoeverre, verweerder wederrechtelijk voordeel - waaronder begrepen besparing van kosten - heeft verkregen door middel van of uit de baten van het bewezen verklaarde. |

Bij de berekening van het voordeel moet naar het oordeel van het hof van het navolgende worden uitgegaan. |

De verweerder heeft in de periode van 3 november 1997 tot en met 11 november 1998, derhalve gedurende ruim een jaar, het pand A. te T. gehuurd en in gebruik gehad. Reeds vanaf 10 februari 1998 kwamen bij de politie Tilburg meldingen binnen van een sterke hennepvlucht, komende uit het pand A. te T. |

Gelet op een groeicyclus van hennepplanten van twaalf weken en de meldingen van drugsoverlast vanaf februari 1998, kan naar het oordeel van het hof worden aangenomen dat er gedurende de periode van 3 november 1997 tot en met 11 november 1998 sprake is geweest van vier voltooide hennepoogsten in de hennepkwekerij welke verweerder heeft geëxploiteerd in het pand A. te T. Bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel dient te worden uitgegaan van het door verweerder verkregen financieel voordeel uit drie oogsten, nu de laatste oogst op 11 november 1998 in beslag is genomen en verweerder hieruit geen voordeel heeft verkregen. |

Uit het onderzoek ter terechtzitting is aannemelijk geworden dat de drie voltooide hennepkweken de verweerder een brutovoordeel hebben opgeleverd van in totaal fl. 156.090,- (drie maal 473 planten maal 22 gram maal fl. 5,-). |

De raadsman van verweerder heeft verweer gevoerd, inhoudende dat door het hof bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel de door zijn cliënt gemaakte kosten welke betrekking hebben op het bewezen verklaarde, in mindering dienen te worden gebracht op het wederrechtelijk verkregen voordeel. Deze kosten, bestaande uit de aan Essent verschuldigde energienota, de betaalde huur van het pand aan de A. te T., de waarde van de aanschaf van de apparatuur ten behoeve van de hennepkwekerij en de waarde van de aanschafte hennepplantjes, bedragen volgens de raadsman in totaal circa fl. 20.000,-. |

Het hof overweegt hieromtrent het navolgende. |

Bij Wet van 10 december 1992 (Stb. 1993, 11) is artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht gewijzigd. Blijkens de wetsgeschiedenis moet, mede in verband met het reparatoire karakter van de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel worden uitgegaan van het voordeel dat de veroordeelde in de concrete omstandigheden van het geval daadwerkelijk heeft behaald. De wetgever heeft daarbij aan de rechter grote vrijheid gelaten of, en zo ja, in welke mate hij bij de bepaling van de hoogte van het wederrechtelijk genoten voordeel rekening wil houden met kosten die de veroordeelde heeft gemaakt voor het plegen van het feit dan wel de feiten (Kamerstukken II 1991/1992, 21 504, nr. 3, blz. 16). |

Met betrekking tot de energienota die verweerder verschuldigd is aan Essent, stelt het hof vast dat blijkens het faxbericht van Essent Energie Brabant B.V. d.d. 4 januari 2001, het totale verschuldigde bedrag door verweerder nog niet is betaald en de vordering inmiddels is overgedragen aan een deurwaarder, zodat niet kan worden gesproken van door verweerder gemaakte kosten voor het plegen van het bewezen verklaarde feit, welke voor aftrek in aanmerking zouden kunnen komen. |

Met betrekking tot de waarde van de inbeslaggenomen en inmiddels verbeurdverklaarde apparatuur ten behoeve van de hennepkwekerij, is het hof van oordeel dat deze (investerings)kosten niet voor aftrek in aanmerking komen. Het betreft kosten die zijn gemaakt om op langere termijn te worden terugverdiend. Dergelijke uitgaven voor duurzame activa vormen naar het oordeel van het hof geen kosten welke voor compensatie in de vorm van een aftrekpost in aanmerking dienen te komen. De omstandigheid dat deze materialen verbeurd zijn verklaard levert overigens evenmin een aftrekpost op, nu een dergelijk risico niet te beschouwen is als kosten in relatie tot het gepleegde delict. |

De kosten die in de onderhavige zaak naar het oordeel van het hof voor aftrek in aanmerking komen, zijn de kosten die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict, te weten de aanschafwaarde van de hennepplanten, de kosten van de teeltaarde en de betaalde huur van het pand A., een en ander voor zover deze kosten zijn gemaakt ten behoeve van de drie voltooide oogsten. Daaronder vallen derhalve niet de gemaakte kosten met betrekking tot de op 11 november 1998 door de politie in beslag genomen hennepplanten, welke kosten zijn gemaakt met betrekking tot een feit terzake waarvan geen wederrechtelijk voordeel is genoten. |

De kosten die redelijkerwijs bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel op de opbrengst in mindering kunnen worden gebracht, bedragen: |

- voor wat betreft de aanschafwaarde van de hennepplanten: |

fl. 6.385,50 (drie maal 473 planten maal fl. 4,50); |

voor wat betreft de teeltaarde: |

fl. 144,- (drie maal 16 kilogram maal fl. 3,-); |

- voor wat betreft de huur van het pand A. te T. in de periode van november 1997 tot en met augustus

1998:|

fl. 7.141,80 (10 maal fl. 714,18).|

De kosten van welke het, onder de gegeven omstandigheden, redelijk kan worden geacht dat zij worden afgetrokken van het door verweerder wederrechtelijk verkregen brutovoordeel, worden door het hof derhalve vastgesteld op in totaal fl. 13.671,30.|

De door het hof gebruikte bewijsmiddelen|

PRO MEMORIE|

De redengeving van de op te leggen maatregel|

Het hof ontleent aan de inhoud van voormelde bewijsmiddelen het oordeel, dat de verweerder door middel van het begaan van voormeld feit een voordeel als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht heeft gehad en dat dit voordeel moet worden geschat op netto fl. 142.418,70 (fl. 156.090,- minus fl. 13.671,30).|

De strekking van de maatregel van ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel is, blijkens de wetsgeschiedenis, te bewerkstelligen dat datgene dat de veroordeelde aan door een strafbaar feit verkregen profijt heeft verworven, weer aan hem wordt ontnomen.|

Op grond hiervan is het hof van oordeel dat de vordering van het openbaar ministerie in beginsel kan worden toegewezen.|

De toegepaste wettelijke voorschriften|

De beslissing is gegrond op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van Strafrecht.|

Beslissing|

Het hof:|

Vernietigt de uitspraak waarvan beroep en doet opnieuw recht.|

Stelt het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op fl. 142.418,70 (zegge: éénhonderdentweeënveertig duizend vierhonderdenachtien gulden en zeventig cent).|

Legt aan H., verweerder voornoemd, de verplichting op tot betaling aan de Staat van een bedrag van fl. 142.418,70 (zegge: éénhonderdentweeënveertig duizend vierhonderdenachtien gulden en zeventig cent), bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door 480 dagen hechtenis.|

Conclusie AG

Noot

Einde

JOW 2004/29
Hof Den Bosch
17 juni 2003

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Gemaakte kosten worden naar rato toegewezen aan de de hennepoogsten die voordeel hebben opgeleverd.

Vindplaats NJ Vindplaats LJN: *Zie ook JOW*
Vindplaats JOL

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (hennepsteelt) en diefstal van elektriciteit. Veroordeelde heeft verklaard in totaal vier oogsten te hebben gehad, waarvan hij er drie heeft verkocht. De vierde oogst is door de politie in beslag genomen. Essent Energie Brabant B.V. heeft aan veroordeelde een bedrag in rekening gebracht voor de geschatte hoeveelheid wederrechtelijk toegeëigende elektriciteit, zijnde fl. 2.969,05. Het Hof rondt dit bedrag in het voordeel van veroordeelde af op fl. 3.000,-. Aangezien deze kosten betrekking hebben op vier oogsten en veroordeelde uit slechts drie van die vier oogsten voordeel heeft genoten, komt 3/4 deel van deze kostenpost, te weten (3/4 x fl. 3.000,- =) fl. 2.250,- voor aftrek in aanmerking.

Tekst ARREST op het hoger beroep, ingesteld tegen de uitspraak ex artikel 36e, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht van de politierechter in de rechtbank te Breda van 26 februari 2002 onder parketnummer 02/076019/01, tegen:
N., (...), wonende te T., (...),
hierna te noemen: veroordeelde.
Het hoger beroep
De veroordeelde heeft tijdig tegen genoemde uitspraak hoger beroep ingesteld.
Het onderzoek van de zaak
Dit arrest is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en de terechtzitting in hoger beroep.
Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal en van hetgeen van de zijde van de veroordeelde naar voren is gebracht.
De beslissing waarvan beroep
De beroepen beslissing zal worden vernietigd, omdat het hof zich daarmee niet kan verenigen.
De beoordeling
Veroordeelde is bij arrest van dit hof van 17 juni 2003 onder parketnummer 20.001355.02 veroordeeld ter zake dat:
1. hij in de periode van 1 maart 2001 tot en met 12 november 2001 te T., in een perceel gelegen aan de (...), opzettelijk heeft geteeld, telkens een grote hoeveelheid hennepplanten, telkens een hoeveelheid van meer dan 30 gram, van een materiaal bevattende hennep, zijnde hennep een middel vermeld op de bij de Opiumwet behorende lijst II;
2. hij in de periode van 1 maart 2001 tot en met 12 november 2001 te T., in een perceel gelegen aan de (...), met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening uit een elektriciteitswerk (meterkast) heeft weggenomen een hoeveelheid elektriciteit toebehorende aan ESSENT Energie Brabant B.V., waarbij hij het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak.
Ingevolge het bepaalde in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht moet worden onderzocht of, en zo ja, in hoeverre, veroordeelde wederrechtelijk voordeel -waaronder begrepen besparing van kosten- heeft verkregen door middel van of uit de baten van het bewezen verklaarde.
De door het hof gebruikte bewijsmiddelen
Het hof ontleent de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel aan het proces-verbaal van politie Midden- en West-Brabant, Team (...), dossiernummer PL2065/01-010661, gedateerd 6 december 2001, in de wettelijke vorm opgemaakt door (...) en (...), respectievelijk hoofdagent van politie Midden- en West-Brabant en aspirant van politie, met bijlagen, voorzien van de paginanummers

01 tot en met 56.|

PRO MEMORIE.|

De redengeving van de op te leggen maatregel|

Het hof ontleent aan de inhoud van voormelde bewijsmiddelen het oordeel, dat de veroordeelde door middel van het begaan van voormelde feiten een voordeel als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht heeft gehad en dat dit voordeel moet worden geschat op netto €12.000,-.|

Het hof heeft hierbij de volgende berekeningswijze gehanteerd.|

Opbrengst|

Veroordeelde heeft tegenover de politie verklaard dat hij in totaal vier oogsten heeft gehad, waarvan hij er drie voor fl. 10.000,- per oogst heeft verkocht aan N. De vierde oogst is door de politie in beslag genomen. De totale opbrengst voor veroordeelde bedroeg dan (3 x fl. 10.000,- =) fl. 30.000,-.|

Het bruto wederrechtelijk verkregen voordeel bedraagt derhalve|

fl. 30.000,-.|

Kosten|

Veroordeelde heeft voorts tegenover de politie verklaard dat hij|

fl. 5.000,- heeft geïnvesteerd ten behoeve van de aanschaf van het benodigde materiaal en de planten voor de hennepkwekerij.|

Het hof hanteert hierbij als uitgangspunt een afschrijvingstermijn van drie jaar met vier oogsten per jaar. Per oogst wordt daarom 1/12 deel van voormelde investeringskosten afgetrokken.|

Uitgaande van drie oogsten komt dit in totaal neer op een aftrek van (3/12 x fl. 5.000,- =) fl. 1.250,- aan investeringskosten.|

Verder heeft ESSENT Energie Brabant B.V. aan veroordeelde een bedrag in rekening gebracht voor de geschatte hoeveelheid wederrechtelijk toegeëigende elektriciteit, zijnde fl. 2.495,-, exclusief BTW.

Inclusief 19% BTW komt dit neer op fl. 2.969,05. Het hof rondt dit bedrag in het voordeel van veroordeelde af op fl. 3.000,-. Aangezien deze kosten betrekking hebben op vier oogsten en veroordeelde uit slechts drie van die vier oogsten voordeel heeft genoten, komt 3/4 deel van deze kostenpost, te weten (3/4 x fl. 3.000,- =) fl. 2.250,- voor aftrek in aanmerking.|

Het totaal aan kosten bedraagt derhalve (fl. 1.250,- + fl. 2.250,- =) fl. 3.500,-.|

Het netto wederrechtelijk verkregen voordeel komt hiermee uit op (fl. 30.000,- -/ fl. 3.500,- =) fl.

26.500,-. In euro's bedraagt dit €12.025,18. Het hof rondt dit bedrag in het voordeel van veroordeelde af op €12.000,-.|

De toegepaste wettelijke voorschriften|

De beslissing is gegrond op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van Strafrecht.|

BESLISSING:|

Het hof:|

Vernietigt de uitspraak waarvan beroep en doet opnieuw recht.|

Stelt het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op €12.000,- (zegge twaalfduizend euro).|

Legt aan N., veroordeelde voornoemd, de verplichting op tot betaling aan de Staat van een bedrag van €12.000,- (zegge twaalfduizend euro), bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door 195 dagen hechtenis.|

Conclusie AG

Noot

Einde

JOW 2004/38
Hof Den Bosch
28 januari 2004

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Hennepkwekerij.
- Meterstanden worden geacht een betrouwbaar beeld te geven van de minimaal daadwerkelijk gebruikte stroom.
- Berekening hoeveelheid elektrische energie a.h.v. aanwezig apparatuur.
- Niet in rekening gebrachte kosten van electriciteit kunnen niet in mindering worden gebracht;
- M.b.t. na de uitspraak in rekening gebrachte kosten van electriciteit, kan op grond van art. 577b, lid 2 Sv aan de rechter vermindering worden verzocht van het ter ontneming vastgestelde bedrag.

Vindplaats NJ

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Vindplaats JOL

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake het telen van hennepplanten (Opiumwet). Op 5 september 2001 werden door medewerkers van energiebedrijf 'Essent' de elektriciteitsaansluitingen op de betrokken locaties voorzien van nieuwe meters, waarvan de beginstanden 'nul' waren, zodat de hierna te noemen meterstanden kunnen worden geacht een betrouwbaar beeld te geven van de minimaal daadwerkelijk gebruikte stroom. Immers, feit van algemene bekendheid is dat bij hennep teelt de elektriciteitsmeter doorgaans zodanig wordt gemanipuleerd dat de meterstand een lager stroomverbruik aangeeft dan werkelijk is afgenomen. Van de zijde van de veroordeelde is aangevoerd dat de op 20 februari 2003 opgenomen standen van de elektriciteitsmeter op een van de locaties niet gebruikt kunnen worden voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel. De raadsman van de veroordeelde heeft daartoe gesteld dat niet vast staat dat deze meterstanden correct zijn, nu door het energiebedrijf is vastgesteld dat de verzegeling van de elektriciteitsmeter is verbroken. Volgens de raadsman kan daarom de mogelijkheid dat de metertellers vooruit zijn gedraaid, waardoor deze een hoger stroomverbruik aangeven dan het werkelijke verbruik, zonder nader onderzoek niet uitgesloten worden. Naar het oordeel van het Hof is het volstrekt onwaarschijnlijk en in ieder geval niet aannemelijk geworden dat de tellers van de elektriciteitsmeter van die locatie vooruit zouden zijn gedraaid. Nu zijdens de veroordeelde geen enkele redelijke aanwijzing voor deze veronderstelling is gegeven, ziet het hof geen aanleiding deze nader te (doen) onderzoeken.

Het Hof neemt de door een medewerker van energiebedrijf 'Essent' gemaakte en door de verdediging niet betwiste berekening van de voor één teelt hennepplanten benodigde hoeveelheid elektrische energie, waarbij is uitgegaan van de wattages van alle in de kwekerij aanwezige elektrische apparatuur, zoals ventilatoren, heaters, assimilatieverlichting en pompen, en van een groeicyclus van 8 weken (waarbij de lampen gedurende de eerste week - de groeifase - gedurende 18 uren per dag in werking waren en gedurende de overige weken - de bloeifase - gedurende 12 uren per dag) over en maakt deze tot de zijne.

De veroordeelde heeft in hoger beroep gesteld dat de op 20 februari 2003 aangetroffen hennepplanten de eerste teelt vormden en dat zij geen eerdere oogsten had gehad. Het Hof acht deze verklaring niet geloofwaardig, nu de politie na het betreden van de berging niet alleen de in bedrijf zijnde hennepkwekerij aantrof, waar op dat moment hennepplanten werden geoogst, maar tevens een vuilniszak met resten van hennepplanten en steenwollen potten met de verteerde resten van hennepplanten. Bovendien wijst het elektriciteitsverbruik op twee eerdere oogsten.

Veroordeelde heeft verklaard dat het energiebedrijf de kosten van de meerverbruikte electriciteit ten behoeve van de hennepkwekerij op het [adres 1] tot op heden niet aan haar in rekening heeft gebracht. Het Hof zal er daarom, anders dan de eerste rechter, van uitgaan dat de veroordeelde terzake (nog) geen kosten heeft gehad, zodat de kosten van de ten behoeve van de hennepkwekerij op perceel [adres 1] verbruikte electriciteit niet op de opbrengst in mindering zullen worden gebracht.

Het Hof neemt hierbij overigens in aanmerking dat de veroordeelde, mocht zij alsnog door het energiebedrijf tot betaling van de meerverbruikte electriciteit worden aangesproken, op de voet van het

bepaalde in artikel 577b, lid 2 Sv aan de rechter vermindering kan verzoeken van het ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel vastgestelde bedrag.

Tekst

ARREST op het hoger beroep, ingesteld tegen de uitspraak ex artikel 36e, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht van de politierechter in de rechtbank te Roermond van 20 juni 2003, gewezen onder parketnummer 04/016338-03 OWV, tegen:|

V., wonende te H.|

hierna te noemen: 'de veroordeelde'.|

Het hoger beroep|

De veroordeelde heeft tijdig tegen genoemde uitspraak hoger beroep ingesteld.|

Het onderzoek van de zaak|

Dit arrest is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en de terechtzitting in hoger beroep.|

Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal en van hetgeen van de zijde van de veroordeelde naar voren is gebracht.|

De beslissing waarvan beroep|

De beroepen beslissing zal worden vernietigd omdat het hof zich daarmee niet kan verenigen.|

De beoordeling|

De veroordeelde is bij vonnis van de politierechter in de rechtbank Roermond d.d. 23 mei 2003, gewezen onder parketnummer 04/016338-03, veroordeeld ter zake dat zij op 20 februari 2003 in de gemeente H., tezamen en in vereniging met een ander, opzettelijk heeft geteeld, driehonderddertien (313) hennepplanten, zijnde hennep een middel vermeld op de bij de Opiumwet behorende lijst II, hetgeen opleverde het strafbare feit: 'Medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, eerste lid, onder B, van de Opiumwet gegeven verbod.'|

Ingevolge het bepaalde in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht moet worden onderzocht of, en zo ja in hoeverre, de veroordeelde wederrechtelijk voordeel - waaronder begrepen besparing van kosten - heeft verkregen door middel van of uit de baten van het bewezenverklaarde, van soortgelijke feiten of van andere feiten, waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door de veroordeelde zijn begaan en waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd.|

De door het hof gebruikte bewijsmiddelen|

PRO MEMORIE|

De redengeving van de op te leggen maatregel|

De eerste rechter heeft bewezen verklaard dat de veroordeelde zich heeft schuldig gemaakt aan het telen van hennepplanten. Uit het enkele telen van hennepplanten vloeit niet rechtstreeks enig wederrechtelijk verkregen voordeel voort, maar naar het oordeel van het hof moet worden aangenomen dat het bewezenverklaarde ertoe strekt en geëigend is zodanig voordeel te genereren.|

Aan de inhoud van voormelde bewijsmiddelen ontleent het hof het oordeel, dat de veroordeelde door middel van het begaan van soortgelijke feiten waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door de veroordeelde zijn begaan, te weten het telen van hennepplanten en het verkopen van hennep in de periode van 19 augustus 2002 tot 20 februari 2003 een voordeel heeft gehad als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht.|

Voor de berekening van dit voordeel baseert het hof zich op de navolgende feiten en omstandigheden en uitgangspunten.|

De veroordeelde woonde in de genoemde periode op het adres (...) te H. Zij heeft erkend verantwoordelijk te zijn voor de op 20 februari 2003 in de berging op het adres (...) aangetroffen hennepkwekerij, alsmede voor de hennepkwekerij die die dag is aangetroffen in de berging op het adres (...) te H.|

Op 5 september 2001 werden door medewerkers van energiebedrijf 'Essent' de elektriciteitsaansluitingen op genoemde locaties voorzien van nieuwe meters, waarvan de beginstanden 'nul' waren, zodat de hierna te noemen meterstanden kunnen worden geacht een betrouwbaar beeld te geven van de minimaal daadwerkelijk gebruikte stroom. Immers, feit van algemene bekendheid is dat bij hennepcultuur de elektriciteitsmeter doorgaans zodanig wordt gemanipuleerd dat de meterstand juist een lager stroomverbruik aangeeft dan werkelijk is afgenomen.|

[adres 1]|

Op 19 augustus 2002 waren de meterstanden (elektriciteit) voor het perceel [adres 1] respectievelijk 3.030 kW (nacht) en 2.253 kW (dag).|

Volgens opgave van energiebedrijf 'Essent' bedraagt het gemiddelde huishoudelijke stroomverbruik 3.500 kW per jaar.|

In het voordeel van de veroordeelde neemt het hof het stroomverbruik in de periode van 5 september 2001 tot en met 19 augustus 2002 als uitgangspunt voor de vaststelling van het gebruikelijke jaarlijkse stroomverbruik op het perceel [adres 1]. Het gebruikelijke jaarlijkse verbruik wordt gesteld op $(3.030 + 2.253 =) 5.283$ kW.|

Op 20 februari 2003 waren de meterstanden voor het perceel [adres 1] respectievelijk 18.258 kW (nacht) en 8.932 kW (dag).|

Zijdens de veroordeelde is in hoger beroep aangevoerd dat de op 20 februari 2003 opgenomen standen van de elektriciteitsmeter op het perceel [adres 1] niet gebruikt kunnen worden voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel. De raadsman van de veroordeelde heeft daartoe gesteld dat niet vast staat dat deze meterstanden correct zijn, nu door het energiebedrijf is vastgesteld dat de verzegeling van de elektriciteitsmeter is verbroken. Volgens de raadsman kan daarom de mogelijkheid dat de metertellers vooruit zijn gedraaid, waardoor deze een hoger stroomverbruik aangeven dan het werkelijke verbruik, zonder nader onderzoek niet uitgesloten worden.|

Naar het oordeel van het hof is het volstrekt onwaarschijnlijk en in ieder geval niet aannemelijk geworden dat de tellers van de elektriciteitsmeter van het perceel [adres 1], zoals door de verdediging wordt verondersteld, vooruit zouden zijn gedraaid. Nu zijdens de veroordeelde geen enkele redelijke aanwijzing voor deze veronderstelling is gegeven, ziet het hof geen aanleiding deze nader te (doen) onderzoeken.|

Voor zover in hetgeen zijdens de verdediging is aangevoerd het verzoek besloten ligt de behandeling van de zaak voor nader onderzoek aan te houden en de medewerker die namens het energiebedrijf aangifte heeft gedaan als getuige te horen, wordt dit verzoek door het hof afgewezen.|

Het hof stelt vast dat op het [adres 1] in de periode van 19 augustus 2002 tot en met 20 februari 2003 in totaal $(18.258 - 3.030 = 15.228$ en $8.932 - 2.253 = 6.679)$ 21.907 kW elektriciteit is verbruikt. Het hof brengt hierop het gebruikelijke halfjaarlijkse stroomverbruik ad $(5.283 : 2 =)$ 2.641,50 kW in mindering, zodat in genoemde periode een meerverbruik resteert van 19.265,50 kW, dat niet kan worden toegeschreven aan normaal huishoudelijk verbruik.|

Het hof gaat er van uit dat de hennepkwekerij op het [adres 1] een capaciteit had van 205 planten. Het hof baseert zich hierbij op de op 20 februari 2003 in de berging op dit adres aangetroffen 41 zwarte plantenbakken met in iedere bak ruimte voor 5 planten.|

Het hof neemt de door een medewerker van energiebedrijf 'Essent' gemaakte en door de verdediging niet betwiste berekening van de voor één teelt hennepplanten benodigde hoeveelheid elektrische energie, waarbij is uitgegaan van de wattages van alle in de kwekerij aanwezige elektrische apparatuur, zoals ventilatoren, heaters, assimilatieverlichting en pompen, en van een groeicyclus van 8 weken (waarbij de lampen gedurende de eerste week - de groeifase - gedurende 18 uren per dag in werking waren en gedurende de overige weken - de bloeifase - gedurende 12 uren per dag) over en maakt deze tot de zijne. Overeenkomstig deze berekening gaat het hof er van uit dat voor één teelt hennepplanten circa 6.500 kWh elektrische stroom verbruikt wordt.|

Bij dit stroomverbruik per teelt en gelet op het hiervoor vastgestelde meerverbruik zouden gedurende de periode van 19 augustus 2002 tot en met 20 februari 2003 $(19.265,50 : 6.500 =)$ circa 2,96 teelten/oogsten plaatsgevonden kunnen hebben. Nu sprake is van een gemiddelde duur van de groeicyclus en van een gemiddeld stroomverbruik per groeicyclus, en in aanmerking nemend dat de laatste oogst op 20 februari 2003 plaatsvond acht het hof, anders dan de eerste rechter, aannemelijk dat in genoemde periode feitelijk drie teelten/oogsten hebben plaatsgevonden.|

Omdat de laatste (derde) oogst op 20 februari 2003 nog aan de gang was toen de politie de berging betrad, moet worden aangenomen dat deze oogst de veroordeelde geen voordeel heeft opgeleverd. Deze oogst wordt daarom, ook voor wat betreft de daarmee samenhangende kosten, door het hof bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel volledig buiten beschouwing gelaten.|

Uitgaande van een capaciteit van 205 hennepplanten per teelt neemt het hof aan dat bij de eerste twee teelten in totaal 410 hennepplanten zijn geogst en verkocht.|

De veroordeelde heeft in hoger beroep gesteld dat de op 20 februari 2003 aangetroffen hennepplanten de eerste teelt vormden en dat zij geen eerdere oogsten had gehad.|

Het hof acht deze verklaring niet geloofwaardig, nu de politie na het betreden van de berging niet alleen de in bedrijf zijnde hennepkwekerij aantrof, waar op dat moment hennepplanten werden geogst, maar tevens een vuilniszak met resten van hennepplanten en steenwollen potten met de verteerde resten van hennepplanten. Bovendien wijst het elektriciteitsverbruik op twee eerdere oogsten.|

Bij gebreke van concrete aanwijzingen omtrent de werkelijke opbrengst per plant, acht het hof op basis van objectieve ervaringsgegevens aannemelijk, mede gelet op de aard, opzet en inrichting van de hennepkwekerij, dat de door de veroordeelde geteelde en geogste hennepplanten gemiddeld 22 gram hennep per plant hebben opgeleverd.|

Op dezelfde voet gaat het hof uit van een gemiddelde opbrengst van Eur. 2,25 per gram hennep.|

Op grond van het vorenstaande komt het hof tot de slotsom dat de veroordeelde gedurende de periode van 19 augustus 2002 tot 20 februari 2003 uit de exploitatie van de hennepkwekerij op het [adres 1] een opbrengst heeft genoten van $(410 \times 22 \times 2,25 =)$ Eur. 20.295,00.|

[adres 2]|

Op 19 augustus 2002 waren de meterstanden (elektriciteit) voor het perceel [adres 2] respectievelijk 1.214 kW (nacht) en 951 kW (dag).|

Het hof neemt het stroomverbruik in de periode van 5 september 2001 tot en met 19 augustus 2002 als uitgangspunt voor de vaststelling van het gebruikelijke jaarlijkse stroomverbruik op het perceel [adres 2]. Het gebruikelijke jaarlijkse verbruik wordt gesteld op $(1.214 + 951 =) 2.165 \text{ kW}$.

Op 20 februari 2003 waren de meterstanden voor het perceel [adres 2] respectievelijk 10.059 kW (nacht) en 4.882 kW (dag).

Het hof stelt vast dat op het [adres 2] in de periode van 19 augustus 2002 tot en met 20 februari 2003 in totaal $(10.059 - 1.214 = 8.845 \text{ en } 4.882 - 951 = 3.931) 12.776 \text{ kW}$ elektriciteit is verbruikt. Het hof brengt hierop het gebruikelijke halfjaarlijkse stroomverbruik ad $(2.165 : 2 =) 1.082,50 \text{ kW}$ in mindering, zodat in genoemde periode een meerverbruik resteert van $11.693,50 \text{ kW}$, dat niet kan worden toegeschreven aan normaal huishoudelijk verbruik.

Het hof gaat er van uit dat de hennepkwekerij op het adres [adres 2] een capaciteit had van 108 planten. Het hof baseert zich hierbij op het gegeven dat op 20 februari 2003 in de berging op dit adres 108 hennepplanten werden aangetroffen.

Het hof neemt de door een medewerker van energiebedrijf 'Essent' gemaakte en door de verdediging niet betwiste berekening van de voor één teelt hennepplanten benodigde hoeveelheid elektrische energie, waarbij is uitgegaan van de wattages van alle in de kwekerij aanwezige elektrische apparatuur, zoals ventilatoren, heaters, assimilatieverlichting en pompen, en van een groeicyclus van 8 weken (waarbij de lampen gedurende de eerste week - de groeifase - gedurende 18 uren per dag in werking waren en gedurende de overige weken - de bloeifase - gedurende 12 uren per dag) over en maakt deze tot de zijne. Overeenkomstig deze berekening gaat het hof er van uit dat voor één teelt hennepplanten circa 3.217 kWh elektrische stroom verbruikt wordt.

Bij dit stroomverbruik per teelt en gelet op het hiervoor vastgestelde meerverbruik zouden gedurende de periode van 19 augustus 2002 tot en met 20 februari 2003 $(11.693,50 : 3.217 =)$ circa 3,6 teelten/oogsten plaatsgevonden kunnen hebben. Nu sprake is van een gemiddelde duur van de groeicyclus en van een gemiddeld stroomverbruik per groeicyclus, en in aanmerking nemend dat de hennepplanten, die op 20 februari 2003 in de berging op perceel [adres 2] werden aangetroffen, een hoogte hadden van slechts circa 15 centimeter, acht het hof aannemelijk dat in genoemde periode feitelijk drie teelten/oogsten hebben plaatsgevonden en dat de laatste (vierde) teelt op 20 februari 2003, toen de politie de berging betrad, nog niet oogstrijp was. Omdat deze laatste teelt de veroordeelde geen voordeel heeft opgeleverd, zal deze, ook voor wat betreft de daarmee samenhangende kosten, door het hof bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel volledig buiten beschouwing worden gelaten.

Uitgaande van een capaciteit van 108 hennepplanten per teelt neemt het hof aan dat bij de eerste drie teelten in totaal 324 hennepplanten zijn geogst en verkocht.

De veroordeelde heeft in hoger beroep verklaard dat de op 20 februari 2003 aangetroffen hennepplanten de eerste teelt vormden.

Het hof acht deze verklaring niet geloofwaardig, nu de veroordeelde voor het hiervoor vastgestelde meerverbruik van elektrische energie, dat pas bij de exploitatie van de aangetroffen hennepkwekerij en een drietal voltooide en één niet voltooide teelt, geen enkele verklaring heeft gegeven. Daar komt bij dat de veroordeelde heeft verklaard (ten overstaan van de politie) dat zij de hennepkwekerij op het adres [adres 2] pas een week in gebruik had, respectievelijk (in hoger beroep) dat zij de plantjes aldaar pas een dag of drie had staan. Naar het oordeel van het hof zijn deze verklaringen niet te rijmen met de hoogte (15 centimeter) van de aangetroffen hennepplantjes, op grond waarvan het hof aanneemt dat de verklaring van de veroordeelde, dat sprake zou zijn van de eerste teelt, slechts bedoeld is om de waarheid te bemantelen, dit geheel in lijn met de soortgelijke verklaring van de veroordeelde over het aantal oogsten in de berging van [adres 1].

Bij gebreke van concrete aanwijzingen omtrent de werkelijke opbrengst per plant, acht het hof op basis van objectieve ervaringsgegevens aannemelijk, mede gelet op de aard, opzet en inrichting van de hennepkwekerij, dat de door de veroordeelde geteelde en geogste hennepplanten gemiddeld 22 gram hennep per plant hebben opgeleverd.

Op dezelfde voet gaat het hof uit van een gemiddelde opbrengst van Eur. 2,25 per gram hennep.

Op grond van het vorenstaande komt het hof tot de slotsom dat de veroordeelde gedurende de periode van 19 augustus 2002 tot 20 februari 2003 uit de exploitatie van de hennepkwekerij op het [adres 2] een opbrengst heeft genoten van $(324 \times 22 \times 2,25 =)$ Eur. 16.038,00.

Kosten

Op de opbrengst van de hennepkwekerijen op de adressen [adres 1] en [adres 2] komen de door de veroordeelde noodzakelijk gemaakte (investerings)kosten ten behoeve van de exploitatie van die kwekerijen in mindering.

De veroordeelde heeft in hoger beroep verklaard, anders dan ten overstaan van de politie en in eerste aanleg, dat zij, behoudens de kosten van de stekjes van de hennepplanten, met betrekking tot de inrichting van de hennepkwekerijen geen kosten heeft gemaakt.

De veroordeelde heeft voorts verklaard dat zij ten behoeve van de hennepkwekerijen stekjes heeft

gekocht, maar zij heeft daarvan geen aankoopprijs kunnen noemen. Anders dan de eerste rechter stelt het hof op grond van objectieve ervaringsgegevens de kostprijs van een stekje op Eur. 1,60. In totaal bedragen de kosten van het stekmateriaal ((410 + 324 =) 734 x 1,60 =) Eur. 1.174,40.

Ter terechtzitting in hoger beroep heeft de veroordeelde verklaard dat het energiebedrijf de kosten van de meerverbruikte elektriciteit ten behoeve van de hennepkwekerij op het [adres 1] tot op heden niet aan haar in rekening heeft gebracht. Het hof zal er daarom, anders dan de eerste rechter, van uitgaan dat de veroordeelde terzake (nog) geen kosten heeft gehad, zodat de kosten van de ten behoeve van de hennepkwekerij op perceel [adres 1] verbruikte elektriciteit niet op de opbrengst in mindering zullen worden gebracht.

Het hof neemt hierbij overigens in aanmerking dat de veroordeelde, mocht zij alsnog door het energiebedrijf tot betaling van de meerverbruikte elektriciteit worden aangesproken, op de voet van het bepaalde in artikel 577b, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering schriftelijk en gemotiveerd aan de rechter vermindering kan verzoeken van het ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel vastgestelde bedrag.

Zijdens de veroordeelde is noch in eerste aanleg noch in hoger beroep iets naar voren gebracht omtrent door haar gemaakte kosten van de ten behoeve van de hennepkwekerij op het perceel [adres 2] benodigde elektrische energie. Het hof zal er daarom, anders dan de eerste rechter, van uitgaan dat de veroordeelde terzake geen kosten heeft gehad, zodat de kosten van de ten behoeve van de hennepkwekerij op het perceel [adres 2] verbruikte elektriciteit niet op de opbrengst in mindering zullen worden gebracht.

Conclusie

Resumerend schat het hof, op basis van:

- de opbrengst van de hennepkwekerij op het [adres 1] adEur. 20.295,00

- de opbrengst van de hennepkwekerij op het [adres 2] ad 16.038,00

totaal Eur. 36.333,00

minus

- de kosten ((410 + 324 =) 734 stekjes à Eur. 1,60) ad Eur. 1.174,40

het door de veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel op een bedrag van Eur. 35.158,60.

De strekking van de maatregel van ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel is, blijkens de wetsgeschiedenis, te bewerkstelligen dat datgene dat de veroordeelde aan door een strafbaar feit verkregen profijt heeft verworven, weer aan haar wordt ontnomen.

Door de veroordeelde is ter terechtzitting in hoger beroep gesteld dat zij niet de draagkracht heeft om aan de Staat enig geldbedrag te betalen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Nu dit verweer noch door de veroordeelde noch door haar raadsman nader is onderbouwd, wordt dit door het hof gepasseerd. Weliswaar heeft de veroordeelde nog opgemerkt dat zij al 29 jaar weduwe is, maar het hof vermag de relevantie van die opmerking in het licht van de draagkracht van de veroordeelde bij gebreke van enige toelichting niet inzien.

Ook ambtshalve ziet het hof geen aanleiding voor matiging van de betalingsverplichting, waarbij het hof mede heeft gelet op het feit dat de verjaringstermijn voor de tenuitvoerlegging van deze betalingsverplichting ingevolge artikel 76 juncto artikel 70 van het Wetboek van Strafrecht acht jaar is, terwijl het Openbaar Ministerie gedurende die termijn onbeperkt uitstel van betaling kan verlenen en betaling in termijnen kan toestaan. Niet aannemelijk is geworden dat van het door de veroordeelde verkregen wederrechtelijke voordeel niets meer over is.

Nu door de veroordeelde in hoger beroep is verklaard dat zij alleen verantwoordelijk was voor de hennepkwekerijen, op grond waarvan naar het oordeel van het hof aangenomen kan worden dat de opbrengst daarvan volledig aan de veroordeelde is toegekomen, ziet het hof, anders dan de eerste rechter, geen aanleiding aan de veroordeelde een betalingsverplichting op te leggen ter grootte van de helft van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Noch de omstandigheid dat de veroordeelde, zoals zij in hoger beroep heeft verklaard, bij het opzetten van de hennepkwekerijen door een ander geholpen is, noch de omstandigheid dat zij door de eerste rechter als medepleger veroordeeld is, staat hieraan naar het oordeel van het hof in de weg.

Het toegepaste wettelijke voorschrift

De beslissing is gegrond op artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht.

BESLISSING:

Het hof:

vernietigt de uitspraak waarvan beroep en doet opnieuw recht;

stelt het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op Eur. 35.158,60;

legt aan V., veroordeelde voornoemd, de verplichting op tot betaling aan de Staat van een bedrag van Eur. Eur. 35.158,60 (vijfendertigduizend éénhonderdachtenvijftig euro en zestig eurocent);

Einde

JOW 2005/29
Hof Den Bosch
5 juli 2004

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Hennepstekjes vallen onder het begrip "hennep".

Vindplaats NJ 2004445 Vindplaats LJN: AP7304 *Zie ook JOW*
Vindplaats JOL

Essentie Ter terechtzitting in hoger beroep is door de raadsman aangevoerd dat hennepstekjes geen planten zijn en niet vallen onder het verbod van artikel 3 van de Opiumwet.
Het Hof verwerpt dit verweer. In aanmerking genomen dat een stek een (losgemaakt) deel van een plant is, uit welk deel weer een nieuwe plant ontstaat, dat blijkens lijst II bij de Opiumwet onder hennep elk deel van de plant van het geslacht Cannabis wordt begrepen en dat het niet van belang is of dat deel van de plant een "werkzaam" bestanddeel bevat, kan naar het oordeel van het Hof in het kader van de Opiumwet een stek worden beschouwd als een hennepplant en valt een stek van de hennepplant onder het begrip "hennep".

Tekst Arrestgewezen op het hoger beroep, ingesteld tegen het vonnis van de politierechter in de rechtbank Breda van 13 november 2003 in de strafzaak onder parketnummer 90302-03 tegen:
[verdachte],wonende te [adres].
Het hoger beroep
De verdachte heeft tijdig tegen genoemd vonnis hoger beroep ingesteld.
Het onderzoek van de zaak
Dit arrest is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en de terechtzitting in hoger beroep.
Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal en van hetgeen van de zijde van de verdachte naar voren is gebracht.
Het vonnis waarvan beroep
Het beroepen vonnis zal worden vernietigd, omdat het hof tot een andere bewezenverklaring komt dan de eerste rechter.
De tenlastelegging
Aan de verdachte is ten laste gelegd: PRO MEMORIE.
De bewezenverklaring
Het hof acht wettig en overtuigend bewezen dat de verdachte het ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande dat hij op 26 juni 2003 te Oosterhout opzettelijk heeft bewerkt ongeveer 2000 hennepplantjes/hennepstekjes, zijnde hennep een middel als bedoeld in de bij de Opiumwet behorende lijst II.
Het hof acht niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan de verdachte meer of anders ten laste is gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat de verdachte daarvan moet worden vrijgesproken.
De door het hof gebruikte bewijsmiddelen
PRO MEMORIE
De bijzondere overwegingen omtrent het bewijs
De beslissing dat het bewezen verklaarde door de verdachte is begaan berust op de feiten en omstandigheden als vervat in de hierboven bedoelde bewijsmiddelen, in onderlinge samenhang beschouwd.
Elk bewijsmiddel wordt slechts gebruikt tot bewijs van dat bewezen verklaarde feit waarop het, blijkens zijn inhoud, betrekking heeft.
Ter terechtzitting in hoger beroep is door de raadsman aangevoerd dat hennepstekjes geen planten zijn en niet vallen onder het verbod van artikel 3 van de Opiumwet.

Het hof verwerpt dit verweer. |

In aanmerking genomen (i) dat een stek een (losgemaakt) deel van een plant is, uit welk deel weer een nieuwe plant ontstaat (ii) dat blijkens lijst II bij de Opiumwet onder hennep elk deel van de plant van het geslacht Cannabis wordt begrepen en (iii) dat het niet van belang is of dat deel van de plant een "werkzaam" bestanddeel bevat (HR 31 mei 1994, NJ 1994,674), kan naar het oordeel van het hof in het kader van de Opiumwet een stek worden beschouwd als een hennepplant en valt een stek van de hennepplant onder het begrip "hennep". |

Voorts heeft de raadsman aangevoerd dat het bewijs tegen de verdachte onrechtmatig is verkregen en daarom moet worden uitgesloten, zodat de verdachte moet worden vrijgesproken. Hiertoe heeft de raadsman aangevoerd dat de politie de woning van de verdachte via het balkon is binnentreden terwyl op dat moment geen redelijk vermoeden bestond dat in die woning de Opiumwet werd overtreden. Pas in de woning zag de politie hennep. De hierdoor ontstane verdenking tegen de verdachte heeft geresulteerd in het later opnieuw binnentreden van de woning, het aantreffen van hennep en het verhoren van de verdachte waarbij deze bekende dat hij doende was geweest met het bewerken van hennepstekjes. Alle bewijs is aldus, volgens de raadsman, verkregen als gevolg van een onrechtmatig verkregen verdenking. |

Het hof stelt vast dat de gang van zaken als volgt is geweest: |

(a) op 26 juni 2003 kreeg de politie een melding van een bewoonster van een flatgebouw aan de [straatnaam] te Oosterhout dat zij bij vlagen een hennepgeur rook, vermoedelijk uit [adres 1]; |

(b) op [adres 1] was woonachtig de verdachte, tegen wie op 30 mei 2002 reeds een proces-verbaal was opgemaakt wegens een hennepkwekerij in deze woning; |

(c) de politie is op 26 juni 2003 naar deze woning gegaan, die op de derde verdieping ligt en aan de voorzijde een inpandig open balkon heeft. De politie nam geen hennepgeur waar, maar constateerde wel dat twee ramen aan de voorzijde van binnenuit waren geblindeerd. |

(d) desgevraagd gaf de officier van justitie geen toestemming aan de politie om de woning binnen te treden tegen de wil van de bewoner omdat naar het oordeel van de officier van justitie er onvoldoende concrete aanwijzingen waren dat de Opiumwet werd overtreden; |

(e) een van de verbalisanten heeft zich vervolgens met een toevallig ter plaatse aanwezige hoogwerker laten ophijzen naar de derde verdieping, is op het balkon geklommen, heeft de deur naar de keuken geopend en zag in de keuken hennepbladeren en plantendelen liggen. Op dat moment verscheen de verdachte in de keuken; deze sommeerde de politieman te vertrekken, waarna de laatstgenoemde met de hoogwerker het balkon weer heeft verlaten; |

(f) de politie heeft vervolgens de officier van justitie opnieuw gevraagd om toestemming om de woning tegen de wil van de bewoner te betreden; deze toestemming werd toen verleend; |

(g) in afwachting van een schriftelijke machtiging als bedoeld in art. 2 van de Algemene wet op het binnentreden heeft de politie zich geposteerd in het trappenhuis nabij het appartement van de verdachte; |

(h) op zeker moment kwam de verdachte zijn woning uit met twee vuilniszakken in zijn handen. Door scheuren in deze zakken zag de politie dat er hennepstekjes in deze zakken zaten; |

(i) de verdachte heeft vervolgens, nadat hem was meegedeeld dat een machtiging tot binnentreden onderweg was, toestemming verleend aan de politie om zijn woning binnen te treden; |

(j) in de woning trof de politie nog meer hennepstekjes aan; |

(k) nadat hem de cautie was gegeven, heeft de verdachte onder meer verklaard dat hij in zijn woning hennepstekjes had geïnspecteerd en verzorgd. |

Naar het oordeel van het hof was het betreden door de politie van het balkon zoals weergegeven onder (e) onrechtmatig. Het balkon behoort immers tot de woning (als bedoeld in art. 2 van de Algemene wet op het binnentreden), waaraan niet afdoet dat het een open balkon betreft. Mede gelet op de ligging op de derde verdieping was het balkon onmiskenbaar niet bedoeld voor het betreden van de woning. Voor dit betreden was daarom een machtiging tot binnentreden noodzakelijk, die ontbrak. |

Het hof is echter van oordeel dat reeds op grond van de onder (a), (b) en (c) weergegeven feiten en omstandigheden, die voorafgaan aan het betreden van het balkon door de politie, kan worden gesproken van een redelijk vermoeden dat in de woning van de verdachte de Opiumwet werd overtreden. |

Op grond van dit redelijk vermoeden konden de verbalisanten zich opstellen in het trappenhuis in afwachting van een schriftelijke machtiging tot binnentreden. |

Toen de verdachte vervolgens met twee zakken naar buiten kwam en de politie eenvoudig en rechtmatig kon waarnemen dat er hennepstekjes in die zakken zaten, heeft de verdachte vrijwillig toestemming gegeven tot het binnentreden in zijn woning en heeft hij, nadat hem de cautie was gegeven, de onder (k) weergegeven verklaring afgelegd. |

Aldus kan niet worden gezegd dat het bewijsmateriaal rechtstreeks ten gevolge van het onder (e) weergegeven onrechtmatige binnentreden is verkregen. Ander onrechtmatig optreden van de politie is gesteld noch gebleken. |

Het verweer wordt dan ook verworpen. |

Het hof acht, anders dan de eerste rechter, wettig en overtuigend bewezen dat de verdachte de hennepstekjes heeft bewerkt. Vast is immers komen te staan dat de verdachte de stekjes niet louter aanwezig heeft gehad, maar ze heeft gecontroleerd op eventuele plantenziektes en de bruine blaadjes er heeft afgeknipt. |

De strafbaarheid van het bewezen verklaarde |

Er is geen omstandigheid aannemelijk geworden die de strafbaarheid van het bewezen verklaarde uitsluit. |

Het bewezen verklaarde is als misdrijf voorzien bij artikel 3, aanhef en onder B, van de Opiumwet en strafbaar gesteld bij artikel 11 (oud), tweede lid, van die wet. |

Het moet worden gekwalificeerd zoals hierna in de beslissing wordt vermeld. |

De strafbaarheid van de verdachte |

Ter terechtzitting in hoger beroep is door de verdachte aangevoerd dat hij in de veronderstelling verkeerde dat zijn handelen bestaande in het louter controleren en verzorgen van hennepstekjes niet strafbaar was. |

Het hof begrijpt dit betoog van de verdachte als een beroep op afwezigheid van alle schuld, hierin bestaande dat de verdachte stelt verontschuldigbaar te hebben gedwaald omtrent de wederrechtelijkheid van het bewezen verklaarde. |

Dit verweer wordt verworpen. |

Voor het slagen van een beroep op afwezigheid van alle schuld wegens dwaling ten aanzien van de wederrechtelijkheid van het bewezen verklaarde feit is vereist dat aannemelijk is dat de verdachte heeft gehandeld in een verontschuldigbare onbewustheid ten aanzien van de ongeoorloofdheid van de hem verweten gedraging. |

Daargelaten de vraag of aannemelijk is dat de verdachte werkelijk in de veronderstelling verkeerde dat zijn handelen niet strafbaar was, is van een onbewustheid als bedoeld is in het onderhavige geval in elk geen sprake. Mede gelet op het feit dat de verdachte nog in februari 2003 was veroordeeld terzake van het telen van hennep, had hij zich naar het oordeel van het hof, alvorens zich met de bewezenverklaarde handelingen in te laten, moeten laten voorlichten over de geldende voorschriften dienaangaande. Nu de verdachte dit heeft verzuimd, komt een eventuele dwaling voor zijn rekening. Het is niet aannemelijk geworden dat een terzake bevoegde persoon of instantie aan de verdachte heeft laten weten dat - kort gezegd - stekjes niet onder de Opiumwet vallen. |

Er is ook overigens geen omstandigheid aannemelijk geworden die de strafbaarheid van de verdachte uitsluit. |

De verdachte is derhalve strafbaar. |

De redengeving van de op te leggen straffen |

Bij de bepaling van de op te leggen straffen is gelet op de aard en ernst van hetgeen bewezen is verklaard, op de omstandigheden waaronder het bewezen verklaarde is begaan en op de persoon van de verdachte, zoals een en ander uit het onderzoek ter terechtzitting naar voren is gekomen. |

Ten bezware van de verdachte is rekening gehouden met de omstandigheid dat de verdachte reeds eerder, te weten in februari 1998 en in februari 2003, terzake van soortgelijke strafbare feiten is veroordeeld. |

Het hof neemt in aanmerking dat verdachtes handelingen, bestaande uit het controleren of aangeleverde hennepstekjes goed wortel hebben geschoten, het afknippen van bruine blaadjes en het plaatsen van de stekjes in plateaus, waarna deze weer worden opgehaald, zulks tegen een uurvergoeding van de werkzaamheden, een betrekkelijk gering onderdeel van het kweekproces van hennep uitmaken. |

Op grond van het vorenstaande acht het hof oplegging van een taakstraf in de vorm van een werkstraf voor het hierna te vermelden aantal uren alsmede oplegging van een geldboete van na te melden hoogte passend en geboden. |

Bij de vaststelling van de hoogte en de modaliteit van de op te leggen geldboete heeft het hof rekening gehouden met de financiële draagkracht van de verdachte, voor zover daarvan ter terechtzitting is gebleken. Het hof vindt hierin aanleiding de geldboete in voorwaardelijke vorm op te leggen. Aldus wordt tevens enerzijds de ernst van het bewezen verklaarde tot uitdrukking gebracht, maar de strafoplegging anderzijds dienstbaar gemaakt aan het voorkomen van nieuwe strafbare feiten. |

De toegepaste wettelijke voorschriften |

De strafoplegging is gegrond op de artikelen: 9, 14a, 14b, 14c, 22c, 22d, 23, 24 en 24c van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen: 3 en 11 (oud) van de Opiumwet. |

BESLISSING: |

Het hof: |

Vernietigt het beroepen vonnis en doet opnieuw recht. |

Verklaart, zoals hiervoor is overwogen, wettig en overtuigend bewezen, dat de verdachte het ten laste gelegde heeft begaan. |

Verklaart niet bewezen hetgeen de verdachte meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven is

bewezen verklaard en spreekt de verdachte daarvan vrij. |

Verklaart dat het bewezen verklaarde oplevert: |

"Opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder B, van de Opiumwet gegeven verbod". |

Verklaart de verdachte deswege strafbaar. |

Veroordeelt de verdachte tot een taakstraf voor de duur van honderd uren, te vervangen door hechtenis voor de duur van vijftig dagen voor het geval de veroordeelde de taakstraf niet naar behoren verricht. |

Bepaalt dat de opgelegde taakstraf zal bestaan uit een werkstraf. |

Veroordeelt de verdachte voorts tot een geldboete van tweeduizend euro, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van veertig dagen. |

Beveelt dat de opgelegde geldboete niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde de voorwaarde niet heeft nageleefd zich voor het einde van een proeftijd van twee jaar niet schuldig te maken aan een strafbaar feit. |

Conclusie AG

Noot

Einde

JOW 2005/27
Hof Den Haag
29 juni 2001

Categorie Voordeelsberekening / onnemingsbedrag
Kop essentie Kweekperiode van stek tot oogstrijp is 8 weken.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (hennepkwekerij). Ter terechtzitting in hoger beroep heeft de veroordeelde verklaard dat tussen het moment van het planten van de stekjes en het moment waarop de planten oogstrijp zijn, een periode is gelegen van 8 weken. Mede op grond van dit gegeven baseert het Hof haar schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel.

Tekst ARREST gewezen op het hoger beroep, ingesteld door de veroordeelde tegen de beslissing van de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Middelburg van 25 augustus 1998 in de onnemingszaak tegen:|
L., wonende te G.|
Procesgang|
Bij onherroepelijk vonnis van de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Middelburg van 16 januari 1998, is de veroordeelde terzake van|
"Opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, aanhef en onder B en C van de Opiumwet gegeven verbod"|
veroordeeld tot het verrichten van onbetaalde arbeid ten algemene nutte voor de duur van 100 uren, zulks in plaats van de overwogen onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 2 maanden, alsmede tot een onvoorwaardelijke geldboete van f 2.000,-, subsidiair 35 dagen hechtenis met bepaling dat de onvoorwaardelijke geldboete mag worden voldaan in 20 opeenvolgende maandelijkse termijnen van elk f 100,-.|
De politierechter in de arrondissementsrechtbank te Middelburg heeft bij beslissing van 25 augustus 1998 het door de veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel vastgesteld op f 12.500,-, en aan de veroordeelde, ter onneming van dat voordeel, de verplichting opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van f 12.500,-, bij gebreke van betaling, of verhaal te vervangen door 100 dagen hechtenis.|
De veroordeelde heeft tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld.|
Onderzoek van de zaak|
Deze beslissing is genomen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting in eerste aanleg en het onderzoek op de terechtzitting in hoger beroep van 15 juni 2001.|
3 Motivering van de op te leggen maatregel|
Het hof neemt als grondslag van de vordering in aanmerking het in de strafzaak onder parketnummer 1200622096 tegen de veroordeelde tenlastegelegde feit.|
Uit de bewijsmiddelen leidt het hof het volgende af.|
Op basis van de verklaring van de veroordeelde d.d. 7 november 1996 met mutatienummer|
PL 1940/96-421827, alsmede de verklaring van de veroordeelde ter terechtzitting in hoger beroep van 15 juni 2001 neemt het hof als uitgangspunt dat de veroordeelde vanaf de maand juni 1996 tot en met 5 november 1996 hennepplanten heeft gekweekt. Ter terechtzitting in hoger beroep heeft de veroordeelde verklaard dat tussen het moment van het planten van de stekjes en het moment waarop de planten oogstrijp zijn, een periode is gelegen van 8 weken. Uit het voorgaande leidt het hof af dat de door de veroordeelde opgezette hennepkwekerij tot tenminste twee oogsten heeft geleid en kort voor de derde oogst door de politie is ontdekt. Gelet op de verklaring van de veroordeelde dat zijn eerste oogst tot een opbrengst van 700 gram hennep heeft geleid, gaat het hof uit van twee oogsten met elk een opbrengst van 700 gram hennep.|
Opbrengst:|

2 oogsten * 0,700 kilo * f 5.000,- = f 7.000,00|

Kosten:|

apparatuur, kweekgoed f 2.500,00|

elektra (4328 kWh - 600 kWh eigen gebruik = 3728 kWh à f 0,23)|

f 857,44|

Totaal: f 3.642,56|

Gelet op het bovenstaande stelt het hof het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op f 3.642,56.|

De raadsman heeft gesteld, dat de draagkracht van de veroordeelde geen betaling van dit voordeel toelaat, en dat hij naar redelijke verwachting in de toekomst ook geen draagkracht zal hebben. De raadsman heeft echter geen stellingen aangevoerd - en onderbouwd - die in het bijzonder deze laatste stelling kunnen schragen.|

Op grond van het voorgaande stelt het hof de betalingsverplichting vast op f 3.642,56, verminderd met f 142,56 wegens overschrijding van de redelijke termijn, dit wil zeggen op f 3.500,-.|

Het hof zal de veroordeelde de verplichting opleggen laatstgenoemd bedrag aan de Staat te betalen.|

Toepasselijk wettelijk voorschrift|

Het hof heeft gelet op de artikelen 24d-en 36e van het Wetboek van Strafrecht.|

Het hof heeft kennis genomen van de vordering van de advocaat-generaal mr Renckens, ertoe strekkende dat het hof het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat, vaststelt op f 10.000,- en aan de veroordeelde ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting oplegt tot betaling aan de Staat van een bedrag van f 10.000,-, bij gebreke van volledige betaling of volledig verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van 100 dagen.|

Tevens heeft het hof kennis genomen van hetgeen door de veroordeelde en diens raadsman mr A.N.

Koole, advocaat te Vlissingen, naar voren is gebracht.|

Ontvankelijkheid van het openbaar ministerie|

De raadsman van de veroordeelde heeft aangevoerd dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard in zijn vervolging, wegens overschrijding van de redelijke termijn.|

Het hof overweegt hiertoe het volgende.|

Op 25 augustus 1998 heeft de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Middelburg de ontnemingsbeslissing genomen. De beslissing is op 20 januari 2000 aan de veroordeelde in persoon betekend. Anders dan de raadsman van de veroordeelde heeft aangevoerd, is de overschrijding van de redelijke termijn niet zodanig lang dat daaruit de conclusie mag worden getrokken dat het openbaar ministerie deswege niet-ontvankelijk is in zijn ontnemingsvordering. In de overschrijding ziet het hof wel aanleiding het door de veroordeelde te betalen bedrag te verminderen als na te melden.|

Beoordeling van het vonnis|

Het vonnis waarvan beroep kan niet in stand blijven omdat het hof zich daarmee niet verenigt.|

Beoordeling van de vordering|

Naar het oordeel van het hof heeft de veroordeelde tot het hierna te vermelden bedrag wederrechtelijk voordeel verkregen door middel van of uit de baten van het hierboven bedoelde strafbare feit.|

De vordering van het openbaar ministerie kan derhalve worden toegewezen op de wijze als hierna zal worden aangegeven.|

Bewijsmiddelen|

Het hof grondt zijn overtuiging dat de veroordeelde vorenbedoeld voordeel heeft verkregen op wettige bewijsmiddelen en ontleent aan de inhoud daarvan tevens de schatting van bedoeld voordeel.|

De bewijsmiddelen zullen in die gevallen waarin de wet aanvulling van het arrest met de bewijsmiddelen vereist in een aan dit arrest gehechte bijlage worden opgenomen.|

BESLISSING|

Het hof:|

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en doet opnieuw recht.|

Stelt het bedrag waarop het door de veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat op f 3.642,56 (drieduizend zeshonderdtweeënveertig gulden en zesenvijftig centen).|

Legt aan de veroordeelde, ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, de verplichting op tot betaling aan de Staat van een bedrag van f 3.500,- (drieduizend vijfhonderd gulden).|

Beveelt dat, voor het geval noch volledige betaling noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, vervangende hechtenis zal worden toegepast voor de duur van VEERTIG DAGEN, welke duur niet wordt verminderd door het voldoen van slechts een gedeelte van het verschuldigde bedrag.|

Einde

JOW 2004/19
Hof Leeuwarden
19 december 2000

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag

Kop essentie Kosten die zijn gemaakt t.b.v. een mislukte hennepoogst en kosteninvestering in een aangetroffen en inbeslaggenomen hennepplanten, verminderen niet het wederrechtelijk verkregen voordeel.

Vindplaats NJ

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Vindplaats JOL

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (hennepkwekerij). Met betrekking tot de kostenafrek overweegt het Hof dat de kosten die werden gemaakt ten behoeve van een oogst die later zou mislukken, niet voor aftrek in aanmerking komen. Met betrekking tot de investering in de aangetroffen en inbeslaggenomen hennepplanten overweegt het Hof dat degene die ervoor kiest het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel te besteden voor de aankoop van middelen bevattende hennep, het risico neemt van beslag. Het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt daardoor niet verminderd.

Tekst Uitspraak d.d. 19 december 2000 van het gerechtshof te Leeuwarden, meervoudige strafkamer, op het hoger beroep tegen de uitspraak van de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden d.d. 27 april 1999, in de zaak strekkende tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel tegen:|

N., (...), wonende te L.,|

verschenen in persoon, bijgestaan door zijn raadsman, mr R. de Gooijer, advocaat te Amstelveen.|

1. De beslissing waarvan beroep.|

De arrondissementsrechtbank te Leeuwarden heeft bij voormelde uitspraak, op tegenspraak gewezen, het door veroordeelde uit de baten van door hem gepleegde strafbare feiten wederrechtelijk verkregen voordeel geschat op zeventigduizend gulden en hem de verplichting opgelegd dit bedrag aan de Staat te betalen ter ontneming van dat voordeel, met bevel dat, voor het geval noch volledige betaling, noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, vervangende hechtenis voor de duur van eenhonderdveertig dagen zal worden toegepast.|

2. Aanwending van het rechtsmiddel.|

De veroordeelde is d.d. 3 mei 1999 op de voorgeschreven wijze en tijdig van voormelde uitspraak in hoger beroep gekomen.|

3. Het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep.|

Het hof heeft gelet op het onderzoek ter 's hofs terechtzitting van 7 november 2000 en op het onderzoek in eerste aanleg als voorgeschreven bij artikel 422 in verband met artikel 511g van het Wetboek van Strafvordering.|

4. De beslissing op het hoger beroep.|

Het hof zal de beslissing, waarvan beroep, vernietigen en opnieuw recht doen.|

5. De vordering van het openbaar ministerie.|

De advocaat-generaal vordert dat het door veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel zal worden geschat en vastgesteld op een bedrag van f. 83.300,-- subsidiair 150 dagen hechtenis.|

6. De feiten, waarop de beslissing tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel wordt gebaseerd.|

6.1 Bij vonnis van de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden d.d. 27 april 1999 is veroordeelde veroordeeld -voor zover hier van belang terzake van "Opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder B van de Opiumwet gegeven verbod" in of omstreeks de periode van 1 januari 1996 tot 8 december 1997. Weliswaar ontbreekt een uitgestreepte bewezenverklaring als onderdeel van het vonnis; het kan echter niet anders zijn, dan dat de rechtbank de telastegelegde periode -als hierboven vermeld- bewezen heeft geacht, gezien de motivering in het vonnis, onder meer inhoudende dat veroordeelde zich gedurende een periode van bijna twee jaar bezig heeft gehouden met het kweken van hennep voor de verkoop. Zulks blijkt overigens ook uit de hierna te noemen bewijsmiddelen.|

6.2 Het hof is van oordeel dat er voldoende aanwijzingen bestaan, dat de veroordeelde uit voormelde feiten wederrechtelijk voordeel heeft verkregen. |

7. Het bewijs. |

Het hof baseert het oordeel onder 6.2 alsmede de schatting van het door middel van of uit de baten van de onder 6 vermeldde strafbare feiten wederrechtelijk verkregen voordeel op de navolgende bewijsmiddelen. |

7.1. een proces-verbaal nr 97120553-1, d.d. 19 februari 1998 op ambtseed opgemaakt door (...), brigadier van politie, Eenheid Criminaliteitsbeheersing Sneek -zakelijk weergegeven- inhoudende: als relaas van verbalisant: |

Op 8 december 1997 is met toestemming van de bewoners een onderzoek ingesteld in de woning en de bijbehorende schuur/garage van perceel de (...) te E. Bij het onderzoek van de schuur/garage werd een volledig in bedrijf zijnde hennepkwekerij aangetroffen. |

7.2 een proces-verbaal nr 97120553-8, d.d. 11 december 1997 op ambtseed opgemaakt door (...), voornoemd en (...), hoofdagent van politie, Basiseenheid Joure -zakelijk weergegeven- inhoudende: | als verklaring van veroordeelde: |

Vanaf eind januari 1996 was de hennepkwekerij in bedrijf. Als ik terugreken, heb ik zeven keer een geslaagde oogst gehad. Ik heb de eerste vijf keren de hennep gekweekt in potten. Ik had toen per groeicyclus 700 planten staan. Later ben ik overgegaan naar het kweken van hennep op glaswol in bakken. Toen kon ik 1000 planten per groeicyclus opkweken. In totaal heb ik ongeveer 41 kilo kunnen oogsten uit mijn hennepkwekerij. De door mij gekweekte hennep heb ik verkocht. |

Gemiddeld heb ik bij verkoop van de opbrengst per kilo een bedrag van ongeveer f. 5.000,- ontvangen. In totaal heeft mijn hennepkwekerij dus een bruto omzet gehad van f. 205.000,-. De inkoop van een hennepplant ligt rond de f. 5,- per stuk. Voor de voeding was ik omgerekend ongeveer f. 1,- per plant per groeicyclus kwijt. Verder betaalde ik nog f. 3,- per plant voor het knippen van de geoogste planten. Per cyclus was ik per hennepplant dus nog f. 9,- aan kosten kwijt. Daarnaast had ik nog 80 zakken tuinaarde nodig voor de prijs van f. 14,- per stuk. Verder betaalde ik mijn hulp ongeveer f. 100,- per keer voor het helpen potten van de hennepplanten. In totaal had ik dus ongeveer f. 7.500,- aan kosten per oogst. Ik moest om de drie dagen voor verzorging van de planten reizen tussen L. en E. Per cyclus ongeveer 26 reizen. Per reis kost dat ongeveer f. 50,-, dus in totaal f. 1.300,-. Verder huurde ik voor de aanvoer van de planten en voor de afvoer een busje. Dit kostte per cyclus ongeveer f. 600,-, inclusief brandstof. Het energieverbruik bedroeg f. 2.700,- per groeicyclus. De huur per groeicyclus bedraagt f. 750,-. Verder heb ik nog een investering gehad van f. 40.000,-. |

7.3. Nu de investeringen in duurzame activa bedoeld zijn om deze activa voor een lange(re) periode te gebruiken, is het hof van oordeel, dat enkel de afschrijvingskosten van deze activa voor wat betreft de periode waarin veroordeelde daadwerkelijk gebruik heeft kunnen maken van voornoemde activa, om aldus voordeel te genereren, voor aftrek in de vorm van een kostenpost in aanmerking komen. Het hof acht de hiervoor onder 7.2. genoemde kosten van aanschaf van apparatuur ten bedrage van f. 40.000,- aannemelijk geworden. Nu het hof ervan uitgaat dat veroordeelde in of omstreeks de periode van 1 januari 1996 tot 8 december 1997, derhalve bijna 24 maanden, zich heeft beziggehouden met de hennepkwekerij, komt naar het oordeel van het hof het volgende bedrag aan afschrijvingskosten voor aftrek in aanmerking, waarbij het hof uitgaat van een afschrijvingspercentage van 20% per jaar: |
 $f. 40.000,- \times 24/12 \text{ maanden} \times 20\% = f. 16.000,-$. |

7.4. Door de raadsman van veroordeelde is ter 's hofs terechtzitting aangevoerd, dat bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel eveneens rekening moet worden gehouden met de onkosten die waren verbonden aan de mislukte oogst, alsmede met de onkosten die waren verbonden aan de oogst welke door justitie in beslag is genomen. |

Het hof verwerpt deze stelling van de raadsman, omdat (onder verwijzing naar HR d.d. 8 juli 1998, JOW 1998/54) alleen kosten voor aftrek in aanmerking kunnen komen die in directe relatie staan tot de voltooiing van het delict. Daartoe behoren wel (bijvoorbeeld) inkoopkosten voor zover zij hebben gediend tot het verkrijgen van voordeel, maar niet de kosten die werden gemaakt ten behoeve van een oogst, die later zou mislukken. Met betrekking tot de investering in de aangetroffen en inbeslaggenomen hennepplanten overweegt het hof dat degene die ervoor kiest het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel te besteden voor de aankoop van middelen bevattende hennep, het risico neemt van beslag. Het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt daardoor niet verminderd. |

7.5. Voorts is door de veroordeelde ter 's hofs terechtzitting aangevoerd dat hij meer kosten heeft gemaakt dan in het proces-verbaal van politie genoemd, onder meer voor huur van ruimte in Amsterdam en voor nader door hem aangegeven bewerkingen van de planten. Het hof acht aannemelijk dat extra kosten zijn gemaakt en schat deze ex aequo et bono op f. 23.510,-. |

8. Berekening van het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat. |

Op grond van het vorenstaande en gelet op de verklaring van veroordeelde ter 's hofs terechtzitting schat het hof het door veroordeelde terzake voornoemde strafbare feiten, te weten het bereiden, bewerken, verwerken en verkopen van 7 oogsten hennep, wederrechtelijk verkregen voordeel op: |

bruto-opbrengst hennep f. 205.000,-
kosten planten (inkoop, voeding, knippen) f. 49.500,-
kosten tuinaarde (7x80xf. 14,-) f 7.840,-
hulp bij oppotten (7xf. 100,-) f. 700,-
reiskosten f. 9 100,-
huur busje f. 4 200,-
energiekosten f. 18 900,-
huur kweekruimte, f. 5 250,-
overige onkosten f. 23 510,-
subtotaal onkosten f. 119 000,-
Het hof houdt voor wat betreft de door veroordeelde gedane investering van
f. 40.000,- rekening met $24/12 \times 20\% = f. 16.000,-$
Totaal onkosten f. 135.000,-
TOTAAL geschatte wederrechtelijk voordeel: f. 70.000,-

9. Draagkracht.

Namens veroordeelde is verzocht op grond van de geringe draagkracht van veroordeelde de verplichting tot betaling aan de Staat van het wederrechtelijk verkregen voordeel tot nihil terug te brengen. Hiertoe is -zakelijk weergegeven- aangevoerd dat veroordeelde, die momenteel zelf geen inkomen heeft en als huisman doende is, in tegenstelling tot hetgeen hij beoogt het nauwelijks haalbaar acht om met een grote schuld als zelfstandig ondernemer te kunnen starten.

Gelet op de van de zijde van veroordeelde verstrekte gegevens omtrent diens financiële positie is het hof van oordeel dat niet aannemelijk is geworden, dat veroordeelde in het geheel niet over enige betalingsmogelijkheid zou beschikken. Rekening houdend met hetgeen over veroordeeldes draagkracht is aangevoerd zal het hof het bedrag dat door veroordeelde als wederrechtelijk verkregen voordeel aan de Staat moet worden betaald, matigen in voege als hierna te melden.

10. Toepassing van wetsartikelen.

Het hof heeft gelet op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van Strafrecht.

11. De uitspraak.

HET HOF,

RECHTDOENDE OP HET HOGER BEROEP:

vernietigt de beslissing, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

stelt het bedrag waarop het door N. voornoemd wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast op een bedrag van zeventigduizend gulden.

legt aan de veroordeelde de verplichting op tot betaling aan de staat van vijfendertigduizend gulden ter ontneming van het geschatte wederrechtelijk verkregen voordeel, met bevel voor het geval dat noch volledige betaling noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, dat vervangende hechtenis voor de duur van zeventig dagen zal worden toegepast;

Conclusie AG

Noot

Einde

JOW 2005/28
Hof Leeuwarden
18 juni 2002

Categorie Voordeelsberekening / ontnemingsbedrag
Kop essentie Kosten electra worden niet in mindering gebracht op het voordeel van de hennepkweek nu betrokkene ook voordeel heeft verkregen uit de diefstal van deze electra.

Vindplaats NJ Vindplaats LJN: *Zie ook JOW*
Vindplaats JOL

Essentie Betrokkene is veroordeeld ter zake overtreding van de Opiumwet (verwerken van hennepplanten) en diefstal van electriciteit.
Als gevolg hiervan heeft veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel genoten. Hij heeft electriciteit gebruikt zonder daarvoor te betalen. Deze electriciteit heeft hij aangewend voor de productie van hennep. In het kader van de schatting van het ter zake van de hennepproductie wederrechtelijk verkregen voordeel zouden electriciteitskosten voor aftrek in aanmerking komen. Om die reden zal het Hof een schatting van de hoogte van het ter zake van de diefstal van electriciteit verkregen voordeel achterwege laten, hetgeen in casu -uiteraard- betekent dat door de veroordeelde gemaakte (red. maar niet betaalde) elektriciteitskosten als kostenpost in het kader van de hennepproductie buiten beschouwing dienen te blijven.

Tekst Uitspraak d.d. 18 juni 2002 van het gerechtshof te Leeuwarden, meervoudige strafkamer, op het hoger beroep tegen de uitspraak van de politierechter in de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden d.d. 22 september 2000, in de zaak strekkende tot wederrechtelijk verkregen voordeel tegen:
H., wonende te S.,
verschenen in persoon, bijgestaan door zijn raadvrouw, mw. mr. K. Spoor, advocate te Steenwijk.
ontneming van
1. De beslissing waarvan beroep.
De politierechter in de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden heeft, onder verwijzing naar het vonnis d.d. 8 september 2000 van voormelde politierechter in de strafzaak met parketnummer 17/056108-00, bij welk vonnis veroordeelde terzake van de door hem gepleegde strafbare feiten werd veroordeeld, bij de uitspraak op 22 september 2000, op tegenspraak geweest, het door veroordeelde uit de baten van door hem gepleegde strafbare feiten wederrechtelijk verkregen voordeel geschat op het bedrag van vierduizendnegenhonderdnegentien gulden en hem de verplichting opgelegd dit bedrag aan de Staat te betalen ter ontneming van dat voordeel, met bevel dat, voor het geval noch volledige betaling, noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, vervangende hechtenis voor de duur van tien dagen zal worden toegepast.
2. Aanwending van het rechtsmiddel.
De veroordeelde is d.d. 2 oktober 2000 op de voorgeschreven wijze en tijdig van voormelde uitspraak in hoger beroep gekomen.
3. Het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep.
Het hof heeft gelet op het onderzoek ter 's hofs terechtzitting van 4 juni 2002 en op het onderzoek in eerste aanleg als voorgeschreven bij artikel 422 van het Wetboek van Strafvordering.
De beslissing op het hoger beroep.
Het hof komt na opnieuw gehouden onderzoek tot een andere beslissing dan de eerste rechter in de uitspraak, waarvan beroep. Daarom wordt de uitspraak vernietigd en wordt opnieuw rechtgedaan.
5 De vordering van het openbaar ministerie.
De schriftelijke vordering van de officier van justitie strekt tot ontneming van het door veroordeelde verkregen voordeel door middel van of uit de baten van één of meer van de bij dagvaarding onder parketnummer 17/056108-00 telastegelegde feiten en/of soortgelijke feiten en/of feiten waarvoor een geldboete kan worden opgelegd van de vijfde categorie terzake waarvan voldoende aanwijzingen bestaan dat deze door veroordeelde zijn begaan. Voormelde vordering strekt ertoe dat het te ontnemen

voordeel wordt geschat op en de verplichting wordt opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van maximaal fl. 6.293,--. De advocaat-generaal heeft ter 's hofs terechtzitting de vordering gewijzigd, in dier voege dat thans wordt gevorderd dat veroordeelde ter ontneming van het door hem verkregen wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting wordt opgelegd tot betaling aan de Staat van een bedrag van fl. 5.169,-- (2.345,59 euro), met bevel dat, voor het geval noch volledige betaling, noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, vervangende hechtenis voor de duur van veertig dagen zal worden toegepast. |

6. De feiten, waarop de beslissing tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel wordt gebaseerd. |

De veroordeelde heeft zich blijkens voormeld vonnis van de politierechter in de arrondissementsrechtbank Leeuwarden in de strafzaak - voor zover hier van belang - schuldig gemaakt aan -zakelijk weergegeven - : |

6.1. het meermalen verwerken van hennepplanten in de periode van 1 april 1998 tot en met 23 februari 2000; |

6.2. de diefstal van een hoeveelheid elektriciteit in de periode van 1 april 1998 tot en met 23 februari 2000. |

7. De vaststelling van het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat. |

7.1. Naar het oordeel van het hof heeft de veroordeelde door middel van en/of uit de baten van de hiervoor sub 6.1 en sub 6.2 genoemde strafbare feiten een wederrechtelijk voordeel verkregen. |

Veroordeelde heeft ter zake van het sub 6.2 genoemde strafbare feit wederrechtelijk verkregen voordeel genoten. Hij heeft elektriciteit gebruikt zonder daarvoor te betalen. Deze elektriciteit heeft hij aangewend voor de productie van hennep (6.1). In het kader van de schatting van het ter zake van dat feit wederrechtelijk verkregen voordeel zouden elektriciteitskosten voor aftrek in aanmerking komen. Om die reden zal het hof een schatting van de hoogte van het ter zake van het sub 6.2 verkregen voordeel achterwege laten, hetgeen in casu uiteraard - betekent dat door de veroordeelde gemaakte elektriciteitskosten als kostenpost in het kader van de sub 6.1 bedoelde productie van hennepplanten buiten beschouwing dienen te blijven. |

7.2. Bij de bepaling van de hoogte van het geschatte voordeel ter zake van de sub 6.1 bedoelde feiten gaat het hof uit van het navolgende bewijsmiddelen: |

7.2.1. De verklaring van de veroordeelde, afgelegd ter 's hofs terechtzitting d.d. 4 juni 2002, - zakelijk weergegeven - inhoudende: |

In de periode van 1 april 1998 tot -en met 23 februari 2000 heb ik te [plaats 1] hennep gekweekt. Een oogst leverde mij steeds ongeveer 300 gram op. Ik bracht mijn opbrengst zelf met de auto naar [plaats 2] en verkocht het daar. Ik heb in totaal fl. 900,- uitgegeven aan stekken. Aan aarde was ik fl. 615,--- kwijt. |

Het hof hanteert voor de bepaling van de gemaakte vervoerskosten een kilometervergoeding van fl. 0,25 per kilometer, nu dit bedrag zowel in eerste aanleg als in hoger beroep door verdachte en zijn raadsman/raadsvrouw is opgegeven. Het is het hof in dit verband voorts ambtshalve bekend dat de afstand tussen [plaats 1] en [plaats 2] 9 kilometer bedraagt. |

7.2.2. Een proces-verbaal, nr. 2000015949-14, d.d. 24 februari 2000 op ambtsbelofte opgemaakt door [persoon 1] en [persoon 2], respectievelijk brigadier van politie, Crimeteam district Heerenveen, en hoofdagent van politie, eenheid Criminaliteitsbeheersing, beiden regiopolitie Friesland, (als inlegvellen 42 tot en met 44 in een proces-verbaal, (een dossier), nr. 2000015949-1, d.d. 6 maart 2000 opgemaakt door [persoon 1], met bijlagen), inhoudende - zakelijk weergegeven - : |

als verklaring van verdachte: |

Het opzetten van mijn kwekerij heeft mij fl. 900,-- gekost. Ik heb vijf keer geoogst, waarvan er één is mislukt. Ik verkocht mijn oogsten voor fl. 4,50 tot fl. 5,-- per gram. |

Het hof stelt de opbrengst van de hennep op grond van voormelde verklaring van veroordeelde op fl. 4,75 per gram. |

7.3. Op grond van het vorenstaande schat het hof het door veroordeelde door middel van of uit de baten van de sub 6.1 bedoelde strafbare feiten wederrechtelijk verkregen voordeel volgens navolgende | berekening: |

opbrengst: (4 x 300 x fl. 4,75) fl. 5.700,- |

af: inrichting kwekerij fl. 900,- |

inkoop stekken fl. 900,- |

inkoop aarde fl. 615,- |

vervoerskosten (18 km x 4 x fl. 0,25) fl. 18,- |

voordeel: fl. 3.267,- |

Nu het hof thans geen aanleiding ziet het door veroordeelde te betalen bedrag lager vast te stellen dan het geschatte voordeel, stelt het hof het door veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel vast op het bedrag van fl. 3.267,-- (1.482,50 euro). |

8. Toepassing van wetsartikelen.|

Het hof heeft gelet op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van
Strafrecht.|

9. De uitspraak.|

HET HOF,|

RECHTDOENDE OP HET HOGER BEROEP:|

vernietigt de beslissing, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:|

stelt het bedrag waarop het door H. voornoemd wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat vast
op een bedrag van éénuizendvierhonderdtweëntachtig euro en vijftig cent;|

legt aan de veroordeelde H. voornoemd de verplichting op tot betaling aan de staat van
éénuizendvierhonderdtweëntachtig euro en vijftig cent ter ontneming van het wederrechtelijk
verkregen voordeel, met bevel voor het geval dat noch volledige betaling noch volledig verhaal van het
verschuldigde bedrag volgt, dat vervangende hechtenis voor de duur van vijf dagen zal worden
toegepast.|

Conclusie AG

Noot

Einde

JOW 1999/59
Rb. Middelburg
11 augustus 1999

Categorie Voordeelsberekening / onnemingsbedrag
Kop essentie Aftrek investeringskosten hennepkwekerij.

Vindplaats NJ
Vindplaats JOL

Vindplaats LJN:

Zie ook JOW

Essentie De stelling van de veroordeelde is dat de investeringskosten ten laste van het berekende wederrechtelijk verkregen voordeel moeten worden gebracht. Het OM stelt dat de betreffende investeringskosten niet voor aftrek in aanmerking komen nu dit soort duurzame investeringen geen kosten zijn die direct aan de hennepkwekerij verbonden zijn. De rechtbank acht aannemelijk dat veroordeelde deze kosten heeft gemaakt voor de opbouw van de hennepkwekerij, maar is van oordeel dat deze investeringskosten zijn gemaakt teneinde over een langere periode te worden terug verdiend. Als afschrijvingsperiode voor dergelijke productiemiddelen, waarbij het risico van ontdekking ingecalculeerd dient te worden, acht de rechtbank een periode van vier jaar redelijk. Nu veroordeelde ongeveer een jaar profijt heeft gehad van de investeringen, komt volgens de rechtbank een vierde van het investeringsbedrag voor aftrek in aanmerking.

Tekst Uitspraak van de arrondissementsrechtbank te Middelburg, meervoudige kamer voor strafzaken, op de vordering van de officier van justitie in het arrondissement Middelburg om aan de veroordeelde:| G., zonder bekende woon- of verblijfplaats in Nederland, de verplichting op te leggen tot betaling aan de Staat van een bedrag groot f 960.000,- ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht, dat deze door middel van of uit strafbare feiten heeft verkregen. |
Onderzoek van de zaak |
Deze uitspraak is gedaan naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting van 29 juli 1999. |
Ter terechtzitting is als raadvrouw verschenen mevrouw mr. I.N. Weski, advocaat te Rotterdam |
De veroordeelde is niet ter terechtzitting verschenen. |
De rechtbank heeft kennis genomen van de vordering van de officier van justitie mr. R.T.C.N. Jeuken en van hetgeen door de officier van justitie en de raadvrouw naar voren is gebracht op de terechtzittingen van 25 februari 1999 en 29 juli 1999. |
De rechtbank heeft kennisgenomen van het strafdossier in de zaak met parketnummer 12/001530-98, daaronder begrepen het vonnis van deze rechtbank van 10 maart 1999. |
De rechtbank heeft voorts kennisgenomen van de stukken van het onnemingsdossier betreffende de veroordeelde, waaronder het financieel verslag d.d. 5 februari 1999 en het aanvullend financieel verslag d.d. 23 april 1999. Van het Bureau Bijzondere Recherche Expertise van de Regiopolitie Zeeland te Middelburg, opgemaakt en ondertekend door de rapporteurs (...), accountant-administratieconsulent, werkzaam als financieel deskundige tevens buitengewoon opsporingsambtenaar en (...), brigadier van politie/financieel rechercheur. |
De officier van justitie heeft gevorderd dat de rechtbank het bedrag waarop het door de veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat, zal vaststellen op fl 960.000,-- en aan de veroordeelde de verplichting op zal leggen tot betaling aan de Staat van een bedrag groot fl 960.000,--, subsidiair 60 maanden vervangende hechtenis. |
Verweer veroordeelde en het standpunt van de officier van justitie daaromtrent. |
De veroordeelde en diens raadvrouw hebben de vordering ad fl 960.000,-- betwist en gesteld dat in het geheel geen voordeel is behaald, maar daarentegen juist een verlies is geleden van fl 184.825,-. De raadvrouw heeft daartoe ter zitting van 25 februari 1999 het volgende aangevoerd: |
De kosten voor de opbouw van de kwekerij van de loods bedroegen in totaal fl 353.825,-, te weten: |
1. Huur en borg: f 64.625,- |

2. Isolatie: f 14.100,-|
3. Rekken: f 25.000,-|
4. Verlichting (400 x fl 300,-): f 120.000,-|
3. Ventilatie: f 45.000,-|
6. Voedingscomputer en pompen: f 14.000,-|
7. Elektrische groepen en bekabeling: f 23.000,-|
8. Gaskachels: f 4.200,-|
9. Librabak: f 14.000,-|
10. Drogen: f 7.900,-
11. Diverse installatiematerialen: f 22.000,-|

totaal f 353.825,-|

Er hebben twee oogsten á 8000 planten plaatsgevonden.|

De kosten verbonden aan iedere oogst bedroegen f 75.500,-, te weten:|

12. Stekken (8000 x f 7,-): fl 56.000,-|
13. Matten (á fl 4,50): f 9.000,-|
14. Voeding (12 weken x f 375,-): f 4.500,-|
15. Bestrijding per 12 weken: f 800,-|
16. Verpakkingsmateriaal: f 1.700,-|
17. Transport, hulp e.d.: f 3.500,-|

totaal f 75.500,-|

De totale kosten bedroegen derhalve fl 504.825,-.|

De opbrengst per plant bedroeg 5 gram en de opbrengst per gram bedroeg f 4,-.|

In totaal bedroeg, de opbrengt derhalve 16.000 x 5 x f 4,- = f 320.000,-|

Ter terechtzitting van 29 juli 1999 heeft de raadvrouw, in aanvulling op hetgeen, ter zitting van 25 februari 1999 was betoogd, aangevoerd dat zij, ondanks haar verzoek daartoe aan de officier van justitie, nog steeds niet heeft vernomen welke goederen precies in beslag zijn genomen en wat er met de in beslag genomen goederen is gebeurd. Voorts heeft zij naar aanleiding van het aanvullend financieel verslag gesteld dat de door haar in de pleitnota van 25 februari 1999 genoemde investeringskosten wel degelijk bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel dienen te worden meegenomen, nu het hier kosten betreft die rechtstreeks in verband staan met de behaalde opbrengst van de hennepkweek. De raadvrouw heeft verder betwist dat er een relatie is tussen veroordeelde en de bedrijven (...) en (...), hetgeen tot lagere kosten en hogere opbrengsten zou hebben geleid. Ook heeft zij betwist dat de kostprijs van een stek f 3,- tot f 5,- zou bedragen. Zij heeft tenslotte erkend dat de in de pleitnota van 25 februari 1999 genoemde post "borg" niet als kostenpost kan worden gezien.|

De officier van justitie heeft gepersisteerd bij de vordering en verwezen naar de financiële rapporten. Hij gaat er in zijn berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel vanuit dat in totaal vier oogsten á 4000 planten zijn gerealiseerd, dat de opbrengst per plant 13,5 gram bedroeg en dat één gram f 5,- heeft opgebracht. Als aftrekbare kosten heeft de officier van justitie een bedrag van f 120.000,- in aanmerking genomen, te weten f 7,50 per plant.|

De officier van justitie heeft aangevoerd dat de investeringskosten zoals door de raadvrouw opgevoerd, niet voor aftrek in aanmerking komen, nu dit soort duurzame investeringen geen kosten zijn die direct aan de hennepkweek verbonden zijn. Veroordeelde heeft met het doen van de investering het risico genomen dat zijn illegale activiteiten zouden worden ontdekt en dat hij de investering niet zou kunnen terugverdienen. Een dergelijke risicovolle investering kan niet op de opbrengst in mindering worden gebracht. Bovendien is aannemelijk dat verdachte voor deze goederen de nieuwprijs heeft betaald. Indien de investeringskosten toch meegenomen moeten worden bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel, dient rekening te worden gehouden met afschrijvingen. Voorts heeft de officier van justitie de hoogte van de door veroordeelde opgevoerde kosten betwist en heeft hij gesteld dat een opbrengst van 22 gram per plant onder de professionele omstandigheden waaronder veroordeelde kweekte, makkelijk gehaald kan worden. Nu niet meer kan worden nagegaan wat de werkelijke opbrengst is geweest, dient deze te worden geschat aan de hand van de redelijk te verwachten opbrengsten in soortgelijke omstandigheden.|

Beoordeling van de vordering|

Bij vonnis van de meervoudige kamer van deze rechtbank d.d. 10 maart 1999 is G. veroordeeld terzake van:|

1. Medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder B, van de opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd.|
2. Diefstal door twee of meer verenigde personen, meermalen gepleegd.|

Bewijsvoering|

De rechtbank grond haar overtuiging dat de veroordeelde voordeel heeft verkregen van of uit de baten van de hierboven genoemde strafbare feiten, alsmede de schatting van bedoeld voordeel op de feiten en

omstandigheden die in de bewijsmiddelen zijn vervat. De bewijsmiddelen zullen in die gevallen waarin de wet aanvulling van de uitspraak met bewijsmiddelen vereist in een aan deze uitspraak gehechte bijlage worden opgenomen.

Schatting van het voordeel en vaststelling van het te betalen bedrag.

Als uitgangspunt bij de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel neemt de rechtbank in aanmerking enerzijds de aannemelijk geworden opbrengst van de verboden gedragingen en anderzijds de aannemelijk geworden redelijke kosten die de veroordeelde heeft moeten maken ter verwerving van die opbrengst.

De rechtbank is van oordeel dat de veroordeelde voordeel heeft verkregen uit de bewezen verklaarde hennepeteelt. De rechtbank gaat er in de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel vanuit dat de veroordeelde de opbrengst heeft gedeeld met zijn mededader S. Voorts gaat de rechtbank evenals de officier van justitie en de raadvrouw uit van een oogst van in totaal 16.000 planten. Zij acht de door de officier genoemde opbrengst van f 5,- per gram hennep redelijk, nu een dergelijke opbrengst in het algemeen in dit soort zaken (tenminste) wordt behaald en in casu niet is gebleken van omstandigheden die tot de conclusie leiden dat een dergelijke opbrengst niet is behaald. Ook gaat de rechtbank er uit van de door de officier van justitie ter terechtzitting van 25 februari 1999 genoemde opbrengst van 13,5 gram per plant. Veroordeelde kan niet aannemelijk maken hoe hoog de werkelijke opbrengst per plant is geweest. De opbrengst dient derhalve te worden geschat. De rechtbank knoopt hiervoor aan bij het "Rapport inzake de opbrengst van hennepplanten bij binnenkweek" van het gerechtelijk laboratorium d.d. 16 maart 1995, bijlage 13 bij het financieel verslag. Uit dit rapport volgt dat 22 gram per plant in een situatie als de onderhavige een redelijke oogstverwachting is. Met het oog hierop is het door de officier van justitie gehanteerde oogstverwachting niet redelijk. De totale opbrengst van de hennepeteelt dient derhalve te worden geschat op $16.000 \times 13,5 \times f 5,- = f 1.080.000,-$.

Ten aanzien van de redelijke kosten, die bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel op voornoemde opbrengst in mindering kunnen worden gebracht, overweegt de rechtbank het volgende.

Post 1 Huur + borg

De raadvrouw heeft ter terechtzitting erkend dat het gedeelte van het door haar opgevoerde bedrag van f 64.625,- dat betrekking heeft op borg niet als kostenpost kan worden afgetrokken. In het financieel verslag wordt uitgegaan van een bedrag aan huurkosten over de periode 1 juli 1997 tot en met 30 juni 1998 van f 44.000,-. Dit bedrag is door de raadvrouw niet betwist, zodat er vanuit kan worden uitgegaan dat dit de kosten terzake van de huur zijn geweest. Dat bedrag zal de rechtbank daarom als kostenpost accepteren, het meerdere niet.

Post 2 t/m 11 Investeringskosten

De rechtbank is van oordeel dat de door de raadvrouw onder 2 tot en met 11 genoemde investeringskosten deels kunnen worden afgetrokken. De officier van justitie heeft deze kosten nog niet (voldoende) gemotiveerd betwist en ook in het aanvullend financieel verslag zijn de verschillende investeringsposten op zichzelf niet betwist. De rechtbank acht aannemelijk dat veroordeelde deze kosten heeft gemaakt voor de opbouw van de hennepkwekerij, maar is van oordeel dat deze investeringskosten door veroordeelde zijn gemaakt teneinde over een langere periode te worden terugverdiend. Als afschrijvingsperiode voor dergelijke produktiemiddelen, waarbij het risico van ontdekking ingecalculleerd dient te worden, is een periode van vier jaar redelijk. Nu veroordeelde ongeveer een jaar profijt heeft gehad van de investeringen, komt éénvierde van het investeringsbedrag, te weten f 72.300 voor aftrek in aanmerking.

Post 12 Stekken

De raadvrouw heeft terzake van de aanschaf van stekken een bedrag van f 7,- per stek als kostenpost opgevoerd. In het financieel verslag wordt uitgegaan van een prijs van ten hoogste f 5,- per stek. De rechtbank schat de kosten van de stekken naar redelijkheid en billijkheid op f 6,- per stek, zodat voor deze kostenpost voor aftrek in aanmerking komt een bedrag van $16.000 \times f 6,- = f 96.000,-$.

Posten 13 t/m 17 Overige directe kosten

De door de raadvrouw opgevoerde kosten terzake van matten, voeding, bestrijding, verpakkingsmateriaal, transport, hulp e.d. zijn niet door de officier van justitie betwist. Per oogst komen voornoemde posten in de visie van de raadvrouw neer op een bedrag van f 19.500,- dus in totaal op f 39.000. De rechtbank rondt dit bedrag af op f 40.000,-.

Gelet op het, feit dat in het financieel verslag een stelpost via f 7,50 per plant wordt gerekend in verband met kosten voor voeding, potgrond en water, komt het totaalbedrag van f 40.000,- voor de hier aan de orde zijnde kostenposten de rechtbank niet onaannemelijk voor.

Post Loon

Hoewel de post "loon" niet door de raadvrouw is opgevoerd, acht de rechtbank het aannemelijk dat de veroordeelde het in het financieel rapport genoemde bedrag van f 25.000,- terzake van loonkosten heeft gemaakt. Veroordeelde heeft immers een aanzienlijke hennepkwekerij ingericht en heeft meermalen geoogst. M. heeft verklaard voor veroordeelde werkzaamheden te hebben verricht en daarvoor contant geld te hebben ontvangen. Een bedrag van f 25.000,- terzake van loonkosten is niet

onredelijk en komt dan ook voor aftrek in aanmerking. |

In totaal kunnen de volgende kosten bij de berekening van het voordeel worden meegenomen: |

Huur: f 44.000,- |

Investeringskosten: f 72.300,- |

Aanschaf stekken: f 96.000,- |

Overige directe kosten: f 40.000,- |

Loon: f 25.000,- |

Subtotaal f 277.300,- |

De rechtbank schat aldus het wederechtelijk verkregen voordeel op: |

(f 1.080.000,- - f 277.300,-) : 2 = f 401.350,- |

De rechtbank zal aan de veroordeelde de verplichting opleggen om dit bedrag aan de Staat te betalen. |

Toepasselijke wettelijke voorschriften |

De rechtbank heeft gelet op de artikelen 24d en 36e van het Wetboek van Strafrecht. |

DE BESLISSING |

De rechtbank beslist als volgt: |

Zij stelt het door de veroordeelde wederrechtelijk verkregen voordeel als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht vast op een bedrag van f 401.350,- (zegge: VIERHONDERDEENDUIZEND DRIEHONDERDVIJFTIG GULDEN) |

Zij legt aan de veroordeelde ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel de verplichting op tot het betalen aan de Staat van een bedrag groot f 401.350,- (VIERHONDERDEENDUIZEND DRIEHONDERDVIJFTIG GULDEN). |

Zij beveelt dat, voor het geval dat noch volledige betaling, noch volledig verhaal van het verschuldigde bedrag volgt, vervangende hechtenis zal worden toegepast voor de duur van 36 maanden. |

Zij wijst hetgeen af meer of anders gevorderd. |

Conclusie AG

Noot

Einde